

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KUZEY KIBRIS'TA
BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ TARTIŞMALARI**

BURHAN ERASLAN

20102876

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ESER KÖKER

LEFKOŞA

2015

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı
Yüksek Lisans Tezi**

Kuzey Kıbrıs'ta Basın Özgürlüğü Tartışmaları Konulu Bir Çalışma

Hazırlayan: Burhan Eraslan

**Hazırlanan Tezin Gazetecilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Derecesine
Uygun Olduğunu Onaylarız.**

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Eser Köker

İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder

İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ali Dayıoğlu

Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Onayı

**Prof. Dr. Çelik Aruoba / Dr. Muhittin Özsağlam
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür / Müdür Yrd.**

KUZEY KIBRIS'TA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ TARTIŞMALARI

Burhan Eraslan

Nisan 2015

ÖZ

Bu tez çalışmasında, Kuzey Kıbrıs'ta basın özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların nasıl tanımlandığı ve hangi gerekçelere dayandırıldığı araştırılmış olup, yerleşen ve tekrarlanan kısıtlamaların gerekçelerinin farklı dönemlerdeki ortak özellikleri, süreklilikleri veya dönüşümleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle Kıbrıs Türk basınının muhatap kaldığı kısıtlamalara ilişkin tarihsel bağlamın kurulması amacıyla, Kıbrıs'ta basın olayının başlangıcı olan ve halen Osmanlı İmparatorluğu yasalarının geçerli olduğu XIX. yüzyılın son çeyreği itibarıyla basına yönelik kısıtlamalar araştırılmıştır. Tarihsel perspektif çerçevesinde İngiliz sömürge idaresi döneminde ve "Milli Mücadele Yılları"nda basının muhatap kaldığı kısıtlamalar da değerlendirilmiş ve tezin kapsamında aktarılmıştır.

Kuzey Kıbrıs'ta 1974 sonrası tek gazeteci suikastı olan Kutlu Adalı olayının ardından ve 2000'li yıllarla birlikte basın özgürlüğüne ilişkin yeni söylemler ve yeni yasal kavrayışlar gündeme gelmiştir. Çalışmamız çerçevesinde bu yasal kavrayışları önceleyen söylemlerdeki dönüşüme ilişkin tartışmalar araştırılmış ve derlenerek aktarılmıştır. Bu çerçevede basını zorla susturma fiillerinin yanı sıra, siyasal iktidarların basını dava yoluyla susturma girişimleri ve bu girişimlerin yarattığı tartışmalar analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla basın taramaları gerçekleştirilmiş, parlamento konuşmalarına odaklanılmıştır. Sonuçta iktidarda veya muhalefette sağ siyasal partilerin basını yalnızca siyasal rekabetin bir aracı olarak gördüğü, sol siyasal partilerin ise Avrupa Birliği uyum sürecinin bir gereği olarak basın özgürlüğüne ilişkin yeni söylemleri gündeme taşıdıkları ve yeni yasal kavrayışların yolunu açtıkları ve onay verdikleri saptanmıştır.

THE DISCUSSIONS ABOUT PRESS FREEDOM IN NORTH CYPRUS

Burhan Eraslan

April 2015

ABSTRACT

In this thesis, research has been done about how limitations on press freedom in North Cyprus are defined and under which pretexts they have been made, as well as searching for the common characteristics of localized and repeated pretexts, their continuity or changes among different periods. In order to make connections with the restrictions faced by the Turkish Cypriot press within a historical context, research has been done on Ottoman Empire laws from the last period of the XIX. century which coincides with the beginning of the press in Cyprus. Within the historical perspective restrictions on the press during the British colonial rule and the “National Struggle Years” have also been evaluated and elaborated upon within this thesis.

After the only murder of a journalist Kutlu Adali, in the post 1974 period in North Cyprus and with the developments from 2000 onwards a new discourses and new legal perspectives have surfaced on the agenda. Within our thesis research has been done about the discourses prior to these legal perspectives and included in the thesis. Within this context apart from attempts for silencing the press by force, attempts at silencing the press through court cases by political powers and the discussions ensuing afterwards have been tried to be analysed. For this reason press and parliamentary speeches have been focused on. As a result we can say that the right wing political parties whether they were in power or in opposition saw the press only as a tool for political rivalry while left wing political parties opened the way for new legal prospects and put forward new rhetoric concerning the press freedom which they saw as necessary for the adaptation process with the European Union.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın şekillenmesinde ve gerçekleşmesinde, teorik birikimi ve engin deneyimi ile önemli katkılar sağlayan, uyarıcı ve yol gösterici olan ve denetimleriyle motivasyonu artıran çok değerli hocam Eser Köker'e, çalışma süresince tez üzerine görüşlerini paylaşarak teşvik edici olan tüm hocalarıma, her türlü bilgi ve belgeye ulaşmak amacıyla gerçekleştirdiğim arşiv taramaları süresince gönülden yardımcı olan KKTC Cumhuriyet Meclisi ile Milli Arşiv ve Milli Kütüphanenin yönetici ve personeline içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmanın hazırlanması sürecinde eşim Perihan, kızım Pervin ve oğlum Şükrü'nün bana gösterdikleri tahammül ve esirgemedikleri yardımları nedeniyle üçüne de sevgilerimi sunarım.

Bu çalışmayı basın ve ifade özgürlüğünden taviz vermeyen, yaşamı boyunca doğru bildiğini ısrarla savunmaktan geri durmayan, görüş ve düşünceleri, yazıları ve eserleri ile yeni nesillere halen ışık tutmaya devam eden, kendisi ile birlikte mesai yapmış olmaktan gurur duyduğum Yenidüzen gazetesinin araştırmacı yazarlarından, mücadeleci insan Kutlu Adalı'nın anısına ithaf ediyorum.

30 Nisan 2015

Burhan Eraslan

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM:	
KIBRIS TÜRK BASININDA KISITLAMALARIN TARİHSEL BAĞLAMI..14	
1.1.Osmanlı Yönetiminden Kıbrıs Türk Basınına “Hainliğe Cüret” Suçlamaları	14
1.2. İngiliz Sömürge Valiliğinin Basına Yönelik Sansür Uygulamaları	28
1.3. Gazetecilere “Vatan Hainliği” Suçlamaları ve Basını Şiddetle Susturma Eylemleri	33
1.3.1. İfade Özgürlüğüne ve “Barış Gazeteciliği” Girişimine Tahammül Gösterilmemesi.....	37
1.3.2. 1962 Yılı Gazeteci Cinayetlerinin Basındaki Yansımaları.....	46
1.3.3. Objektif Yayıncılık ve “Sulh ve Sükûnet İçin Mücadele” İddiaları.....	54
1.4. Milli Mücadele Kıskaçında Basın Özgürlüğü Kavrayışları	59
1.4.1. Adı “Savaş” Gazetesi, İddiası “Barış”.....	62
1.4.2. “Milli Dava”nın Gazetesi: “Zaman”.....	65
1.4.3. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının Askıya Alınması ve Basın Özgürlüğüyle İlgili Kısıtlamalar.....	66
1.5. İfade Özgürlüğünün Savunucusu Olarak Basın	68
1.5.1. Siyasetin Doğrudan Tarafı Olarak Basın: Parti Gazeteciliği.....	73
1.5.2. Bir İtiraf: “Kıbrıs’ta Sol Muhalefeti, Suçladık ve Dışladık”.....	75

İKİNCİ BÖLÜM:**KUZEY KIBRIS'TA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN SÖYLEMLERİN
VE YENİ YASAL KAVRAYIŞLARIN ANALİZİ 78****2.1. Siyasal İktidarların Basını Dava Yoluyla Susturma Girişimleri..... 78**

2.1.1. Basında “Zem ve Kadih” ile Ceza Davalarının Tartışmaları 84

2.1.2. Parlamentoda “Zem ve Kadih” ile Ceza Davalarının Tartışmaları 113

2.2. Kutlu Adalı Suikastının Ardından Basında ve Parlamentoda Basın**Özgürlüğünün Sınırlarının Sorgulanması 125**

2.2.1. Sivil Toplum Örgütlerinin Kutlu Adalı Suikastına Tepkileri 127

2.2.2. Basında Kutlu Adalı Suikastının Yer Alış Biçimleri 133

2.2.3. Parlamentoda Kutlu Adalı Suikastı Tartışmaları 145

2.3. Basın Özgürlüğüne İlişkin Yeni Yasal Kavrayışlar 1532.3.1. Basın Yasasında Değişiklik Yapılması ve Gazetecilere Basın Kartı
Verilmesinde Siyasal İktidarın İcazetinin Kaldırılması 155

2.3.2. Parlamentoda Ceza Yasası Değişiklik Tartışmaları 158

2.3.3. Bilgi Edinme Hakkı Yasasıyla İleri Sürülen İddia: Açıklık İlke,
Gizlilik İstisna 163

2.3.4. Parlamentoda “Basın İş Yasası” Tartışmaları 167

2.3.5. İlan-Reklam Kurumu Oluşturma Girişimi 178

SONUÇ..... 181**KAYNAKÇA 188****EKLER..... 192****ÖZGEÇMİŞ..... 210**

TABLULAR

Tablo-1: Tezin Kapsamıyla İlgili Taranan Gazetelerin Dökümü.....	12
Tablo-2: 1962 Yılı Gazeteci Cinayetleriyle İlgili Basın Taraması.....	47
Tablo-3: Yenidüzen Gazetesinin 200 Milyon TL Tazminata Mahkûm Edilmesine İlişkin Basın Taraması.....	84
Tablo-4: Cumhurbaşkanlığına Siyah Çelenk Eylemiyle İlgili Basın Taraması.....	88
Tablo-5: Yenidüzen Matbaasına Zorla Haciz Girişimine İlişkin Basın Taraması.....	91
Tablo-6: Avrupa Gazetesine Haciz Uygulanmasıyla İlgili Basın Taraması.....	100
Tablo-7: Avrupa Gazetesi Yazarlarının Casusluk İddiasıyla Tutuklanmalarıyla İlgili Basın Taraması.....	103
Tablo-8: Avrupa Gazetesine Yazarlarının 6 Ay Hapisle Cezalandırılmalarıyla İlgili Basın Taraması.....	109
Tablo-9: Kutlu Adalı Suikastıyla İlgili Basın Taraması.....	134

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
age.	: adı geçen eser
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKEL	: Emekçi Halkın İlerici Partisi
AÜ	: Ankara Üniversitesi
Basın-Sen	: Basın Emekçileri Sendikası
BDH	: Barış ve Demokrasi Hareketi
BRT	: Bayrak Radyo Televizyon Kurumu
bs.	: baskı
c.	: cilt
CTP	: Cumhuriyetçi Türk Partisi
çev.	: çeviren
DAÜ	: Doğu Akdeniz Üniversitesi
der.	: derleyen
Dev-İş	: Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu
DMP	: Demokratik Mücadele Partisi
DP	: Demokrat Parti
GKK	: Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı
KATAK	: Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumları
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTFD	: Kıbrıs Türk Federe Devleti
KTAMS	: Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası
KTGB	: Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği
KTOEÖS	: Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası
KTÖS	: Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası
LGBT	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel
MAP	: Milliyetçi Adalet Partisi
ÖRP	: Özgürlük ve Reform Partisi
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayı
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDP	: Toplumcu Demokrasi Partisi
TKP	: Toplumcu Kurtuluş Partisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Türk-Sen	: Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu
UBP	: Ulusal Birlik Partisi
ÜTK	: Üniversite Temsilcileri Konseyi
YBH	: Yurtsever Birlik Hareketi
YDÜ	: Yakın Doğu Üniversitesi
YKP	: Yeni Kıbrıs Partisi

GİRİŞ

Basın özgürlüğü kavramı haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı haber, düşünce ve bilgileri yorumlama ve eleştirme hakkı haber, düşünce ve bilgileri basabilme ve dağıtabilme hakkı¹ ile yaratma hakkını² içermektedir. İfade özgürlüğünün veya düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün özel bir türü olarak basın özgürlüğü, sadece düşüncelerin serbestçe açıklanması anlamına gelmeyip, bu özgürlüğün kullanılması için basın kuruluşlarının serbestçe kurulup işletilmesini de gerekli kılmaktadır.³ Basın özgürlüğünü diğer birçok özgürlükten ayıran bu durum, basın özgürlüğünün kurumsal ve hukuksal olmak üzere iki boyutunun olduğunu da göstermektedir.⁴ Kavram karışıklığı yaratmamak açısından iletişim özgürlüğü ile basın özgürlüğünün farklı içerikteki kavramlar olduğunu; basın araçlarının iletişim araçlarının yalnızca bir kısmını oluşturduğunu ve basın ifadesinin ise yalnızca gazete, dergi, kitap ve basılı eserleri tanımlamakta olduğunu belirtmek gerekmektedir.⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist batı demokrasilerinde iletişim hakkı tartışmaları başlamıştır. Yurttaşlarının sosyal haklarını da karşılama konusunda yükümlülük üstlenen ve sosyal refah devleti olarak tanımlanan modern kapitalist devlet, tüm yurttaşlarının iletişim hakkı olduğunu ancak bu hakkın kullanılmadığı gerçeğini de kabul etmektedir. Sosyal devlet, yurttaş topluluğu içerisinde kadınların ve göçmenlerin, siyahların ve diğer azınlıkların iletişim haklarının organizesi ve güvence altına alınması amacıyla yasal düzenlemeleri gündeme getirmiştir. Bu yasal düzenlemeler, basın özgürlüğü ile iletişim özgürlüğü arasındaki farkı da açığa çıkarmaktadır. Bir doğal ve kişisel hak olarak nitelendirilen ve devlete “müdahale etme” diyen basın özgürlüğü “negatif hak” kategorisinde yer alırken, bir sosyal hak

¹ Sulhi Dönmezer, **Basın ve Hukuku**, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1976), 94.

² Çetin Özek, **Türk Basın Hukuku**, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978), 36.

³ Kayıhan İçel, Yener Ünver, **Kitle Haberleşme Hukuku**, 7. bs. (İstanbul: Beta Yayınları, 2007), 59.

⁴ Yaşar Salihpaşaoğlu, **Türkiye’de Basın Özgürlüğü**, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007), 18.

⁵ Metin Baykan, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü**, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011), 17.

olarak devletin olumlu yönde müdahil olmasını çağıran iletişim özgürlüğü “pozitif hak” olarak gündeme gelmiştir.

Negatif bir hak olarak basın özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler içerisinde yer alırken, pozitif bir hak olarak iletişim özgürlüğü, bir sosyal hak olarak karşılık bulmuş ve iletişim özgürlüğünün toplumsallığına ilişkin kuramsal ve hukuki bakış açısı oluşmuştur. Basın özgürlüğü yerine iletişim özgürlüğü teriminin yaygın kullanımı 1970’li yıllara denk gelmektedir. Eser Köker, “basın özgürlüğü yerine iletişim özgürlüğü teriminin kullanılmaya başlanmasının 1970’li yıllara denk düşmesi rastlantısal değildir”⁶ derken; Hanno Hardt ise, toplumsal sorunların çözümüne bilimsel bir yaklaşım ve Marksist bir perspektif olan Eleştirel Teori’nin “anadamar kitle iletişimi araştırmacısının temsilcilerine” 1970’lerde ulaştığını⁷ belirtir. Böylelikle, iletişim hakkı ve özgürlüğüne ilişkin akademik tartışmaların ancak 1970’lerde yoğunlaştığı ifade edilmektedir. Batı demokrasilerinde iletişim hakkı yasal dayanak ve teminat kazanmış olsa da ekonomik alandan gelen uluslararası ve ulusal sermayenin yoğunlaşmasının yarattığı baskının ağırlaşması nedeniyle yeniden alevlendirilen eski basın özgürlüğü tartışmaları ile gölgelenmiştir.

Son çeyrek yüzyıllık dönemdeki basın özgürlüğü tartışmalarında, basın özgürlüğünün yerine iletişim özgürlüğünün konulmasına sosyalist hareketin ileri sürdüğü görüşler öncülük etmiştir. Böylelikle, basın özgürlüğü tartışmalarının liberal gelenek içinde yer almayan bir boyutu, farklı görüş, düşünce ve inançların uzlaşmaya varmak üzere evrilmeden, bir arada ortak yaşaması ve eşit yayılma hakkı taleplerinin karşılanması sorunu gündeme gelmiştir.⁸ Basın özgürlüğü üzerine biriktirilen görüşlerin XX. yüzyıldaki değişiminin en önemli nedenlerinden birisi ticari basına yönelik eleştirilerin gazetecilerin mesleki pratiklerinin⁹ sorgulanması üzerinde yoğunlaşması, diğeri ise, basın özgürlüğünü düzenleyen yasal anlayışların

⁶ Eser Köker, **Politikanın İletişimi İletişimin Politikası**, (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2007), 145.

⁷ Hanno Hardt, Eleştirelin Geri Dönüşü ve Radikal Muhalefetin Meydan Okuyuşu: Eleştirel Teori, Kültürel Çalışmalar ve Amerikan Kitle İletişimi Araştırması, Der. ve Çev. Mehmet Küçük, **Medya İktidar İdeoloji**, 3. bs. 15-72, (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005), 42.

⁸ Riem Wolfgang Hoffmann, *Kommunikationsfreiheit und Chancengleichheit*, Johannes Schwartlanderj Eibe Riedel, Hrsg, *Neue Medien und Meinungsfreiheit*, 1990, 34-35, aktaran: Köker, **age**, 146-147.

⁹ Max Weber, **Sosyoloji Yazıları**, çev. Taha Parla, (İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986), 98.

değişmesidir. Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 1919 yılı itibarı ile aldığı çeşitli kararlarla her özgürlük gibi basın özgürlüğünün de mutlak olmadığını ve sınırlandırılabilceğini, “halen var olan ve açık tehlike” yaratan durumlarda kanunla getirilen sınırlamaların anayasaya aykırı olmayacağını belirtmesi de, basın özgürlüğü anlayışını temellendiren negatif özgürlük kavrayışının değişerek yasallaştığını göstermektedir.¹⁰

Basının gelişim süreciyle ilgili tarihsel bağlam, basın özgürlüğünün taraflarını konumlandırmamızı da olanaklı kılmaktadır. XX. yüzyılda, Avrupa'da faşizmin iktidarı ele geçirdiği ülkelerde, her türlü ifade özgürlüğüne yasak getirildi. Bu dönemde faşizm, devleti yayıncılığın doğrudan tarafı yapmış ve devletin tekelciliğinde yayın aracılığıyla ırkçılık propagandası sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal refah devleti, yurttaşlarının sosyal haklarını da karşılamak konusunda yükümlülük üstlendi. İletişim hakkının ve iletişim özgürlüğünün yasal düzenlemelerle organize edilmesi bu dönemde gündeme gelmiştir. Yasal kavranışı değişiklikler gösteren basın özgürlüğü, “devleti tehlikeye sokma, genel ahlaka aykırı davranma ve hukuki bir neden olmaksızın kişilerin zararına hareket etme” durumlarıyla sınırlandırılmıştır.¹¹

XX. yüzyılın başından itibaren, devletin düzenleyici ya da kontrol edici mekanizmalarının gölgesinde var olan kamu hizmeti yayıncılığı da geliştirildi. Kamu Hizmeti Yayıncılığı, devlet müdahalesi ve kontrolüne açık bir medya iletişimi alanının da kurumsallaşmasına katkıda bulundu. Yeni sol ve toplumsal hareketler ise, sansürün modern biçimleri üzerinde durarak, devlet müdahalelerinin yol açtığı görünmez sansür biçimlerinin varlığını ortaya çıkardılar. Ulusal güvenlik gerekçesine ve kamu yararı ilkesine sığınarak modern devletin, enformasyonun gizli olabileceğinin tescillenmesi yoluyla nüfuz alanını giderek genişletmesi ve kurumsallaşması, kitle iletişim araçlarının denetlenmesini mümkün kılarken, iyi örgütlü ve sürekli bir politik sansür biçimini yarattı. Devletin reklamlar yoluyla kendi meşruluğuna ilişkin rızayı yönetme çabası, kitle iletişim araçlarının finans kaynaklarının kontrolünü beraberinde getirmiş, en büyük reklam veren konumuna

¹⁰ Köker, **age**, 143.

¹¹ Köker, **age**, 143.

yükselen devlet, bir politik sansür türü olarak beliren korporatizm ile de hükümetin işlevlerini çıkar grupları veya örgütlerine devretmekte ve bu yolla kamuyu kontrol etmektedir. John Keane siyasal sansür biçimlerini irdelediği *Medya ve Demokrasi* adlı kitabında batı demokrasilerinde yasallaştırılan kısıtlamaların yanı sıra siyasal sansür biçimlerinin mevcudiyetine de işaret edilmekte ve iletişimde özgürlük ve eşitlik için yasal korumaya ve gerekirse, yazılı bir anayasanın gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Eğer ülkenin yazılı bir anayasası varsa, ifade ve medya özgürlüğü hem o anayasa metninde hem de ulusal mevzuatta korunmalıdır. Özgürlüğün kural, sınırlamanın ise istisna olduğu ilkesine uyulmalıdır.¹²

Bu tez çalışmasıyla, Kuzey Kıbrıs'ta basın özgürlüğü tartışmalarının ve kullanılan söylemin analizinin yapılması amaçlanmıştır. Kuzey Kıbrıs'ta, Anayasa'da "Temel Haklar ve Özgürlükler" başlığı altında kişisel hak olarak yer alan ancak, "Yurttaşlar için basın ve yayın özgürdür, sansür edilemez. Devlet basın, yayın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak önlemleri alır." maddesi ile basın özgürlüğü konusunda devlete müdahil olma görevi de yüklenmiştir. Ancak, Kuzey Kıbrıs'ta basın özgürlüğü anayasal ve yasal güvenceler altına alınmış olmasına rağmen, uygulamada basın özgürlüğünün önünde çeşitli engeller ve kısıtlamalar olduğu bilinmektedir. Gazetecilerin ve yayıncıların habere ve bilgiye ulaşmada ciddi sorunlar yaşadıkları, görüş ve düşüncelerinden dolayı yüksek tazminat ve hapislik talebi ile yargılandıkları, ağır tazminat nedeniyle gazetelerin kapandığı, gazetecilerin işsiz kaldığı ve hatta yaşamlarına kastedilerek cinayete kurban gittikleri, Kuzey Kıbrıs'ta da yaşanan gerçeklerdir. 1974 sonrası işlenen tek aydın-yazar cinayeti olan gazeteci Kutlu Adalı'nın 1996 yılında öldürülmesi olayı, Kuzey Kıbrıs'ta basın ve ifade özgürlüğünü engelleyici ve kısıtlayıcı ilişkilere ilişkin söylemlerde önemli değişimleri tetiklemiştir. Basın özgürlüğü söylemlerine ilişkin değişimin analiz edilebileceği birincil alan ise, yasa koyucu yükümlülüğünü de taşıyan Parlamento konuşmalarıdır. Bu nedenle de Parlamento konuşmalarına odaklanılmıştır. Parlamento konuşmalarına odaklanmasıyla, siyasal partilerin, hangi bağlamlar

¹² John Keane, *Medya ve Demokrasi*, çev. Haluk Şahin, 4. bs. (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010), 125.

çerçevesinde ve hangi ifade biçimleri ile basın özgürlüğünün sınırlılıklarına ilişkin tavır aldıklarının boyutunun da saptanabileceği öngörülmüştür. Parlamento tartışmalarında açığa çıkan, basın özgürlüğü söylemlerine ilişkin değişimin irdelenmesinde, söylem analizi¹³ tekniği esas alınmıştır. Söylemlerdeki değişimi veya dönüşümü kavrayabilmek ve bağlam tayin edebilmek için, söylem analizi tekniğinin de bir gereği olarak, Kıbrıs Türk basınının kurumsal ve hukuksal gelişiminin tarihsel sürecine de çalışmamızda yer verilmiştir.

Tez çalışmamızda, ‘Kuzey Kıbrıs’ta Basın Özgürlüğü Tartışmaları’ olarak belirlediğimiz konumuzu sınırlandırmak maksadıyla da, basın ifadesi dar anlamıyla kullanılmış, yazılı basın ve basın özgürlüğünün kapsamı ise gazete, dergi ve diğer basılmış eserlerle, bu ürünlerin basımını üstlenen matbaacılık faaliyeti ve yine bu ürünlerin dağıtım süreci ile haber, düşünce ve bilgilere ulaşılması, yorumlanması ve eleştirilmesinde doğrudan görev alan gazeteciler olarak kabul edilmektedir. Kuzey Kıbrıs’ta basın özgürlüğü tartışmalarının araştırıldığı bu çalışmamızda, parlamento konuşmalarına odaklanılarak, iktidar-basın ilişkileri de açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Üç farklı konu nedeniyle parlamento tartışmaları beş farklı dönemde incelenmiştir. Basın davaları nedeniyle iki farklı döneme; Yenidüzen, Kıbrıs Postası ve Ortam gazetelerine açılan davalar nedeniyle 1988 yılı 15 Ocak ve 22 Ocak tarihlerinde gerçekleşen birleşimlerdeki tartışmalar irdelenirken, Avrupa/Afrika davaları nedeniyle de 9 Eylül 2002 tarihli birleşimde yapılan tartışmalara odaklanılmıştır.

Kutlu Adalı suikastı nedeniyle de iki farklı döneme; 10 Aralık-16 Aralık 1996 tarihleri arasında gerçekleşen ve Kutlu Adalı suikastının ve basın özgürlüğünün

¹³ Söylem analizi yönteminin nasıl işlemesi gerektiğine ilişkin düşüncelerini aktarırken Van Dijk, “herhangi bir konuşmanın yalıtılmış ve soyut sözel nesne bakımından değil çeşitli bağlamlarla ilişkisi açısından da analiz edilmesi gerekmektedir” diyerek söylem analizinin tarihsel bağlamına da dikkat çekmektedir. (Teun A. Van Dijk, Introduction: Levels and Dimensions of Discourse Analysis, Ed. Teun A. Van Dijk, **Handbook of Discourse Analysis, Vol.2**, 1-11, London: Academic Press, 1985, 10-11.) Tarihsel bağlamın dikkate alınmasını bir gereklilik olarak gören söylem analizi tekniği, gelişimi ve kaynakları açısından retorik çalışmalarla da ilişkilendirilebilir. Retorik analizleri, konuşulan kelimelerin gizlediği ya da görünür kıldığı egemenlik yapılarını ortaya çıkarmayı hedefleyerek temel form ve kategorilerin, toplumsal ve tarihsel varoluş yöntemlerinin eleştirisini üstlenmişlerdir. (Eser Köker, **Kitapta Kurutulmuş Çiçekler ya da Sözlü Kültür Üzerine Düşünceler**, 2. bs, Ankara: Dipnot Yayınları, 2010, 133.)

sınırlarının sorgulandığı bütçe görüşmeleri ile Kutlu Adalı cinayetine ilişkin araştırma önergesinin görüşüldüğü 23 Şubat 2001 tarihli birleşimde gerçekleşen konuşmalara odaklanılmış ve söylem biçimleri değerlendirilmiştir. Gazeteci Kutlu Adalı'nın öldürülmesinin ardından 10 Aralık-16 Aralık 1996 tarihleri arasında gerçekleşen bütçe görüşmelerinde yapılan konuşmaların ayrıştırılması yoğun bir çalışmayı gerektirmiştir. Bütçe tartışmalarının çok farklı konu ve sorunları içermesi nedeniyle, konumuzla ilgili birleşimler belirlenmiş ve kişi hak ve özgürlükleri ile ifade ve basın özgürlüğü ve iletişim hakkına ilişkin tartışmaların yer aldığı birleşimlerde dile getirilen görüşler ayrıştırılmışlardır.

Basınla ilgili mevzuata ilişkin yeni yasal düzenlemeleri öngören yasa değişiklikleri ile gündeme getirilen yeni yasaların tartışmalarının yapıldığı ve yeni yasal kavrayışların açığa çıktığı 20 Ocak ve 8 Mayıs 2006 ile 16 Nisan ve 30 Nisan 2007 tarihli dört ayrı birleşime de odaklanılmış ve yeni yasal kavrayışlara ilişkin söylemler analiz edilmiştir. Basın davaları ve Kutlu Adalı cinayeti üzerine siyasilerin söylemlerinin analizinin gerçekleştirildiği parlamento tartışmalarında ifade özgürlüğünün zem ve kadih davaları veya şiddetle kısıtlanmasının doğru olmadığı üzerinde durulurken, yeni yasal düzenlemelere ve mevcut yasalardaki değişikliklere ilişkin parlamento tartışmalarında ise yurttaşların iletişim hakkının yasal zemininin genişletilmesi üzerine görüşler dile getirilmiştir.

Kuzey Kıbrıs'ta çok partili siyasal yaşama geçişin ardından tek gazeteci cinayeti olan Kutlu Adalı'nın öldürülmesi olayı, bir yandan Kıbrıs Türk Toplumunun yönetilmesinde araç olarak kullanılan ve egemen olan milliyetçi paradigmanın yıkılışını sağlarken diğer yandan da basın özgürlüğü söylemlerinde ve basın mevzuatında değişikliğin nedeni olmuştur. 40 yılı aşkın süredir gündem olamayan basınla ilgili yasalar değişiklik önerileriyle parlamentoda tartışılarak hem yeni düzenlemeler yapılmış ve hem de iletişim hakkıyla ilgili yeni yasalar parlamentodan geçirilmiştir. Bu çerçevede Kuzey Kıbrıs'ta yürürlükte bulunan ve parlamento tartışmalarına konu olan Basın Yasası, Ceza Yasası, Basın İş Yasası ve Bilgi Edinme Hakkı Yasası ile Basın Kartı Tüzüğü'nün basın özgürlüğünü düzenleyen haklar, kısıtlamalar ve ceza sorumluluğu öngören maddeleri çalışmamız kapsamında değerlendirilmiştir.

Parlamentodaki tartışmalar sırasında gerçekleştirilen konuşmalarda, bir yandan özgürlüğün kural sınırlandırmanın ise istisna olduğu yönünde ifade edilen görüşler analiz edilirken, öte yandan ulusal çıkar, kamu huzurunu zedelemek, şeref ve itibarı sarsmak, genel ahlaka aykırı davranmak, basın özgürlüğünü kötüye kullanmak ve kişilik haklarına saldırmak gibi gerekçelerle basın özgürlüğünün sınırlandırılmasının gerektiğine ilişkin gerekçeler ve iddialar ifade edilmiştir. Ayrıca, Kuzey Kıbrıs'ta medyanın ticarileşmesinin gazetecilerin mesleki sorumluluklarını sorgulatmakta olduğu, işvereninden önce kamuoyuna karşı sorumluk taşımakta olan gazetecilerin gazetecilik mesleğine gölge düşürebilecek haberler veya programlar yapmaya veya inanmadığı görüşü savunmaya zorlanabildikleri sonuçlarını üretmekte olduğu ve bu durumun yeni basın özgürlüğü sorunları yarattığı çerçevesindeki parlamento tartışmalarının analizi de çalışmamızda yer almıştır.

Belirtilen yasal düzenlemelere rağmen, Kuzey Kıbrıs'ta basın-yayınla ilgili bazı alanlardaki mevzuat boşluğunun doldurulmaması da dikkat çekicidir. Örneğin Kuzey Kıbrıs'ta ilan-reklam rejimine ilişkin herhangi bir mevzuat bulunmamakta ve bu nedenle de basına verilen devlet ilanlarının yandaş medya yaratmak veya yandaş medyayı desteklemek amacıyla kullanıldığı sık sık ifade edilmektedir. Basın özgürlüğünü ve demokrasiyi de zedeleyen, siyasal sansür olarak da nitelendirilen, devlet olanaklarıyla yandaş medya yaratma istekliliği ve bu konuya ilişkin değerlendirmelerle önermelerin de çalışmamızda analizi yapılmıştır.

Kıbrıs Türk toplumunda 1974 öncesinde olağanüstü hal erklerinin egemen olduğu, demokrasiye, basın ve ifade özgürlüğüne tahammül gösterilmediği ve keyfi tutuklamaların yapıldığı bilinmektedir. Mevcut basın yayın organlarını ve gazeteleri kontrolü altında tutan olağanüstü hal erklerine alternatif olarak sol muhalefet, teksir makinelerinde bildiri veya bülten basarak ve ardından çarşı-pazar gezerek ve köy köy dolaşarak bu bildirimleri elden dağıtmakta ve bu yolla görüş, düşünce ve iktidara yönelik eleştirilerini halka doğrudan iletmekteydiler. Ancak Kıbrıs Türk toplumunda

olağanüstü hal erkleri¹⁴ buna da fırsat vermemekte ve özellikle sol muhalefetin sesini kısmak maksadı ile görüş, düşünce veya eleştiri içeren broşür veya bildiri dağıtılar tutuklanmaktaydılar.

Siyasi elitlerin davalar yoluyla basını susturma girişimleri de çalışmamızda yer almaktadır. İlgili dönemlerde görev başında bulunan Cumhurbaşkanı tarafından 1986 yılında Yenidüzen gazetesi, yine ilgili dönemlerde görev başında bulunan Başbakanın bazı Bakanlar ile birlikte 1986 yılında Kıbrıs Postası gazetesi ve 1988 yılında Ortam gazetesi aleyhine açtıkları zem ve kadih davaları ve 1999, 2000 ve 2001 yıllarında Cumhurbaşkanı ile Başsavcılığın Avrupa gazetesi aleyhine açtıkları davalar ile Avrupa gazetesi çalışanları aleyhine getirilen casusluk suçlaması sonuçları ile birlikte çalışmamızın kapsamı dahiline alınmıştır. Belirttiğimiz davaların seçilmiş olmasının en önemli nedeni basın ve ifade özgürlüğüne zem ve kadih ve ceza davaları yoluyla kısıtlama getirilmesi girişimi, basın özgürlüğü ile ifade özgürlüğünün yeniden tartışılmasını toplumun gündemine taşımış olmalarındandır. Davaların yarattığı tartışmaların farklı boyutlarının açığa çıkarılması amacıyla, ilgili dönemlerde yayınlanan gazetelerin taranması ve yine ilgili dönemlerde ulusal parlamentoda yapılan tartışmaların KKTC Meclis tutanaklarından arşiv araştırması yapılarak milletvekillerinin konuşmalarının incelenmesi şeklinde sürdürülmüştür. Çalışmamız çerçevesinde siyasi elitlerce açılan bahse konu davalar ile sonuçları, Kuzey Kıbrıs'taki basın özgürlüğüne ilişkin söylemlere etkileri açısından analiz edilmişlerdir.

¹⁴ John Keane, '**Medya ve Demokrasi**' adlı kitabında modern devletin yeni bir siyasal sansür dönemine girdiğini belirtmektedir. Bunlar olağanüstü hal erkleri, silahlı gizlilik, yalan söylemek, devlet reklamcılığı ve korporatizm olmak üzere birbirleriyle bağlantılı beş siyasal sansür türüdür. Keane, Batı demokrasilerinin bu birbirleriyle bağlantılı beş yöneliminin kaygı verici olduğunu ifade ederek, yurttaşlara, kitle iletişim araçlarına ve hukuk devletine karşı sorumluluktan uzaklaşıldığını yazmıştır. Keane, yeni sansür biçimlerinin yarattığı yeni duruma ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Keyfi devlet erki, kamunun değerlendirmesi ve eleştirisinden muaf ve çevresine karşı duyarsız ve ondan öğrenmeye yeteneksiz erk olarak tanımlanıyorsa, o zaman hiç abartmadan söyleyebiliriz ki, Batı demokrasilerinde hukuksuzluk artmaktadır." Keane, fikirlerin kamusal planda tanımlanma ve dolaşımı sürecine karışan bu türden devlet müdahalesi biçimlerinin basın özgürlüğü açısından göz ardı edilemez olduğunu da belirtmiştir. (Keane, **age**, 99-110)

Kuzey Kıbrıs'ta sol siyasal partiler ve sivil toplum tarafından, modern sansür uygulamalarını da etkisizleştirmeyi amaçlayan demokratikleşme, sivilleşme ve iletişim özgürlüğü talepleri gündeme taşınmaktadır ancak, sağ siyasal partiler anayasal değişiklikten sürekli kaçınarak, demokratikleşmenin ve şeffaflaşmanın önünü açmamaktadırlar. Basın özgürlüğüne ilişkin söylemlerin analiz edildiği çalışmamızda, Kuzey Kıbrıs'ta da basın özgürlüğü ve iletişim özgürlüğü mücadelesinin aynı zamanda bir demokrasi mücadelesi olarak algılandığı ve bir siyasal mücadele alanı olarak kabul edildiği bilinmektedir.

Tez çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Kıbrıs Türk basınının muhatap kaldığı kısıtlamaları analiz etmeyi öngördüğümüz çalışmaya tarihsel bir boyut katmak için yazılmıştır. 2000'li yılların öncesinde Kıbrıs Türk toplumunda basın ve ifade özgürlüğünün yerleşiklik kazandığı iddiasını dile getirebilmek ve bu çalışmanın yönteminin gerekliliklerinden olan bağlam oluşturabilmek için tarihsel bir dizge sunulmak istenmiştir. İkinci bölümde ise, siyasal iktidarların zem ve kadih davaları aracılığıyla basını susturma girişimleri ile Kutlu Adalı cinayetinin ardından basında ve ulusal parlamentoda basın özgürlüğünün sınırlarının sorgulanması tartışmalarına yer verilmiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği uyum çalışmaları gerekçesiyle basınla ilgili yeni yasal kavrayışları açığa çıkaran yeni yasaların ve mevcut yasalarda değişikliklerin parlamentodaki tartışmalarının analizi de ikinci bölümün kapsamında yer almıştır.

Tez çalışmasında analizler yapabilmek amacıyla, KKTC Milli Arşivi ile KKTC Milli Kütüphanesinde gazete ve kitap taraması yapılmıştır. İngiliz sömürge idaresi dönemine ilişkin olarak Halkın Sesi gazetesinin ulaşılabilen ilgili sayıları taranmıştır. 1962 yılı gazeteci cinayetleri ile ilgili olarak o dönemde yayınlanan Cumhuriyet ve Nacak gazeteleri Ağustos 1960-Temmuz 1962 tarihleri arasında taranmıştır. Cumhuriyet gazetesinin yayınlandığı ilk gün itibarı ile Kıbrıs Türk liderliğinin sesi durumundaki Nacak gazetesi tarafından "vatan hainliği" ile suçlanması ve iki gazete arasında sert bir polemikğin sürdürülmeye devam etmesi nedeniyle, hem vatan hainliği suçlama sürecini takip etmek hem de iki gazete arasındaki tartışmaları basın ve ifade özgürlüğü açısından analiz edebilmek amacıyla iki yıllık süreçteki tüm yayınları taranmıştır. Her iki gazetenin de haftalık

yayınlanıyor olması bu taramanın yapılmasını olanaklı kılmıştır. Aynı dönemde yayınlarını sürdüren diğer gazeteler Akın, Bozkurt ve Halkın Sesi gazeteleri ise gazeteci cinayetlerinin işlendiği Nisan ayı ve olayının tartışmalarının gündemde kalmaya devam ettiği takip eden Mayıs Haziran ve Temmuz 1962 ayları olmak üzere 4 aylık süre için taranmışlardır. Milli mücadele gazeteciliği dönemine ilişkin olarak ise Akın, Bozkurt, Devrim, Halkın Sesi, Nacak, Savaş ve Zaman olmak üzere 7 adet gazetenin taramaları yapılmıştır. Aynı dönem içerisinde Kıbrıs'ta Kıbrıs Türk Yönetimince yasaklanan yayınlara ulaşmak amacıyla da 1972 yılı Temmuz ve Ekim aylarına ait Resmi Gazeteler taranmıştır.

Yenidüzen, Kıbrıs Postası ve Ortam gazetelerine açılan zem ve kadih davaları nedeniyle Aralık 1987-Ocak 1988 tarihleri arasında ilgili dönemde yayın yapan 5 günlük gazete olan Birlik, Halkın Sesi, Kıbrıs Postası, Ortam ve Yenidüzen gazeteleri taranarak değerlendirilmiştir. Avrupa gazetesine açılan zem ve kadih ve ceza davaları nedeniyle de Temmuz 2000, Aralık 2001 ve Ağustos 2002 aylarının gazeteleri taranmıştır. Avrupa davalarıyla ilgili taranan 7 adet gazetemiz şunlardır: Avrupa/Afrika, Birlik, Demokrat, Kıbrıs, Ortam, Volkan ve Yenidüzen. Kutlu Adalı cinayetiyle ilgili olarak ise, 1996 yılı Temmuz ayı ve olayın parlamentoda tartışıldığı 1996 yılı Aralık ayı gazeteleri taranmıştır. Adalı cinayetiyle ilgili 7 adet gazete taranmıştır. Bu gazeteler Birlik, Demokrat, Halkın Sesi, Kıbrıs, Ortam, Vatan ve Yenidüzen gazetelerinden oluşmuştur. Basınla ilgili yasaların parlamentodaki tartışmalarının basına yansımalarını belirlemek amacıyla ise, 2006 yılı Ocak ve Mayıs ayları ile 2007 yılı Nisan ve Mayıs aylarına ait 8 adet gazetede taramalar gerçekleştirilmiştir. Yasalarla ilgili olarak taranan gazetelerimiz Afrika, Güneş, Halkın Sesi, Kıbrıs, Ortam, Vatan, Volkan ve Yenidüzen olmuştur. Gazete taramalarının dökümü Tablo-1'de sunulmuştur.

Yenidüzen, Kıbrıs Postası ve Ortam gazetelerine açılan zem ve kadih davaları ve Yenidüzen matbaasının haczedilmek istenmesi 15 Ocak ve 22 Ocak 1988 tarihlerinde parlamentoda tartışılmıştır. Kutlu Adalı cinayeti iki kez parlamentonun gündemine gelmiş ve basın özgürlüğü ile ifade özgürlüğüne ilişkin yoğun tartışmalar yaşanmıştır. 1996 yılı Aralık ayındaki bütçe görüşmeleri sırasında Adalı cinayeti meclis tartışmalarında önemli yer tutmuştur. Ayrıca, "Meclis Araştırması" önergesi

verilmesi nedeniyle Adalı cinayeti ve basına yönelik baskılar 23 Şubat 2001 tarihinde bir kez daha parlamentonun tartışma gündemini oluşturmuştur. Avrupa gazetesi yazarlarına 6 ay hapis cezası verilmesi ve CTP ile TKP'nin "Af Yasası" sunması üzerine 9 Eylül 2002 tarihli Meclis birleşiminde yoğun tartışmalar yaşanmıştır. Basınla ilgili yasalardaki değişikliklere ilişkin parlamento görüşmeleri ise 30 Ocak ve 8 Mayıs 2006 ile 16 Nisan ve 30 Nisan 2007 tarihlerinde gerçekleşmiştir. 1988 ile 2007 yılları arasında farklı tarihlerde gerçekleşen parlamento tartışmalarının tutanaklarına KKTC Cumhuriyet Meclisi arşivindeki tarama ile ulaşılmıştır. İlgili dönemlere ilişkin parlamento tartışmalarında milletvekillerinin konuşmalarını analiz edebilmek amacıyla gerçekleştirilen tasnifin ardından 300 sayfalık tutanak incelenmiştir.

Kıbrıs Türk toplumunda, basın özgürlüğünün tartışılma biçimini konu alan bu çalışmada, toplumun sağduyusunda karşılık bulan yargıların yayın dünyasında nasıl dolaşıma girdiği ve parlamentoda nasıl dile getirildiği ve bu metinlerde hangi dilsel yeğlemelerin yapıldığını irdeleyen bu analiz, basın özgürlüğünü çevreleyen söylemlerin yaygınlığını ve yerleşikliğini ortaya koymak istemektedir.

Tablo-1: Tezin Kapsamıyla İlgili Taranan Gazetelerin Dökümü

Tarama Konusu	Yıllık Taranan Gazeteler	3 Aylık Taranan Gazeteler	Aylık Taranan Gazeteler	Tarama Tarih Aralığı
Tarihsel Bağlamla İlgili			Halkın Sesi	Mayıs 1956
1962 Yılı Gazeteci Cinayetleri	Nacak Cumhuriyet ¹⁵			1960-1962 1960-1962
		Akın Halkın Sesi Bozkurt		Şubat- Temmuz 1962 Nisan- Temmuz 1962 Nisan- Temmuz 1962
Milli Mücadele Kısacasında Basın	Savaş ¹⁶		Devrim Zaman	Nisan 1963 Ekim 1968- Aralık 1969 Temmuz 1973
Yasaklanan Yayınlar		Resmi Gazete		Temmuz- Ekim 1972
Gazeteler Aleyhine Zem ve Kadih Davaları			Birlik Halkın Sesi Kıbrıs Postası Ortam Yenidüzen	Aralık1987- Ocak1988
Kutlu Adalı Cinayeti			Birlik Demokrat Halkın Sesi Kıbrıs Ortam Vatan Yenidüzen	Temmuz 1996
Parlamentoda Basın Özgürlüğü Sınırlarının Sorgulanması			Birlik Demokrat Halkın Sesi Kıbrıs Ortam Vatan Yenidüzen	Aralık 1996

¹⁵ **Yıllık Tarama Gerekçesi:** “Vatan hainliği, Rumcu, komünist” suçlamalarının ilgili gazeteler arasında yarattığı karşılıklı polemiki izlemek amacıyla geniş bir zaman dilimi taraması gerçekleştirilmiştir.

¹⁶ **Yıllık Tarama Gerekçesi:** Gazete adının “Savaş” iddiasının “Barış” olduğunu duyurmuştur. Aynı zamanda “Sansüre” ve “İç Sansüre” karşı mücadele edeceğini belirtmiştir. Bu iddiaları izlemek amacıyla geniş bir zaman dilimi taraması gerçekleştirilmiştir.

Gazetecilere Casusluk Suçlaması			Avrupa Birlik Demokrat Kıbrıs Ortam Volkan Yenidüzen	Temmuz 2000
Avrupa Gazetesine Haciz Uygulanması			Avrupa/Afrika Birlik Demokrat Kıbrıs Ortam Volkan Yenidüzen	Aralık 2001
Cumhurbaşkanına Hakaretten Gazetecilerin Hapisle Cezalandırılması			Afrika Birlik Demokrat Kıbrıs Ortam Volkan Yenidüzen	Ağustos 2002
Parlamentoda Basın Yasası Değişiklik Görüşmeleri			Afrika Güneş Halkın Sesi Kıbrıs Ortam Vatan Volkan Yenidüzen	Ocak 2006
Parlamentoda Ceza Yasası Değişiklik Tartışmaları			Afrika Güneş Halkın Sesi Kıbrıs Ortam Vatan Volkan Yenidüzen	Mayıs 2006
Parlamentoda Bilgi Edinme Hakkı Yasası Görüşmeleri			Afrika Güneş Halkın Sesi Kıbrıs Ortam Vatan Volkan Yenidüzen	Nisan 2007
Parlamentoda Basın İş Yasası Tartışmaları			Afrika Güneş Halkın Sesi Kıbrıs Ortam Vatan Volkan Yenidüzen	Mayıs 2007

BİRİNCİ BÖLÜM:

KIBRIS TÜRK BASININDA

KISITLAMALARIN TARİHSEL BAĞLAMI

1.1.Osmanlı Yönetiminden Kıbrıs Türk Basınına “Hainliğe Cüret” Suçlamaları

Kıbrıs adasına matbaacılık 1878’de, Avrupa’ya göre çok geç bir tarihte gelmiştir. Johannes Gutenberg’in 1438’de Avrupa’yı tanıştırdığı matbaa, ancak 440 yıl sonra Kıbrıs adasına ulaşmıştır. Kıbrıs’ta ilk matbaa 1878 yılında Larnaka’da kurulmuştur.¹⁷ Böylelikle, Henry King & Co. adlı matbaa Kıbrıs’ın ilk gazetesi olan “Kipros /Cyprus” adlı gazeteyi 29 Ağustos 1878 tarihinde basmaya başlamıştır. Bu gazete Rumca ve İngilizce olarak yayımlanmaktaydı. Matbaanın kuruluşundan bir yıl sonra Kıbrıs adası Türkçe gazete ile de buluşmuştur.

Kıbrıs Türk basını doğuşuyla birlikte kısıtlamalara da muhatap kalmıştır. Bu çalışmamızda, hem kısıtlılıkları açığa çıkarmak hem de tarihsel bir bağlam oluşturabilmek amacıyla Kıbrıs Türk basınının 136 yıllık yayıncılık serüveninin çeşitli dönemlerine odaklanılmıştır. Tarihsel bağlamı oluşturabilmek amacıyla tezin birinci bölümünde Osmanlı yönetimi, İngiliz sömürge idaresi ve milli mücadele yılları dönemlerinde basına yönelik kısıtlamalar ve bu kısıtlamalara ilişkin gerekçeler irdelenmiştir. Kıbrıs’ın ilk Türkçe gazetesi, Osmanlı Türkçesi yani Arap harfleri ile 1879 yılında yayımlanan ve Larnaka’daki Henry King & Co. matbaasında basılan “Ümid” gazetesidir. Osmanlı Türkçesi ile basılmakta olan Ümid gazetesinin yayımcısı İstanbul’dan Mısır’a, oradan da Kıbrıs’a gelen Aleksan Sarafyan¹⁸ isimli bir Ermeni’dir. Kıbrıs’ı İngilizlere kiralaması nedeniyle dönemin Osmanlı

¹⁷ Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, **Kıbrıs Türk Basın Tarihi**, (Lefkoşa, 2012), 19.

¹⁸ Ermeni toplumundan olan **Aleksan Sarafyan**, İstanbul’dan firar ederek Mısır’a oradan da Kıbrıs’a gelerek, Kıbrıs’ta 1879’da ilk Türkçe gazetenin yayımını gerçekleştirir. Aleksan Sarafyan Mısır’da, El-Zaman, Kıbrıs’ta ise Ümid ve Dik-i Şarkî (Doğu’nun Horozu) isimli gazeteleri çıkarır. Sarafyan’ın, Osmanlı Hariciyesi tarafından sürekli takip altında tutulduğu belirtilmektedir. (Türkiye Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y.PRK.MK, 2/28, 4/53; Türk Arşivcileri Derneği, **Arşiv Dünyası Dergisi**, sayı:6 içinde, İstanbul, Haziran 2005, 6-8).

yönetiminin dış politikasına ağır eleştirilerin yer aldığı Ümid gazetesinin ömrü kısa olmuştur. Halen Osmanlı İmparatorluğu'nun hukukunun geçerli olduğu adada Osmanlı yönetimi aleyhine yayın yapılmasına, Osmanlı Hariciyesi sert tepki koymuştur. Osmanlı Hariciyesi'nin İngiliz Dışişleri nezdindeki girişimleri sonucu Ümid gazetesi kapanmış¹⁹ ve 10 yıl süreyle Kıbrıs adasında herhangi bir Türkçe gazete yayımlanmamıştır. Aleksan Sarafyan, 10 yıl sonra 16 Haziran 1889 tarihinde bu kez “Dik-i Şarki” (Doğu'nun Horozu) adlı bir gazete daha yayımlamıştır. Dik-i Şarki gazetesini “Saded” gazetesi izlemiştir. Aleksan Sarafyan'ın yayımladığı ikinci gazete olan Dik-i Şarki adlı gazeteden bir ay gibi kısa bir süre sonra yine Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmaya başlanan Saded gazetesi ise, bir Kıbrıslı Türk tarafından yayımlanan Kıbrıs'ın ilk Türkçe gazetesi özelliğini taşımaktadır. Ahmet Emin Efendi²⁰ tarafından yayımlanan Saded gazetesinin ilk sayısı 11 Temmuz 1889'da yayımlanmıştır. Saded gazetesi de kısa ömürlü olup aynı yıl içerisinde 14 Kasım 1889'da yayın yaşamından çekilmiştir.²¹ 25 Aralık 1891 tarihinde ise, “Zaman” gazetesi Lefkoşa'da yayımlanmaya başlamıştır. Zaman gazetesinin yayımcısı Hacı Derviş Tüccarbaşı'dır.²² Bu gazetenin en önemli özelliği Osmanlı Kırathanesi'nin (Kırathane-i Osmani) yayın organı olma niteliği taşıyor olmasıydı. Dönemin

¹⁹ Sarafyan'ın yayımladığı **Kıbrıs'ın ilk Türkçe gazetesi Ümid'in** Osmanlı Hariciyesinin İngiliz Dışişleri nezdindeki girişimi ile kapatıldığı belgelenmiştir. 13 Şubat 1880 tarihli ve dönemin Osmanlı Devleti Hariciye Nazırı Saffet Paşa'nın imzasını taşıyan bir belgede şu ifadeler yer almaktadır: “İngiltere sefaretine gidilerek Sir Henry Layard ile iki buçuk saat imtidat etmiş olan mülakat-ı aciznemde Kıbrıs'ta tab ve neşr olunan Ümid gazetesinin lagv ve tatili ve muharriri olan Aleksan'ın Dersaadete i'zamını talep ve bunun üzerinde suret-i münasibe ile ısrar olundu.” (Türkiye Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tasnif kodu: Y.PRK.HR, Dosya No:4, Gömlek Sıra No:22; aktaran Mehmet Demiryürek, Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri (Osmanlı Dönemi), **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, sayı: 25-26 içinde, Mayıs-Kasım 2000, s.119-134). Aleksan Sarafyan, 7 Şubat 1872'de İstanbul'da yayımlanmaya başlayan İbret gazetesinin de sahibidir. Sarafyan, bir süre sonra gazetesini Yeni Osmanlılar olarak anılan Namık Kemal ve arkadaşlarına kiralar. Namık Kemal, İbret gazetesindeki yazıları nedeniyle 9 Nisan 1873'te Kıbrıs'a sürgün edilir. (Hıfzı Topuz, **II.Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, 5.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2014, 27-28); (Nesimi Yazıcı, İbret Gazetesi, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 21 içinde, İstanbul, 2000, 368-370).

²⁰ **Ahmet Emin Efendi**; Osmanlı yönetimi döneminde olduğu gibi, İngiliz sömürge yönetiminde de Limasol kazası Mal müdürü olarak görev yapar. Bu görevinden emekliye ayrılmasının ardından 1889'da Saded gazetesini yayımlamaya başlar. (Cemalettin Ünlü, **Kıbrıs'ta Basın Olayı**, TC Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1981, 16).

²¹ Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, **age**, 10.

²² **Hacı Derviş Tüccarbaşı** (1843-1910); Lefkoşa doğumlu olup, Kırathane-i Osmani'nin önde gelen aydınlarından. 25 Aralık 1891 tarihinde yayımlanmaya başlayan ve Kırathane-i Osmani'nin yayın organı olarak da kabul gören Zaman gazetesinin imtiyaz sahibi ve başyazarıdır. (Bülent Fevzioğlu, **Kırathane-i Osmani'den Cumhuriyet Meclisine**, Ankara: TBMM-KKTC Cumhuriyet Meclisi Ortak Yayını, 1998, 4)

aydınlarının bir araya geldiği Kıraathane-i Osmani'nin temel amacı, artık İngiliz yönetiminde olan Kıbrıs'ta ada Türklerinin haklarını korumaktı. Zaman gazetesi de, bu temel amaç doğrultusunda bir yandan İngiliz sömürge idaresi, diğer yandan da Kıbrıslı Rumların Yunanistan'la birleşme (ENOSİS) talepleri ve bu konudaki örgütlenmelerine karşı mücadeleyi öngörmekteydi. Zaman gazetesinin yayın ilkeleri arasında dikkat çeken bir unsur da, "Rum gazeteleri ile savaşmak" şeklindeki amacıydı. Yaklaşık 9 yıl süre ile yayımını sürdüren Zaman gazetesinin yayın yaşamı 2 Ekim 1900 tarihinde sona ermiştir.²³

Kıbrıs'ta Osmanlı Türkçesinin yani Arap harflerinin kullanıldığı dönemde 20'yi aşkın gazete yayımlanmıştır. Zaman gazetesinin ardından yayın yaşamına giren gazeteler ve yayımlanma tarihleri şöyledir: Yeni Zaman (1892-1893), Kıbrıs (1893-1898), Kokonoz (1896-1897), Maabir (1897-1897), Akbaba (1897-1898), Feryad (1899-1900), Mirat-ı Zaman (1900-1910), Sünühat (1906-1912), İslam (1907-1909), Sada-yı Kıbrıs (1908-1908), Vatan (1911-1912), Seyf (1912-1914), Kıbrıs (1913-1915), Doğru Yol (1919-1920), Hakikat (1919-1932), Vatan (1920-1925), Ankebut (1920-1923), Söz (1921-1946), Davul (1922-1923), Birlik (1924-1929), Masum Millet (1931-1934).

Bu dönem gazetelerine ilişkin olarak "Söz" gazetesi sahibi ve yazarı Mehmet Remzi Okan, 20 Temmuz-31 Ağustos 1933 tarihleri arasında yayınladığı "Kıbrıs'ta Gazeteciliğin Tarihçesi"²⁴ başlıklı dizi yazısında önemli saptamalarda bulunmuştur. Mehmet Remzi Okan, 1889 yılında yayınlanan ancak çok kısa ömürlü olan "Saded" gazetesi için "vakitsiz doğan çocuklar gibi gözlerini hayata yumup gitmiştir"

²³ Fevzioglu, *age*, 11-12.

²⁴ Mehmet Remzi Okan'ın 20 Temmuz 1933-31 Ağustos 1933 tarihleri arasında ve 598-603 sayılı "Söz" gazetesinde yayınladığı "**Kıbrıs'ta Gazeteciliğin Tarihçesi**" başlıklı dizi yazısı ile Mehmet Akif'in 11 Nisan 1949-24 Nisan 1950 tarihleri arasında ve 1-53 sayılı Kıbrıs gazetesinde yayınladığı "**Kıbrıs'ta Türk Matbaacılığı ve Gazeteciliği**" başlıklı dizi yazısı, Harid Fedai ve Ahmet An tarafından hazırlanan "Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi" adlı kitabın ekinde sunulmuştur. Kitabın ekinde verilen metinlerin Söz ve Kıbrıs gazetelerinden aynen aktarıldığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla Mehmet Remzi Okan'a ve Mehmet Akif'e atfen verdiğimiz buradaki bilgiler, görüşler ve iddialar aksi belirtilmediği sürece, Harid Fedai ve Ahmet An tarafından hazırlanan "Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi" adlı kitaptan derlenmişlerdir. (Harid Fedai, Ahmet An, **Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi (1891-1963)**, Lefkoşa, 2012, 159-214.)

yorumunu yapmıştır. 1891 yılında yayın yaşamına atılan “Zaman” gazetesinin yayın çizgisi konusunda ise, “Neşriyatına bakarak diyebiliriz ki, bunun başlıca gayesi Sultan Hamid’e kulluk etmek ve o tarihte meşrutiyet ve hürriyet lehinde uyanan genç fikirleri boğmaktı” diye yazmıştır. Aynı döneme ilişkin olarak Mehmet Akif’in yazdığı “Kıbrıs’ta Türk Matbaacılığı ve Gazeteciliği” başlıklı ve “Kıbrıs” gazetesinde 11 Nisan 1949-24 Nisan 1950 tarihleri arasında yayınlanan dizi yazıda ise, Zaman gazetesi ile ilgili şu bilgiler verilmiştir: “Gazete Sultan Abdülhamid’e karşı cemilekar olduğundan sahibi Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi’ye Miri Miranlık rütbesi, Paşalık tevcihi ile maaş tahsis edilmiştir.”²⁵

Mehmet Remzi Okan 1892’de yayın yaşamına atılan “Yeni Zaman” gazetesinin yayın çizgisini “Milleti İslamiye’nin maarifine ve ahlakına hizmet etmek ve zamanın padişahına sadakat göstermek” olarak belirtmiştir. 1893 yılında yayınlanan “Kıbrıs” adlı gazete için ise, “Bu gazetenin mesleği iptidası Zaman gazetesi gibi vaktin padişahına sadakat göstermek ve taraftarlık etmek idiye de sonraları Jön Türklerin ceryanına düşmüş ve halk üzerinde müessir olmağa başlamıştır” şeklinde bilgiler vermiştir. Yenilikçi fikirleri gündeme getirmiş olan Kıbrıs gazetesi ansızın kapanmıştır. Mehmet Remzi Okan bu konuda şöyle yazmıştır: “Kıbrıs gazetesi sahibi Küfizade Asaf Bey, Osmanlı Dahiliye nazırı Memduh Paşa ile anlaşmış ve ondan aldığı emir ve işaret üzerine gazeteyi kapatmıştır. Asaf Bey ayda 500 kuruş tahsisat almak şartı ile Kıbrıs gazetesini kapatmaya muvafakat etmiş ve bu parayı meşrutiyetin ilanı tarihine kadar muntazaman almıştır.” Kıbrıs gazetesinin kapatılması ile ilgili Mehmet Akif ise şunları yazmıştır: “Sultana muhalif bazı yazılar neşredildiğinden dolayı bir ihsanı şahane mukabilinde sahibi tarafından kapatılmıştır.”²⁶

1896’da yayına başlayan mizah gazetesi “Kokonoz”, 1897’de “Akbaba” ismini almıştır. Mehmet Remzi Okan’ın ifadesi ile “Akbaba tamamıyla Jön Türk ceryanına düşmüş ve Kanlı Sultan’a açık ve çok keskin hicviyelerle hücum başlamıştır.” Bu nedenle sahibi Ahmet Tevfik Efendi, “zulme ve haksızlığa uğramış” 1898’de Akbaba gazetesi kapanmıştır. Ancak Ahmet Tevfik Efendi bütün zorluklarla

²⁵ Fedai, An, age, 167.

²⁶ Fedai, An, age, 168.

uğraşarak iki sene sonra Miratı Zaman gazetesini “tesis etmeye muvaffak” olmuştur. Mehmet Remzi Okan’ın kanaatine göre, “Meslek uğruna katlandığı müşkilat ve fikir mücadelesinde gösterdiği sebat ve mukavemet itibarı ile Ahmet Tevfik Efendi kendi döneminin Kıbrıs gazetecilerinin en değerlisi sayılabilir.”²⁷ 1899’da yayın yaşamına giren “Feryad” gazetesi “hakiki bir Jön Türk gazetesi olarak” çıkmış ise de 4 sayı yayınlanmış ve bir daha çıkmamıştır. Feryat gazetesi ile ilgili olarak ise, Mehmet Remzi Okan şöyle yazmıştır: “Feryat gazetesi yine Osmanlı Hükümetinin işareti üzerine tatil edilmiş ve sahibi Hocazade Osman Enveri ayda 300 kuruş bir tahsisata bağlanmıştır.” 1906’da yayına başlayan “Sünühat” gazetesinin “dahili siyaseti Evkaf yönetimine muhalefet etmek, harici siyaseti ise Sultan’a sadakat göstermek” olarak nitelendirilmiştir. Meşrutiyet ilan edilince Sünühat gazetesi de “veçhesini çevirmiş ve İttihat ve Terakki Cemiyeti lehinde neşriyata” başlamıştır.²⁸

“İslam” gazetesi ise 1907 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Dr. Hafız Bey tarafından yayınlanan İslam gazetesi halkı sanat ve maarife teşvik etmek ve içtimai birlik sağlamak amacıyla yayınlanmıştır. Nitekim İslam gazetesinin teşvikiyle küçük köylerde bile Cemiyeti Hayriye İslamiye kurulmuştur. İslam gazetesi önceleri padişahçı sonradan meşrutiyetçi olarak yayınlarını sürdürmüştür. 1911’de yayın yaşamına giren “Vatan” gazetesi içte Evkaf yönetimine destek veren, dış siyasetinde ise meşrutiyetçi idi. 1912’de yayınlanan “Seyf” gazetesi dahili siyasetinde Evkaf yönetimine muhalefet, harici siyasetinde ise İttihat ve Terakki taraftarı yayın yapmıştır. 1913’te yayına başlayan “Kıbrıs” gazetesi koyu bir Evkaf yönetimi taraftarı çizgisi izlemiştir.

Osmanlı Hükümetinin hiçbir eleştiriye tahammül etmeyip gazete sahiplerine maaş bağlayıp gazeteleri kapatan anlayışına, Mehmet Remzi Okan “Söz” gazetesinde yayınlanan “Kıbrıs’ta Gazetenin Tarihçesi” başlıklı dizi yazısında tepkisini şöyle ifade etmiştir: “İnsan bu hadiseleri tetkik ederken, o zamanın padişahına da vezirine de lânet edeceği geliyor.”²⁹ “Kıbrıs” gazetesinde yayınlanan “Kıbrıs’ta Türk Matbaacılığı ve Gazeteciliği” başlıklı dizi yazısında ise Mehmet Akif, “1914 harbiyle birlikte 1919 senesine kadar Kıbrıs’ta Türk gazetesi intişar etmemiştir” bilgisini

²⁷ Fedai, An, **age**, 165.

²⁸ Fedai, An, **age**, 165.

²⁹ Fedai, An, **age**, 165.

vermiş ve Birinci Dünya Savaşı öncesi Kıbrıs Türk basını için şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Çıkan gazeteler ise görünüşte cemaatin yararına, fakat hakikatta bir külâh kapma veya bir şahsi garaza mebni veya başkasının hesabına cemaatı avlamaktan ibaretti.”³⁰ XX. yüzyılın başında yayınlanan gazeteler amaçlarını, “halkı sanat ve maarıfe teşvik etmek” olarak belirtseler de, burada aktarılan bilgilerden de anlaşılacağı gibi “çıkan gazetelerin görünüşte cemaatin yararına, fakat hakikatta bir külâh kapma” amacıyla olduğu da iddia edilmektedir.

Mehmet Remzi Okan ve Mehmet Akif’in bu dönem gazetelerine ilişkin değerlendirmelerinin yanı sıra bazı yönleri ile öne çıkan Söz gazetesi, Masum Millet gazetesi, Ümid gazetesi, Kokonoz ve Akbaba mizah gazeteleri ile Mirat-ı Zaman gazetesi hakkında ilerleyen sayfalarımızda daha detaylı bilgiler verilmiştir. İsimlerini ve yayın tarihlerini ve özetle yayın çizgilerini aktardığımız bu dönemdeki gazeteler arasında en uzun ömürlü olan ve 25 yılı aşkın süreyle yayın yaşamını sürdüren “Söz” gazetesi, aynı zamanda 1931 yılı itibarı ile Kıbrıs’ta yeni Türkçe harflerle yani Latin harfleri ile basılan ilk gazetedir. Yeni Türkçe harflerle gazete basımında, Söz gazetesini aynı yıl içinde “Masum Millet” gazetesi izlemiştir.³¹ Kıbrıs Türk basın ve siyasal yaşamında önemli bir yer tutan “Söz” gazetesi, Mehmet Remzi Okan³² tarafından 15 Şubat 1921 tarihi itibarı ile yayımlanmaya başlamıştır. Söz gazetesi uzun soluklu olmayı başarmış ve 1946 yılına kadar yayınlarını sürdürmüştür. Söz gazetesi sahibi Mehmet Remzi Okan’ın Türkiye’de o dönemde yayımlanan “Hakimiyet-i Milliye” gazetesi ile yakın teması olduğu ve mali yardım da gördüğü ileri sürülmektedir. Gazetenin sahibi Mehmet Remzi Okan’ın 22 Ocak 1942’de vefat etmesiyle birlikte, Söz gazetesi yayımına bir süre ara vermiştir. Söz gazetesi bir yılı aşkın aradan sonra Mehmet Remzi Okan’ın kızları Vedia Okan ve Bedia Okan tarafından 5 Mart 1943’te yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Söz gazetesi 14

³⁰ Fedai, An, **age**, 168.

³¹ Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, **age**, 24-64.

³² **Mehmet Remzi Okan** (1885-1942); Karpaz bölgesi köylerinden Kaleburnu doğumludur. İlk öğrenimini burada tamamladıktan sonra, Lefkoşa’da Rüştüye ve İdadi’yi bitirip, öğretmenlik mesleğine başladı. 1915 yılında “Sarayönü Erkek Mektebi”ne başöğretmen olarak atandı. Ancak, gazeteciliğe ve politik çalışmalara olan ilgisi nedeniyle 1918’de öğretmenlik mesleğinden istifa ederek, Doğru Yol gazetesinde editörlük yaptı. 15 Şubat 1921’de ise kendi gazetesi olan Söz’ü yayımlamaya başladı. (Fevzioğlu, **age**, 6)

Ağustos 1946'da ise yayın yaşamından çekilmiştir.³³ Kıbrıs Türk basınında iz bırakan gazetelerden birisi de 11 Nisan 1931 tarihinde yayın yaşamına giren “Masum Millet” gazetesidir. Masum Millet gazetesinin yayımcısı Cengiz Mehmet Rifat'tır.³⁴

Cengiz Mehmet Rifat bir Jön Türk hayranıdır ve Jön'den galat Kıbrıs ağzında Con olarak anılmıştır. Jön Türkler Saltanata karşı, Con Rifat ise Kıbrıs'ta Sömürge İdaresine karşıydı. Kendisi de bu yakıştırmayı benimsediğinden yazılarında Con Rifat olarak imza kullanmış ve bu isimle anılmıştır.³⁵ Con Rifat, Masum Millet gazetesinin yayın hayatına atılmasının gerekçelerini birinci sayısında hem Türkçe hem de İngilizce olarak yayınlanan “İfade-i Meram” başlıklı yazısıyla açıklamıştır. Con Rifat bu ilk sayıdaki yazısında İngiliz sömürge yönetiminin basın ve ifade özgürlüğüne yönelik tutumunu eleştirerek şöyle yazmıştı: “Bu hükümet hürriyet-i matbuatı, hürriyet-i hareketi, hürriyet-i kelâmı tahdit değil, zincirbent eyledi.” Con Rifat, aynı makalede İngiliz sömürge idaresine ilişkin görüşlerini de şu cümlelerle aktarmıştı:

“Memleketin bu günkü fakr-u zarureti hazırlayanlar, mesul olanlar, meçhul değillerdir. Mesulleri, hükümetle elli seneden beri gelip geçen ve elyevim liderlerimizdir ve yüksek mansıb sahipleridir. Hükümet-i hazıra Ceziremizi işgal eylediği günden itibaren Osmanlı Hükümeti'nin üç asırlık müesses pederane hükümet sistemini tedrici yıkmaya başladı. Yerine, hukuk-u esasiye kitaplarında nümunesine tesadüf edilmeyen öyle bir nevi idare tesis ve ikame eylemiştir ki bugünkü meyus ve nevmi vaziyeti meydana getirmiştir. Hükümet, zannediyor ki vezaif-i yalnız kanunların tatbikatına nezaret etmekten ibarettir. Vezaif-i içtimaiye ve maneviyenin taht-ı tesirinde kalarak diyebiliyorum ki bu hükümet vezaif-i ahlâkiyesini ihmal etti. İcrasıyla mükellef bulunduğu mukavele-i içtimaiye ahkâmını derhatır etmek istemedi, aramızda münakid zımmi ve tabii akd idareyi kasten unuttu. Bizlere daima yabancı nazarı ile baktı. Hükümet idaresini bir ticarethane telaki etti. Kanunsuz, kaidesiz bizleri idare eylemek istedi. Gayr-ı kabili inkârdır ki İngiliz idaresi bizleri Osmanlı hükümetinden zengin, mesut bir halde tesellim

³³ Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, *age*, 54.

³⁴ **Cengiz Mehmet Rifat (Con Rifat)** (1878-1956); Mağusa ve Larnaka'da Tapu memurluğu yaptı. 1919 yılında İstanbul'da hukuk diplomasını alarak 1920'de Mağusa'da avukatlığa başladı. Ardından Baf ve Lefkoşa'da avukatlık mesleğini sürdürdü. 11 Nisan 1931'de Masum Millet gazetesini yayımladı. Gazete yazılarında Con Rifat imzasını kullandı. (Ahmet An, **Kıbrıslı Türklerin Siyasal Tarihi**, Lefkoşa, 2006, 10).

³⁵ An, *age*, 11.

eylemiş idi. Osmanlı idaresi bizleri İngilizlere ellerinde bir emanet olmak üzere terk etmiş idi, kendileri de bilirler ki bu emaneti hüsnü muhafazaya lüzum hissetmediler, bugün bizleri perişan hale getirdiler.”³⁶

Masum Millet gazetesi, Söz gazetesinin ardından, 15 Mayıs 1931 tarihi itibarıyla yeni Türkçe harflerle yayımlanmaya başlamıştır. Masum Millet gazetesinin sahibi ve başyazarı Con Rifat’ın aynı zamanda Türk Medeni Kanunu’nun Kıbrıs’ta uygulanmasının öncülerinden olduğu belirtilmektedir. Nitekim Con Rifat’ın vefatının ardından, 27 Mayıs 1956 tarihli Halkın Sesi gazetesinde A. Esat imzası ile yayınlanan, “Merhum Cengiz M. Rifat Efendinin Ebedi Hatırasına İthaf”³⁷ başlıklı şiirde, “Seninle buldu kadın hakkını bu topraklarda / Sendin ilk bayraktarı kadın erkek eşitliğinin” mısralarına yer verildiği görülmektedir. A.Esat, “seyfikalem” diye hitap ettiği Con Rifat’ın ardından yazdığı şiirinde şu dizelere de yer vermiştir: “Bir elinde livayı hürriyet / Dedim, kapanmaz Bab-ı içtihat / Açtın yalnızca bir livayı cihat / Yıllarca yazdın, didindin bihâd / Fakat beklemezdin ne bir takdir, ne de imdâd. / Sorardın muhatabına / Kaç cilt kitap okudun? / Bulurdun insan kıymetini okumakta / Felsefendi senin O / Anlar insan cehlını okumakla.”

A.Esat’ın şiirindeki bu dizeleriyle, Con Rifat’ın kadın haklarını savunmanın yanı sıra kalemiyle düşünce ve ifade özgürlüğünün, aydınlanmanın ve çağdaşlaşmanın mücadelecisi olduğunu da dile getirmiştir. Bu arada araştırmacı yazar Harid Fedai’nin, “Kıbrıs’ta Masum Millet Olayı” adlı kitabında, “Con Rifat toplumu adına sömürge yönetimine ilk kez baş kaldırma yürekliliğini göstermiş, özverili, gerçek anlamda bir Türk aydınıdır”³⁸ nitelemesinde bulunduğu

³⁶ Harid Fedai, **Kıbrıs’ta Masum Millet Olayı**, KKTC Kültür Bakanlığı Yayınları, (İstanbul, 1986), 65-71.

³⁷ A.Esat imzasıyla yazılan ve **Halkın Sesi Gazetesinin** 27 Mayıs 1956 tarihli sayısında yayınlanan şiirin tam metni şöyledir: “Merhum Cengiz M. Rifat Efendinin Ebedi Hatırasına İthaf/ Ey seyfikalem, içtin şarabı mevti,/ Desti ecelden bir leyli mübarekte,/ Yumdun gözlerini dünyaya,/Sükûnette./ Bir elinde livayı hürriyet,/Dedim, kapanmaz Bab-ı içtihat./ Açtın yalnızca bir livayı cihat,/Yıllarca yazdın, didindin bihâd./ Fakat beklemezdin ne bir takdir./ Ne de imdâd./ Sorardın muhatabına,/Kaç cilt kitap okudun?/ Bulurdun insan kıymetini okumakta,/ Felsefendi senin O,/ Anlar insan cehlını okumakla./ Seninle buldu kadın hakkını,/ Bu topraklarda,/ Neden kadın daha az miras alsın,/ Neden kadın ile erkek müsavi almasın / Sendin ilk bayraktarı bu içtihadın./ Yine sendin isteyen,/ Hürmet, müsavat, hak bulsun kadın,/ “Benden boş olsun” demekle,/ Neden sefil olsun kadın./ A.ESAT” (**Halkın Sesi Gazetesi**, Lefkoşa, 27 Mayıs 1956, 2)

³⁸ An, **age**, 11.

görülmektedir. Masum Millet gazetesinin yayınları 29 Ağustos 1934 tarihinde sona ermiştir.

Kıbrıs Türk basınının ilk örneği olan ve 1879 yılında Aleksan Sarafyan tarafından yayımlanan “Ümid” gazetesinin, Osmanlı Yönetimine karşı eleştirel bir duruşu olduğu ve bu nedenle de yayın yaşamından çekilmek zorunda kaldığı elde edilen yayınlarla belgelenmiştir. Ümid gazetesinin Kıbrıs'ta herhangi bir nüshasına ulaşılamamakla birlikte, Salahi Sonyel'in İngiliz Devlet arşivlerinden elde ettiği belgeler Ümid gazetesinin Osmanlı Yönetimine yönelik çarpıcı eleştirilerde bulunduğunu açığa çıkarmıştır. Salahi Sonyel, “Bir Düzeltme: Kıbrıs'ta Yayımlanan İlk Türkçe Gazete” başlıklı makalesinde Ümid gazetesinin 4'üncü sayısında yayımlanan bir yazıya özellikle dikkat çekmiştir. İlgili yazıda Ümid gazetesi, Osmanlı Dışişleri Nazırını “küçük beyinli ‘büyük’ diplomat” olarak nitelendirilmektedir. Ümid gazetesinde yer alan ve Osmanlı Dışişleri Bakanına yönelik eleştiriler içeren yazının ilgili bölümü şöyleydi:

"Berlin Kongresi günlerinde, Greklerin ve Anadolu'luların andırışı (muhtıra) Saffet Paşa'ya takdim edildiği sırada, İstanbul'un o büyük diplomatı, ne gibi bir yol takip etmeyi kestiremiyor ve Kıbrıs'ı Majeste Kraliçe yönetimine vermekle, Türk yönetiminin hem belalardan kurtulacağını ve hem de, bu konuda devletler arasında kıskançlık yaratarak büyük ölçüde yararlar sağlayacağını sanıyordu. Böylece, bu küçük beyinli 'büyük' diplomat, o büyük adayı kurban etmeyi başardı... Son günlerde İstanbul basınında çıkan yorumlara göre Kıbrıs, haklarımızın korunması için verilmiştir; fakat gerçekte yönetim, uygarlık ve özgürlükle gelişen büyük İngiliz yönetimini, bizim için adeta ikinci bir adet haline gelen bulaşıcı rüşvet hastalığıyla etkilemek amacını gütmüştür. Ama, ümitlerimizin başarısızlığa uğradıklarını görerek, oyuncaklarını yitirdikleri için ağlayan küçük çocuklar gibi davranarak, adanın kaybindan acı duyuyoruz. Acı duymanın zamanı geçmiştir... Frenklerin bizden yapmamızı talep ettikleri devrimleri yaparak, geriye kalan topraklarımızı koruyabilirsek, şimdilik geleceğimizi güvenlik altına almış oluruz... Bize dedelerimizden kalan mirası, birkaç çılgın temsilci, maalesef heba ediyor."³⁹

³⁹ Salahi Sonyel, Bir Düzeltme: Kıbrıs'ta Yayımlanan İlk Türkçe Gazete, **Yeni Kıbrıs Dergisi**, (Lefkoşa, Aralık 1985): 16.

İlgili dönemde hiçbir eleştiriye tahammülü olmayan Osmanlı Hükümeti, Kıbrıs'ta yayınlanan bu yazı üzerine, Dışişleri Nazırının bizzat takibi ile İngiliz Dışişleri nezdinde girişim yapılarak Ümid gazetesinin kapatılması sağlanmıştır. Ümid gazetesinin Osmanlı Yönetimi tarafından kapatılmasına yönelik girişime ilişkin belge Mehmet Demiryürek tarafından İstanbul'daki Başbakanlık Osmanlı Arşivinden elde edilmiştir. Mehmet Demiryürek'in Osmanlı arşivinden elde ettiği 13 Şubat 1880 tarihli ve dönemin Dışişleri Nazırı Saffet Paşa'nın imzasını taşıyan belgede şunlar yazmaktaydı:

"Ma'ruz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Emr-i âli-i hazret-i vekâletpenahilerine imtisalen bu gün İngiltere sefaretine gidilerek Sir Henry Layard ile iki buçuk saat imtidat etmiş olan mülâkat-ı acizanemde Kıbrıs'ta tab' ve neşr olunan Ümid gazetesinin lağv ve tatili ve muharriri olan Aleksan'ın Dersaadete i'zamını talep ve bunun üzerinde suret-i münasibe ile ısrar olundu. Sefir-i müşarünileyh geçenlerde nezaret-i acizî tarafından yazılmış olan nota üzerine mezkûr gazetenin İngiliz postalarına kabul olunmaması için Lord Salisbury'ye ol vakit telgraf keşide eylediğini beyan ve bugün mezkûr gazetenin lağvını ve Aleksan'ın Dersaadete i'zamını yine ba-telgraf Lord Salisbury'ye iş'ar eyleyeceğini vaad ve te'min eylemiş olmağla arz-ı keyfiyete ictisar olundu. Ol babda ve her halde emr ü ferman hazret-i men leh-ül emrindir. Savfet"⁴⁰

Osmanlı Dışişleri Nazırının imzasını taşıyan belgede Ümid gazetesinin yayınının durdurulması girişiminin gerekçesi konusunda herhangi bir ifade yer almamakla birlikte, Osmanlı Devletine ve yöneticilerine yönelik tenkit yapılmış olması gazetenin kapatılma girişimi için yeterli nedeni oluşturmaktaydı. Nitekim, Ali Birinci "Osmanlı Devletinde Matbuat ve Neşriyat Yasakları Tarihine Medhal" başlıklı makalesinde, Osmanlı Devleti'ndeki zihniyet yapısı içinde siyasetin paylaşılmaya veya tenkide açık olmasının ihtimâl dahilinde olmadığını belirtmiştir. Osmanlı Devletinde iktidarın şu veya bu şekilde paylaşılması olmadığı gibi tenkit hakkı da bir usül olarak bulunmuyordu. Siyasî makamlarda bulunanların tenkidi bir yana bu siyaset telâkkisi içinde II. Abdülhamit devrinde Saltanat'a ve Osmanlı

⁴⁰ TC Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tasnif Kodu:Y.PRK.HR, Dosya No: 4, Gömlek Sıra No:22., aktaran Mehmet Demiryürek, Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri (Osmanlı Dönemi), **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 25-26, (Mayıs-Kasım 2000): 119-134.

Devleti'ne yönelmiş tenkitleri ihtiva eden yerli ve yabancı bütün siyasi metinlerin basılması, yurda sokulması ve satışı tamamen yasaklanmıştı. Dolayısıyla tenkidi esas alan bütün Jön Türk neşriyatı bu yasaklar arasına dahil edilmişti. Bu bakımdan Mısır'da, Avrupa'da ve Amerika'da basılan bütün Jön Türk neşriyatı siyaseten yasak sınırları içine girmektedir.⁴¹

François Georgeon, Sultan Abdülhamid adlı kitabında bu döneme ilişkin sansür konusunda detaylı bilgiler vermektedir. Abdülhamid, Osmanlı'daki ordu, ulema, sivil bürokrasi gibi geleneksel güç odaklarının yanı sıra yeni bir güç biçimi olan kamuoyunu hesaba katmak gerektiğini tespit etmişti. Abdülhamid bu kamuoyunu yönetmek amacıyla kendine tabi gazeteciler ve köşe yazarları bulmuştu. Yine bu alanı denetlemek amacıyla ise, hafiyeler, birer istihbaratçı birer haber alma görevlisidiler. Abdülhamid hafiyeler ağının yanı sıra istihbarat konusunda daha özgün bir araç olarak fotoğrafı da devreye koymuştu. Abdülhamid'e göre fotoğraf hem propaganda hem de istihbarat aracı olarak kullanılabilirdi.

Ancak, zihinler üzerinde etkili bir denetim kurabilmek için yalnızca istihbaratın yetmeyeceğinin bilincindeydi. 'Halkın fikrini zehirleyecek her şey halktan uzak tutulmalıdır, bu nedenle de sansür elzemdir' görüşünde olan Abdülhamid yazılan ve basılan her şeyi denetlemeye çalışmıştır. Gazeteler çok sıkı takibe alınarak denetlenmiştir. Matbu eserlerin yayını Maarif Nezareti'nin bünyesinde yer alan ve basını denetleyen bir komisyonun iznine bağlanmıştır. Yabancı gazeteler ve kitaplar daha sıkı bir denetime tabi tutulmuştur. Yabancı Basın Müdürlüğü kurulmuş ve yurtdışından Osmanlı topraklarına giren gazetelerin yanısıra dergiler, broşürler, kitaplar, haritalar, fotoğraflar ve takvimler dahil yasaklar uygulanmıştır. François Georgeon kitabında bu döneme ilişkin şu bilgilere de yer vermiştir:

“Kesin olan bir şey varsa, 1889-1890'a doğru sansür sertleşmiştir. O tarihlerde basına karşı jurnaller çoğalmaya, dergiler kapatılmaya başlar. Aynı dönemde Beyrut'ta basının koşulları ağırlaşır, gazeteciler ve yayıncılar baskılara maruz kalır

⁴¹ Ali Birinci, Osmanlı Devletinde Matbuat ve Neşriyat Yasakları Tarihine Medhal, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt:4, Sayı:7, (2006): 291-349.

ve bu güvensiz ortam içinde birçoğu ifade özgürlüğü peşinde yurtdışına Mısır'a gider. Sansüre hızla otosansür eşlik eder, öyle ki birini diğerinden ayırmak güçleşir. Matbuatın denetimi, yayınları ince eleyip sık dokuyan bir küme sansürcüden çok, tirtir titreyen korkutulmuş gazete sahiplerinin ve gazetecilerin eseridir. Matbaacıların durumu da daha rahat değildir. Gazeteciler ve yazarlar huzurlarını koruyabilmek adına, ele alınmamasında yarar olan sözcükleri, cümleleri, konuları kendiliklerinden safdışı bırakırlar sonunda ve kendi kullanımları için sakınılması gereken terim ve deyim listesi çıkarırlar.”⁴²

Hıfzı Topuz ise, “II.Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi” adlı kitabında Abdülhamit iktidarı döneminde uygulanan sansürün çarpıcı özelliklerini yansıtan şu ifadelere yer vermiştir: “Bu dönemde üzerinde durulması gereken başlıca konular şunlardır: Basın sansürü, basına konan yasaklar, gazetelerin kapatılması, gazetecilere çıkarlar sağlanması ve jurnalcılık, yabancı basının satın alınması, yabancı ülkelerle haberleşmenin engellenmesi.”⁴³

Kaldı ki nazırları küçük düşürücü yayınlar yapmak 1864 Matbuat Nizamnamesi ile de yasaklanmış bulunmaktaydı. Halen hukuken Osmanlı toprağı olan Kıbrıs'ta da yürürlükte olan 1864 Matbuat Nizamnamesi genel hükümler ve ceza hükümleri olmak üzere iki fasıl halinde toplam 35 maddeden oluşmaktaydı. Nizamname ile, Osmanlı Devleti aleyhine saldırı ve düşmanlık fikirlerini ihtiva eden yabancı memleketlerde basılmış gazete ve yayınların ülkeye girişi yasaklanmıştı.

Ruhsatsız gazete çıkarmak, gazetenin imzalı nüshasını ilgili merciye göndermemek ve imzasız gazete yayınlamak, hükümetin gönderdiği resmi yazıları yayınlamamak, cevap hakkına yer vermemek, devletin iç güvenliğini ve asayişini ihlal niteliğindeki suçları işlemeye gazete aracılığıyla tahrik etmek, genel adap ve milli ahlaka aykırı; dinleri ve mezhepleri, hükümdar ve hanedan ailesini, nazırları, dost ve müttefik bulunan hükümdarları, meclis, mahkeme ve devletçe teşkil olunacak heyetleri, devlet memurlarını ve hizmetlileri ve yabancı diplomatları ve halkı küçük düşürücü yayınlar yapmak yasaklanmış ve yapanlar için çeşitli cezalar öngörülmüştür.

⁴² François Georgeon, **Sultan Abdülhamid**, çev. Ali Berktaş, (İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 2006), 183-189.

⁴³ Hıfzı Topuz, **II.Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, 5. bs. (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2014), 54.

Nizamnamede, hükümdar başta olmak üzere, bazı üst düzey mercilere karşı yapılan yayınlar dolayısıyla hükmolunacak cezalar yerine, istenirse gazetenin 1 ay hükümet tarafından kapatılabileceği hükme bağlanmıştı. 29. madde uyarınca, 2 sene içerisinde, Nizamname hükümleri çerçevesinde mahkeme tarafından üç kere aleyhine hüküm verilmiş olan gazete hükümet tarafından geçici olarak veya tamamen kapatılabilecektir.

1875'de, 1864 Matbuat Nizamnamesi'ne bir madde daha ilave edilmişti ve buna göre, gazetelerin çıkaracakları ilaveler, tevcihat (rütbe-makam verme), resmi tebligat ve önemli konulara dair resmi telgraflara münhasır olup, zihinleri karıştırıcı nitelikte, aslı astarı olmayan yazılara yer veren gazeteler, Matbuat Nizamnamesindeki diğer hükümler yanısıra, 1 aydan 3 aya kadar kapatılabileceği düzenlenmişti.⁴⁴

Kıbrıs'ın ilk Türkçe gazetesi Ümid gibi, Kıbrıs'ın ilk mizah gazetesi olan Kokonoz da Osmanlı Yönetiminin müdahalesinin ardından kapanmıştır. Ahmet Tevfik Efendi'nin⁴⁵ imtiyaz sahibi olduğu ve onbeş günde bir yayımlanan Kokonoz mizah gazetesi hakkında, Osmanlı arşivinde elde edilen ve 10 Ağustos 1897 tarihini taşıyan bir belgede şu ifadeler yer almaktaydı: "Kıbrıs'ta tab' olunan Kokonoz nam Türkçe gazetenin tahdiş-i ezhânı mucip neşriyatta bulunmasına mebni Memaliki Şahaneye men'-i idhali için icab edenlere tebligât-ı lazıme ve müessire ifası şerefsüdür..." Belgenin arkasındaki ilave yazıdan ise, bu emrin İçişleri, Gümrük, Zaptiye ile Posta ve Telgrafla ilgili bakanlıklara iletildiği anlaşılmaktadır.⁴⁶

⁴⁴ Ceylan Ayhan, Tanzimat Dönemi Osmanlı Basım ve Yayımlarında Hukuki Düzen (1839-1876), **Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı:1, (2006 / Bahar), 139-155.

⁴⁵ **Ahmet Tevfik Efendi**: Rodos adası doğumlu olan Ahmet Tevfik Efendi, İstanbul'da eğitim gördükten sonra Kıbrıs'a gelir ve Kıbrıs'ta Hacı Derviş Efendi tarafından yayımlanmakta olan Zaman gazetesinde gazeteci olarak göreve başlar. Bir süre sonra Zaman gazetesinden ayrılarak Kıbrıs'ın ilk mizah gazetesi Kokonoz'u yayımlar. Kokonoz'un ardından Akbaba isimli mizah gazetesini ve daha sonra da Mirat'ı Zaman adlı haftalık gazeteyi yayımlar. Jön Türk yanlısı olarak bilinen Ahmet Tevfik Efendi, gazetelerinde Osmanlı Yönetimine eleştiriler yöneltir. Yayımladığı üç gazetenin de Osmanlı topraklarına girişi yasaklanmıştır.

⁴⁶ TC Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade-i Hususi, Tarih:1315. Ra.10, Vesika No:116, aktaran: Mehmet Demiryürek, Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri (Osmanlı Dönemi), **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 25-26, (Mayıs-Kasım 2000), 119-134.

Matbuat Nizamnamesi'nde düzenlenen kısıtlamalar gereğince Osmanlı topraklarına girişinin yasaklanması kararının ardından, Ahmet Tevfik Efendi'nin sahibi olduğu Kokonoz adlı mizah gazetesi yayınına son vermek zorunda kalmış ve 17 Eylül 1897 tarihinde yayın yaşamından çekilmiştir. Ahmet Tevfik Efendi daha sonra Kokonoz'un ardından Akbaba adlı mizah gazetesini yayımlamaya başlamıştır. Akbaba Kokonoz'un devamı gibidir ve her yönüyle benzer özellikleri taşımaktaydı. Akıbeti de Kokonoz'dan farklı olmamıştır. Akbaba gazetesi hakkında da, "Memalik-i mahrusa-i şahaneye duhulü ba-iradeyi seniyye..." emriyle Osmanlı topraklarına girişi yasaklanmıştır.⁴⁷ Böylelikle, Ahmet Tevfik Efendi'ye ait Akbaba adlı mizah gazetesi de kısa ömürlü olmuştur. 1 Ekim 1897'de yayın yaşamına giren Akbaba, 19 Ağustos 1898 tarihinde kapanmıştır.

Ahmet Tevfik Efendi, mizah gazetelerinin kapanmasının ardından birbuçuk yıl gibi kısa bir süre sonra 3 Mart 1900 tarihinde "Mirat-ı Zaman" adlı haftalık bir gazetenin yayımına başlamıştır. Jön Türklerin sesi olarak da nitelendirilen Mirat-ı Zaman, İstanbul Hükümeti'nin dikkatini üzerine çekmiştir. Osmanlı Arşivlerinde bulunan 19 Haziran 1901 tarihli bir belgede, Mirat-ı Zaman "Lefkoşa'da çıkan ve mündericatı hezeyannameden ibaret olan" bir gazete olarak tanımlanır ve yazarlarının "bir takım neşriyat-ı muzırır ve hainhaneye cür'et eyledikleri" belirtilerek Ahmet Tevfik Efendi ile yazar arkadaşı Vizeli Rıza Bey suçlu ilan edilmişler ve Osmanlı Ceza Kanunu gereğince haklarında tutuklama emri de çıkartılmıştır.⁴⁸ Böylelikle Ahmet Tevfik Efendi, yayımladığı gazeteleri gibi kendisi de Osmanlı topraklarına giremez duruma düşmüştür.

⁴⁷ Harid Fedai, **Kıbrıs Türk Kültürü Bildiriler I**, (Ankara, 2002): 159.

⁴⁸ TC Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tasnif Kodu: Y.PRK.AZN., Dosya No:22, Gömlek Sıra No:8., aktaran: Mehmet Demiryürek, Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri (Osmanlı Dönemi), **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 25-26, (Mayıs-Kasım 2000): 119-134.

1.2.İngiliz Sömürge Valiliğinin Basına Yönelik Sansür Uygulamaları

Söz ve Masum Millet gazetelerinin de dahil olduğu, Türkiye’deki harf devrimini takip ederek Kıbrıs Türk matbaacılığında Osmanlı Türkçesi yani Arap harfleri ile yayımcılığın sonlandığı ve yeni Türk alfabesinin yani Latin harflerinin kullanılmaya başlandığı 1931 yılı ortalarından, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsız bir devlet olarak ilan edildiği 1960 yılının hemen öncesine, 1959 yılına kadar olan dönemde yayımlanan diğer Kıbrıslı Türk gazeteleri ve yayımlandıkları tarih aralıkları şöyledir: Haber (1934-1935), Ses (1935-1938), Vakit (1938-1941), Halkın Sesi (1942-Yayımlı halen devam ediyor), Yankı (1945-1946), İnkılap (1945-1947), Ateş (1946-1951), Hür Söz (1946-1958), Kurun (1948-1949), Türk Sözü (1948-1948), Emekçi (1948-1949), Kıbrıs (1949-1950), Sabah (1949-1949), İstiklal (1949-1954), Milliyet (1950-1950), Memleket (1950-1951), Bozkurt (1951-1988), Vatan (1952-1952), Köylü (1954-1957), İnkılapçı (1955-1955), Nacak (1959-1963).

Söz ve Masum Millet gazetelerinin ardından veya onlarla birlikte, 1931 yılı itibarı ile yayınlarını sürdürmekte olan veya yayın yaşamına giren 20’yi aşkın Türkçe gazete arasında üç gazete dikkat çekmektedir. Bu gazeteler, 14 Mart 1942 tarihi itibarı ile Dr. Fazıl Küçük’ün yayımladığı “Halkın Sesi” gazetesi, 26 Ekim 1951 tarihi itibarı ile Sadi Togan’ın yayımladığı “Bozkurt” gazetesi ve 29 Mayıs 1959 tarihi itibarı ile Rauf Raif Denктаş’ın yayımladığı “Nacak” gazeteleridir. Bu gazetelerin yayın çizgilerine ve muhatap kaldıkları kısıtlamalara ilişkin bilgiler ilerleyen sayfalarımızda detaylı olarak aktarılmakta ve irdelenmektedir.

Kıbrıs Türk basınında bu dönem yayıncılığının İngiliz sömürge yönetiminin yakın takibi altında tutulduğunu ve sansüre tabi olduğunu görmekteyiz. Nitekim Masum Millet gazetesi İngiliz sömürge valiliğinin sansür uygulaması nedeniyle yayınlarına ara verdiğini duyurmuştu. 11 Nisan 1931 tarihinde yayın yaşamına giren Masum Millet gazetesi sömürge idaresine yönelik eleştirileri ile dikkat çekmekteydi. Bu eleştirilerinden dolayı sömürge idaresinin müdahalelerine maruz kalmıştır. Gazetenin sahibi avukat Cengiz Mehmet Rifat (Con Rifat) yapılan müdahalelerin sansür olduğunu belirtmiş ve Masum Millet gazetesinin 31 Ekim 1931 tarihli

nüshasında okurlara hitaben şu yazıyı yayımlamıştır: “Muhterem okuyucularımıza, ceziremizin vaziyet-i hazinesinden matbuat sansüre tabi bulundurulduğundan yazılarımızın hususi ‘gramerinde’ tadilât yapmağa mecburiyet hasıl olmuştur. Ahvali memleket hal-i sabık-ı tabiisine avdet eylediği zaman iktisadi silsile-i makalatımız devam ettirilecektir...”⁴⁹

Bu yazısıyla birlikte Masum Millet, 1932 yılı Nisan ayından Aralık ayına kadar yayınlarına ara vermiştir. Daha sonra yayınladığı bir yazısında Con Rifat, Masum Millet gazetesinin İngiliz Sömürge Yönetiminin uyguladığı sansürü protesto etmek amacıyla yayınlarına ara verdiğini belirtmiştir. Bir süre sonra yeniden yayın yaşamına giren Masum Millet gazetesinin 25 Ekim 1933 tarihli nüshasında yer alan yazısında Con Rifat yayına ara verme gerekçelerini şöyle açıklamıştır: “İdare-i hükümetle alakası olmayan mesail-i milliyemize ait yazılarımıza sansür müdahale ettiğinden protesto mahiyetinde neşri Nisan’ın ilk haftasında tatil ettik ve 3 Aralık 1932 tarihine kadar yeni Vali’nin gelmesine intizar eyledik.”⁵⁰

Yayınlarnı bugün halen sürdürmekte olan ve Dr. Fazıl Küçük⁵¹ tarafından 14 Mart 1942 tarihinde yayımlanmaya başlayan Halkın Sesi gazetesi de sömürge idaresinin kısıtlamalarına muhatap kalmıştı. Halkın Sesi gazetesi birinci sayısında yayınladığı ve Dr. Fazıl Küçük tarafından yazılan başyazısında, “Halkın Sesi gazetesi, Türk’ün şerefli ve onurlu sesi olacaktır” demektedir.⁵² Yine ilk sayıda Halkın Sesi gazetesinin yayın politikası şu cümlelerle ifade edilmektedir: “Türk toplumunun haklarını korumak, toplumun dertlerini dile getirmek. Sömürge idaresi ve Rum emelleri ile mücadele etmek. Anavatan sevgisini ve ona bağlılığını idame ettirmek.”⁵³

⁴⁹ Fedai, **age**, 1986, 29.

⁵⁰ Fedai, **age**, 1986, 120.

⁵¹ **Dr. Fazıl Küçük** (1906-1984); Kıbrıs Türk Toplumı Lideri. Kurucusu olduğu Halkın Sesi gazetesinin sahibi ve uzun yıllar başyazarı. İlk Kongresini 18 Nisan 1943 tarihinde gerçekleştiren KATAK’ın (Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu) kurucularından. İngiliz Sömürge Yönetimine ve Rumların ENOSİS taleplerine karşı mücadele amacıyla 1944’te Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi’ni, 1955’te ise Kıbrıs Türktür Partisi’ni kurar. 1955-1958 yılları arasında dış dünyaya mesaj verebilmek amacıyla Halkın Sesi gazetesinin İngilizce nüshalarını yayımlamıştır. 1960’ta ilan edilen İki Toplumlu Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti Devletinin ilk Cumhurbaşkanı Yardımcısı olarak görev yapmıştır.

⁵² Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, **age**, 226.

⁵³ Cemalettin Ünlü, **Kıbrıs’ta Basın Olayı**, TC Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, (Ankara, 1981), 146.

Halkın Sesi gazetesi sürekli olarak Evkaf'ın Kıbrıslı Türklerin yönetimine verilmesi gerektiğini savunmakta ve bu nedenle de Evkaf'ın İngilizler tarafından atanmış yöneticilerine yönelik eleştiriler yöneltmekteydi. Gazetenin sahibi ve başyazarı Dr. Fazıl Küçük, Maarif işlerinin de Kıbrıslı Türklerde olmasını savunduğundan, Kıbrıs'taki Türk Liselerinin İngiliz müdürlerce yönetilmesini de sürekli eleştirmekteydi.

2 Ekim 1942 tarihli Halkın Sesi gazetesinin birinci sayfasında yer alan "Milli Dertlerimizden Biri de Victoria'dır" başlıklı yazıda şu cümlelere yer verilmiştir:

"Kız lisemizin feci vaziyeti her Türk'ün kalbinde yatmaktadır. Tedrisatın ne tarzda cereyan ettiğini kovuşun delik, deşik olmuş pencerelerinden giren çıkan baykuşlardan biz de haberdarız... Victoria'nın bugünkü elim vaziyeti bizi Erkek Lisesi kadar hatta daha ziyade düşündüren ve alakadar eden milli dertlerimizden biridir... Saltanat devrinin bize bıraktığı küflü kafalı liderlerden artık bu Türk cemaati hiçbir hizmet beklememelidir. Onlarla teşriki mesai bizleri sükûtu hayale uğratacak kadar tehlikeli olduğunu anlamalıyız. Onlar yorgundur, menfaat düşkünüdür, riyakârdır..."⁵⁴

Ancak Halkın Sesi gazetesi yayımlanmasının 9'uncu ayında İngiliz Sömürge Yönetimi tarafından atanan yöneticilere yönelik eleştirileri nedeniyle üç ay süre ile yayından men edilmiştir. Sömürge yönetimi Halkın Sesi gazetesinin yayını üç ay süre ile durdurma konusunda "amme menfaati" gerekçesinin dışında hiçbir somut yayın veya gerekçe göstermemiştir. Gazetenin sahibi ve başyazarı Dr. Küçük, Sömürge yönetiminin Halkın Sesi gazetesinin yayını durdurması konusunda şunları söylemiştir:

"Halkın Sesi'nin çıkması için hükümete müracaatta buldum. İstidam şartlı olarak kabul edilmiş ve sömürge idaresini tenkit edecek hiçbir yazının yayınlanmayacağı taahhüdü istenmişti... Buna kayıtsız şartsız 'evet' demenin mümkün olamayacağını açıkça anlattım... İlk yazılarımdan idarenin Türk toplumuna reva gördüğü haksızlıkları deşmeye başladım... Başta Evkaf Murahhası, İngiliz ve Türk Lisesi İngiliz Müdürlerin yanlış icraatları her gün teşhir ediliyordu... Dokuz ayın sonunda

⁵⁴ Osman Yıldız, Güven Arıklı, **40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük**, Makaleler (1942-1981), 3. Cilt, Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, (Lefkoşa, 2007), 238-240.

Sömürge Valisi tarafından aldığım bir yazıda gazetenin üç ay kapatıldığı haber veriliyordu. Bizi susturmuşlardı...”⁵⁵

Bozkurt gazetesi 26 Ekim 1951 tarihinde Cemal Togan⁵⁶ tarafından yayınlanmıştır. Gazetenin yayımlanma amacı ilk sayısında şu cümlelerle ifade edilmişti: “Bozkurt gazetesi ada üzerindeki benliği hissettirerek, halkın haklarını korumak amacıyla çıkarılmıştır. Gazeteciliği ciddiyet ve dürüstlük takip edecektir. Yapılan haberler gerçekçi ve samimiyete dayalı olacaktır. Kin, garez içerikli yazılara yer verilmeyecek, Cemaati ilgilendiren bütün yazılara yer verilecektir.”⁵⁷ Gazetenin ilk sayısında, Halkın haklarını korumak amacıyla yayıncılık yapılacağı, gazetecilik sorumluluğu ile halkın haber alma hakkının gözetileceği ve toplumsal sorunlara ilgi gösterileceği belirtilmiş olmasına rağmen; Bozkurt gazetesinin 1 Temmuz 1958 tarihli 775’inci sayısında şu satırlar dikkat çekiciydi: “Kıbrıs Türkü arasında davamız aleyhine olacak bir tek kişi bile bulunacağına bizler asla ihtimal dahi vermiyoruz. Kıbrıs mevzuunda bütün Türklerin parolası “Ya Taksim, Ya Ölüm”dür. Bu parola hiç bir zaman değişmez, değişemez.”⁵⁸ Açıklanan yayın ilkeleri içerisinde ifade edilmemekle birlikte, Bozkurt gazetesinin de Kıbrıs Türk Toplumunun bir bütün olduğu, farklı görüş ve düşüncelerin bulunamayacağı çizgisini benimsediği ve dolayısıyla milli görüş çerçevesi ile yayınlarını sınırlandırdığını ve topluma egemen siyasal elitin görüşleri ile örtüştüğünü görmekteyiz.

⁵⁵ Fazıl Küçük, Dünden Bugüne Basınımız, **Basın Gazetesi** içinde, Lefkoşa, 25 Aralık 1978. Halkın Sesi gazetesinin “kamu yararı” gerekçesiyle yayınlarının üç ay süre ile durdurulduğunu bildiren ve Halkın Sesi gazetesi sahibi Dr. Küçük’e yazılı olarak bildirilen yayının durdurulmasına ilişkin Sömürge Valiliğinin yazısı aynen şöyle: **1934-1936 Gazete, Kitap ve Matbaa Kanunları Madde 5(1) Tahtında Halkın Sesi Gazetesinin Kapatılması**

Dr. Fazıl Küçük’e Halkın Sesi adında bir gazete yayımlaması için 12 Mart 1942 tarihinde izin verildiği, ancak mezkûr gazetenin kapatılmasının amme menfaatına olacağına inanarak, Müstemleke Müsteşarı olarak bana verilen yetki gereğince, 1934-1936 Gazete, Kitap ve Matbaa Kanunları 5’inci maddesinin (1) fıkrası tahtında, bu yazının birinci paragrafında zikrolunan izni 21 Ocak 1943 tarihinden olmak üzere üç ay müddetle durdururum. Lefkoşa, 20 Ocak, 1943. Müstemleke Müsteşarı” (Bülent Fevzioğlu, **Kıbrıs Türk Basın Tarihinden 100 Yıllık Basın Davaları Düşünce Suçları**, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa, 2010, 131-132./ Halkın Sesi’nin kapatılmasına ilişkin Sömürge Valisinin yazılı tebliğinin İngilizce orijinal metninin kupürü EK-1’de sunulmuştur.)

⁵⁶ **Cemal Togan** (1912-1992); Bozkurt gazetesinin kurucusu ve sahibi. Bozkurt matbaasının kuruluşundan ve Bozkurt gazetesinin yayımlanmasından önce, 1945 yılı itibarı ile Türkiye’den Türk sinema filmlerinin adaya gelmesini ve düzenli olarak gösterime girmesini sağladı. Filmlerin reklam afişlerini basma ihtiyacı matbaa kurmasına ve ardından da gazeteciliğe başlamasına neden oldu. (Neriman Cahit, **İkinci Hamur**, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2006, 96-98.)

⁵⁷ Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, **age**, 98.

⁵⁸ Ünlü, **age**, 155.

Nacak gazetesinin sahibi ise, Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu adına Rauf Raif Denктаş'tı.⁵⁹ Rauf R. Denктаş aynı zamanda gazetenin başyazarıydı. 5 Haziran 1959 tarihli ilk sayısında, Nacak gazetesinin yayımlanma amacı şu cümlelerle ifade edilmiştir: “Ada Türklerinin ulusal bilinç etrafında derlenip toparlanmasını sağlamak ve Rumların ENOSİS arzularına karşı çıkmak. Ayrıca Nacak, Türk köylüsünü topyekün kalkındırma mücadelesine girişmek, Türk işçisinin haklarını korumak, Milli davamıza sahip çıkmak ilkelerini benimser.”⁶⁰ “Kıbrıs Türklerinin ulusal bilinçlenmede derlenip toparlanması” gerektiği gazetenin her sayısında vurgulanmaktaydı. Gazeteye göre, “Kıbrıs Türk Toplumuna buna zorunludur. Çünkü karşılarındaki Rum Toplumuna, EOKA gibi silahlı yer altı örgütleriyle, gazeteleriyle, radyolarıyla, televizyonlarıyla nice yıllardan beri ENOSİS peşinde koşmaktadırlar.”⁶¹ Gazetenin 27 Kasım 1959 tarihli 27'nci sayısındaki Rauf Denктаş imzalı başyazıda, “Halkın bu davaya el birliğiyle sarılıp kaldıktan sonra bu dava yürüyecek, beklediğimiz günler elbette gelecektir” denmekteydi.⁶² Gazete, Rumlar karşısında birlik ve beraberlik içinde olunmaya” karşı çıkanları, “Milli davaya set çekenler” olarak da suçlamaktaydı.⁶³ Görüldüğü gibi, Nacak gazetesi çok daha açık ifadelerle Kıbrıslı Türklerin, Rumlar karşısında bir bütün olmak zorunda olduklarını belirtmekte ve karşı çıkanların ise “milli dava”nın düşmanı ilan edileceklerini duyurmaktaydı.

Derleyerek aktardığımız bilgilerden de anlaşılacağı gibi, 1930'larda ve 1950'lerde Kıbrıs Türk toplumunda gazeteciliğin gelişimi üzerine yazılan yazılarda, Osmanlı hükümetinin Kıbrıs'ta halen etkili olduğu dönemlerde, “zamanın padişahına sadakat göstermek” ile “devletten tahsisat alımı” için “gazetelerin kapatılmasını” uygun görmeyen seçilerek dile getirilmesi, basın özgürlüğünün sınırlandırılmasında dönemin gazetecileri tarafından “sadakat ve devlet tahsisatı”nın olağanlaştırıldığı

⁵⁹ **Rauf Raif Denктаş** (1924-2012); Kıbrıs Türk Toplumuna Liderlerinden, 1960'ta ilan edilen İki Toplumlu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin alt Meclisi olan Türk Cemaat Meclisi'nin ilk başkanı, 1983'te ilan edilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı.

⁶⁰ KTGB, **age**, 106.

⁶¹ Ünlü, **age**, 118-119.

⁶² Ünlü, **age**, 118-119.

⁶³ Ünlü, **age**, 118-119.

göstermektedir. Daha sonraki dönemlerde ise, Anadolu'daki ulusal kurtuluş savaşının ve yeni Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulmasının da etkileri ile milliyetçiliğin yükselişe geçtiği Kıbrıs Türk toplumunda 1940'lı yıllar itibarıyla yayıncılığın amacı "Sömürge idaresi ve Rum emelleri ile mücadele etmek" olarak belirlenmiş ancak bu yöndeki yayıncılık "amme menfaati" gerekçesiyle zaman zaman İngiliz sömürge valiliğinin sansürüne muhatap kalmıştır. Buna rağmen 1950'lerin sonuna gelindiğinde "Kıbrıs Türkünün Davası" ilan edilen Rum toplumunun "Enosis" taleplerine alternatif "Kıbrıs adasının taksimi" mücadelesi nedeniyle, ulusal çizgideki yayıncılık daha da katılaşıyor ve devam etmiştir.

Bu dönemde Kıbrıs Türk basınında "Ya Taksim, Ya Ölüm" yayın çizgisini belirledi. Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazeteleri "dava aleyhine olacak bir tek Kıbrıslı Türk olamaz" çizgisinde yayınlarını sürdürdüler. Böylelikle bu dönemin basını toplum liderliğinin sözcülüğünü kabullenerek yayın çizgilerini "Ulusal Dava" hedefleri gerekçesiyle sınırlandırmıştır. Yazılan yazılarda, yayıncılığın hedefinin "Kıbrıs Türklerinin ulusal bilinçlenmede derlenip toparlanması" olduğu belirtilmekteydi. Böylelikle bu dönemin en belirgin özelliği toplum liderliğine biat etmek olmuş ve başka herhangi bir yayına fırsat verilmemesi dönemin gazetecileri tarafından kabullenilmiştir.

1.3.Gazetecilere "Vatan Hainliği" Suçlamaları ve Basını Şiddetle Susturma Eylemleri

1960 öncesi dönemde yayınlanmakta olup, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olarak ilan edildiği 1960 yılı Ağustos ayı sonrasında da yayın yaşamını sürdürmeye devam eden yalnızca üç adet Türkçe gazete bulunmaktaydı. Bunlar, "Halkın Sesi", "Bozkurt" ve "Nacak" gazeteleriydi. 1960-1974 dönemi Kıbrıs Türk basınına değerlendirirken, bu dönemi kendi içinde iki evreye ayırmak mümkündür. İlk evre, 1960 yılında kurulan yeni anayasal düzenin egemen olduğu 1960-1963 yılları; ikinci evre ise, 1963 Aralık ayında başlayan toplumlararası çatışmalar nedeniyle Kıbrıs hükümetinin otoritesinin sarsıldığı ve özellikle Kıbrıslı Türkler açısından Anayasal düzenin işlerliğini yitirdiği 1964-1974 yıllarıdır.

1960-1963 evresinin ayırt edici özelliği şudur ki, 1959 Zürih ve Londra uluslararası antlaşmalarının ardından 1960 yılında Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olduğu ilan edilmiş ve yine bu uluslararası antlaşmalarla ülkede yeni bir anayasal düzen kurulmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti iki toplumlu bağımsız bir devlet olarak 1960 yılında kurulmuş ve böylelikle Kıbrıs adası üzerinde ilk kez Birleşmiş Milletler Üyesi ve dünya devletler topluluğuna katılmış bir devlet oluşmuştur. İki milli toplumun siyasal eşitliğine dayalı, Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin ortak egemenliğinde kurulan devletin ve bu devletin yurttaşlarının güvencesi; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından imzalanan uluslararası Garanti ve İttifak Antlaşmaları ile toplumların liderlerinin onay verdiği anayasal düzendir.

İngiliz Sömürge Yönetiminden bağımsız bir devlete ve Cumhuriyet yönetimine ulaşılan Kıbrıs'ta, demokratik hak ve özgürlükler konusunda iyimser bir ortam oluşmuştu. Bu nedenle de özgürlüklere ilişkin beklentiler ve talepler yoğunlaşmaktaydı. Özgürlükler konusunda ümit veren böylesi yeni bir ortamda ve uygulamaya giren 1960 Anayasasının da güvencesinde Kıbrıs Türk basınında yeni gazeteler yayın yaşamına girmişti.

Kıbrıs'ta Cumhuriyetin ilanı ve yeni anayasal düzenin yürürlüğe girmesi ile birlikte, 1960 öncesinden yayımlarını sürdürmeye devam eden 3 gazetenin yani Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazetelerinin yanı sıra, bu dönemde yayın yaşamına giren ilk gazetenin ismi "Cumhuriyet" tir. Yeni anayasal düzenin basın özgürlüğüne ilişkin belirlediği çerçeve aydın camiada bir hareketlilik yaratmıştı. Cumhuriyet gazetesini "Akın" ve "Devrim" gazetelerinin yayımlanması izlemiştir. Yayın yaşamına yeni giren bu gazetelerin ortak özelliği ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ve demokrasi talebinde bulunmalarıydı. Cumhuriyet, Akın ve Devrim gazetelerinin yayın çizgileri ve muhatap kaldıkları kısıtlamalar ilerleyen sayfalarımızda detaylı şekilde aktarılmaktadır.

Yeni anayasal rejimin en önemli yanı, herkesin her şekli ile söz ve ifade özgürlüğünü güvence altına almasıydı. İngiliz Sömürge İdaresi döneminden kalma

“Fasıl 79 Basın Yasası” halen yürürlükte olmasına rağmen, yeni ilan edilen bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin Anayasası basın ve ifade özgürlüğü için Batı demokrasilerindeki açılımları sunmaktaydı.⁶⁴ Kıbrıslı Türklerle, Kıbrıslı Rumların

⁶⁴ **1960 anayasasında basın rejimi:** Kıbrıs'ta basınla ilgili hakları ve kısıtlamaları düzenleyen mevzuata ilişkin bir basın mevzuatı antolojisi olmadığından 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasının ilgili maddelerinin muhteva dipnotu olarak aktarılması gerekli görülmüştür. 1960 anayasasının “Temel Haklar ve Özgürlükler” başlığı altında yer alan basın ve ifade özgürlüğüne ilişkin maddeleri şöyledir: Madde 15: 1. Her şahıs, hususi veya ailevi hayatına riayet edilmesi hakkına sahiptir. 2. Yalnız Cumhuriyetin güvenliği veya Anayasa düzeni veya amme güvenliği veya amme nizamı veya amme sağlığı veya amme ahlaki yararına veya yalnız bu Anayasanın herhangi bir şahsa sağladığı hak ve hürriyetlerin korunması için lüzumlu ve kanuna uygun olanlar dışında bu hakkın kullanılmasına hiç bir suretle müdahale edilemez. Madde 16: 1. Her şahsın meskeni tecavüzden masundur. 2. Kanunla konduğu zaman ve gösterildiği tarzda ve gerekçeli bir adli varakaya dayanılarak veya evi işgal eden şahsın açık rızasıyla veya bir cebir suçunun mağdurunu veya herhangi bir afetin kurbanlarını kurtarmak maksadıyla olanlar dışında, hiçbir meskene herhangi bir şekilde girilemez veya içinde herhangi bir arama yapılamaz. Madde 17: 1. Her şahıs, yazışmalarına ve kanunla yasak edilmiş vasıtalarla yapılmış olmaması şartıyla sair haberleşmelerine riayet ve bunların gizli kalması hakkına sahiptir. 2. Kanunun yalnız tutuklular için mahkûmiyetten evvel ve sonra ve iflas masası devamınca müflislerin iş yazışmaları ve haberleşmeleri hallerinde koyduklarının dışında bu hakkın kullanılmasına müdahalede bulunulamaz. Madde 18: 1. Her şahıs, düşünme, vicdan ve din hürriyetine sahiptir. 2. Akide veya ayinleri gizli olmayan bütün dinler serbesttir. 3. Bütün dinler kanun önünde eşittir. Cemaat Meclislerine bu Anayasanın verdiği yetkiler mahfuz kalmak şartıyla; Cumhuriyetin teşri, icraî veya idarî hiç bir muamelesi hiçbir din veya dinî müessese aleyhine ayırd edici olamaz. 4. Her şahıs, ibadet, öğretim, tatbik veya riayet şeklinde, tek başına veya toplu olarak, alenen veya hususi surette, itikatını ikrar ve din veya inancını açıklamak ve din veya inancını değiştirmek hürriyet ve hakkına sahiptir. 5. Bir şahsın dinini değiştirmesini sağlamak veya dinini değiştirmesini önlemek maksadıyla bedeni veya manevi zor kullanılması yasaktır. 6. Bir kimsenin din veya inancını açıklamak hürriyeti yalnız Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya amme selameti veya amme nizamı veya amme sağlığı veya amme ahlaki yararına veyahut yalnız bu Anayasanın herhangi bir şahsa sağladığı hak ve hürriyetlerin korunması için lüzumlu ve kanunun koyduğu tahditlere tabidir. 7. On altı yaşından küçük bir şahsın dinini kanuni vasisi tayin eder. 8. Hiçbir şahıs, geliri tamamen veya kısmen mensup olduğu dinden gayri bir dinin yararına tahsis edilmiş her hangi bir vergi veya resim ödemeye zorlanamaz. Madde 19: 1. Her şahıs, her şekli ile söz ve ifade hürriyeti hakkına sahiptir. 2. Bu hak, herhangi bir resmî makamın müdahalesi ve memleket sınırları bahis konusu olmaksızın kanaat ifade etme ve haber ve fikir alma ve verme hürriyetlerini içine alır. 3. Bu maddenin 1'inci ve 2'nci fıkralarındaki hakların kullanılması, yalnız Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya amme selameti veya amme nizamı veya amme sağlığı veya amme ahlaki yararı için veya başkalarının şöhret veya haklarının korunması veya bir sırrın ifşasının önlenmesi veya adliyenin otorite ve tarafsızlığının idamesi için lüzumlu ve kanunun koyduğu formalitelere şartlara, tahditlere veya cezalara tabi tutulabilir. 4. Gazeteler veya diğer basılı şeyler, Cumhuriyet Baş Savcısının yazılı müsaadesi olmaksızın toplattırılmaz. Bu müsaade, en geç yetmiş iki saat içinde yetkili mahkeme kararı ile tasdik olunmadığı takdirde toplattırılma kalkar. 5. Bu madde hükümleri, Cumhuriyetin ses ve rüyet yayınları veya sinema işletmeleri için ruhsat alınmasını istemesine engel olmaz. Madde 28 1. Her şahıs, kanun, idare ve adliye önünde eşittir ve bunlar tarafından eşit olarak korunmak ve muamele görmek hakkına sahiptir. 2. Her şahıs, bu Anayasada gösterilen bütün hak ve hürriyetlerden, Anayasada açıkça aksine bir hüküm bulunmadıkça, cemaat, ırk, din, dil, cinsiyet, siyasi veya diğer inançlar, millî veya sosyal menşee, doğuş, renk, servet, sosyal sınıf veya herhangi diğer bir sebeple doğrudan doğruya veya dolayısıyla ayırd edilmeden istifade eder. 3. Hiçbir vatandaş; Cumhuriyet ülkesi sınırları içinde herhangi bir asalet veya sosyal farklılık ünvanını kullanamaz veya bunun imtiyazlarından istifade edemez. 4. Cumhuriyet tarafından veya dahilinde hiçbir asalet veya diğer sosyal farklılık ünvanı verilmez veya tanınmaz. Madde 30: 1. Hiçbir şahıs, bu Anayasa ile veya gereğince kendisine gösterilen mahkemeye müracaat etmek hakkından mahrum edilemez. Her ne ad altında olursa olsun adli komisyonlar veya istisnaî mahkemeler teşkili yasaktır, 2. Her şahıs, medeni

birlikte yönettiği Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yürürlüğe giren 1960 Anayasası, “Temel Hak ve Özgürlükler” başlığı altında, madde 19’da basın özgürlüğünü düzenlemektedir. Madde 19’un birinci fıkrasında “Her şahıs her şekli ile söz ve ifade özgürlüğüne hakkına sahiptir” denmektedir. Madde 19’un ikinci fıkrasında ise, söz ve ifade özgürlüğünün, “kanaat ifade etme ve haber ve fikir alma ve verme” özgürlüklerini kapsadığına vurgu yapılmaktadır. Madde 19’un 4’üncü fıkrasında gazetelerin ve diğer basılı şeylerin dağıtım hakkı güvence altına alınmakta olup, gazetelerin ve diğer basılı şeylerin mahkeme kararı olmaksızın toplattırılmayacağı da belirtilmiştir.

Kıbrıs Cumhuriyeti anayasası madde 15 özel ve aile hayatının gizliliğini, madde 16 konut dokunulmazlığını, madde 17 yazılı veya sözlü haberleşmenin gizliliğini, madde 18 düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü güvence altına alırken, madde 28’de ise özgürlüklerin kullanımında yurttaşlar arasında ayırım yapılamayacağına vurgu yapılmıştır. Anayasa, madde 35’te ise temel hak ve özgürlüklerin kullanımı konusunda Devlete sorumluluk yüklemektedir. 1960 Anayasası 35’inci maddesinde, Devletin icra makamları temel hak ve özgürlüklerin “tam tatbikini sağlamakla mükelleftirler” ifadesine yer vermiştir. 1960 Anayasası temel hak ve özgürlüklerin ve dolayısıyla ifade ve basın özgürlüğünün kullanımında devleti yükümlü kılmakta ve özgürlüklerin kullanımı konusunda olumlu yönde müdahil olması sorumluluğu yüklemektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasına göre basın özgürlüğü esas, basın özgürlüğünün kısıtlanması ise istisnadır. Madde 19’un 3’üncü fıkrasında Kıbrıs’ta basın özgürlüğünün yalnızca “Cumhuriyet güvenliği veya

hak ve vecibelerinin veya kendisine karşı yapılan bir cezaî isnadın bir karara bağlanmasında, kanunla tesis olunan bağımsız, tarafsız ve yetkili bir mahkeme tarafından makul bir süre içinde adil ve alenî bir surette davanın dinlenmesi hakkına sahiptir. Karar, gerekçeye dayanır ve aleni bir celsede okunur. Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya amme nizamı veya amme selameti veya amme ahlakı yararına olduğu veya küçüklerin menfaatları veya tarafların hususi hayatlarının korunması için gerekli olduğu veya mahkemece yayının adaletin selameti için zararlı görüldüğü hususi hallerde basın mensupları ve halk; mahkeme kararıyla duruşmaların tamamına veya bir kısmına sokulmayabilir. Madde 33: 1.Bu Kısımla sağlanan ana hak ve hürriyetler, Anayasanın fevkalade hal hakkındaki hükümleri dışında, bu Kısımda konulanlardan gayri hiçbir tahdit veya kısıntılara tabi tutulamaz. 2.Bu Kısımın tahdit veya kısıntılara dair hükümleri dar şekilde tefsir edilir ve konduklarının dışında diğer herhangi bir maksatla tatbik edilemez. Madde 35: Cumhuriyetin teşriî icraî ve kazaî makamları, kendi yetki sınırları içinde, bu Kısım hükümlerinin tam tatbikini sağlamakla mükelleftirler. (KKTC Mahkemeleri Resmi Web Sitesi, www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa.aspx [15.05.2015])

Anayasa düzeni veya amme nizamı veya amme sağlığı veya amme ahlakı yararı için veya başkalarının şöhret veya haklarının korunması veya bir sırrın ifşasının önlenmesi veya adliyenin otorite ve tarafsızlığının idamesi için” kısıtlanabileceği belirtilmektedir.

Kıbrıs'ta yürürlüğe giren yeni anayasal düzenle birlikte Kıbrıs Türk basınının geleneksel söyleminde bir farklılaşma görölmüştür. Bir yandan, Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazeteleri 1960 öncesinden kalma geleneksel “Kıbrıslı Türklerin milli menfaatlerinin savunuculuğu” söylemlerini devam ettirip, Kıbrıs Türk Toplumuna egemen siyasal elitin sesi ve sözü durumunda olmaya devam ederken, diğer yandan Cumhuriyet, Akın ve Devrim gazeteleri, basın ve ifade özgürlüğü, demokratikleşme, objektif yayıncılık ve “barış gazeteciliğini”⁶⁵ içeren farklı bir bakış açısı ile yayıncılık yapacaklarını duyurmaktaydılar. Cumhuriyet, Akın ve Devrim gazetelerinin yayın çizgilerine ilişkin detaylar örnekleriyle birlikte ilerleyen sayfalarımızda analiz edilmektedir.

1.3.1.İfade Özgürlüğüne ve Barış Gazeteciliği Girişimine Tahammül Gösterilmemesi

Cumhuriyet gazetesinin 16 Ağustos 1960 tarihinde farklı bir söylem ile barış, demokrasi ve özgürlük talebiyle yayın yaşamına girmesi, Kıbrıs Türk basınında yeni

⁶⁵ **Barış gazeteciliği** terimi Johan Galtung, Jake Lynch ve Annabel McGoldrick adlı yazarlara aittir. Süleyman İrvan “Barış Gazeteciliği” başlıklı makalesinde Johan Galtung'un barış gazeteciliğinin fikir babası olarak kabul edildiğini belirtmiş ve barış tanımını şiddetin olmayışı ve yaratıcılık olarak ifade ettiğini yazmıştır. İrvan, barış gazeteciliğinin iki önemli ismi olarak nitelediği Jake Lynch ve Annabel McGoldrick'in ise belirledikleri ilkelerin, gazetecilerin ne yapmaları ve ne yapmamaları gerektiğini oldukça açık biçimde anlatmakta olduğunu da yazmıştır. (Süleyman İrvan, **Barış Gazeteciliği**, <http://globalmedia-tr.emu.edu.tr> [15.05.2015]). Niyazi Kızılyürek ise, “Tarih, Siyaset, Kıbrıs” adlı kitabında yayınlanan “Barış ve Savaş Gazeteciliğinin Temel Özellikleri” başlıklı makalesinde, barış araştırmalarının önde gelen isimlerinden biri olan Johan Galtung'un barış gazeteciliğinin 4 temel özelliğine vurgu yaptığını ve bu özelliklerin şunlar olduğunu belirtmiştir: 1.Barışa dönük yayın yapar: Savaşı, çatışmayı bir sorun olarak algılar ve soruna yaratıcı bir biçimde yaklaşır. 2.Gerçeğe sadık kalır: Bütün tarafların gerçek dışı olan ve ört-bas etmek istedikleri her şeyi açığa çıkarır. 3.Halka dönük yayın yapar: Kadın, yaşlı, çocuk, bütün sessiz kalabalıkların sesi olur. Barışa katkı sağlayan herkese yer verir. 4.Çözümüne dönük yayın yapar: Barışı şiddetin yokluğu ve yaratıcılık olarak algılar. (Kızılyürek, **age**, 2008, 221). Ancak 1960 yılında Kıbrıs'ta yayınlanmakta olan Cumhuriyet gazetesinin yazarları “**barış için gazetecilik**” yapmakta olduklarını bizzat kendileri yazarak ifade etmişlerdir. Özgün ifadeler için bakınız sayfa 40-42.

bir tartışma sürecini başlatmıştı. Ancak tartışma barış, demokrasi ve basın özgürlüğü zemininde gelişmemiştir. Tam tersi Cumhuriyet'in öncülük etmeye çalıştığı ifade özgürlüğü, "vatan hainliği" suçlaması ile karşılık bulmuştur. Bu nedenle, Cumhuriyet gazetesinin yayınlarını irdelemeye geçmeden önce, Cumhuriyetin yayın yaşamına girmesinden ve barış siyasetini savunmasından rahatsızlık duyan Kıbrıs Türk liderliğinin sesi durumundaki Nacak gazetesinin, Cumhuriyet gazetesine yönelik suçlamalarını ve ifade özgürlüğüne hangi gerekçelerle karşı çıkmakta olduğu örnekleriyle değerlendirilerek sunulmuştur.

"Vatan hainliği" suçlamasının ısrarlı savunucusu olan Nacak gazetesi 4 Ağustos 1961 tarihli sayısında, Cumhuriyet gazetesi için, "Bir müddettir Türk Toplumunun milli davalarını çürütme kampanyasını da (yayınlarına) ekliyerek çok tehlikeli bir maceraya atıldığı" ifadelerini kullanır. Aynı yazıda şu görüşlere yer verilir: "Türk basını, Rum basını ile mücadelede mi, vicdanları sızlamadan kalemleri çıtır çıtırdır ve Rum basınının ekmeğine bal sürmektedir. Türk Toplumunun haklarının korunması için Türk liderleri veya Türk basını faaliyete mi geçti, ayaklarına dolanırlar." Nacak gazetesi yazısındaki bu değerlendirmelerin ardından, Cumhuriyet gazetesi ile çevresindeki herkesi "Toplumun davasına ihanet"le suçlamıştır. Böylelikle, Nacak gazetesi ile birlikte Kıbrıs Türk basınında, "vatan hainliği" söylemi yoğun bir şekilde yer almaya başlamıştır.

1 Ağustos 1961 tarihli Nacak gazetesinde yer alan "vatan hainliği" suçlamasının dayandırıldığı gerekçe ise çok daha vahimdir: Cumhuriyet gazetesi, "Evkaf (Vakıflar İdaresi) üçbin liralık kumu denize döktü" başlıklı bir haber yayımlamıştır. Nacak gazetesi ise Cumhuriyet gazetesinin haberini başyazısında değerlendirerek, "Vakıflar İdaresi" hakkındaki eleştirileri "ihanet" olarak nitelendirmiştir. Nacak gazetesi, "Toplumun kurumlarının böyle ulu orta eleştirilmesi"nin Cumhuriyet gazetesinin "Türk Toplumuna ihaneti"nin kanıtı olduğunu belirtmiştir. Nacak gazetesi 'ulusal davaya ihanet'le ilgili söylemini sürdürmekte ısrar etmektedir. Nitekim, 13 Nisan 1962 tarihli Nacak gazetesi, artık herhangi bir kuşkuya yer kalmadığını belirterek, şu başlığı atmıştır: "Cumhuriyet gazetesi ihanet içindedir". Nedeni ise, Bulgar gazetesi "Narodna Armıya" Kıbrıs'a ilişkin yaptığı yayınında Nacak gazetesini 'sovenist', Cumhuriyet gazetesini ise

‘halkın dili’ olarak nitelendirmiştir. Nacak gazetesine göre, Komünist bir gazetenin Cumhuriyet gazetesini övmesi “ihanetin belgesi”dir.

Nacak, 23 Nisan 1962’de Cumhuriyet gazetesinin iki yazarı Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan’ın öldürülmeleri olayının ardından da, yayınlarında “vatan hainliği” söylemini sürdürmüştür. 27 Temmuz 1962 tarihli Nacak gazetesinde, Nacak imzasıyla yayınlanan başyazıda şu cümlelere yer verilmiştir: “Bu gazete millete, cemaate ihanet edenlerle sonuna kadar mücadele edecektir. Bu gazete vatana, millete, cemaate ihanet etmiş olanları ve edecek olanları teşhir edecektir. Vatan hainlerinin peşlerini bırakmayacaktır.”⁶⁶ 1962 yılı gazeteci cinayetlerine ilişkin tartışmalar ve bu tartışmalara ilişkin değerlendirmeler ilerleyen sayfalarımızda ayrıntılarıyla aktarılmıştır.

1960 yılında tüm tarafların anlaşması ile Kıbrıs iki toplumlu bağımsız bir devlet olmuş, Kıbrıslı Türklerin toplumsal varlığı teyit edilmiştir. Kıbrıslı Rumlarla birlikte yeni Cumhuriyeti yöneteceklerdir. Ancak Kıbrıs Türk toplumunda demokratik kurumlaşma henüz gelişmemiştir. İki avukat Ayhan Hikmet⁶⁷ ve Ahmet Muzaffer Gürkan,⁶⁸ Kıbrıs Türk toplumunda demokrasinin yerleşip gelişmesine katkı koymak amacıyla Kıbrıs Cumhuriyetinin ilan edildiği gün “Cumhuriyet” adlı gazeteyi yayımlamaya başladıklarını duyurmuşlardır.

Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazetelerinin, “Milli menfaatleri korumak” temel amacının ötesinde Cumhuriyet gazetesi barış, demokrasi ve özgürlük savunucusu olacağını ilan etmekteydi. Böylelikle Kıbrıs Türk basınında bir söylem değişikliğinin gündeme geldiğini ve Cumhuriyet gazetesine yayın yoluyla demokrasi

⁶⁶ Ünlü, *age*, 119.

⁶⁷ **Ayhan Hikmet**: 1931 yılında Lefkoşa’da doğdu. İlk ve Orta eğitimini Kıbrıs’ta tamamladı. İngiltere’de Hukuk eğitimi gördü. Mezun olduktan sonra Kıbrıs’a dönerek Lefkoşa’da avukatlığa başladı. Gazeteciliğe ve toplum sorunlarına ilgisi nedeniyle 16 Ağustos 1960 tarihinde Ahmet Muzaffer Gürkan ile birlikte Kıbrıs Türk toplumunda ilk barış gazeteciliği örneği olan Cumhuriyet gazetesini yayımladı. Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan, Kıbrıs’ta toplumlararası barış yönündeki ısrarlı yayınları nedeniyle, halen faili meçhul olan barış karşıtlarınca 23 Nisan 1962 tarihinde Lefkoşa’da kurşunlanarak öldürüldüler.

⁶⁸ **Ahmet Muzaffer Gürkan**: 1924’te Lefkoşa’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs’ta tamamladıktan sonra İngiltere’de hukuk eğitimi aldı. Kıbrıs’a döndü ve avukatlık mesleğine başladı. Gazeteciliğe ve toplum sorunlarına düşkünlüğü nedeniyle 1948 yılında Türk Sözü adlı gazeteyi yayımladı. Çeşitli gazetelerde serbest gazeteci olarak sosyal ve politik makaleleri yayımlandı. 1960 yılında, Ayhan Hikmet’le birlikte Cumhuriyet gazetesini çıkardı. Ahmet Muzaffer Gürkan ve Ayhan Hikmet, 23 Nisan 1962’de halen faili meçhul olan ifade özgürlüğü ve barış karşıtlarınca Lefkoşa’da kurşunlanarak öldürüldüler.

ve barış mücadelesi görevinin yüklendiği görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi “şoven neşriyata son verilmesi”, “fikir ve kelimelerin hürriyetinin sağlanması”, Kıbrıs’taki toplumlar arasında “sulh ve sükûnun hakim olması” konularında ısrarlı yayınlarını sürdürmüştür. Cumhuriyet gazetesi ifade özgürlüğüne tahammül edilmesi gerektiğini de gündemde tutarak, “muhalafetsiz demokrasi olamayacağı” konusunda uyarılar yapmıştır.

Cumhuriyet gazetesi, Lefkoşa’da M. Fikri Basımevinde haftalık olarak basılmakta olup, tabloid boyda ve 6 sayfadan oluşmaktaydı. Gazetenin yazarları Ayhan Hikmet, Ahmet M. Gürkan, Haşmet M. Gürkan, İlhan Gündüz ve Dr. İhsan Ali’den oluşmaktaydı. Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs Türk toplumunda “barış gazeteciliği” iddiasıyla yayınlanmış ilk gazete olmuştur. İki avukat, Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan’ın Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığının ilanı ile birlikte yayımlamaya başladıkları ve sahibi ve başyazarı oldukları Cumhuriyet gazetesinin yayın amacının ve yayın ilkelerinin açıklandığı başyazısında, barış, demokrasi ve özgürlük için mücadele edileceği ve halkın katılımına değer verileceği belirtilmişti.

Cumhuriyet gazetesi 16 Ağustos 1960 tarihli sayısında birinci sayfadan yayınlanan “Yolumuz ve Ülkümüz” başlıklı yazısında “Cumhuriyet gazetesi yurdumuzun, Kıbrısımızın, Akdeniz’de barışın en güzel bir örneğini vermesi için yayın yoluyla gayret sarf edecektir.” diye yazmıştır. Cumhuriyet gazetesi ilk sayısından itibaren yayın hayatı boyunca “Cumhuriyet” yazısının hemen altındaki logosunda “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ibaresini de kullanmıştır. Gazete 16 Ağustos 1960 tarihli birinci sayısının başyazısında barışa ilişkin şu ifadeleri de kullanmıştır: “İlan edilen Cumhuriyetle birlikte yayın hayatına başlayarak, Kıbrıs’ta, Akdeniz’de bağımsız bir cumhuriyeti savunmak ve barışın en güzel örneğini vermek için çaba göstermek.” Aynı başyazıda halkın katılımı, demokrasi ve özgür bir ortamın gerekliliği de şu cümle ile ifade edilmiştir: “Cemaatçe kalkınma hamlelerinin demokrasi ve hürriyet havası içinde yer almasını savunarak, “söz milletindir” ilkesini benimsemek.”⁶⁹

⁶⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 16 Ağustos 1960, 1.

Cemalettin Ünlü, “Kıbrıs’ta Basın Olayı” adlı kitabında Cumhuriyet gazetesinin yayın çizgisine ilişkin olarak şunları yazmıştır: “Cumhuriyet gazetesi bütün yayın yaşamı boyunca gerçekte bir prensip gazetesi olmuştur. Bu prensip Kıbrıs adasında yaşayan Türk ve Rum topluluklarının iyi geçinmesi, olay çıkarılmaması, Ada’da yıllardan beri silahlı eyleme girişmiş olan aşırı uçlara karşı çıkılması. Zaten gazetenin ana başlığının altında da bu prensibini alt başlık olarak dışı klişe ile tamamlamış bulunuyordu. Bu dışı klişede şöyle deniliyor: Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”.⁷⁰ Cemalettin Ünlü’nün değerlendirmesine göre de, bir prensip gazetesi olan Cumhuriyet, çatışmalara karşı çıkmayı ve barış için yayın yapmayı amaçlamaktaydı.

Niyazi Kızılyürek, “Tarih, Siyaset, Kıbrıs” adlı kitabında yer alan “Ayların En Acımasız Olanı Nisan Ayıdır” başlıklı yazısında, Cumhuriyet gazetesinin yayın çizgisini ifade eden ve gazetenin 2 Ocak 1961 tarihli sayısının manşetinden yayınlanmış olan “Kıbrıs Kıbrıslılarıdır” başlıklı yazı içerisinden şu satırları alıntı yaparak yeniden aktarmıştır: “Vatanını ve milletini seven her Kıbrıslı Türk ve Rum’a düşen vazife, yek diğerinin haklarına hürmet etmek, hür Kıbrıs’ın yaşamasını ve tekamül etmesini sağlamak, cemaatlerini daha demokratik, daha müreffeh, daha mesut ve sulhçu bir hayata ulaştırmak için bütün gücüyle çalışmaktır.”⁷¹ Niyazi Kızılyürek’in alıntıladığı ifadelerden de anlaşılacağı gibi Cumhuriyet gazetesi yayınlarıyla, demokrasi ve barış içinde bir yaşam için Kıbrıs’taki her iki toplumun bireylerine çağrı yapmaktaydı.

Niyazi Kızılyürek, 25 Nisan 2015 tarihli Yenidüzen gazetesinin Gaile adlı haftalık ekinde yayınlanan “Cumhuriyetin Gazetecileri: Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan” başlıklı makalesinde ise, Cumhuriyet gazetesi yayıncıları için “İki toplumun barış içinde bir arada yaşaması için uğraş veren gazeteciler” tanımlamasında bulunmuş ve “Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs tarihinde iki ulusal

⁷⁰ Ünlü, *age*, 114.

⁷¹ Niyazi Kızılyürek, **Tarih Siyaset Kıbrıs**, (Lefkoşa: Yenidüzen Yayınları, 2008), 10.

toplumun bağımsız Kıbrıs devleti çatısı altında birlikte yaşamasını savunan ve enosis ve taksim fikirlerine karşı çıkan tek yayın organıydı” diye yazmıştır.⁷²

Cumhuriyet gazetesi 13 Eylül 1960 tarihli sayısında, Kıbrıs Türk liderliğinin sözcülüğünü yapan Nacak gazetesinin muhalefete ve muhalif basına yönelik suçlamalarına ve “Birlik ve beraberlik bozulacak” iddialarına yanıt verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan “Birlik ve Beraberlik” başlıklı ve Dr. İhsan Ali imzalı yazıda şu görüşler dile getirilmekteydi: “Burada bir muhalefet var ve yahud teşekkül etmek üzere dendi mi, iktidardakiler küplere biniyorlar. Derhal ileri sürdükleri şey birlik ve beraberlik bozulacakmış fikridir... Muhalefetsiz demokrasi olmaz... Ve böyle bir partinin vücuda getirilmesini sağlamak amacıyladır ki ‘Cumhuriyet’ gazetesi tecessüs etmiş bulunuyor... İktidarda bulunanları ikaz etmek, fikir ve kelam hürriyetini sağlamak, Türk Cemaatının menfaatına olmak üzere çalışacak bir muhalefet partisi vücuda getirmek bizce Türk münevverlerinin en kutsal bir vazifesi olmalıdır... Birlik ve beraberlik yıkılır gibi bir iddianın ileri sürülmesi abes ve gülünçtür. Böyle bir iddiayı ancak demokratik rejimden kaçınanlar ileri sürebilirler.”⁷³

Cumhuriyet gazetesi 14 Kasım 1960 tarihli sayısında ise, “şoven neşriyata son” verilmesi çağrısında bulunmuştur. Cumhuriyet gazetesi “Kıbrıs’ta şoven neşriyata artık son verilmelidir” başlığı ile gazetenin manşetinden yaptığı yayınında şu ifadeleri kullanmıştır: “Kıbrıs’ta Türk ve Rum cemaati arasındaki ahengi ve karşılıklı itimat havasını bulandıracak neşriyat ancak zararlı ve tehlikeli neticeler doğurabilir. Bu gibi neşriyattan sakınılması Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ve bütün Kıbrıs’ın menfaati icabıdır...” Yazı, “Kıbrıs Türk ve Rum halkı sulh ve sükûn istemektedir, kan ve küfür değil...”⁷⁴ diye devam etmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin 21 Ağustos 1961 tarihli sayısında birinci sayfasından yayınlanan “Taleb Ediyoruz” başlıklı yazıda şu satırlar da yazılmıştır: “Her türlü baskı, tedhiş ve tazyik ile toplumumuza en kötü zulmü yapanların; sırf doğruyu yazdığı, gerçek toplum davalarını savunduğu, harp, barut kokusu ve kan yerine yurтта

⁷² Niyazi Kızılyürek, “Cumhuriyetin Gazetecileri: Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan”, **Yenidüzen Gazetesi Gaile Eki**, 25 Nisan 2015, 10-11.

⁷³ **Cumhuriyet Gazetesi**, 13 Eylül 1960, 1.

⁷⁴ **Cumhuriyet Gazetesi**, 14 Kasım 1960, 1.

barış ve refah istediği için gazetemizi baskı, tehdit ve tedhiş ile yıldırmaya çalışanların yanlış yolda olduklarını anlamalarını beklemekteyiz.”⁷⁵

Cumhuriyet gazetesinin 21 Ağustos 1961 tarihli sayısında Dr. İhsan Ali'nin “Memleketteki Siyasi Huzursuzluk” başlıklı yazısında, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum basınının ülkedeki siyasi huzursuzluğu körüklememesi gerektiği üzerinde durulmuştur. İhsan Ali yazısında şu görüşleri dile getirmiştir: “Bir müddetten beri Türk ve Rum basını adeta düello halindedir. Uygunsuz ve münasebetsiz polemiklerle umumi bir huzursuzluk yaratmak bu memlekete hiçbir fayda sağlamaz. Bu gidişata bir son verilmesi için Türk, Rum elele vererek çalışmak icabeder. Aynı zamanda her iki tarafın şövenistleri ve demagogları bu memleketin menfaati namına artık susmalıdırlar. Enosis ile Taksim her iki taraf için artık bir hayal olmuştur. Netice itibarıyla, memleketteki siyasi huzursuzluğu gidermek için Enosis ile Taksim tezlerinin bir tarafa bırakılması ve iktidardakilerin ise tehdit ve tedhişi önlemleri şarttır.”⁷⁶

Cumhuriyet gazetesi 18 Eylül 1961 tarihli sayısında “gazetenin dağıtımının ve fikirlerin paylaşımının” engellenmek istendiğini duyurmuştur. Cumhuriyet gazetesinde ön sayfadan yayımlanan “Baskıcılar ve İdealistler” başlıklı ve herhangi bir imza kullanılmayan yazıda gazetenin dağıtımına ve fikirlerin paylaşılmasına engel olunmak istendiği belirtilmiştir. Kıbrıs Türk liderliğinin sesi Nacak gazetesinin yaptığı yayınların kastedildiği ilgili paragraftaki ifadeler şöyleydi: “Malûm ve mahut baskıcı ve tedhişçi çevreler ‘Cumhuriyet’ aleyhine yeni bir kampanya başlattılar. Bunların gayesi Cumhuriyet’in okunmasını, tevziini, yazdığı fikirlerin yayılmasını her ne pahasına olursa olsun önlemektir.”⁷⁷ Cumhuriyet gazetesi 25 Eylül 1961 tarihinde ise, yine Nacak gazetesi tarafından yöneltilen “Milli Dava’ya aykırılık” iddialarına tepki koymuştur. Cumhuriyet gazetesi, “İnhisarcıların Çirkin İsnatlarına Rağmen” başlıklı gazetenin manşetinden verdiği yazısında, gazete aleyhine yersiz ve asılsız itham kampanyası yürütüldüğünü belirtmiş ve şu ifadeyi kullanmıştır: “İleri

⁷⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ağustos 1961, 1.

⁷⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ağustos 1961, 2.

⁷⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 18 Eylül 1961, 1.

sürdükleri iftiraların başında gazetemizin milli davalara aykırı bir yol takip etmekte olduğu iftirası gelmektedir.”⁷⁸

Cumhuriyet gazetesinin 2 Ekim 1961 tarihli sayısında Ayhan Hikmet’in “Basının Vazifesi” başlıklı yazısında, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum basını “tahrikten uzak yayın yapmaya” çağrılmıştır. Ayhan Hikmet yazısında şu görüşlere yer vermiştir: “Memleketin geleceği için Türküyle Rumuyla bütün Kıbrıs basınına büyük vazifeler düşmektedir. Memlekete sulh ve sükûn getirecek, iktisadi kalkınmaya giden yolu açacak olan basındır. Bugün biz bütün samimiyetimiz ve hüsnüniyetimizle Türk ve Rum bütün yerli basına dostluk münasebetleri kurmaları için sesleniyoruz: Her türlü tahrikten uzak olarak, memleketin ve toplumların yüksek menfaatlerini göz önünde bulundurarak yayın yapmaya devam edelim. Yurdumuzun menfaati bizden bunu beklemektedir.”⁷⁹

Cumhuriyet gazetesi 23 Ekim 1961 tarihli sayısında birinci sayfasından yayınladığı “Karanlığa Düşmanız” başlıklı “Cumhuriyet” imzalı başyazıda Kıbrıs’ta yeniden toplumlararası çatışma yaratmak isteyenlerin “mazinin kara devrini hortlatmak” istedikleri belirtilerek tepki konmuş ve şunlar yazılmıştır: ”Kıbrıs’ta toplumlararası karışıklık devri ada tarihinde en karanlık devirdir. O karanlık devirde medeniyet düşmanı bazı çevreler serbestçe adam dövdürtüyor, hatta pervasızca adam öldürtüyorlardı. Ortada mesele yoksa icat ediyorlar, mugalâta denen kırık sazın fanatiklik ve şovenistlik tellerine biteviye parmak basıyorlar. Yani memleketimizde mazinin o kara devrini hortlatmak istiyorlar.” Yazının son bölümünde ise şu görüşlere yer verilmiştir: “İşte karanlığa biz bunun için düşmanız. Bir baskı ve tedhiş vesilesi olarak kullanılan cemaatler arası kargaşalıklara biz bunun için aleyhtarız. Aydın tezleri savunmaya, yurdumuza kara bulutların tekrar geri gelmesini elimizden geldiği kadar önlemek için uyarılarımızı yapmaya devam edeceğiz.”⁸⁰

Cumhuriyet gazetesi 23 Ekim 1961 tarihli sayısında yayınlanan ve Haşmet Gürkan tarafından kaleme alınmış olan “Bir Kötü Zihniyet” başlıklı yazıda Cumhuriyet gazetesinin ülke sorunlarına barışçı bakış açısı ile bakmakta olduğu

⁷⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 25 Eylül 1961, 1.

⁷⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 2 Ekim 1961, 2.

⁸⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 23 Ekim 1961, 1.

ancak bu bakış açısının yönetenleri rahatsız ettiği belirtilmiştir. Haşmet Gürkan'ın yazısında şu görüşler dile getirilmiştir:

“Cumhuriyet gazetesinin çıkması daha ilk günden bazı politikacılarla bazı çevreleri hiç memnun etmemiştir. Cemaat ve memleket meselelerine gerçekçi, mutedil ve barışçı gözle görüp öylece aksettirmemiz, halkımızı bu şekilde aydınlatmaya çalışmamız, birçok yanlış, hatalı icraatı teşhir ile yazılması gereken hemen her şeyi açıkça yazmamız, şu veya bu şekilde toplum üzerinde bir nevi hakimiyet kuran ve bunun neticesi olarak ta siyasi hatta ekonomik avantajlar sağlayanların hoşuna gitmemiş, onları daha ilk günden hakkımızda “tedbirler” düşünmeye sevk etmiştir... Hakkımızda düşünülen “tedbirler” ancak insafsız hücumlar ve ağır ithamlar şekline inhisar etmiştir. Çeşitli ağızlarla onlara tabi kalemlerin bize reva gördükleri ithamları, ‘Rum emellerine hizmet, komünistlik, milli davaya ihanet’ şeklinde özetleyebiliriz. Bu kabil ithamların bir teki bile vaktiyle bir şahsın veya müessesenin mahvına sebep olabilirdi.”⁸¹

Cumhuriyet gazetesinin 26 Mart 1962 tarihli sayısında yayınlanan Ayhan Hikmet imzalı “Demagojiden Usandık” başlıklı yazıda, “milli dava ve bitmeyen mücadeleler” ileri sürülerek yönetenler tarafından çatışma ruhunun sürekli körüklendiği belirtilmiştir. Ayhan Hikmet yazısında şu görüşlerini dile getirmiştir: “İktidara mensup bazı çevreler halkı susturabilmek endişesiyle, bitmeyen mücadelelerden, halkın kendilerine kayıtsız şartsız itaat etmesinin bir ‘milli dava’ olduğundan, birlik ve beraberliğin ancak kendileri başta kalmalarıyla sağlanabileceğinden bahsediyorlar”.⁸²

Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan 23 Nisan 1962 tarihinde, aynı gece faili meçhul cinayete kurban gitmişlerdir. Cumhuriyet gazetesi çifte cinayetle susturulunca, barış gazeteciliği girişimi de kesintiye uğramıştır. İşlenen cinayetler nedeniyle Cumhuriyet gazetesinin yayınları 23 Nisan 1962 tarihinde sonlanmış ve bir daha yayınlanmamak üzere gazete kapanmıştır.

⁸¹ Cumhuriyet Gazetesi, 23 Ekim 1961, 2.

⁸² Cumhuriyet Gazetesi, 26 Mart 1962, 2.

1.3.2. 1962 Yılı Gazeteci Cinayetlerinin Basındaki Yansımaları

Gazeteci cinayetlerine ilişkin olarak şair, yazar, gazeteci Özker Yaşın tepkisini şiirle ifade etmiştir. Özker Yaşın, Cumhuriyet gazetesi yazarlarının cinayetle susturulmalarının ardından “Ayhan Hikmet’e Ağıt” başlıklı bir şiir yazmış ve bu şiirinde Ayhan Hikmet’in söz söyleme hakkının ve yaşam hakkının kurşunlarla ortadan kaldırıldığını belirtmiştir. Özker Yaşın’ın ifade özgürlüğünün kurşunlarla ortadan kaldırıldığına ilişkin şiirindeki dizeleri şöyledir: “Daha yaşayacak yılların vardı/ Daha söylenecek sözlerin vardı/ Hayatın yarım kaldı/ Şarkın yarım kaldı/ Dileğin yarım kaldı/ Seni vurdular öldürdüler.”⁸³

Cinayete ilişkin tepkilerin tespiti amacıyla ilgili dönemin gazetelerinde tarama da gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramada gazetelerin kullandıkları başlıklara ilişkin analiz yapabilmek amacıyla başlıklar tablo halinde de derlenmiş ve tablo-2’de sunulmuştur. Ayrıca gazetelerin haberleri sunuş biçimleri ve yayınladıkları yorumları da değerlendirilmiştir.

⁸³ Özker Yaşın’ın “**Ayhan Hikmet’e Ağıt**” başlıklı şiirinin tam metni şöyledir: “Vurdular/ Genç bir adamı yatağında/ Belki uykusunun en tatlı yerindeydi/ Belki rüya görüyordu/ Nasıl kıydılar sana kardeş/ Hayatının otuzuncu ilkyazında/ Ağaçların çiçeklendiği mevsim/ Ve yaşamaya doymadan/ Vurdular/ Tek kurşunla değil kurşunlarla/ Kan içinde yatağı/ Kıp kızıl kan içinde/ Bağırma kadının çığlığını/ Korkutur çocukları anlamazlar/ Ölüler ses duymaz/ Bağırma/ Gözlerinde ne umut ne sevinç ne kin/ Gözleri görmez ki/ Bir donuk parıltıyla bakar/ Zorla bıraktığı dünyaya/ İşte gün ışıdı ışıyacak/ Sabah otuz yıldır bildiğin/ Ama sen yoksun şimdi/ Yatakta bir ölü var/ Yatakta bir ölü var/ Konuşmaz/ Yatakta bir ölü var/ İştmez/ Yatakta bir ölü var/ Kalkıp giyemez giysilerini/ Sokağa çıkamaz yemek yiyemez/ Misafirlige gidemez dostlarına/ Ben senin ağıtını yakıyorum/ Senin iyiliğini söylüyorum insanlığını/ Ölüm yaraşmıyor genç bir adama/ Daha yaşayacak yılların vardı/ Daha söylenecek sözlerin vardı/ Daha içecek suların vardı/ Daha nasibin vardı gün ışığında/ Seni kara topraklara gömdüler/ Hayatın yarım kaldı/ Şarkın yarım kaldı/ Dileğin yarım kaldı/ Seni vurdular öldürdüler.” (Mehmet Yaşın, **Kıbrıs Şiiri Antolojisi** içinde, Adam Yayınları, 2005, İstanbul, s. 419-420.)

Tablo-2: 1962 Yılı Gazeteci Cinayetleriyle İlgili Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR:
24 Nisan 1962	Halkın Sesi Gazetesi	SON DAKİKA: Avukat Ayhan Hikmet Yatağında Vuruldu
25 Nisan 1962	Halkın Sesi Gazetesi	Üzüntü Yaratan Olaylar İki Türk Avukatının Öldürülmesinin Tepkileri RESMİ MAKAMLARIN BU HUSUSLA İLGİLİ BEYANATLARI TÜRK GAZETECİLER CEMİYETİ İki Türk Gazetecinin Öldürülmesini Takbih Etti Günün Yazısı: TAKBİH EDİYORUZ
25 Nisan 1962	Bozkurt Gazetesi	Lefkoşa Çifte Cinayeti Takbih Edildi Makarios, Küçük, Denktaş ve Dırvana, İşlenen Cinayet Hakkında Birer Beyanat Verdiler
26 Nisan 1962	Akın Gazetesi	Kıbrıs Türkünün Tarih ve Medeniyetini Lekeleyen Alçakça Cinayetler Dırvana: “Türk Milleti her türlü tedhişçiliği daima nefretle karşılamış ve böyle alçakça usullerin bünyesine sokulup yerleşmesine meydan vermemiş ve meydan vermiyecektir - Türkiye, Kıbrıs Türk toplumunun bu kabil iğrenç tecavüzlerden masun bulundurulmasına azami titizlikle mukayyed olacaktır.”
26 Nisan 1962	Halkın Sesi Gazetesi	Meçhul şahıslar tarafından vurularak öldürülen iki Türkün cenaze merasimi dün yapıldı Defin Merasiminde Müftü De Bir Konuşma Yaptı
26 Nisan 1962	Bozkurt Gazetesi	KATLEDİLEN İKİ TÜRK AVUKAT DÜN LEFKOŞA'DA DEFNEDİLDİLER Müftü Dâna Efendi, Yaptığı Konuşmada Cinayet Olayını Takbih Etti
27 Nisan 1962	Nacak Gazetesi	Başsağlığı Dileriz Başyazı: Ölenler, Öldürenler
27 Nisan 1962	Bozkurt Gazetesi	Ayhan Hikmet'in Babası İnönü'ye Telgraf Çekti
28 Nisan 1962	Halkın Sesi Gazetesi	İşlenen Cinayetlerin Maksat ve Gayesi?

3 Mayıs 1962	Akın Gazetesi	Çifte cinayetle ilgili Sıkı Tahkikata Rağmen İpucu Elde Edilemedi İNÖNÜ'YE ÇEKİLEN TELGRAF Türkiye'nin Tedbirler Alması İsteniyor
10 Mayıs 1962	Akın Gazetesi	SON CİNAYETLERİN ESRARI ÇÖZÜLEMİYOR Haşmet Gürkan'ın Beyanatı-Türk Cemaat Meclisi Basın Bülteninde Cinayetler Hakkında Verilen İzahat BİRÇOK TÜRKLER ADADAN KAÇIYOR MU?

Halkın Sesi gazetesi gazeteci cinayeti haberini 24 Nisan 1962 tarihli sayısında “Son Dakika” anonsu ve “Avukat Ayhan Hikmet Yatağında Vuruldu” başlığıyla ön sayfadan yayınlamıştır. Halkın Sesi haberini “Cumhuriyet gazetesi idarecilerinden Ayhan Hikmet meçhul maskeli şahıslar tarafından yatağında yatırırken vurularak öldürülmüştür” cümlesiyle vermiştir. Halkın Sesi gazetesinin haberinde Ayhan Hikmet'in çalışma arkadaşı Ahmet Muzaffer Gürkan'ın da öldürüldüğüne ilişkin herhangi bir bilgi yer almamıştır. Gecenin geç saatinde gerçekleşen cinayet olayı ile ilgili haberde herhangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.⁸⁴ Günlük olarak yayınlanmakta olan Bozkurt gazetesinin 24 Nisan 1962 tarihli sayısında cinayetlere ilişkin herhangi bir haber yer almamıştır.

Halkın Sesi gazetesi bir gün sonra 25 Nisan 1962 tarihli sayısında gazeteci cinayetlerini manşetinden duyurmuştur. Halkın Sesi gazetesi haberi “Üzüntü Yaratan Olaylar” başlığıyla vermiştir. Alt başlıkta ise, “İki Türk Avukatının Öldürülmesinin Tepkileri” ifadesini kullanan Halkın Sesi, haberinde resmi makamların olayla ilgili demeçlerine yer vermiştir. Halkın Sesi, “Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti İki Türk Gazetecinin Öldürülmesini Takbih Etti” başlıklı haberi de ön sayfadan yayınlamıştır. Gazeteciler Cemiyetinin açıklamasında, “İki basın mensubunun öldürülmesi karşısında duyduğumuz üzüntü sonsuzdur. Olayı takbih eder, ölenlerin yaşlı ailelerine baş sağlığı dileriz” ifadelerinin kullanıldığı belirtilmiştir. Halkın Sesi gazetesi birinci sayfada sol alt köşede yer alan “Günün Yazısı” köşesinde ise “Takbih Ediyoruz” başlıklı yazıya yer vermiştir. Halkın Sesi imzasıyla yayınlanan yazıda, “Cemaatimizin iki tanınmış hukukçusu, avukat Ayhan Hikmet ile Ahmet Gürkan'ın meçhul şahıslar tarafından katledilmesi cemaatimiz arasında derin bir

⁸⁴ Halkın Sesi Gazetesi, 24 Nisan 1962, 1.

infial ve üzüntü yarattı. Cemaatimiz mensuplarının bu şekilde suikastlere kurban gitmesi pek tabii olarak gazetemiz tarafından şiddetle takbih edilir” denmiştir.⁸⁵ Halkın Sesi gazetesinin 25 Nisan 1962 tarihli haberinde de herhangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.

Bozkurt gazetesi, gazeteci cinayetlerini 25 Nisan 1962 tarihli sayısında manşetinden duyurmuştur. Bozkurt gazetesi haberi, “Lefkoşa Çifte Cinayeti Takbih Edildi” başlığıyla vermiştir. “Cumhurbaşkanı Makarios, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Küçük, Türk Cemaat Meclisi Başkanı Denктаş ve Türkiye’nin Lefkoşa Büyükelçisi Dırvana, İşlenen Cinayet Hakkında Birer Beyanat Verdiler” alt başlığını kullanan Bozkurt gazetesi de Halkın Sesi gazetesi gibi haberinde resmi makamların olayla ilgili demeçlerine yer vermiştir. Bozkurt gazetesi haberinde olayla ilgili herhangi bir fotoğraf kullanmazken, öldürülen gazeteciler Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan’ın konuşma yaparken çekilmiş birer küçük boy fotoğraflarını yayınlamıştır.⁸⁶

İlgili dönemde haftalık olarak yayınlanmakta olan Akın gazetesinin gazeteci cinayetlerinin ardından yayınlanan ilk sayısı 26 Nisan 1962 tarihlidir. Cinayetlere karşı sessiz kalmayan Akın gazetesi 23 Nisan 1962 gecesi öldürülen Cumhuriyet gazetesi yazarları konusunda çok sert tepki vermiştir. Akın gazetesinin 26 Nisan 1962 tarihli sayısında olayla ilgili manşeti şöyleydi: “Kıbrıs Türkünün Tarih ve Medeniyetini Lekeleyen Alçakça Cinayetler”.⁸⁷ Akın gazetesi haberinde Türkiye’nin Lefkoşa Büyükelçisi Emin Dırvana’nın gazeteci cinayetlerine ilişkin tepkisine de yer vermiştir. Akın gazetesi Dırvana’nın yaptığı açıklamasından şu bölümü de aktarmıştır: “Kıbrıs Türk toplumunun içtimai, iktisadi ve kültürel kalkınması ile hür ve demokratik usullere göre siyasi gelişmesinde, maddi ve manevi önemli sorumluluklar taşıyan Türkiye’nin, Kıbrıs Türk toplumunun bu kabil iğrenç tecavüzlerden masun bulundurulmasına ve Anayasası ile teminat altında olan hak ve hürriyetlerinin hiçbir suretle zedelenmemesine azami titizlikle mukayyet olacağı şüphesizdir.”

⁸⁵ Halkın Sesi Gazetesi, 25 Nisan 1962, 1.

⁸⁶ Bozkurt Gazetesi, 25 Nisan 1962, 1.

⁸⁷ Akın Gazetesi, 26 Nisan 1962, 1.

Halkın Sesi gazetesi 26 Nisan 1962 tarihli sayısında ise gazeteci cinayetlerine ilişkin birinci sayfadan verdiği haberinde, “Meçhul Şahıslar Tarafından Vurularak Öldürülen İki Türkün Cenaze Merasimi Dün Yapıldı” başlığını kullanmıştır. Halkın Sesi gazetesi alt başlıkta ise, “Defin Merasiminde Müftü de Bir Konuşma Yaptı” ifadesine yer vermiştir. Halkın Sesi gazetesi cenaze kortejini yansıtan üç sütun üzerine bir de fotoğraf kullanmıştır. Fotoğraf altında şu ifadeler yazılmıştır: “23-24 Nisan gecesi meçhul şahıslar tarafından vurularak öldürülen Ayhan Hikmet ile Muzaffer Gürkan’ın cenaze töreni dün yapılmıştır.” Halkın Sesi gazetesi cenaze törenine ilişkin haberinde Müftü Dâna Efendi’nin konuşmasına da yer vermiştir. Müftü Mehmet Dâna Efendi defin işlemi sonrasında yaptığı konuşmada, “doğumla herkesin hayat hakkı olduğunu, serbest yaşama ve konuşma hürriyetinin demokrasi prensiplerinin başında geldiğine göre hiç kimsenin bu şekilde tecavüze uğramasının doğru olmayacağını” belirtmiştir. Müftü, “İki meslek adamını, iki kültürlü adamı genç yaşta bu şekilde kaybetmenin cemaat için bir kayıp olduğunu” ifade ederek yaslı ailelerine ve cemaate itidal tavsiye etmiştir. Halkın Sesi gazetesi haberinde, “Törene maktül avukatların bazı meslektaşları ile akraba ve dostları katılmıştır. Selimiye camiinden kaldırılan cenaze kortejine Türk ve Rum hukukçular da katılmışlardır.” cümlelerine de yer vermiştir.⁸⁸

Halkın Sesi gazetesinin gazeteci cinayetlerine ilişkin haberlerinde kullandığı “vurularak öldürülen iki Türk” veya başyazı niteliğindeki “Günün Yazısı” köşesinde kullandığı “cemaatimiz mensuplarının bu şekilde suikastlere kurban gitmesi” ile “cemaatimizin iki tanınmış hukukçusu” ifadelerinden de anlaşılacağı gibi cinayet olayı basın ve ifade özgürlüğüne yönelik bir saldırı olarak nitelendirilmemiştir. Halkın Sesi gazetesi tarafından cinayetin kurbanlarının “Türk” olduğuna vurgu yapılmakla da, cinayetin faillerinin Kıbrıs Türk toplumunun dışında aranması gerektiği mesajı verilmiştir. Bozkurt gazetesi 26 Nisan 1962 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberde “Katledilen İki Türk Avukat Dün Lefkoşa’da Defnedildiler” başlığını kullanmıştır. Alt başlıkta ise “Müftü Dâna Efendi Yaptığı Konuşmada Cinayet Olayını Takbih Etti” ifadelerine yer vermiştir.⁸⁹ Çift sütun

⁸⁸ Halkın Sesi Gazetesi, 26 Nisan 1962, 1.

⁸⁹ Bozkurt Gazetesi, 26 Nisan 1962, 1.

üzerine kullanılan haberde herhangi bir fotoğraf kullanılmamıştır. Bozkurt gazetesi de gazeteci cinayetleri konusunda Halkın Sesi gazetesi ile benzer bir sunuş yapmış ve “Katledilen iki Türk avukat” ifadesini öne çıkarmıştır.

Nacak gazetesi haftalık yayınlandığından işlenen gazeteci cinayetlerinden sonraki ilk sayısı 27 Nisan 1962 tarihlidir. Ancak Nacak gazetesi cinayetlerle ilgili herhangi bir haber yayınlamamış, yalnızca birinci sayfasından çift sütun üzerine çerçeve içinde küçük bir “Başsağlığı Dileriz” başlıklı yazı yayınlamıştır. Nacak gazetesi ayrıca yine ön sayfada yer alan “Başyazı” köşesinde “Ölenler Öldürenler” başlıklı bir yazı yayınlamıştır. “Nacak” imzasıyla yazılmış olan başyazıda “Bu iki gencin tuttuğu yolun yanlış ve Türklüğe zararlı bir yol olduğu” belirtildikten sonra, “Gazetelerinde yapılan yersiz hücumlara ve iddialara devamlı surette kalem ile cevap verilmiştir. Fikirleri fikir ile çürütmek siyasetinden bir an için gerilemedik. İnandığımız davayı müdafaa ettik.” denilerek, yazının devamında “Ayhan Hikmet ile Muzaffer Gürkan’ı muhalif olduklarından veya siyasi sebeplerden dolayı Türklerin öldürtmesinin” dayanağının olmadığı ileri sürülmüştür.⁹⁰ Böylelikle Nacak gazetesi dolaylı olarak ‘cinayeti Rumlar işledi’ mesajını vermiş ve olayın basın ve ifade özgürlüğü açısından tartışılmasının da önünü tıkamıştır.

Nitekim, Nacak’ın yayınından bir gün sonra Halkın Sesi gazetesi 28 Nisan 1962 tarihli sayısında gazetenin manşetinden yayınlanan “İşlenen Cinayetlerin Maksat ve Gayesi?” başlıklı bir yazıya yer vermiştir. Bu yazıda, “Türk cemaati arasında bu kadar planlı cinayet işleyecek birisi yoktur” iddiasına yer verilerek, cinayetlerden güdülen gaye ve maksadın, “Türk cemaati arasında huzursuzluk yaratmak” olduğu belirtilmiştir. Yazıda, “birçok siyasi meselelerin görüşüleceği sırada bu hadisenin vukuğu ancak düşmanlarımız tarafından girişilebilecek hareketten başka bir şey değildir” görüşü de ileri sürülerek, “Bu cinayetin işlenmesinin sebepleri Türk cemaatini parçalamak, bu iğrenç hareketleri Türk liderlerine yükleterek bir terör havası yaratmak, cemaatin kuvve-i maneviyatını kırmak” olarak nitelendirilmiştir.⁹¹ Daha da ötesi, Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı

⁹⁰ Nacak Gazetesi, 27 Nisan 1962, 1.

⁹¹ Halkın Sesi Gazetesi, 28 Nisan 1962, 1.

tarafından yayınlanan ve 30 Nisan 1962 tarihini taşıyan resmi ‘Basın Bülteni’nde “iki Türk gazetecinin öldürülmesinden Rumların mesul olduğu” yazılmıştır.⁹²

Ancak, Akın gazetesi gazeteci cinayetlerini düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik ağır bir saldırı olarak nitelendirmiştir. Akın gazetesi 3 Mayıs 1962 tarihli sayısında da Cumhuriyet gazetesi yazarlarının öldürülmelerine ilişkin tepkisini devam ettirmiş ve “Fikre karşı silahla cevap” verilmiş olmasının infial yarattığını belirtmiştir. Akın gazetesinin yayınına göre gazeteci cinayetlerinin ardından, kurşunlanarak öldürülen Cumhuriyet gazetesi sahibi ve yazarı Ayhan Hikmet’in babası Mustafa Hikmet tarafından Türkiye Başbakan’ı İsmet İnönü’ye bir telgraf gönderilmiştir. Gönderilen telgrafın metni Akın gazetesinin ön sayfasından kamuoyuna duyurulmuştur. Telgraf metni şöyleydi: “Açtığı mücadele yolunda hür fikirle yılmadan ilerlerken fikre karşı silahla cevap veren kana susamış bir avuç hunhar canavar katiller, kıymetli evladım avukat Cumhuriyet Gazetesi sahibi Ayhan Hikmet’i kahpece yatağında vurarak öldürmüşlerdir. Büyük acımızı bizim ve hürriyet sever her Kıbrıslı Türkün bu olay karşısında duyduğu infial ve endişeyi yüksek şahsınızda Türk milletine arz ederim. Tek tesellim sizin muhterem varlığınız ve müsbet tutumunuz olacaktır.”⁹³

Akın Gazetesinin 3 Mayıs 1962 tarihli nüshasında birinci sayfadan yayınlanan “İnönü’ye Telgraf” haberinin hemen altında “Türkiye’nin Tedbirler Alması İsteniyor” başlıklı haber de yer almıştır. Baf Hürriyet Kulübü İdare Heyeti’nin Türkiye’nin Lefkoşa Büyükelçisi Emin Dırvana’ya gönderdiği telgrafa atfen verilen haberde, “Fikir, yazı ve kelam hürriyetine karşı, tüyler ürpertici melunane cinayetlerle indirilen darbe bizlerde şok tesiri yaratmıştır. Bu gibi cinayetlerin tekrarlanmaması için artık Türkiye Hükümeti’nin kati tedbirleri alması zamanının geldiğine ve bu yapılmadığı takdirde vicdani vazifesini ihmal etmiş olacağı kanaatinde bulunduğumuzu arzetmek isteriz” ifadelerine yer verilmiştir.⁹⁴ Akın gazetesinin birinci sayfasından yayınlanan ve gazeteci cinayetlerinin basın ve ifade özgürlüğüne yönelik bir saldırı olduğu görüşü belirtilen bu haber Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazetelerinin hiçbirisinde yayınlanmamıştır.

⁹² Akın Gazetesi, 10 Mayıs 1962, 1.

⁹³ Akın Gazetesi, 3 Mayıs 1962, 1.

⁹⁴ Akın Gazetesi, 3 Mayıs 1962, 1.

Bozkurt gazetesi günlük yayımlandığından Akın gazetesinin 3 Mayıs 1962 tarihli İnönü'ye telgraf haberini 27 Nisan 1962 tarihli sayısında yayınlamıştır. Bozkurt gazetesi ön sayfadan ancak tek sütun üzerine verdiği küçük boyutlu haberde “Ayhan Hikmet’in Babası İnönü'ye Telgraf Çekti” başlığını kullanmıştır. Bozkurt gazetesindeki haberin tam metni şöyledir: “23-24 Nisan gecesi yatağında vurularak öldürülen Cumhuriyet gazetesi sahip ve başyazarı Avukat Ayhan Hikmet’in babası Mustafa Hikmet dün Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği bir telgrafta bu müessif olaydan kendisi ile Hürriyet sever Kıbrıs Türkünün duyduğu endişeyi belirtmiş ve en büyük tesellisinin İsmet İnönü'nün muhterem varlığı ve müspet tutumu olduğunu belirtmiştir.”⁹⁵

Dolayısıyla, Bozkurt gazetesi yayınladığı haberinde, telgraf metninde yer alan “Açtığı mücadele yolunda hür fikirle yılmadan ilerlerken fikre karşı silahla cevap veren kana susamış bir avuç hunhar canavar katiller” ifadesine yer vermemiştir. Halkın Sesi gazetesi ise Türkiye Başbakanı İnönü'ye çekilen telgraf haberini hiç yayınlamamıştır. Nacak gazetesi de telgrafla ilgili habere sütunlarında yer vermemiştir.

Akın gazetesi 10 Mayıs 1962 tarihli sayısında “Son Cinayetlerin Esrarı Çözülemiyor” başlığı ile gazeteci cinayetlerini yine manşetten vermiştir. Cinayetlere ilişkin tepkileri yayınlamaya devam eden Akın gazetesi, Cumhuriyet gazetesinin yazarlarından Haşmet Gürkan'ın işlenen çifte cinayet sonrası basına yaptığı açıklamayı manşetinden duyurmuştur. Haşmet Gürkan açıklamasında, kardeşi Ahmet Muzaffer Gürkan ile fikir arkadaşı Ayhan Hikmet'in, “söz ve vicdan hürriyetini savundukları ve barış idealini yılmadan müdafaa ettikleri için tamamıyla siyasi nedenlerle” öldürüldüklerini belirtmiştir. Dişhekimisi ve aynı zamanda Cumhuriyet gazetesinin yazarlarından olan Haşmet Gürkan basına yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullanmıştır:

⁹⁵ **Bozkurt Gazetesi**, 27 Nisan 1962, 1.

“İnanılmaz bir vahşet ile susturulan kara bahtlı ‘Cumhuriyet’ gazetesinin hayatta kalan bir mensubu, maktül avukat-gazeteci Ahmet Muzaffer Gürkan’ın kardeşi ve maktül avukat-gazeteci Ayhan M. Hikmet’in yakın bir fikir arkadaşı olarak Kıbrıs’tan ayrıldığı bu günde bilinen bazı gerçekleri tekrarlamakta fayda görmekteyim. Gürkan ile Hikmet, Türkiye’nin Kıbrıs politikasına uygun olarak Kıbrıs’ta Türk ve Rum cemaatlerinin barış içinde yaşayıp Anayasa çerçevesi dahilinde işbirliği yapmaları idealini yılmadan müdafaa ettikleri için, iki cemaatin yaklaşmasını arzulamayan, aksine buna engel olmak isteyenler tarafından öldürtülmüşlerdir. Korkunç cinayetin esas sebebi budur. Bu yüzden bu menfur cinayet tamamıyla siyasi sebeplerle işlenmiştir. Gürkan ile Hikmet Türk toplumu içinde demokratik nizamın kurulması, söz ve vicdan hürriyetinin gerçekleşmesi için de uğraşıyorlardı. Demokrasiden ürken tekeli çevreler Cemaatimiz içinde muhalefetin doğmasını istemiyorlardı. Bu husus menfur cinayetin diğer bir sebebidir.”⁹⁶

Haşmet Gürkan gibi Cumhuriyet gazetesinin yazarlarından olan Dr. İhsan Ali ise yıllar sonra yayınlanan “Hatıralarım” adlı kitabında, gazeteci cinayetlerinin faillerine ilişkin düşüncelerini şöyle yazmıştır: “Görüşlerini haykırma cesareti gösteren Cumhuriyet gazetesi yazarları Ayhan Hikmet ile Ahmet Muzaffer Gürkan, Kıbrıs’taki iki toplumun barış içinde birlikte yaşama siyasetini izledikleri için Kıbrıs Türk Liderliği tarafından öldürtülmüşlerdir.”⁹⁷

Ancak, Akın gazetesinin 10 Mayıs 1962 tarihli sayısında manşetten kullandığı “Son Cinayetlerin Esrarı Çözülemiyor” şeklindeki başlığı gerçeğin ifadesi olmuştur. Cinayetlerin esrarı çözülememiştir. Cinayetler faili meçhul olarak kalmıştır.

1.3.3. Objektif Yayıncılık ve “Sulh ve Sükûnet İçin Mücadele” İddiaları

Akın gazetesinin gazeteci cinayetlerine ilişkin izlediği yayın çizgisi diğer gazetelerle karşılaştırmalı olarak sunulmuş ve analiz edilmiştir. Burada ise Akın gazetesinin izlediği genel yayın çizgisi aktarılarak analiz edilecektir. Objektif yayıncılık iddiasıyla 1 Şubat 1962 tarihinde yayın yaşamına giren “Akın” gazetesi, Lefkoşa’da aynı isimle anılan Akın Matbaasında basılmakta ve büyük boy, 6 sayfa olarak yayınlanmaktaydı.

Haftalık olarak yayın yaşamına atılan Akın gazetesi 6 aylık sürede günlük olarak yayınlanmaya başlamıştır. Yazarları Kemal Akıncı, Tezel Asena, Ahmet

⁹⁶ Akın Gazetesi, 10 Mayıs 1962, 1.

⁹⁷ Dr. İhsan Ali, **Hatıralarım**, (Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2002), 149

Zaimoğlu, Hasan Şenol, Özker Özgür, Ergin Birinci ve Kutlu Adalı'dan oluşmaktaydı. Kemal Akıncı'nın⁹⁸ sahibi olduğu Akın gazetesi, ilk sayısında yayınlanma amacı konusunda şunları ifade etmiştir: “Basın hayatında gerçek demokrasi anlayışının temsilcisi olmak, olayları ve gelişmeleri objektif bir şekilde halkımıza duyurmak kaçınılmaz bir gazetecilik vazifesidir.”⁹⁹

Akın gazetesi ifade ettiği bu yaklaşımı ile yayınları aracılığıyla demokrasi mücadelesi vereceğini duyurmaktaydı. Akın gazetesi 1 Şubat 1962'de yayın yaşamına başlarken, toplumu yönetenlere karşı güvensizliğini de şu ifadelerle belirtmekteydi: “Hür neşriyat yapamazsak gazeteyi kapatmayı tercih ederiz.” Objektif gazeteciliği “kaçınılmaz bir vazife” ilan eden Akın gazetesi, daha birinci sayısında basın özgürlüğü konusundaki endişeyi dile getirerek şu cümleleri yazmıştı: “Herhangi bir sebeple hür ve demokratik bir hava içinde neşriyat yapamayacağımızı görürsek, hürriyet havasının yokluğundan sesi kısılmış bir gazete çıkarmaktansa, Akın'ı kapatmayı tercih edeceğiz.”¹⁰⁰

Akın gazetesi 22 Şubat 1962 tarihli yayınında ise, “Milli menfaatlere aykırılık” söylemine karşı “açıklık” talebinde bulunmuştur. Akın gazetesi yazarı Salih Çelebioğlu “Milli Menfaat ve Ötesi” başlıklı yazısında, milli menfaatler gerekçesi ile basın veya ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin şu görüşleri belirtmiştir: “Biz gerek toplum gerekse yöneticiler olarak bir “Milli Menfaat” maskesi icat ettik. Birisini mi susturmak istiyorsun, gelsin “Milli Menfaat” teranesi: “Aman bunları yazma, milli menfaatlarımıza aykırıdır...” Bu memlekette bir başkan istifa eder ve istifa sebepleri milli menfaat mülahazası ile açıklanmaz. Evet bir

⁹⁸ **Kemal Akıncı** 1934 yılında Lefkoşa'da doğmuştur. Lise eğitiminin ardından 1953 yılında Hürsöz'de gazeteciliğe başlamıştır. Kısa bir süre sonra Halkın Sesi gazetesine geçmiştir. 1962 yılında matbaa satın almış ve kendi gazetesi olan Akın gazetesini yayınlamaya başlamıştır. Kemal Akıncı, Akın gazetesinin 1969 yılında yayınlarını sonlandırmasının ardından bir süre sonra özel bir ajans olan Kıbrıs Türk Haber Ajansı'nın kuruluşunda görev almış ve burada çalışmıştır. Akıncı, 1989 yılında yayın yaşamına giren Kıbrıs gazetesinde de bir süre çalışmıştır. Çok iyi derecede Rumca bilen Kemal Akıncı, aynı yıl Kıbrıs gazetesinden ayrılarak, devlet kuruluşu olan TAK Ajansında (Türk Ajansı-Kıbrıs) mütercim-tercüman olarak görev üstlenmiş ve ajansın Rum basın özetlerini hazırlamıştır. 1995 yılı sonuna kadar TAK Ajansındaki görevini sürdürmüş ve emekliye ayrılmıştır. Kemal Akıncı, Afrika gazetesi sahibi ve genel yayın yönetmeni Şener Levent'in büyük kardeşidir, ancak soyadları farklıdır. Basının kendisi ile gerçekleştirdiği bir söyleşide, ‘Kardeşlerinize soyadınız niye farklı?’ sorusunu, ‘Özel bir nedeni yok, ben çıkardığım gazeteden esinlenerek aldım soyadımı’ şeklinde yanıtlamıştır. (TAK Ajansı Bülteni, 11 Temmuz 2007/ Star Kıbrıs Gazetesi, 12 Temmuz 2007).

⁹⁹ **Akın Gazetesi**, 1 Şubat 1962, 1.

¹⁰⁰ **Akın Gazetesi**, 1 Şubat 1962, 1.

başkan, Cemaat Meclisi Asbaşkanı. Niçin istifa etmiştir? Bu ne biçim bir sebeptir ki açıklanırsa milli menfaatlerimize aykırı olacak?.. Açıklık, her şeye açıklık beyler.”¹⁰¹

Akın gazetesi 14 Haziran 1962 tarihli yayınında iktidar çevrelerinin “Birden fazla partiye katiyyen lüzum yok” söylemlerine yanıt vermiştir. Akın gazetesinde herhangi bir imza kullanılmayan “Olaylar ve Yorumlar” başlıklı köşede ve “Müsbet Tutum” başlığı altında yazılan yazıda, “Kıbrıs Türk Toplumunda birden fazla partiye katiyyen lüzum yok” şeklindeki söylemler eleştirilmiştir. Yazıda şu görüşler ifade edilmiştir: “Fakat yeni partinin kurulmasıyla birlik ve beraberliğimizin bozulabileceği hususunda endişe izhar eden ve partinin kuruluşuna taraftar olmayan iktidar çevrelerinin de mevcut olduğu inkâr edilemez... Mülakatında Dr. Müderrisoğlu birden fazla partiye katiyyen lüzum olmadığını, çünkü kurulacak partilerin birbirleriyle uğraşarak toplumumuzun yararına çalışamayacaklarını söylemiştir. Dr. Müderrisoğlu ile aynı fikirde olan çevreler vardır. Bu çevrelerin zamanla, yeni partilerin doğmasında hiçbir mahsur görmeyenlerin fikirlerini benimseyeceklerini ümit ederiz.”¹⁰²

Akın gazetesinin 24 Mayıs ve 5 Temmuz 1962 tarihli sayılarında “Olaylar ve Yorumlar” adlı köşesinde yayınlanan “Basın Hürriyeti” başlıklı iki ayrı yazıda Kıbrıs Türk liderliğince basına uygulanan haber karartması ile basın özgürlüğüne yönelik sistematik tecavüzlere tepki konmuş ve şu görüşler ifade edilmiştir:

“Basın hürriyeti, resmi makamları basına haber ve malûmat vermekle mükellef kılmaktadır. Avrupa hükümetleri, basını ve dolayısıyla halkı aydınlatmayı bir mükellefiyet olarak kabul ediyorlar. Halbuki bizde bunun aksi olmakta, basın ve halk hemen hemen her mesele üzerinde karanlıkta tutulmaktadır. Vukubulan olaylar, kaydedilen gelişmeler hakkında basına malûmat verilmez. Gazeteci kendi gayretleri neticesinde elde ettiği malumatı halka duyurmak için yayınladığı zaman da ona fena nazarla bakılır. Halbuki gerçeklerin halka duyurulmasından çekinecek ne vardır? Cemaat, liderlerinin ve temsilcilerinin söylediklerini ve yaptıklarını niçin öğrenmesin? Halkı karanlıkta tutmak taktiğine artık bir son verilmeli, memlekette olup bitenler yalnız hükümet çevreleri arasında kalmamalı, egemenliğin gerçek sahibi olan halk her hususta aydınlatılmalıdır.”¹⁰³

Bu bedbaht adada basın hürriyetine karşı tecavüz hareketleri kah hafifleyen, kah şiddetlenen bir tempo ile devam edip gitmektedir. Tenkit ve muhalefete tahammül

¹⁰¹ Akın Gazetesi, 22 Şubat 1962, 1.

¹⁰² Akın Gazetesi, 14 Haziran 1962, 2.

¹⁰³ Akın Gazetesi, 24 Mayıs 1962, 2

edemeyen köhne ve kötü zihniyet bir gün elbet mağlup olacaktır. Bu şimdiye kadar böyle olmuş, hür ve aydın fikre karşı çıkan her kuvvetin bu mücadelesi daima mağlubiyetle neticelenmiştir. Zafer daima esaretin ve karanlığın değil, hürriyetin ve aydınlığın tarafında olmuştur ve bundan sonra da öyle olacaktır. Hürriyetten ve aydınlıktan korkanlar vicdanı temiz olmayanlardır. Bunların hür fikre karşı mücadelesi, Don Kişot'un yeldeğirmenlerine karşı mücadelesine benzer..."¹⁰⁴

Bağımsız bir gazete olduğunu her vesile ile belirten Akın gazetesi, bağımsız ve objektif olma yaklaşımı nedeniyle yayınlarında da, toplumun yönetimini elinde bulduran siyasiler ve askeri yetkililerden bağımsız hareket etmeyi tercih etmekteydi. Bu nedenle de Akın gazetesinin yayınları toplumu yöneten sivil ve askeri yetkililer tarafından yakın takip altında tutulmuştur. 21 Aralık 1963'te toplumlararası silahlı çatışmaların başlamış olması, toplum yönetimini elinde bulduranlara Akın gazetesinin yayın çizgisini sorgulama ve kullandığı söyleme müdahale fırsatı yaratmıştı.

Toplumlararası çatışmaların başlamasından 10 gün sonra Akın gazetesinde, "Bir anlaşma oldu. İngilizler yeşil hat oluşturuyorlar." başlıklarıyla toplumlararası barış konusunda adım atıldığı yönünde haber yayınlanınca gazetenin sahibi ve başyazarı Kemal Akıncı tutuklanmıştır. Kemal Akıncı'ya, 'barış haberini verdiği için tutuklandığı' söylenmiştir. 31 Aralık 1963 gecesinden evinden alınarak Lefkoşa'daki merkezi polis karakolundaki hücreye kapatılan Akın gazetesinin sahibi ve başyazarı Kemal Akıncı, tutuklanmasıyla ilgili olarak ileri sürülen bahaneye ilişkin şunları anlatmıştır:

"Böyle şeyleri yayınlamadan önce Bozkurt'a sormanız gerekirdi" dediler. Ben onların 'Bozkurt gazetesini' kastettiklerini sandım. Halbuki onlar, o dönemin Bayraktar'ını kastetmişler. Daha sonra, 'Yanlışlıkla tutuklandığımı' söylediler. Yanlışlıkla adam hapsedenlerin, yanlışlıkla adam da vurabileceklerini düşündüm ve yayını durdurma gereğini duydum ve Akın gazetesini kapattım. Bu ortamda Akın'ın yayınlanmasının yeni baskılara yol açabileceğini anlamıştım."

Kemal Akıncı şunları da sözlerine eklemiştir: "1 Şubat 1962'de yayın hayatına atılırken 'basın tarihimizde devrim yapmak' iddiasıyla çıkıyoruz. Basın hayatımızda gerçek demokrasi anlayışının temsilcisi olmak iddiasındayız. 'Herhangi bir sebeple, hür ve demokratik bir hava içinde neşriyat yapamayacağımızı görürsek, hürriyet havasının yokluğundan sesi kısılmış bir gazete çıkarmaktansa, Akın'ı kapatmayı

¹⁰⁴ Akın Gazetesi, 5 Temmuz 1962, 2.

tercih ederiz' demiştik. Hürriyet havası yok olunca da, Akın'ı kapatmak zorunda kaldık.”¹⁰⁵

Böylelikle, Akın gazetesi toplumllararası barıştan yana haber yayınladığı için, yayımcısı tarafından kapatılmak zorunda kalınmıştır.

23 Nisan 1963 tarihinde yayın yaşamına atılan Devrim gazetesi, “objektif gazetecilik ile sulh ve sükûnet için mücadele” edeceğini duyurmuştur. Devrim gazetesi aynı adı taşıyan Lefkoşa'daki Devrim Basımevi'nde basılmaktaydı. Günlük, büyük boy ve 6 sayfa olarak yayımlanmakta olan gazetenin yazarları Hikmet Afif Mapolar, Ragıp Şevki Yeşim, Kutlu Adalı, Bener Hakkı Hakeri ve Semih S. Umar'dan oluşmaktaydı. Devrim gazetesi 24 Nisan 1963 tarihli sayısında gazetenin amacının “Sulh ve Sükûnet” olduğunu yazmıştır. Devrim gazetesinin ön sayfasında yer alan “Devrim Gözüyle” başlıklı köşede, Salih S. Umar imzasıyla yayınlanan yazıda gazetenin amaçlarına ilişkin olarak şunlar ifade edilmekteydi: “Kendi ölçüsünde basınıımızı ileri hamleye ulaştırmak. Kıbrıs Türk toplumunun menfaatlerine hizmet etmek. Ana prensip sağduyu, iyi niyet, objektif dinamizm ve sulh ve sükûnet için mücadele.”¹⁰⁶

Hikmet Afif Mapolar'ın sahibi ve başyazarı olduğu Devrim gazetesi, Türkiye'deki çağdaşlaşma sürecinin Kıbrıs Türküne de yansımaları gerektiğine dikkat çekmek amacıyla “Atatürk devrimlerinin ve Türk ulusunun başarılarının takipçisi olduğunu” belirterek, Türkiye'de ulusal egemenliğin getirdiği demokratik rejimin “ruh ve düşünce hürriyetini” kazandırdığı ve Türkiye'nin “görülmemiş bir hızla ilerlemesini sağladığı” görüşünü ileri sürmüştür. Devrim gazetesi ayrıca “fikir ve sanat alanlarında gereken gayreti göstermenin ve devrimlere devrim katmanın” da yayın amacının dahilinde olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁷

Devrim gazetesinin birinci sayısında yer alan başyazısında Kıbrıs Türk liderliğine Türkiye'deki çağdaşlaşma sürecinden ve Atatürk devrimlerinden ders alma çağrısı yapılmıştır. Daha açık bir ifade ile Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'ndaki basınla ilgili özgürlüklerin Kıbrıs Türk basınında hissedilir olması konusunda olumlu

¹⁰⁵ Sevgül Uludağ, “Basın Basın Dediğimiz”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 3 Aralık 1982, 6. / Fevziöğlü, *age*, 2010, 172-173.

¹⁰⁶ *Devrim Gazetesi*, 24 Nisan 1963, 1.

¹⁰⁷ *Devrim Gazetesi*, 23 Nisan 1963, 1. / KTGB, *age*, 112.

bir davranış içerisinde olduğu gözlemlenmeyen Kıbrıs Türk liderliğine, Anavatan olarak nitelendirip büyük değer verdiklerini ifade ettikleri, Türkiye'nin 1961 Anayasası hatırlatılmak istenmiştir.¹⁰⁸ Tam bir yıl sonra Cumhuriyet gazetesinin kapatıldığı gün yayın yaşamına girerek, basını susturulamayacağı mesajı veren ve aslında Cumhuriyet gazetesini susturanlara nazire yapan Devrim gazetesi, toplumlar arası silahlı çatışmalar nedeniyle özgürlüklere müdahale edilmesi ve kendi ifadesi ile “sulh ve sükûnet için” mücadele ortamı kalmadığından 1963 yılı Aralık ayında yayın yaşamından çekilmiştir.

1.4. Milli Mücadele Kısacasında Basın Özgürlüğü Kavrayışları

Kıbrıs basını üzerine çalışma yapan Cemalettin Ünlü, “Kıbrıs'ta Basın Olayı” adlı kitabında, “Kıbrıs'taki Rum basınına bir tepki basını olarak ta Türk basını doğmuştur” saptamasında bulunmuştur. Rum basınının temel yayın çizgisinde, Ada'nın Yunanistan'la bütünleştirilmesi siyasi hedefinin yani “ENOSİS” saplantısının bulunduğunu belirten Ünlü, bu durumun “üçyüz yıldır Ada'nın 'efendisi' durumunda olan Kıbrıs Türklerini ürküttüğünü” ve bu duruma tepki koymak amacıyla Kıbrıs Türk basınının doğduğunu belirtmiştir.¹⁰⁹ Ancak burada not etmek gerekir ki, Cemalettin Ünlü'nün ‘Kıbrıs'ta Basın Olayı’ adlı kitabındaki saptaması; Osmanlı Kıraathanesi'nin kuruluşunun ardından bir araya gelen Kıbrıslı Türk aydınların toplumsal destek de sağlayarak Zaman matbaasını kurup 25 Aralık

¹⁰⁸ **Türkiye'nin 1961 anayasasında basın rejimi:** Türkiye'de, 9 Temmuz 1961'de yapılan referandumla kabul edilen Anayasa, temel hak ve özgürlükleri genişleten boyutuyla dikkat çekmektedir. Bu anlamda 1961 Anayasası düşünce ve ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünü korumaya yönelik ayrıntılı düzenlemeler barındırmıştır. “1961 Anayasası'nın 22-27. maddeleri basın ve yayımla ilgili hükümleri içermekte, 22. maddede ‘basının özgür olduğu ve sansür edilemeyeceği’ belirtilmektedir. Aynı madde, basın özgürlüğünü sağlayacak tedbirleri uygulamada devlete sorumluluklar vermekte, basın özgürlüğünün ancak milli güvenlik, genel ahlakın korunması, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önleme ve yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlanabileceği hükmünü getirmektedir. 23. maddede ise gazete ve dergi çıkarılmasının ön izin ve mali teminata bağlı olmadığı belirtilmiş; haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayınlanması yasal korumaya alınmıştır. 25. madde cevap ve düzeltme hakkını düzenlerken, 27. maddeyle de basın özgürlüğünün anayasal güvencesi ortaya konmuştur.” (Kayıhan İçel- Yener Ünver, **Kitle Haberleşme Hukuku**, 7. bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2007, 45-46. / Fatih Değirmenci, **Türkiye'de Basın Özgürlüğü ve Demokrasi Söylemi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, 2011, 218-219.)

¹⁰⁹ Ünlü, **age**, 13.

1891 tarihinde Zaman gazetesini yayımlamaya başlamaları itibarıyla geçerli bir saptamadır. Çünkü yapılan araştırmalar ve elde edilen belgeler Kıbrıs'ta Türk basınının Osmanlı dış siyasetine ağır eleştirilerle doğduğunu ve Osmanlı hariciyesinin müdahalesi ile susturulduğunu kanıtlamaktadır.

Ancak, Zaman gazetesinin yayımlanmaya başlaması ve yayıncılık ilkelerini “ENOSİS’e karşı durmak” ve “Rum gazeteleri ile savaşmak” olarak belirlediğini ilan etmesiyle birlikte, Cemalettin Ünlü'nün de saptadığı gibi, Rum basınına tepki yayıncılığı Kıbrıs Türk basınının temel özelliği olmuş ve uzun yıllar Kıbrıs Türk yayıncılığında ağırlıklı yerini korumuştur. Dolayısıyla basınla ilgili tarihsel bağlam dikkate alındığında, Yunanistan’la bütünleşme milli hedefinin yani ENOSİS mücadelesinin aracı olan Rum basını, karşıt Türk milli hedeflerinin yaratılması arayışını tetiklemiştir. Böylelikle Zaman gazetesinin yayın yaşamına girişi itibarıyla Kıbrıs Türk basını yayın çizgisini, Rum basını ve Helen milliyetçiliği karşıtlığı ile sınırlandırmıştır.

Nitekim “Kıbrıs Türk Demokrasisi ve Türkiye’yi Eleştirmek” başlıklı makalesinde Niyazi Kızılyürek şu saptamaları yapmıştır:

“Kıbrıs Türk Toplumunu modern anlamda siyasi bir toplum olmak üzere harekete geçiren temel faktör, Kıbrıs’ta yükselişe geçen Helen milliyetçiliği olmuştur. 20’nci yüzyılın başlarından itibaren siyasi hareketlenme gösteren ve giderek kurumlaşmaya başlayan Kıbrıslı Türkler, adanın Yunanistan ile birleşmesini isteyen Kıbrıslı Rumlara karşı çeşitli tepkiler göstererek örgütlenmeye giriştiler. Örneğin, 1943 yılında kurulan KATAK,¹¹⁰ böyle bir tepkinin ürünüydü. O güne kadar yapılan en büyük mitinglerden biri olarak gösterilen 1948 mitingi¹¹¹ de, ENOSİS karşıtlığı üstünden gerçekleştirilmişti. Dolayısıyla, Kıbrıs Türk Toplumunda siyaset “karşı milliyetçilik” temelinde doğdu ve gelişti.”¹¹²

1963 Aralık sonu itibarı ile Kıbrıs Türk toplumu ile Kıbrıs Rum toplumu arasında silahlı çatışmalar başlamıştır. Toplumlararası çatışmaların yarattığı ‘savaş hali’ ortamı yayıncılığı da olumsuz etkilemiştir. Yayınını sürdürmekte olan 6 adet

¹¹⁰ **KATAK**: Kıbrıslı Rumların Yunanistan’la bütünleşme (ENOSİS) taleplerine karşı tepki olarak, Kıbrıslı Türklerin siyasal örgütlenmesidir. Tam adı, ‘Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu’dur. 18 Nisan 1943’te ilk kongresini toplamıştır.

¹¹¹ **1948 Mitingi**: İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kıbrıslı Rumların ENOSİS taleplerini ve bu yöndeki eylemlerini özellikle basın aracılığıyla yeniden yoğunlaştırmaları üzerine, Kıbrıs Türk halkı 28 Kasım 1948’de Lefkoşa Selimiye Meydanı’nda yaptığı 10 bin kişilik ENOSİS aleyhtarı mitingle cevap verir.

¹¹² Kızılyürek, *age*, 2008, 95.

gazetenin 3'ü işlenen cinayetler, tutuklamalar, baskıcı ortam ve 'olağanüstü hal' nedenleriyle yayınlarını durdurmuştur. 1960 Anayasasının güvenceleri temelinde, ifade özgürlüğü ve demokrasi talebi ile yayın yaşamına atılmış olan Cumhuriyet, Akın ve Devrim gazeteleri yayın yaşamından çekilmişlerdir. Böylelikle bu dönemde demokrasi ve ifade özgürlüğü talepleri de toplumun gündeminden düşürülmüştür. 1963 yılı Aralık ayında başlayan toplumlararası çatışmalar nedeniyle askeri vesayete dayalı rejim, Kıbrıs Türk toplumunu kesin egemenliği altına almıştır. Bu arada Nacak gazetesi de yayınlarını sonlandırmıştır. Yayınını sürdürmeye devam eden yalnızca iki gazete kalmıştır: Halkın Sesi ve Bozkurt gazeteleri. Bir süre sonra 'milli mücadele basını' olarak da adlandırılan yeni gazeteler yayımlanmaya başlamıştır. Bu dönemde yayın yaşamına giren gazetelerin hemen hepsinin ortak noktası Kıbrıs Türk siyasal elitinin sözcülüğünü yapmak ve 'Rum basını ile savaşmak' olan bu gazetelerin isimleri ve yayımlandıkları tarih aralıkları şöyledir: Mücahit (1964-1965), Limasol'un Sesi (1964-1966), Zafer (1965-1969), Savaş (1968-1972), Nizam (1971-1978), Zaman (1973-1979).

1964 yılında yayın yaşamına giren "Mücahit" gazetesinin yayın amacı, "Mücahitlerin sesi, mücahitler içerisindeki haberleşme kaynağı, mücahitler arasında bağlantı kurma aracı ve mücahitlerin dertlerinin ve sorunlarının dile getirilmesine aracılık etmek" olarak belirtilmiştir.¹¹³ Yine 1964 yılında yayımlanmaya başlayan "Limasol'un Sesi" gazetesi ise yayın amacını, "Hakikatleri gün ışığına çıkarmak, faziletleri ile karakterli bir toplum olduğumuzu ispat etmek, karşı unsura fazilet ve doğruluk sesi vermek, milletin asil duygularını milli birlik ruhu içinde ispat etmek."¹¹⁴ cümleleriyle ifade edilirken; 1965 yılında yayımlanmaya başlayan "Zafer" gazetesi de aynı amacı şu şekilde açıklamaktaydı: "1963'den beri Rumlara karşı olan savaş ve direnişimizi yürütenleri sonuna kadar savunmak, siyasi ve askeri liderliğe yardımcı olmak, mücahidin sesi olmak, Rum basını ile mücadele etmek, toplum içi sorunlarımızda doğru ve haklı olan her görüşü açıklayıp ilgililere duyurmak."¹¹⁵

Kıbrıs Türk toplumunda yayıncılık ve siyaset, Rum milliyetçiliği ve Rum ulusal hedefi ENOSİS karşıtlığı zemininin üzerinde yükseldiğinden, düşünsel zemini

¹¹³ **Mücahit Gazetesi**, 21 Ağustos 1964, 1. / KTGB, **age**, 114.

¹¹⁴ **Limasol'un Sesi Gazetesi**, 25 Kasım 1965, 1. / KTGB, **age**, 116.

¹¹⁵ **Zafer Gazetesi**, 16 Nisan 1965, 1. / KTGB, **age**, 118.

de “Rum basını ile savaşmak” üzerine gelişmiştir. Bu çerçevede özellikle toplumlararası silahlı çatışmaların başladığı 1963 yılı itibarı ile Kıbrıs Türk basını, Türk militarist çevrelerin doğal, gönüllü müttefiki olarak yayın çizgisini belirlemiştir. Bozkurt gazetesinin kurucusu Cemal Togan’ın oğlu Sadi Togan 1963-1974 dönemine ilişkin kendisi ile gerçekleştirilen söyleşide şunları söylemiştir:

“(Askeri yetkililerle) bizim ilişkilerimiz iyiydi. İlk Bayraktar¹¹⁶ sık sık bize gelir, zaman zaman ‘Bir sorunuz var mı?’ diye de sorardı. Bizi hep el üstünde tutar, ‘Siz kalem mücahidisiniz, görevinizi burada yapacaksınız’ derdi. Oysa biz, bu davaya o derece inanmıştık ki, 63-74 yılları arasındaki mücadelede hiçbir yerden, tek kuruş mali destek almadan, günde 500 gazeteyi mücadelemize hizmet edenlerin okuması için veriyorduk.” Sadi Togan devamla, o günlerde gerçekleştirdikleri yayınlar konusunda ise, şu bilgileri vermektedir: “(Askeri yetkililer) bilgi aktarımı yapıyorlardı. Biz de olayları (bu bilgiler doğrultusunda aktarıyorduk), kısmen de olsa, bölgeler arası iletişim görevini yapıyorduk.”¹¹⁷

1.4.1. Adı “Savaş” Gazetesi, İddiası “Barış”

“Savaş” gazetesi 1968 yılında yayımlanmaya başlamıştır. 1967 yılı sonu itibarı ile Kıbrıs’ta yaşam normale dönmeye başladığından Savaş gazetesinin yayımlanma amacında bir farklılaşma ve barışa çağrı görülmektedir. Ancak gazetenin ismi Savaş’tır. Gazetenin başyazısına göre bu ‘Savaş’ başka bir savaştır. Gazete yayımlanma amacıyla ilgili şunları yazmıştır: “Savaş, bir dava gazetesi olacaktır. Bu adanın gerçek sahipleri olan Kıbrıs Türk toplumunun, Kıbrıs Rum toplumu ile eşit haklara sahip olmasını savunacağız. Silahla yapılan savaştan nefret etmekteyiz. Ancak savaşımız, Kıbrıs Türk toplumunun her yönden layık olacağı mutlu günlere ulaştırma savaşı olacaktır. Bu nedenle gazetenin adı Savaş olmuştur.”¹¹⁸

28 Ekim 1968 tarihinde yayın yaşamına girmiş olan Savaş gazetesi büyük boy, 4 sayfa ve haftalıktır. Savaş gazetesi aynı adı taşıyan Lefkoşa’daki Savaş Matbaasında basılmaktaydı. Özker Yaşın gazetenin sahibi ve başyazarıydı. Gazetenin diğer yazarları şu isimlerden oluşmuştu: Haşmet M. Gürkan, Ferit Gönen, Erdoğan Naim, Ahmet M. Berberoğlu, Niyazi Ali, Ergün Tamer, Özer Şahoğlu, A.

¹¹⁶ **Bayraktar**: Kıbrıs’taki en yüksek rütbeli askeri komutan.

¹¹⁷ Neriman Cahit, **İkinci Hamur**, (Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları, 2006), 106-108.

¹¹⁸ **Savaş Gazetesi**, 28 Ekim 1968, 1.

Bahadır, İlder Veziroğlu, Osman Türkay ve Aydın Samioğlu. Savaş gazetesi daha birinci sayısından, Kıbrıs Türk basınına yönelik bir ‘iç sansür’ uygulanmakta olduğunu kamuoyuna duyurmuş ve gazetenin her an kapatılma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu mesajını vermiştir. Savaş gazetesi 28 Ekim 1968 tarihinde birinci sayısında ön sayfadan yayımladığı Özker Yaşın imzalı ve “Savaş Çıkarken” başlıklı başyazısında Kıbrıs Türk basınında bir iç sansür uygulandığından dolayı Savaş gazetesini yayımlamaya başladığını, ancak yine de görüş ve inançlarını yazmak imkânından mahrum bırakılabileceğini düşündüğünü belirtmekteydi.¹¹⁹ Özker Yaşın görüşlerini özetle şöyle ifade etmişti:

¹¹⁹ **Özker Yaşın** 4 Ekim 1932 tarihinde Lefkoşa doğmuştur. İlk ve Orta öğrenimini İstanbul’da yapmıştır. İstanbul Vefa Lisesi’ndeki eğitiminin ardından, 1950’de Kıbrıs’a dönmüş ve gazetecilik, radyo-TV programcılığı yapmıştır. Daha sonra kitabevi, ardından basımevi kurmuş ve 1968’de Savaş gazetesini yayınlamıştır. Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP)’nin kuruluşuna katılmış ve kurucu yönetim kurulu üyesi olarak görev üstlenmiştir. 1970-76 yıllarında milletvekilliği yapmıştır. Kıbrıs’ın çeşitli gazete ve dergilerinde, Türkiye’de ise Varlık dergisinde adını duyurmuştur. Serbest Şiir ile Milliyetçi Şiir’in önde gelen şairi olmuştur. Uzunca bir dönem Ada’nın ‘usta şairi’ olarak bilinmiş ve izlenmiştir. Özker Yaşın oyunları, denemeleri ve romanlarıyla da Kıbrıslı Türk edebiyatına katkı yapmıştır. 1986’da İstanbul’a yerleşen Yaşın, adaya dönmemiş 6 Şubat 2011 tarihinde burada vefat etmiştir. (Mehmet Yaşın, **Kıbrıs Şiiri Antolojisi**, Adam Yayınları, İstanbul, 2005, s.525-526 / Suna Atun, **Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi**, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa, 2005, s.195) Özker Yaşın, **Savaş gazetesinde** “Terzioğlu” takma adıyla yayınladığı hiciv şiirlerinin bir kısmını 1971 yılında yayınladığı “**Hödükname-Taşlama Şiirler**” isimli kitabında toplamıştır. Yaşın, “Hödükname - Taşlama Şiirler” isimli kitabının önsözünde şunları yazmıştır: “Taşlama şiirlerimi 1955 yılından beri devamlı yazdığım ve bazı dost meclislerinde okuduğum halde yayınlamak imkânından mahrumdum. Özellikle 1958’den sonra en küçük bir tenkidin dayakla susturulduğu, millicilik kalkını arkasında toplumun istismar edildiği bir devir yaşadık. O günün olaylarını bol bol hicveden şiirler yazdım.” Özker Yaşın’ın burada kullandığı “taşlama şiirlerimi yayınlamak imkânından mahrumdum” sözleri, ekonomik veya teknik imkansızlıkları ifade etmemektedir. O dönemdeki basın, yayın ve ifade özgürlüğüne yönelik ağır bakıları anlatmaktadır. Nitekim bu ifadesinin ardından gelen cümlede “en küçük bir tenkidin dayakla susturulduğunu, millicilik kalkını arkasında toplumun istismar edildiğini” yazmıştır. Hödükname’ye yazdığı ön sözün devamında “Terzioğlu’nun” gerçek kimliğini de açıklayan Özker Yaşın, bağımsız milletvekili aday oluşunun ve kazanmasının öyküsünü de şöyle anlatır: “1963 yılından sonra geçirdiğimiz ana-baba günleri bizi toplum olarak her yönden değiştirip olgunlaştırdı. Gerçeğin ağır balyozu kafamıza inince ayıldık ve on yıl öncesi düşünmeden kusursuz kişiler olarak görüp alkışladıklarımızı, aslında ıslıklamamız gerektiğini anlamaya başladık. Halkımızın uyanışında bu taşlamaların küçük bir etkisi olmuştur sanıyorum. Terzioğlu’nun gerçek adını açıklamak niyetinde değildim. Fakat seçim öncesi Savaş gazetesine birçok mektuplar geldi ve Terzioğlu’nun adaylığımı koymasını istedi. Ben adaylığımı koyduğuma göre, takma adımın da aday olduğunu bilmeyenlere açıklamak gerekli oldu. 5 Temmuz’da binbir usulsüzlük, baskı ve oyunlarla yapılan seçimlerde, isimsiz bir parti olarak ortaya çıkıp Yönetimin tüm imkânlarını kullanan bir ekibe karşı başarı kazanmamda Terzioğlu’nun yardımı büyük olmuştur. Seçim konuşmalarımda, yazdıklarını bol bol okudum. Sağolsun.” (Suna Atun, **Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi**, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa, 2005, s.197-200). Özker Yaşın’ın kendi ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, gazetesi Savaş aracılığıyla gerçekleştirdiği yayınların halkta yarattığı olumlu etkiler nedeniyle zoru başarmış ve bağımsız bir aday olarak girdiği seçim yarışından başarı ile çıkarak milletvekili seçilmiştir. Özker Yaşın’ın kendi yaşamından aktardığı bu olay yayıncılığın, siyasal yaşam ve siyasal rekabet açısından ne denli vazgeçilmez olduğunu da açığa çıkarmaktadır.

“1951-1963 yılları arasında sürekli olarak yazdığımız Bozkurt, Halkın Sesi ve Milli Birlik gazetelerinde tam bir bağımsızlık içinde, inandığımız her fikrin savunmasını yaptığımızı iddia edemeyiz. Her gazetenin belli prensipleri vardır veya prensipleri olması gerekir. Yazar ile gazetenin görüşleri çatıştığı an namuslu bir yazara düşen o gazete ile ilgisini kesmektir. Kimi yazar çalıştığı her gazetenin görüşlerine kendisini uydurur ve zaman zaman inanmadığı fikirlerin savunmasını yapar. Biz yazılarımızda böyle bir çelişmeye düşmedik. Dilediğimiz gibi yazamayınca susmayı tercih ettik. Bugün bu haftalık gazeteyi çıkarırken görüş ve inançlarımızdan asla taviz vermeyeceğimize okurlarımızın inanmasını istiyoruz. Belki bu görüş ve inançları yazmak imkanından mahrum bırakılabiliriz, fakat bu görüş ve inançların aksini yazdırmaya bizi kimse mecbur edemeyecektir...”¹²⁰

Savaş gazetesinin 8 Aralık 1969 tarihli sayısında ise yazarların susturulmak istendiği yazılmıştır. Savaş gazetesi “Basına Sansür Mü?” başlığı ile manşetinden yaptığı yayınında öğretmen ve memur yazarların Kıbrıs Türk Yönetimince susturulmak istendiğini belirtmiş ve şu değerlendirmeyi ve bilgileri paylaşmıştı:

“Yürütme Kurulu, ‘Memur ve öğretmenlerin gazetelerde politik yazılar yazamayacakları ve yazarlar hakkında Amme Hizmeti Kanunu hükümlerinin uygulanacağı’ hususunda karar almıştır. Günlük ve haftalık gazetelerimizin fıkra yazarları eskiden beri ya memur ya da öğretmen olagelmıştır. Sömürge, Cumhuriyet ve Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi dönemlerinde Kıbrıs Türk halkının hakkını savunmayı görev bilen bu yazarların susturulmak istenmesinin nedenlerini anlamak bunun için mümkün değildir. Yürütme Kurulunun bu kararı yazar memur, öğretmenler arasında tepki ile karşılanacağı sanılmaktadır.”¹²¹

“Nizam” adlı gazete ise 1971 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Nizam gazetesi Kıbrıs Türk İslam Cemiyeti’nin yayın organıydı. Gazetenin amacı, “İslam Cemiyetinin faaliyetlerinin savunuculuğunu yapmak, Cemiyet yöneticilerinin görüş ve düşüncelerini toplumla paylaşmak ve İslam dini ile ilgili bilgi verici yayınlar yapmak” şeklinde belirtilmekteydi. Nizam gazetesi, Kıbrıs Türk İslam Cemiyeti’nin kuruluşu ile ilgili olarak gündeme getirilen tartışmalara cevap vermek ve cemiyetin kuruluşuna açıklık getirmek amacını da taşıdığını belirtmekteydi.¹²²

¹²⁰ Savaş Gazetesi, 28 Ekim 1968, 1.

¹²¹ Savaş Gazetesi, 8 Aralık 1969, 1.

¹²² Nizam Gazetesi, 15 Şubat 1971, 1. / KTGB, age, 126.

1.4.2. “Milli Dava”nın Gazetesi: “Zaman”

1973 yılına gelindiğinde, Kıbrıs'ta günlük yaşam büyük oranda normalleşmiş, toplumlararası ilişkiler yumuşamaya başlamıştı. Yaşamdaki normalleşmeye koşut demokratik talepler gündeme gelmekteydi. Ancak, “milli dava” kıskacı ve “Rumcu” yakıştırmaları diğer bir deyişle hain suçlamaları gündemdeki yerini tutmaya devam etmekteydi. Nitekim, yayın yaşamına yeni giren Zaman gazetesi, 1 Haziran 1973 tarihli birinci sayısında yayımlanma amacını şöyle ifade etmişti: “Zaman'ın doğuşunu içinde bulunduğumuz durum zorlamıştır. 10 yıldır toplumun büyük tarihi fedakarlıklarla yürütmekte olduğu milli dava kaçınılmaz kılınmıştır.”¹²³

Böylelikle, “milli davanın kaçınılmaz kıldığı” iddiasıyla yayın yaşamına giren Zaman gazetesinin, 10 yıllık silahlı çatışma döneminden beslenerek, barış karşıtı bir yayın çizgisi izleyeceği ve Kıbrıs Türk Toplumunda farklı siyasal görüşlere tahammül etmeyeceği ilan edilmekteydi. Gazetenin 27 Temmuz 1973 tarihli dokuzuncu sayısında ise manşetten kullanılan “Bizdeki ‘sözde muhalefet’ Rumlarla aynı yoldadır” şeklindeki ifade, gazetenin yayın çizgisini çok daha net bir şekilde yansıtmaktaydı. Zaman gazetesinin, ilgili yayınında kullandığı “Türk muhalefet çevreleri denilen birkaç kişinin ağzından ve kaleminden alınan haberlere dayanan” cümlesi ile “muhalefet” tanımını, muhalif kişi ve muhalif yayınlar anlamında kullanmakta olduğu da anlaşılmaktadır.

Nitekim, herhangi bir gazete ismi vermemekle birlikte, Zaman gazetesinin “Bir Türk gazetesinde çıkan (Denктаş'a yönelik) ağır suçlamalar bu iddialara mesnet olarak gösterilmektedir” cümlesi ile Kıbrıs Türk Yönetimine muhalif yayın ve yazarların hedef alındığını göstermektedir. Zaman gazetesi, “milli davada müşterek siyasetin” dışına düştüklerini ileri sürdüğü muhalif yazar ve yayınların, Rumlarla aynı noktada buluştuğunu dolayısıyla, “Rum emeline hizmet ettiklerini”¹²⁴ de yazmıştır.

¹²³ Ünlü, *age*, 160-161.

¹²⁴ *Zaman Gazetesi*, 27 Temmuz 1973, 1.

1.4.3. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının Askıya Alınması ve Basın Özgürlüğüyle İlgili Kısıtlamalar

Devam eden toplumlar arası silahlı çatışmalar nedeniyle, 28 Aralık 1967 tarihinde Kıbrıs Türk Yönetimi, “Temel Kurallar” başlıklı Anayasa hükmünde kurallarını ilan ederek, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının askıya alındığını duyurmuştur.¹²⁵ Temel Kurallar’ın birinci maddesi, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs

¹²⁵ “Olağanüstü Hal Anayasası” olarak uygulamaya konan ve 20 maddeden oluşan 28 Aralık 1967 tarihli **Temel Kurallar** aynen şöyledir: Madde 1. Kıbrıs Cumhuriyetinin 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasasının bütün, kuralları uygulanıncaya kadar Türk Bölgelerinde yaşayan Türkler Türk Yönetimine bağlanmışlardır. Yasama İşleri: Madde 2. Türk Bölgelerinde uyulması zorunlu kurallar KTY Meclisi tarafından kararlaştırılır. Bu Meclis, Temsilciler Meclisinin 15 Türk Üyesinden ve 15 Üyeli Türk Cemaat Meclisinden teşekkül eder. Meclis Başkanı Temsilciler Meclisi Başkan Vekilidir. Genel seçimlerden sonra teşekkül eden KTY Meclisi ilk toplantısını en yaşlı üyenin Başkanlığında akter. Üyeler and içtikten sonra Temsilciler Meclisi Başkan Vekilini (KTY Meclis Başkanı) intihab ederler. 15 Türk Cemaat Meclisi Üyesi bir defaya mahsus olmak üzere ayrı toplanarak Türk Cemaat Meclisi Başkanını seçerler. Herhangi bir nedenle Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı boşaldığı zaman KTY Meclisindeki Cemaat Meclisi Üyeleri Cemaat Meclisi Başkanını kendi aralarında seçerler. Verilen oyların salt çoğunluğunu alan Üye Türk Cemaat Meclisi Başkanlığına seçilir. Türk Cemaat Meclisi Başkanı KTY Meclisi Başkanına gerektiğinde vekalet eder. Madde 3. Meclis Üyeleri 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasada yazılı haklara sahip olmaya devam ederler. Madde 4. Meclis kendi İç Tüzüğüne göre çalışır. Madde 5. 21 Aralık, 1963 tarihine kadar 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasaya uygun olarak kabul edilmiş bulunan kanunlar geçerli ve yürürlüktedir. 21 Aralık, 1963-28 Aralık, 1967 tarihleri arasında Genel Komite tarafından isdar edilmiş bulunan tüzük ve kararlar da keza geçerli ve yürürlüktedir. Madde 6. Meclis, Yürütme Kuruluna Türk Bölgelerinde uygulanacak her türlü kurallar koyma yetkisi verebilir. Yürütme İşleri: Madde 7. Türk Bölgelerinde yürütme görevi Türk Yönetimi Yürütme Kurulu tarafından yerine getirilir. Madde 8. Yürütme Kurulu, Yürütme Kurulu Başkanı ve atayacağı Üyelerden meydana gelir. Yürütme Kurulunun Başkanı Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasına göre seçilen Cumhurbaşkan Muavinidir. Madde 9. Yürütme Kurulu Başkanı Yürütme Kurulu üyelerinin sayısını tesbit eder ve Üyeler arasında iş bölümü yapar. Madde 10. Yürütme Kurulu Üyesinin görevine ancak Başkan son verebilir. Herhangi bir sebeple açılacak Yürütme Kurulu Üyeliklerine 8. Maddede belirtilen usulle atama yapılır. Madde 11. Başkan ve Üyeler bütün zamanlarını görevlerine tahsis ederler ve bunun dışında özel işler görmemezler. Madde 12. İdari teşkilatı değiştirmeye ve bu teşkilata verilecek görevleri tesbite, Yürütme Kurulu yetkilidir. Madde 13. Türk Yönetiminin güvenlik ve savunma hizmetleri Yürütme Kurulunun tayin edeceği Teşkilat tarafından sağlanır. Madde 14. Türkiye’den sağlanan her türlü yardımlar, bu yardımların verilme şartlarına uygun olarak kullanılır. Madde 15. 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasada öngörülen Amme Hizmeti Komisyonunun görevleri Türk Amme Hizmeti Komisyonu tarafından yerine getirilir. Türk Amme Hizmeti Komisyonu 3 Üyeden kuruludur. Üyeler 6 yıl için Başkan tarafından tayin edilir. Özel hallerde Komisyonun teklifi ve Başkanın onayı ile geçici olarak belirli bir süre için 2 yedek Üye seçilebilir. Üyelerin nitelikleri arasında 1960 Anayasasının 124. maddesinin 6. bendinin 2. fıkrasında öngörülen 12 ve 6 aylık süreler dikkate alınmaz. Yargı İşleri: Madde 16. Türk Yönetiminin Yargı İşleri bağımsız Türk Mahkemeleri tarafından görülür. Madde 17. Türk Hakimler, Yüksek Mahkemenin teklifi üzerine KTY Yürütme Kurulu Başkanı tarafından seçilir. Madde 18. Türk Mahkemelerinin teşkili, yetki ve görevleri ve hakimlerin statüsü ile ilgili konular geçici kurullarla düzenlenir. Madde 18/A. 16 Ağustos, 1960 Anayasasına göre Yüksek Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Adalet Mahkemesine ait olan yetkiler 18. Madde gereğince kurulmuş bulunan Yüksek Mahkeme tarafından kullanılır. Madde 18/B. Türk Mahkemeleri Kıbrıs Türk Yönetiminin kuruluşundan önceki devreye ait Yönetim veya Yönetimin kontrolünde bulunan müesseseler aleyhindeki davalara bakamazlar. Bu gibi davalar zaman aşımına tabi olmaksızın Kıbrıs sorununun çözümlenmesinden sonra yetkili organlar önünde açılacaktır. Madde 19. Türk Bölgelerinde uygulanmak üzere kabul

Cumhuriyeti merkezi hükümeti ile ilişkilerinin kesildiğini ve bundan böyle Türk Yönetimine bağlandıklarını şu ifadelerle düzenlemiştir: “Madde 1. Kıbrıs Cumhuriyetinin 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasasının bütün kuralları uygulanıncaya kadar, Türk Bölgelerinde yaşayan Türkler Türk Yönetimine bağlanmışlardır.”

Temel Kurallar’ın ikinci maddesi ise, yasama yetkisini düzenlemiş ve bu yetkinin “Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisi” tarafından kullanılacağını belirlemiştir. Temel Kurallar’ın ikinci maddesi şöyleydi: “Madde 2. Türk Bölgelerinde uyulması zorunlu kurallar KTY Meclisi tarafından kararlaştırılır. Bu Meclis, Temsilciler Meclisinin 15 Türk Üyesinden ve 15 Üyeli Türk Cemaat Meclisinden teşekkül eder.” Ancak, Temel Kurallar’ın altıncı maddesinde Yasamanın yetkilerini Yürütmeye devredebileceği kuralı getirilmiştir ki, bu durumda Temel Kurallar’ın savaş hali kuralları olduğunu ve güçler ayırımına dayalı demokratik bir toplumsal yapılanmayı dışladığını söylemek mümkün. Temel Kurallar’ın altıncı maddesi aynen şöyle ifadelendirilmiştir: “Madde 6. Meclis, Yürütme Kuruluna Türk Bölgelerinde uygulanacak her türlü kurallar koyma yetkisi verebilir.”

Temel Kurallar’ın beşinci maddesi ise, Toplumlararası silahlı çatışmaların başladığı 21 Aralık 1963 ile Temel Kurallar’ın ilan edildiği 28 Aralık 1967 arası dönemi düzenlemektedir. Bu maddeye göre, 1960 Anayasasının askıya alınma tarihi Temel Kurallar’ın ilan edildiği 28 Aralık 1967 tarihi değil, Toplumlararası çatışmaların başladığı 21 Aralık 1963 tarihidir. Böylelikle, 21 Aralık 1963 ile 28 Aralık 1967 tarihleri arasında Kıbrıs Türk Toplumunu sevk ve idare etmek amacıyla oluşturulan “Genel Komite” adlı yönetim organının tüm karar ve uygulamaları aklanmış olmaktadır. Genel Komite dönemin elit siyasilere ile üst düzey askeri yetkililerden oluşan bir yönetim erki idi.

edilen bu Temel Kurallar 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasasının bütün kuralları uygulanıncaya kadar yürürlükte kalır. Geçici Madde: Madde 20. Genel Seçimlerin ve Ara Seçimlerinin yapılması, Ada'da cari siyasi şartlar elverdiği takdirde, Yürütme Kurulunca yapılacak teklif üzerine Yönetim Meclisince kararlaştırılır. (KKTC Mahkemeleri Resmi Web Sitesi, www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa.aspx [15.05.2015])

Bu dönemde, Kıbrıs Türk toplumunda yayımlanmakta olan gazetelerden Genel Komite'nin denetimi dışındaki tüm gazeteler ya kapanmış yada kapatılmıştı. Dolayısıyla bir savaş hali ve sıkıyönetim anayasası niteliği taşıyan "Temel Kurallar" basın özgürlüğünü Kıbrıs Türk liderliğinin "siyasi ve askeri hedefleri doğrultusunda yayın yapmakla" sınırlandırmıştı. Genel Komite ile ilgili olarak Kıraathane-i Osmani'den Cumhuriyet Meclisi'ne başlıklı araştırma kitabında Bülent Fevzioğlu şunları yazmıştır: "Genel Komite, döneminin stratejik koşulları nedeniyle, TMT'ye (Türk Mukavemet Teşkilatı) bağlı ve çoğunlukla "çok gizli" karar ve görevlerle şekil kazandığından, Kıbrıs Türk Siyasi Tarihi, bu döneme ilişkin ayrıntılı bilgileri kendi içerisinde koruma "yeminini" bugün de sürdürmektedir."¹²⁶ Genel Komite'nin karar ve uygulamalarını aklayan Temel Kurallar'ın beşinci maddesi aynen şöyleydi: "Madde 5. 21 Aralık, 1963 tarihine kadar 16 Ağustos, 1960 tarihli Anayasaya uygun olarak kabul edilmiş bulunan kanunlar geçerli ve yürürlüktedir. 21 Aralık, 1963-28 Aralık, 1967 tarihleri arasında Genel Komite tarafından isdar edilmiş bulunan tüzük ve kararlar da keza geçerli ve yürürlüktedir."

Toplumlar arası silahlı çatışmalar ortamında Türk bölgelerinde uygulamaya konmuş olan Temel Kurallar, 1976 Anayasasının halkoyu ile kabulüne kadar yürürlükte kalmıştır. Bu yanıyla da Temel Kurallar, 1960 Ortaklık Anayasasının ardından Kıbrıslı Türklere ait ilk Anayasa olma özelliğini de taşımaktadır. Temel Kurallar tepeden inme bir Anayasa özelliği taşıırken, 1976'da ilk kez Kıbrıslı Türkler halkoyuyla Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasını onaylamışlardı. 1983'te ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi nedeniyle, 1985'te yeniden sandık başına gidilerek KKTC Anayasası halkoyuyla yürürlüğe girmiştir.

1.5. İfade Özgürlüğünün Savunucusu Olarak Basın

Kuzey Kıbrıs'ta 1975 yılı itibarı ile çok partili siyasi yaşama geçiş, parti gazeteciliğinin doğuşunun da habercisi olmuştur. Bu dönemde sol muhalefete destek

¹²⁶ Fevzioğlu, **age**, 1998, 47.

vermekte olan gazetelerin, düşünceyi ifade etme özgürlüklerini gündeme taşıdıklarını ve Kuzey Kıbrıs'ta ilk kez halkoyuyla yürürlüğe konan 1976 Anayasası'nın öngördüğü özgürlüklere yayın yoluyla sahip çıktıklarını görmekteyiz. Parti gazeteciliğinin Kuzey Kıbrıs'taki ilk örneği olan Yenidüzen gazetesi, ifade özgürlüğüne ve basın özgürlüğüne sahip çıkışın somut örneğini de oluşturmaktadır. Yenidüzen gazetesi, Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin kendini ifade etme ve yönetenlerin yanlış icraatlarını eleştirme hakkını kullanabilme ihtiyacının bir gereği olarak doğmuştur. Kıbrıs'ta 1963 yılında başlayan toplumlararası çatışmalar nedeniyle Kıbrıs Türk toplumunu kesin egemenliği altına alan yarı askeri rejime karşı, ilk kez 1970 yılında bir araya gelen bir grup aydın tarafından demokrasi talebiyle muhalefet örgütlenmiştir. Örgütlenmenin başını Avukat Ahmet Mithat Berberoğlu çekmekteydi. Berberoğlu'nun başkanlığında Cumhuriyetçi Türk Partisi kurulmuştu. Partinin kuruluşu toplumda büyük yankı yapmış, ancak toplumun yönetimini elinde bulunduranlar tarafından çok hızlı bir biçimde partiye yönelik karşı propaganda örgütlenmiştir. "Komünist, Rumcu, Vatan Haini" gibi yakıştırmalarla partinin örgütlenmesinin önü kesilmeye çalışılmıştır.

Gazeteci-Yazar Hikmet Afif Mapolar'ın ölümünden sonra derlenen "Kıbrıs Güncesi, 40 Yılın Anıları" adlı kitabında yer alan "Berberoğlu Siyasi Partiyi İlk Kez Kuruyor" başlıklı makalesinde Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin kuruluşu ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

"Cesur bir atılışla, ilk kez siyasi alanda bir hamle yapıyor Avukat Ahmet Mithat Berberoğlu. Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) Başak Amblemiyle siyasi yaşamımıza girmiştir. Cumhuriyetçi Türk Partisinin ilk kuruluş günlerinde memleketimizin belli başlı kişilerini bu parti içerisinde görüyoruz. Örneğin Dr. Şemsi Kazım, Tüccar Mustafa Sıtkı Dersev, Şair-Gazeteci Özker Yaşın, Tüccar Ahmet Mutallip, Eczacı Timur Azmi ve benzeri kişiler, umutlarını Cumhuriyetçi Türk Partisine bağlamışlar ve partinin kurucuları arasında yer almışlardır. Liderlik koltuğuna yaslananlar ve gerçekte topluma hiç de yararlı olmayanlar, Cumhuriyetçi Türk Partisine karşı bir takım oyunlara giriştiler. Günün modası haline gelmişti, "Sen Komünistsin" diyerek insanları fırçalamak. Ve bu itham o günlerin en güçlü silahıydı. Bu silahı da Cumhuriyetçi Türk Partisi ve onun kurucularına karşı kullanmaya başladılar. Kara fırça şehirden köylere kadar yayılıyordu. Kötülemek kolaydı, basitti ama insanlara

gerçeği anlatmak hiç de kolay değildi. Köylerde estirilen “Kızıl Komünist” fırtınası yavaş yavaş kasırgaya dönüşüyor ve tüm köylerle birlikte insanları da sarıyordu.”¹²⁷

İşte bu ortamda partinin en büyük ihtiyacı yayın yoluyla kendini halka anlatabilmektir.

Partinin basın yayınıla ilgili eski yöneticilerinden Akın Elektrikçi CTP'nin yayıncılığa ilgisini şu cümlelerle aktarmıştır: “CTP'nin kuruluşundan itibaren bir takım yayıncılık faaliyetleri vardı. Örneğin, Parti bildiri çıkarırdı ve bu bildiriye tüm adada dağıtırdı. Ardından “Parti Bülteni” basılmaya ve dağıtmaya başlandı. Bir bültenimiz yoğun baskı gördü. Bütün parti yöneticilerine soruşturma açıldı. Parti Genel Başkanı Ahmet Mithat Berberoğlu, Parti Genel Sekreteri Naci Talat ve Mağusa İlçe Başkanı olarak ben tutuklandık ve hapse atıldık.¹²⁸ Yine partinin eski yöneticilerinden, hukukçu Salih Usar, CTP'nin yayıncılığa verdiği önemi ve toplumu yönetenlerin ise yayıncılığa karşı hazımsızlığını şöyle anlatmıştır:

“1973 Cumhurbaşkanı Muavinliği seçimlerinde partimiz Genel Başkanı Ahmet Mithat Berberoğlu aday olmuştu. Ancak, diğer Cumhurbaşkanı Muavini adayı Rauf Denктаş'ı tek aday bırakmak ve seçimsiz kazandığını ilan etmek için Berberoğlu üzerine tahmin edilemeyecek düzeyde baskılar olmuş ve Berberoğlu'nun adaylıktan çekilmesi sağlanmıştı. Bunun üzerine Berberoğlu Türkiye'ye giderek, uygulanan yoğun baskıyı Türkiye medyasına anlatmıştı. Türkiye basınında yer alan haberleri biz de iktibas ederek; partimize yayınlarımızı basmak amacıyla almış olduğumuz teksir makinemizde basıp dağıtmaya başladığımız Parti Bülteninde tekrar yayınladık ve dağıtımını yaptık. Hiçbir değişiklik yapmadan aynen iktibas ederek. Bu bültenimiz, 5 sayılı bültenimizdi. Bu bülteni basan, dağıtan, bulduran parti yöneticilerimizle diğer partililerimizi tutuklamışlar ve hapse de atmışlardı.”¹²⁹

Serdar Saydam, yasaklanan “CTP Bülteni” konusunda, “Havadis” gazetesinin haftalık eki “Poli” dergisinde yayımlanan makalesinde, “insanların polislerde, mahkemelerde ve hapislerde sürümlerine neden olan meşhur 26 Mart 1973 tarih ve 5 No'lu CTP Bülteni”¹³⁰ nitelemesinde bulunmuştur. Bültenin yasaklanmasının dayanağının ise, “12 Mart 1971 askeri darbesinin Kıbrıs'a yansımaları neticesinde o zamanki Kıbrıs Türk Yönetiminin Fesil 164 Müfsidane (Yıkıcı) Yayınlar Yasası'na istinaden çıkardığı iki yasak yayın emirnamesi” olduğunu ifade etmiştir. 12 Mart

¹²⁷ Hikmet Afif Mapolar, **Kıbrıs Güncesi**, (Lefkoşa: Galerî Kültür Yayınları, 2002), 78-80.

¹²⁸ SİM TV-Yenidüzen, **Yenidüzen Belgeseli: Barışa Adanmış Sayfalar**, DVD, Lefkoşa, 2010.

¹²⁹ SİM TV-Yenidüzen, **age**.

¹³⁰ Serdar Saydam, “Yasaklanan Bülte Neler Yazıyordu?”, **Havadis Gazetesi eki Poli Dergisi** içinde, 24 Ocak 2011.

rejiminin Kıbrıs'a yansıyan olumsuz, dayatmacı etkileri çerçevesinde Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu (Bakanlar Kurulu) tarafından 3 Temmuz 1972 ve 3 Ekim 1972 tarihlerinde çıkarılan 42 ve 64 sayılı iki adet "Yasak Yayın Emirnamesi" ile Kıbrıs'ta 535 adet kitap ve yayın yasaklanmıştır.¹³¹ Yasak yayın emirnamesinde, "Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu, müfsidane bir yayın olduğuna kanaat getirdiğinden, isimleri verilen kitap veya yayınları işbu emirname ile yasaklar" denmekteydi. Emirnameden de anlaşılacağı gibi, herhangi bir kitap veya yayının yasaklanmasında, Yönetimin (Hükümetin) yalnızca "kanaati" yeterli görülmekteydi.

Bu dönemde, Kıbrıs Türk toplumunda yönetimi elinde tutan yarı askeri baskıcı rejim, Türkiye basınında yayımlanan Kıbrıs'la ilgili haber ve yorumların iktibas edilerek yeniden yayımlanmasına bile tahammül göstermemiştir. Ancak CTP'de bir araya gelen dönemin aydın insanları ise demokrasinin yerleşmesi, söz ve basın özgürlüğü için kararlıydılar ve nihayet bir gazete yayınlamak üzere kollarını sıvamışlardı. CTP'nin eski yöneticilerinden Akın Elektrikçi o günlere ilişkin anılarını şu cümlelerle anlamıştır: "CTP bir gazete yayımlama gereğini duydu. Yayımlama gereği de, bir demokrasi mücadelesi verilirdi ve bu demokrasi mücadelesi için de bir gazeteye ihtiyaç vardı. Çünkü bunu bültenlerle devam ettiremezdik, bunu bildirilerle devam ettiremezdik."¹³²

Partinin eski yöneticilerinden ve hukukçu Feridun Önsav ise gazete yayımlama konusundaki çabaları şöyle aktarmıştır: "O dönemde en büyük amacımız kitlelere ulaşabilmek için bir gazete çıkarmaktı. Barış, demokrasi, adada çözüm ve insan hakları konusunda mücadele etmek, insanlarımızın yaşam seviyesinin yükseltilmesine katkı koymak amacıyla bir gazete yaratmaktı. Bu amaçla İleri Limited diye bir şirket kurduk. Yayımcılık yapacak bu şirketimize sivil toplum kuruluşları ve çok sayıdaki yurttaşımız maddi katkı yapıyorlardı."¹³³

CTP'li yöneticilerin giriştiği gazete yayımlama çabasına toplumun değişik kesimlerinden yoğun destek alınmasına rağmen, bir matbaa kurmak henüz hayal bile edilemiyordu. Dolayısıyla yayımlanacak gazete için bir matbaa bulmak gerekiyordu.

¹³¹ 1972 yılı Temmuz ve Ekim aylarında iki ayrı emirname ile Kıbrıs'ta yasaklanan 535 adet kitap ve yayının isim listesinin ilan edildiği **Resmi Gazetelerin** kupürleri EK-2 ve EK-3'te sunulmuştur.

¹³² SİM TV-Yenidüzen, **age**.

¹³³ SİM TV-Yenidüzen, **age**.

Partinin kurucularından olan ancak sonradan partiden ayrılan Şair-Yazar Özker Yaşın, yayımını durdurduğu Savaş gazetesinin basıldığı ve aynı adı taşıyan kendisine ait “Savaş Matbaası”nın yeni gazetesinin basımı için kullanılabileceğini bildirmiştir. “Yenidüzen” gazetesini yayımlamak amacıyla yola çıkan CTP’li yöneticiler ise öncelikle matbaanın adını “Barış Basımevi” olarak değiştirmişlerdir. Partinin yöneticilerinden olan Bekir Azgın, gazete basmak amacıyla içine girilen Savaş Matbaası’nın durumu ile ilgili şunları belirtmekteydi: “Bir kere matbaa çok ilkeldi. Gazete kurşun harflerle dizilerek satır satır yapılıyordu. Matbaada fiilen çalışan arkadaşlarımızın büyük fedakarlıkları ile bu gazeteyi çıkarmaya başlamıştık.”¹³⁴

Matbaada görev üstlenmiş olan Parti yöneticilerinden Salih Usar ise şunları anlatmıştır: “Özker Yaşın’ın matbaasını devraldık. Bu matbaada kurşun kalıpları ile yapılan sayfaların baskısını yapan bir grafopress baskı makinesi vardı. Maşalı bir baskı makinesiydi. Bir dizgi makinesi, bir de giyotin vardı. Bu makineler uzun süre servisten de geçirilmemiş, bakımları yapılmamıştı.”¹³⁵ Yenidüzen gazetesinin ilk Yazı İşleri Müdürü Zihni Durmuş ise, o günlerdeki çabalar için şöyle konuşmuştur: “12 Aralık’ta çıkardık ilk sayıyı, bu bizim için çok büyük bir başarı ve büyük bir mutluluktu.”¹³⁶

Bir süre sonra Yenidüzen gazetesi baskı için Mağusa’ya, gazeteci ve siyasetçi İsmet Kotak’ın sahibi olduğu ve aynı isimli gazetesinin basıldığı “Kıbrıs Postası Basımevi” adlı matbaasına taşınmıştır. Gazete burada basılır ve Lefkoşa’ya getirilerek dağıtılırdı. Matbaa konusunda sıkıntıların devam edeceği biliniyordu. Yenidüzen’in kendi matbaasına sahip olması hedefi ile çalışmalar başlatılmıştır. CTP yöneticilerinden avukat Hüseyin Celal, “Bugün anlattığımızda çok önemli gelmiyor ancak o günlerde kendi matbaamız olması çok önemli idi bizim için. Her an birileri bize ‘gazetenizi yarın artık burada basmayacaksınız’ diyebilirdi. Lefkoşa’dan sonra, bir süre Mağusa’da İsmet Kotak’ın matbaasında bastık Yenidüzen’i. Daha sonra öğretmenlerin matbaası (Öğretmenler Sendikasına ait Yarın Matbaası) vardı orda bastık. Ve neticede kendi matbaamızı kurmak için hazırlıklara başladık.”¹³⁷

¹³⁴ SİM TV-Yenidüzen, age.

¹³⁵ SİM TV-Yenidüzen, age.

¹³⁶ SİM TV-Yenidüzen, age.

¹³⁷ SİM TV-Yenidüzen, age.

Kuzey Kıbrıs'taki demokrasi ve ifade özgürlüğü mücadelesi Türkiye'deki 12 Eylül 1980 askeri darbesinden de olumsuz etkilenmiştir. Bu dönemde Yenidüzen gazetesine Kuzey Kıbrıs'ta varolan matbaaların kapısı bir bir kapanmaktaydı. Dönemin CTP yöneticilerinden ve Yenidüzen matbaasının inşasından da sorumlu inşaat mühendisi Mustafa Murat, matbaa ihtiyacının zorunluluğuna ilişkin şunları anlatmıştır: “Matbaa inşaatı bir ihtiyaçtan doğar, Türkiye'deki 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte bu ihtiyaç katmerli bir şekilde gündeme geldi. Kimse sesimizi duyurmamızı istemiyordu. Matbaalardan kapı dışarı ediliyorduk. Dolayısı ile böyle bir yerimizin olması mutlaka gerekir diye değerlendirmiştik, o dönemdeki arkadaşlarla birlikte.”¹³⁸ Bu dönemde, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü konusunda mücadele veren diğer bir gazete ise 1976 yılında yayın yaşamına giren “Kurtuluş” gazetesiydi. Kurtuluş gazetesi sol muhalefetin diğer partisi Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP)'nin resmi yayın organı olarak yayımlanmaktaydı.

İlgili dönemde ana muhalefet olan TKP'nin resmi yayın organı olmasına rağmen yayınlarında “Devlet Başkanını eleştirdiği ve devlet başkanı aleyhine yayın yaptığı” gerekçesiyle Başsavcılık tarafından gazete aleyhine soruşturma açılmıştı. Soruşturma konusu olan yayın, “BRT devletin ve mücahidin değil, Denktaş'ın ve UBP'nin sesi” başlıklı yazıydı. Başsavcılığın, Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) Devlet Başkanı Denktaş'ı eleştirdiği gerekçesiyle gazete aleyhine soruşturma başlatması üzerine Kurtuluş gazetesinin 15 Ocak 1979 tarihli sayısı, “Basın özgürlüğü tehdit altında” manşeti ile yayınlanmıştı.

1.5.1. Siyasetin Doğrudan Tarafı Olarak Basın: Parti Gazeteciliği

Kuzey Kıbrıs'ta çok partili siyasal yaşamla birlikte Kıbrıs Türk basınının siyasetin doğrudan tarafı olarak rol üstlendiğini görmekteyiz. Kuzey Kıbrıs'ta basının üstlendiği bu yeni rol, Kıbrıs Türk basınında yeni bir dönemi, parti gazeteciliği dönemini başlatmıştır. Çok partili siyasal yaşama geçilirken Kuzey

¹³⁸ SİM TV-Yenidüzen, **age**.

Kıbrıs'ta yalnızca 3 gazete Halkın Sesi, Bozkurt ve Zaman gazeteleri yayımlarını sürdürmekteydi. Bir sıkıyönetim anayasası niteliği taşıyan Temel Kurallar'ın yürürlükte bulunduğu dönemde Halkın Sesi ve Bozkurt dışındaki tüm gazeteler yayın yaşamından çekilmişti.

Yalnızca, 1973 yılı Şubat ayında yapılması öngörülen seçimlerde tek aday kaldığından Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçildiği ilan edilen ve dolayısıyla Kıbrıs Türk Toplum Liderliğini de Dr. Fazıl Küçük'ten seçimsiz devralan Rauf Raif Denктаş'ın yönetimine destek vermek üzere "Zaman" adlı gazete yayın yaşamına girmişti. Zaman gazetesinin sahibi Türk Toplum Lideri Rauf Denктаş'ın oğlu Raif Denктаş idi. Zaman gazetesi bu dönemde gelişmekte olan iç muhalefete karşı Kıbrıs Türk Toplum Liderliğinin savunuculuğunu üstlenmiştir.

1975'teki yeni Anayasal düzen ve çok partili siyasal yaşama geçişin ardından 1975 yılı Aralık ayında "Yenidüzen" gazetesi yayın yaşamına girmiştir. Yenidüzen gazetesi sol çizgidedir ve Cumhuriyetçi Türk Partisi yöneticileri tarafından yayımlanmaktaydı. Bu dönemde Yenidüzen gazetesi CTP'nin savunuculuğunu yapmakta ve parti sözcülerinin görüş, düşünce ve demeçlerini halka ulaştırmaktaydı. Böylelikle Yenidüzen gazetesi, Kıbrıs Türk toplumunda ilk parti gazetesi örneğini oluşturmuştur. Kuzey Kıbrıs'ın, 1970 yılı Aralık ayında kurulan Cumhuriyetçi Türk Partisinin (CTP) ardından ikinci siyasal partisi olarak 1975 yılı Ekim ayında Ulusal Birlik Partisi (UBP), Kıbrıs Türk Toplum Lideri Rauf Denктаş başkanlığında ve Kıbrıs Türk toplumunun iktidar partisi olarak kurulmuştur. UBP merkez sağ çizgide, milliyetçi bir partidir. UBP'nin kuruluşu ile birlikte Raif Denктаş tarafından yayımı sürdürülmekte olan Zaman gazetesi de UBP'nin yayın organı niteliğine bürünmüştür.

1976 yılındaki Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) Devlet Başkanlığı ve Kıbrıs Türk Federe Meclisi Milletvekilliği Genel Seçimleri arifesinde Ulusal Birlik Partisi, "Ulus" adlı bir gazete daha çıkarmıştır. Ulus gazetesinin UBP'nin resmi yayın organı olduğu da künyesinde yer almıştır. Böylelikle UBP, Zaman ve Ulus adlı iki gazetenin tam desteğinde 1976 yılı Haziran ayındaki Devlet Başkanlığı ve Milletvekilliği Genel Seçimlerine hazırlanmıştır.

1976 yılı Mart ayında kurulan merkez sol çizgideki Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP) ise, 1976 yılı Haziran ayındaki Devlet Başkanlığı ve Milletvekilliği Genel Seçimlerine hazırlanırken, partinin resmi yayın organı olduğunu künyesine de yazdığı “Kurtuluş” gazetesinin yayınına başlamıştır. Ayrıca, partinin kurucu üyelerinden Mahide Ergün’ün, Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası’nın (KTÖS) desteği ile yayımladığı “Yarın” adlı gazete de seçimlerde Toplumcu Kurtuluş Partisi’ne tam destek vermiştir. Böylelikle TKP de, iki gazetenin tam desteğinde seçimlere hazırlanmıştır.

Ulusal Birlik Partisi’ne seçimlerde destek veren “Ulus” gazetesi ile Toplumcu Kurtuluş Partisi’ne destek veren “Yarın” gazetesi seçimlerden kısa süre sonra kapanmışlardır. Kıbrıs Türk basınında çok partili siyasal yaşama geçişle birlikte, siyaset üretimine önemli bir katkı koyan parti gazeteleri 1990’lı yıllara kadar Kıbrıs Türk basınındaki ağırlıklı yerini korumuştur. Kıbrıs Türk siyasal yaşamına yön veren dört büyük siyasal parti CTP, UBP, DP ve TKP’nin yayımladıkları gazeteler de dahil olmak üzere, 1975 yılı itibarı ile Kuzey Kıbrıs’ın yayın yaşamında yer alan parti gazeteleri ve yayımlandıkları tarih aralıkları incelendiğinde, bazı gazetelerin çok kısa ömürlü olduğu veya yalnızca seçimlere yönelik yayımlandığı ortaya çıkmaktadır.¹³⁹ Kuzey Kıbrıs’taki parti gazeteciliği 1990’lı yıllara kadar olan medyadaki ağırlıklı yerini korumasa da bugün de halen varlığını sürdürmektedir.

1.5.2. Bir İtiraf: “Kıbrıs’ta Sol Muhalefeti, Suçladık ve Dışladık”

Gül İnanç, “Büyükelçiler Anlatıyor, Türk Diplomasisinde Kıbrıs (1970-1991)” adlı kitabında 1979-1984 yılları arasında Kıbrıs’ta görev yapan Büyükelçi İnal Batu’nun açıklamalarına da yer vermektedir. İnal Batu, Gül İnanç’a yaptığı açıklamalarda, hem Büyükelçiliğin hem de askeri yetkililerin Kıbrıs’taki sol muhalefeti sert açıklamalarla suçlayarak, dışladıklarını itiraf etmektedir. İnal Batu, sol muhalefete yönelik uygulamalar konusunda şunları anlatmıştır:

“Genelkurmay, Büyükelçilik -Büyükelçilik derken, Türk hükümeti- ve TMT arasında kurumsal bir çatışma olmamıştır. Geriye kalıyor Kıbrıs Türk yönetimi. O da 1980’li yıllara kadar çok zayıftı. Sistem içi muhalefet, yani Türkiye’ye bağlı Denktaş’a ve onun arkadaşlarına karşı muhalefet, ancak 1970’li yılların sonunda,

¹³⁹ 1975’ten günümüze yayımlanmış olan **Siyasal Parti Gazetelerinin** dökümü EK-4’te verilmiştir.

1980'lerde başladı ve bu bir sol muhalefet olarak gelişti. İşte o dönemde CTP ile bizim kurumlar arasında çatışmalar başladı. Nitekim (CTP Genel Başkanı) Özker Özgür, (TKP Genel Başkanı) Alpay Durduran gibi Kıbrıslı liderler Genelkurmay, büyükelçilik ve Denktaş'ı üzecek, kızdıracak çıkışlar yapmaya başladılar. Onlara karşı bir şiddet uygulanmadı, radikal tedbirler alınmadı, ancak, onlar dışlandı.

Seçimlerde bütün kurumlar açık bir şekilde mevcut hükümetin (Ulusal Birlik Partisi hükümeti) ve Denktaş'ın yanında yer aldı, bu şekilde sol muhalefete karşı konuldu. Bu tarz gerginliklerin yaşandığı dönemde CTP liderlerinin ellerindeki diplomatik pasaportlara el konulması ve onları suçlayan sert açıklamaların yapılması gibi oldukça sert tedbirler de uygulandı... Bir evrim yaşandı ve bugün sol birinci parti oldu.”¹⁴⁰

Büyükelçi İnal Batu'nun anlattıklarının en somut örneği 1990 yılındaki Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği genel seçimlerinde yaşanmıştır. 1990 yılında Kıbrıs'ta basın ve ifade özgürlüğü ile siyasal özgürlükler üzerindeki baskı ve tehditleri geriletebilmek amacıyla muhalefet partileri ittifak yaparak, Ulusal Birlik Partisi (UBP)'ni iktidardan indirmek amacıyla, Demokratik Mücadele Partisi (DMP)'ni oluşturmuşlar ve tek parti çatısı altında seçime katılmışlardır. Ancak Büyükelçilik, askeri yetkililer ve Türkiye'deki ANAP iktidarının müdahalesi ile Kıbrıs'taki muhalefet seçimleri kazanamamıştır.

Açıktan yapılan müdahaleler nedeni ile CTP ve TKP milletvekilleri Meclisi boykot etmişlerdir. Milletvekillerinin boykot kararı Demokratik Mücadele Partisi (DMP)'nin yaptığı yazılı açıklama ile duyurulmuştur. 18 Mayıs 1990 tarihli ve “Halkımıza” başlıklı bildiriye Demokratik Mücadele Partisi (DMP), Kıbrıs Türk halkı ile şu görüşleri paylaşmıştır:

“Seçimlerde iktidar güçlerinin muhalefete karşı sürdürdüğü kampanya yalana, iftiraya, baskı ve teröre dayandı. Türkiye'deki iktidar güçleri seçimlerimize müdahale etti. ANAP iktidarı Denktaş'tan ve UBP'den yana ağırlık koyarken, seçmenimize muhalefeti ve muhalif adayları hain ve istenmez göstermeye çalıştı. UBP'yi iktidarda tutmak için TRT'ye yayınlar yaptırıldı. Elçilik mensupları ve kimi subaylar devrede tutuldu. Dış müdahale, devlet baskı ve terörü, para ve çıkar karşılığı demokratik özü katledilen bu seçimlerin sonuçlarını hiçbir şey olmamış gibi kabullenmemize olanak yoktur.

Halkımızın hür, serbest ve demokratik bir seçimle iradesini belirtmesi engellenmiş, kendi yöneticilerini seçme hakkı ona çok görülmüştür. Bütün demokrasi güçleriyle

¹⁴⁰ Gül İnanç, **Büyükelçiler Anlatıyor Türk Diplomasisinde Kıbrıs (1970-1991)**, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007).

birlikte, tek parti diktatörlüğü yerine çoğulcu ve katılımcı bir demokratik rejim kurmak için mücadele etmeye kararlıyız. Bunun bir gereği olarak, demokratikleştirilmiş bir seçim yasası altında müdahalesiz, baskısız, özgür ve serbest bir erken seçime gidilmesi için mücadeleyi sürdüreceğiz.”¹⁴¹

“Kıbrıs’ta Siyasal Dönüşüm: Meydandan Medyaya” başlıklı doktora tezinde Kıbrıs’taki seçimlere müdahalede medyanın etkili bir araç olarak kullanıldığına dikkat çeken Gürdal Hüdaoğlu, tezinde şu bilgilere de yer vermiştir:

“1990 seçimlerinde televizyonun etkisi BRT’den çok TRT’nin yayınları sonrasında hissedildi. CTP ile TKP’nin boykot gerekçesi olarak öne sürdükleri “Türkiye’nin müdahalesi”nden kastettikleri şey büyük ölçüde TRT televizyonunda yayınlanan bir açık oturumdu. Türkiye’li bir grup Denктаş yanlısı profesörün katıldığı açık oturumda, Kıbrıslı seçmenlerin Denктаş’a ve UBP’ye oy vermeleri gerektiği belirtilmişti.

TRT’nin KKTC seçimlerine müdahale nitelikli yayınları Nisan ayı başlarında kurum içinde sorun olmaya başlamış; hatta bu yüzden 3 Haber Dairesi Başkan Yardımcısı görevlerinden alınmıştı. Fakat TRT’nin seçimlere yönelik yayınları bundan sonra da devam etti. Açıkoturumun KKTC’de izlenememesi için Yüksek Seçim Kurulu’nu tedbir almaya çağıran DMP’nin bu girişimi sonuçsuz kalınca yayın seçmenlerin evlerine ulaştı. DMP bu programın özellikle Türkiye kökenli seçmenler üzerinde baskı oluşturduğunu düşünüyordu. CTP ve TKP yetkilileri, boykot nedenlerinin başında bu açıkoturumu sayıyorlardı.”¹⁴²

¹⁴¹ **Demokratik Mücadele Partisi (DMP)**; Kuzey Kıbrıs’ta 1990 yılı Milletvekilliği Genel Seçimleri öncesinde muhalefet partilerinin bir araya gelerek oluşturdukları seçim ittifakı partisi ve bu partinin seçimlerin ardından yayımladığı “**Halkımıza**” başlıklı 18 Mayıs 1990 tarihli bildirisinden aktarılmıştır. Bildirinin kupürü EK-5’te sunulmuştur.

¹⁴² Gürdal Hüdaoğlu, “**Kıbrıs’ta Siyasal Dönüşüm: Meydandan Medyaya**”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, YDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Ana Bilim Dalı, 2011), 201-202.

İKİNCİ BÖLÜM:
KUZEY KIBRIS'TA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN
SÖYLEMLERİN VE YENİ KAVRAYIŞLARIN ANALİZİ

2.1. Siyasal İktidarların Basını Dava Yoluyla Susturma Girişimleri

Kuzey Kıbrıs'ta basının dava yoluyla susturulma girişimlerinin örnekleri de mevcuttur. Basına açılan davaların en dikkat çekici olanları görev başındaki yani siyasal erki elinde bulunduran Cumhurbaşkanı, Başbakan veya Bakanlar tarafından açılan davalardır. Bu davaların “zem ve kadih” (yayın yoluyla hakaret) gerekçesiyle açıldığı ileri sürülse de, bu yöndeki suçlamanın yoruma açık olduğu ve gerçekte siyasal amaçlı ve ilgili basın yayın organlarını susturmaya yönelik bir girişim olduğu gözlemlenmektedir. Basınla ilgili yasalardaki kısmi değişikliklere rağmen halen İngiliz sömürge döneminden kalma yasaların geçerliliğini koruduğu Kuzey Kıbrıs'ta devleti yönetenler aleyhine yayın yoluyla eleştiride bulunmak dava konusu olabilmektedir. Nitekim, cumhurbaşkanını eleştirdiği için Yenidüzen gazetesine ve matbaasına el konmak istenmiştir. Başbakanı eleştiren bir karikatür yayımladığı için Ortam gazetesine zem ve kadih davası açılmıştır. Kıbrıs Postası gazetesi, başbakan ve bakanları eleştiren yazısı nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Cumhurbaşkanı eleştirdiği için Avrupa gazetesi yazarları hapse gönderilmiştir.

1974 sonrasında ilk kez 1986 yılında görev başında bulunan Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş tarafından Yenidüzen gazetesi aleyhine zem ve kadih davası açılmıştır. Dava konusu 16 Aralık 1985 tarihli Yenidüzen gazetesinin üçüncü sayfasında yayımlanan “Babalar” başlıklı köşe yazısıydı.¹⁴³ Kuzey Kıbrıs Türk

¹⁴³ **Yenidüzen Gazetesi** aleyhine açılan ve bir ayı aşkın bir süre Kuzey Kıbrıs'ta gündemden düşmeyen zem ve kadih davasına kaynaklık eden 16 Aralık 1985 tarihli “**Babalar**” yazısının kupaürü EK-6'da sunulmuştur.

Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ilgili yazı nedeniyle açtığı davada, ilgili yazının “küçük düşürücü, ün kırıcı, şeref ve haysiyet zedeleyici, aleyhine nefret ve şüphe uyandırıcı” olduğu iddiasıyla tazminat talebinde bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Denktaş, Yenidüzen gazetesinden sonra, Avrupa gazetesinin yayınları nedeniyle de zem ve kadih davaları açmıştır.

Mahkeme, davacı cumhurbaşkanı olması nedeni ile o güne kadar Kıbrıs Türk basınında görülmemiş bir tazminata hükmetmiştir. Mahkeme Yenidüzen gazetesi ile yazının yazarı Cumhuriyetçi Türk Partisi Genel Başkanı ve dönemin Ana Muhalefet Lideri Özker Özgür’ü birlikte 200 milyon TL tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Aynı zamanda bir hukukçu olan o dönemin CTP Genel Sekreteri Naci Talat Usar, Babalar davası hakkındaki kararlar ile ilgili olarak 22 Ocak 1988 tarihinde Yenidüzen gazetesinde bu konuyla ilgili yazdığı yazısında şöyle demiştir: “Denktaş’a 200 milyon. Özgür ve Yenidüzen bu ödenmesi hemen hemen olanaksız tazminat miktarını ödemeye mahkûm. İcra memurları kapıda. Hak, adalet, Anayasa, Anayasanın basımevlerine ve makinelerine el konulamaz kuralını koyan 29. Maddesi gözlerden uzak tozlu raflarda.”¹⁴⁴ Ve ödenemeyen parayı tahsil etmek gerekçesiyle devlet gücüyle Yenidüzen matbaasına el konmak ve Yenidüzen gazetesi susturulmak istenmiştir.

O dönemde CTP’nin Merkez yöneticilerinden olan KKTC’nin 2’nci Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat, o günlere ilişkin şunları anlatmıştır: “Bizler kol kola polisin karşısında idik. Yangın arabaları vardı. Su sıkmaya hazırlanıyorduk. Polis ha yürüdü ha yürüyecek ve çatışma başlayacaktı.”¹⁴⁵ Büyük bir direniş örneği sergilendi. Bu çatışmayı kimse göze alamazdı. Mahkemenin ara emriyle icra durdu ve polis geri çekildi. “Babalar” davası konusunda Özker Özgür’ün eşi Zehra Özgür ise şunları ifade etmiştir: “Yenidüzen gazetesinin muhalif yazıları vardı. Yönetime karşı duruşları vardı. Ve hazmedilmezdi. Polis, vurun girin emrinin verilmesini bekliyordu. Ve kol kola girdiler, bütün muhalefet milletvekilleri Yenidüzen matbaasının önünde. Çok iyi hatırlarım, polisler, ‘vur emri gelecek ve vuracağız’ diyerek ve gözlerinden şıpır şıpır yaşlar akarak bekliyorduk matbaanın karşısında. Böyle bir direnişti. Büyük bir kalabalık vardı. Her gece. Giremediler matbaaya.

¹⁴⁴ Naci Talat Vakfı, **Köşe Yazılarında Demokrasi Kavgası**, (Lefkoşa, 2009), 165.

¹⁴⁵ SİM TV-Yenidüzen, **age**.

Amaçları matbaaya girip, makineleri alıp el koymaktı. Olmadı. Yapamadılar sonuçta.”¹⁴⁶ Zehra Özgür’ün, o günlere ilişkin aktardığı şu bilgiler de dönemin özelliklerini yansıtmaya açısından önemlidir: “Simge olarak Özker hocayı gördükleri için, hoşlarına gitmeyen bir politik olayda hemen tehdit mektupları gelirdi. Eve gelirdi, partiye gelirdi. Öldürüleceği, çocuklarına zarar verileceği yazardı bu mektuplarda. Bir ara çığırından çıktı ve gerçekten partililer de korktu. Biz de korktuk. Arkadaşları nöbet beklerlerdi sabaha kadar. Dışarıda beklerlerdi. Kimsenin ruhu sezmeden evin içinde beklerlerdi. Arkadaşları için de çok özverili ve çok zordu. Kolay değildi bir başkasının evinde uyumadan sabahlayıp, ertesi gün işe veya partiye gitmek.”¹⁴⁷ Yenidüzen gazetesi baskıyla, tehditle, tazminat ve icra kararlarıyla da susturulamadı. Tüm bu zorluklara rağmen Yenidüzen gazetesi demokratik hak ve özgürlüklerin, ifade özgürlüğünün, basın ve yayın özgürlüğünün, Kıbrıs adasında “barış gazeteciliğinin” örneği olmaya ısrarla devam etmektedir.

Kıbrıs Postası gazetesinin 17 Temmuz 1986 tarihli sayısında yayımlanan “Jaguar ve Mercedes”¹⁴⁸ başlıklı yazı nedeniyle de, Başbakan Eroğlu, Maliye Bakanı Taşkent Atasayan ve Ulaştırma Bakanı Mehmet Bayram tarafından “kendilerine hakaret edildiği” iddiası ile gazete aleyhine zem ve kadih davası açmışlardır. Mahkeme, Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine açılan davanın kararında, “tazminat miktarını tespit ederken tarafların özel durumları ile davanın özel koşulları dikkate alınmıştır” denilerek, Başbakan Eroğlu’na 35 milyon TL ve Bakanlar Mehmet Bayram ile Taşkent Atasayan’a da 15’er milyon TL olmak üzere toplam 65 milyon TL tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Böylelikle Kıbrıs Postası gazetesi toplamda 65 milyon TL tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Kıbrıs Postası gazetesi ödediği yüksek tazminatların ardından kısa bir süre sonra yayın yaşamına son vermiştir.

Ortam gazetesinin 7 Mart 1987 tarihli sayısında yayımlanan Hüseyin Çakmak’a ait karikatür¹⁴⁹ nedeniyle de Başbakan Derviş Eroğlu tarafından

¹⁴⁶ Özker Özgür Barış Ve Demokrasi Vakfı, **Güvercin Alkışı**, (Lefkoşa, 2010), 233-234.

¹⁴⁷ Özker Özgür Barış Ve Demokrasi Vakfı, **age**, 233.

¹⁴⁸ Hakkında zem ve kadih davası açılan 17 Temmuz 1986 tarihli **Kıbrıs Postası Gazetesinde** yayınlanmış olan **Jaguar ve Mercedes** başlıklı yazının kupürü EK-7’de sunulmuştur.

¹⁴⁹ Hakkında zem ve kadih davası açılan 7 Mart 1987 tarihli **Ortam Gazetesinde** yayınlanmış olan Hüseyin Çakmak’a ait **karikatürün** kupürü EK-8’de sunulmuştur. .

karikatürün çizeri Hüseyin Çakmak ve Ortam gazetesi aleyhine zem ve kadih davası açılmıştır. Yedi yıl boyunca çeşitli gerekçelerle ertelenen davada, aralıklarla gerçekleşen duruşmaların tamamlanmasının ardından mahkeme 6 Mayıs 1994 tarihinde karar için toplanmıştır. İki yargıcın gördüğü davada, yargıçların iki ayrı karara varması sonucu dava red ve iptal edilmiştir. Dava yargıçlarından birisi, “Başbakan’ın hayvan şeklinde yansıtılarak kendisine hakaret edildiğini, bu nedenle 200 milyon TL tazminat ödenmesi gerektiği” yargısına varırken, ikinci yargıç ise, “karikatürde hakaret unsuru bulunmadığına, bu nedenle de tazminat ödenmesini gerektirecek herhangi bir suç oluşmadığına” karar vermiştir.

Karikatür davasının böylesi bir sonuca ulaşmasının en önemli nedenlerinden birisi, 1993 yılı Aralık ayında gerçekleşen milletvekilliği erken genel seçimlerinde Ulusal Birlik Partisi’nin iktidarı kaybetmesi ve dolayısıyla Derviş Eroğlu’nun Başbakanlık koltuğunu devretmiş olması yani ülkedeki iktidar değişikliği iken, diğer önemli neden de basın özgürlüğüne ilişkin, yargıçlar dahil, yeni yasal düzenlemelerin gerektiği yönünde yaygınlaşmakta olan kanaatler ile sol siyasal parti CTP’nin de yer aldığı ve dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’la Yenidüzen gazetesine açılan dava nedeniyle karşı karşıya gelen muhalif lider Özker Özgür’ün Başbakan Yardımcısı olarak görev aldığı yeni koalisyon hükümetinin basın özgürlüğü konusunda adım atacağına ilişkin iddiaları olduğu söylenebilir.

Avrupa gazetesi aleyhine açılan davalar nedeniyle isim değiştirmiş ve “Afrika” olmuştur. KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş’ın Avrupa gazetesine açtığı zem ve kadih davaları nedeniyle 29 Aralık 1999 tarihinde gazete 120 Milyar TL’lik ağır para cezasına çarptırılmıştır. Yaklaşık iki yıl sonra 12 Aralık 2001 tarihinde ise haciz memurları polisle birlikte Avrupa gazetesinin binasını basarak bütün taşınır malları haczederek almıştır. Gazetenin bilgisayarları, faksları, masa ve dolapları haciz memurları tarafından götürülmüştür. Cumhurbaşkanı Denktaş’ın açtığı davalardan doğan tazminatın tahsili amacıyla gazetenin Yay-Sat dağıtım şirketinden alacağı satış gelirlerine de el konmuştur.

Tazminatın tahsili amacıyla tüm taşınır malları ile satış gelirlerine de el konulması üzerine, Avrupa gazetesi bir gün sonra 14 Aralık 2001’de yayını durdurmuştur. Avrupa gazetesi ekibi 15 Aralık 2001’de “Afrika” adıyla yeni bir

gazete yayınlamaya başlamıştır. Avrupa isim değiştirmiş, Afrika olmuştur. Afrika gazetesi, sonradan yayımladığı “Afrika’dan Mektup” başlıklı bir yazısında bu isim değişikliğini şöyle açıklamıştır: “Ve 12 Aralık 2001’de eskisinden daha geniş çaplı bir haciz operasyonu düzenlendi gazetemize karşı Denктаş tarafından... Gazetede ne varsa alıp götürdüler... Sandalye, masa ve koltuklara kadar... Gazetenin içi boşaldı, kiralık boş bir daire haline geldi adeta... Bu arada matbaayı da silip süpürdüler... Baskı makinesi, çinko, giyotin... Onları da alıp gittiler. Ancak bu defaki haczin başka bir yönü daha vardı... Denктаş bir de mahkeme kararıyla satış gelinine el koydu. Yani biz 'Avrupa'yı çıkarmaya devam etsek de, satışın parasını Denктаş alacaktı. Bu durumda yeni bir şirket kurmak ve başka isim altında bir gazete çıkarmanın dışında bir çare kalmamıştı. 'Afrika' işte böyle doğdu... Yeni gazeteye koymak istediğimiz 'Yeni Avrupa' ismine izin vermediler. İçinde 'Avrupa' sözünün geçmediği bir gazete olmasını şart koştular bize...”¹⁵⁰

Avrupa gazetesi yazarları casusluk iddiasıyla da tutuklanmışlardır. Avrupa gazetesinin, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı’nın emri ile bir ailenin evinden atıldığına ilişkin 29 Temmuz 1999 tarihinde yayımlanan haberi ve “Hiçbir Emir Yasaların Üzerinde Değildir” başlıklı yazısı üzerine, GKK Komutanını küçük düşürdüğü, hakaret edildiği iddiası ile Başsavcılık tarafından gazete aleyhine dava açılmıştır. Haberin ardından açılan dava süreci halen devam ederken, yaklaşık bir yıl sonra 7 Temmuz 2000 tarihinde gazete çalışanları casusluk suçlamasıyla tutuklanırlar. 18 Temmuz 2000 tarihinde ise, “devlet ve asker aleyhine casusluk yaptıkları” iddiası ile tutuklanan Avrupa yazarları “haklarında delil olmadığı” mahkemece teyit edilerek serbest bırakılmışlardır. Böylelikle casusluk suçlaması fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Mahkemenin 20 Haziran 2001 tarihli kararında, “dava konusu tüm yazıların sanıklarca yıkıcı niyetle yazılmadığı hususunda buldu yaparım” denilerek sanıklar suçsuz bulunmuş ve beraat ettirilmişlerdir.

Avrupa gazetesi yazarları ayrıca haklarında açılan ceza davası nedeniyle ise 6 ay hapislikle cezalandırılmışlardır. Güvenlik Kuvvetleri Komutanı’na (GKK) hakaret

¹⁵⁰ Afrika Gazetesi, 15 Aralık 2010, 3.

edildiği iddiasıyla haklarında açılan davadan 2001 yılında beraat eden Avrupa gazetesi yazarları bir başka yazıdan dolayı Cumhurbaşkanına hakaret edildiği iddiasıyla 2002 yılında 6 ay hapse mahkûm edilmişlerdir. Avrupa gazetesi yazarlarından Memduh Ener'in 29 Temmuz 1999 tarihinde yayınlanan "Bir Numaralı Vatan Haini Kim?"¹⁵¹ başlıklı yazısı bahane edilerek, Cumhurbaşkanı Denktaş'a hain dendiği iddiası ile Başsavcılık tarafından açılan ceza davasında mahkeme 8 Ağustos 2002 tarihinde bu kez "neşren hakaret suçu" işlendiğine karar vererek, yazının sahibi Memduh Ener ile Yazı İşleri Müdürü Şener Levent hakkında hapis cezası vermiştir. Kararı okuyan yargıç, "suçun kime karşı işlendiğinin de önemli olduğunu" belirterek, "suçun Cumhurbaşkanı Denktaş'a karşı işlendiğini, bunun da işlenen suçu ağırlaştırdığını" belirtti ve bu değerlendirmenin ardından "6 ay hapis cezası" verdiğini açıkladı.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra ilk kez yayınlanan bir yazı nedeniyle iki gazetecinin mahkeme kararı ile hapse gönderilmesinin ardından Türkiye'nin Hürriyet gazetesine konuşan dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, mahkeme kararını savundu ve gazetecilerin hapse gönderilmesini, 'gerekli ve kaçınılmaz bir icraat' olarak nitelendirdi. Hürriyet gazetesi 10 Ağustos 2002 tarihli nüshasında, "KKTC'de Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ile Türkiye'nin Kıbrıs politikası aleyhine yayın yapan 'Afrika' adlı gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent ile köşe yazarlarından Memduh Ener, 6'şar ay hapis cezasına çarptırıldı" spot başlığı ile sunduğu haberinde, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın mahkeme kararını şu ifadelerle yorumladığı belirtilmiştir: "Gerekli ve kaçınılmaz bir icraat. Memleket başıbozukların elinde değil. Karar, kalemini silah olarak kullanan gazetecilerin varlığını teyit etmesi bakımından üzücü. Mahkeme kararı, yasa tanımayan, insan haysiyet ve şerefini hiçe sayan, kişileri, makamları, askerimizi, Türkiye'mizi geç-gündüz kötileyen kalemlerin bulunduğunu gösterdiği için üzücü."

¹⁵¹ **Avrupa/Afrika Gazetesi** yazarlarının 6 ay hapisle cezalandırılmalarına neden olan 29 Temmuz 1999 tarihli Avrupa gazetesinde yayınlanan Memduh Ener'in kaleme aldığı "**Bir Numaralı Hain Kim?**" başlıklı yazının kupürü EK-9'da sunulmuştur.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Denктаş'a göre; Kıbrıs Türk basını, TC ve KKTC siyasi makamları ile bu makamlarda oturan kişiler ve Türk askeri makamları ile yine bu makamlarda oturan kişiler hakkında eleştirel yorum yapmama konusunda kendini sınırlandırmalıdır. Aksi tutum ve davranış suç sayılmalıdır.

2.1.1. Basında “Zem ve Kadih” İle Ceza Davalarının Yer Alış Biçimleri

Yenidüzen gazetesi aleyhine açılan ve “Babalar” davası olarak anılan zem ve kadih davası çeşitli yönleriyle bir ay süre ile basının gündeminde kalmıştır. Yenidüzen davasının ardından Kıbrıs Postası ve Ortam gazeteleri aleyhine açılan davalar da peşi sıra gelmiştir. 28 Aralık tarihinde Yenidüzen gazetesi aleyhine açılan zem ve kadih davasıyla ilgili mahkeme kararını açıklamış ve gazeteyi mahkûm etmiştir. Aynı dönemde, Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine açılan zem ve kadih davasının mahkemedeki duruşmaları devam ederken, Ortam gazetesi aleyhine de dava dosyalanmıştı.

Tablo-3: Yenidüzen Gazetesinin 200 Milyon Tazminata Mahkûm Edilmesine İlişkin Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
29 Aralık 1987	Yenidüzen Gazetesi	Karara Bak: 200 Milyon CTP Merkez Yönetim Kurulu, Denктаş-Özgür Davasında CTP Genel Başkanı Özker Özgür'e ve Yenidüzen Ltd'e 200 Milyonluk Cezayı Yorumladı: Amaç Muhalefeti Sindirmek
29 Aralık 1987	Ortam Gazetesi	Denктаş-Özgür Davasında Mahkeme Kararı Açıklandı/ İstenen Tazminat: 200 Milyon TL
29 Aralık 1987	KıbrısPostası Gazetesi	Kıbrıs Tarihinin En Ağır Tazminatı: 200 Milyon
29 Aralık 1987	Halkın Sesi Gazetesi	Denктаş-Özgür Davasında Hüküm: 200 Milyon

29 Aralık 1987	Birlik Gazetesi	Denktaş ile Özgür Arasındaki Babalar Davası Sonuçlandı: 200 Milyon Tazminat/ Özgür ve Yenidüzen Gazetesi Yöneticileri 200 Milyon TL Maddi Tazminat Ödeme Cezasına Çarptırıldı/ Dava, Kıbrıs'ta Bugüne Kadar En Çok Maddi Tazminatla Sonuçlanan Zem ve Kadih Davasıdır
7 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	İşte Niyet: Hedef Matbaamız
8 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	Londra'da Yayınlanmakta Olan Times Gazetesi Özgür-Denktaş Davasına Geniş Yer Verdi/ Times: Kıbrıs'ta Barış Umutları İçin Gerileme
8 Ocak 1988	Ortam Gazetesi	TKP Parti Meclisi Denktaş-Özgür Davasını Değerlendirdi: Diyalog Şart
11 Ocak 1988	Ortam Gazetesi	TKP'nin Çağrısına Denktaş ve Eroğlu'ndan Yanıt Yok

29 Aralık 1987-28 Ocak 1988 tarihleri arasında 5 adet günlük gazetenin davayla ilgili gelişmeler konusundaki sunuşları ve yorumları taranarak, davalara ilişkin bakış açıları ve ileri sürdükleri iddiaları karşılaştırmalı olarak basın özgürlüğü açısından analiz edilmiştir. Yenidüzen gazetesi 29 Aralık 1987 tarihli sayısında "Babalar" davasıyla ilgili mahkeme kararına ilişkin haberi, "Karara Bak: 200 Milyon/ CTP Merkez Yönetim Kurulu, Denktaş-Özgür Davasında CTP Genel Başkanı Özker Özgür'e ve Yenidüzen Ltd'e 200 Milyonluk Cezayı Yorumladı: Amaç Muhalefeti Sindirmek" başlıklarıyla yayınlamıştır.

Manşetten verilen haberde mahkemenin, Yenidüzen gazetesi ile "Babalar" makalesinin yazarı CTP Genel Başkanı Özker Özgür'ün Cumhurbaşkanı Denktaş'a 200 milyon TL ödemeye mahkûm ettiği belirtilerek şu görüşlere yer verilmiştir: "Kesilen tazminat miktarı sadece Kıbrıs ölçülerinde değil, dünya ölçülerinde bile şaşırtıcı boyutlarda yüksek ve aşırıdır. Mahkeme heyetinin bu kararı mahkemeleri, iktidar güçlerinin muhaliflerini sindirip susturmada etkili bir zemin yapma çığırını açabilecek bir nitelik de taşımaktadır. İktidar güçlerinin peş peşe açtığı bu tür davalarla muhalefeti ve muhalif basını baskı altına almak istediği herkesin bildiği bir gerçektir. Amaçları kişilerin, gazetelerin ve örgütlerin ödeme gücünü aşan tazminat kararları ile muhalif seslerin susturulmasıdır."

Ortam gazetesi 29 Aralık 1987 tarihli sayısında “Babalar” yazısıyla ilgili davaya ilişkin yargı kararını manşetinden haber yapmış ve haberi şu başlıklarla sunmuştur: “Denktaş-Özgür Davasında Mahkeme Kararı Açıklandı/ İstenen Tazminat: 200 Milyon TL” Ortam gazetesi kararla ilgili olarak, Özker Özgür’ün kararın muhalefeti susturmaya yönelik olduğuna ilişkin demecine de yer vermiş ve haberin alt başlığında, “Özgür: İstinafa gideceğiz” ifadelerini kullanmıştır.

Kıbrıs Postası gazetesi 29 Aralık 1987 tarihli sayısında Cumhurbaşkanı Denktaş’ın Yenidüzen gazetesi aleyhine açtığı davayla ilgili mahkeme kararını manşetinden duyurmuştur. Kıbrıs Postası haberini, “Kıbrıs Tarihinin En Ağır Tazminatı: 200 Milyon” başlıklarıyla vermiştir. Kıbrıs Postası kararla ilgili olarak CTP Merkez Yönetim Kurulu’nun değerlendirmesine de yer vererek haberinde, “İktidar güçlerinin peş peşe açtığı bu tür davalarla, muhalefeti ve muhalif basını baskı altına almak istediğini” belirtmiştir.

Halkın Sesi gazetesi de 29 Aralık 1987 tarihli sayısının manşetini Yenidüzen gazetesi aleyhine sonuçlanan yargı kararına ayırmıştır. Halkın Sesi gazetesi ilgili haberi, “Denktaş-Özgür Davasında Hüküm: 200 Milyon” ifadeleriyle sunmuştur. Halkın Sesi gazetesi haberini mahkemede okunan karara dayandırmış olup, taraflardan herhangi birinin değerlendirmesine haberinde yer vermemiştir.

Birlik gazetesinin 29 Aralık 1987 tarihli sayısının manşeti de Yenidüzen’le ilgili davanın mahkeme kararıdır. Birlik gazetesi haberini, “Denktaş ile Özgür Arasındaki Babalar Davası Sonuçlandı: 200 Milyon Tazminat/ Özgür ve Yenidüzen Gazetesi Yöneticileri 200 Milyon TL Maddi Tazminat Ödeme Cezasına Çarptırıldı/ Dava, Kıbrıs’ta Bugüne Kadar En Çok Maddi Tazminatla Sonuçlanan Zem ve Kadih Davasıdır” başlıklarıyla vermiştir. Birlik gazetesinin haberi sunuşunda, Yenidüzen gazetesi yöneticileri ile Özker Özgür’ün “cezaya çarptırıldığı” ifadesi kullanılmış, dolayısıyla dava konusu yazıda suçun işlendiği ve cezasının kesildiği kabul edilmiştir.

Yenidüzen gazetesi 7 Ocak 1988 tarihli sayısında manşetten verdiği haberinde şu başlıkları kullanmıştır: “İşte Niyet: Hedef Matbaamız”. Bu başlık altında verilen haberin içeriğinde ise, “Tazminat olarak öngörülen 200 milyon TL’yi ne Özker

Özgür'ün ne de Yenidüzen'in ödeme gücü olmadığı biline biline bu miktar kesilmiş ve matbaanın kapatılması hedeflenmiştir” ifadelerine yer verilmiştir. Yenidüzen gazetesi 8 Ocak 1988 tarihli sayısında ise İngiltere’de yayınlanmakta olan Times gazetesinin davaya ilişkin haberini manşetine taşımıştır. Yenidüzen gazetesi haberi şu başlıklarla sunmuştur: “Londra’da Yayınlanmakta Olan Times Gazetesi Özgür-Denktaş Davasına Geniş Yer Verdi/ Times: Kıbrıs’ta Barış Umutları İçin Gerileme”. Times gazetesinin haberinde şu cümlelerin kullanıldığına da dikkat çekilmiştir: “Denktaş’ın zem ve kadih zaferi muhalefeti ezebilir. Türk yönetimindeki Kuzey Kıbrıs liderinin açtığı olağandışı zem ve kadih davasında verilen karar politik rakibini iflasla tehdit ederken bölünmüş adada uzun süreli çözüm umutlarını azaltmıştır.”

Ortam gazetesi 8 Ocak 1988 tarihli sayısında gazetenin manşetini Toplumcu Kurtuluş Partisi’nin davaya ilişkin değerlendirmelerine ayırmıştır. Haberde şu başlıklar kullanılmıştır: “TKP Parti Meclisi Denktaş-Özgür Davasını Değerlendirdi: Diyalog Şart”. Haberin alt başlığında ise TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı’nın basına yaptığı açıklamadan şu alıntılar aktarılmıştır: “Yıllardan beri düzene muhalefet edenler ağır ve seviyesizce saldırılara uğruyor. Cumhurbaşkanlığı ve ana muhalefet makamlarının sorunlarını mahkemede çözümlenmesi olanaksızdır. Demokrasi gereği hoşgörü ortamı gerekir. Yüz yüze ilişki ve yakın diyalog zorunludur. Kesilen ceza, kişinin ödeme gücünün çok üstünde ise o zaman başka niyetlerin varlığı ortaya çıkar.”

Ortam gazetesi 11 Ocak 1988 tarihli sayısında Toplumcu Kurtuluş Partisi’nin basınla ilgili davaların geri çekilmesi yönündeki çabasını manşetine taşımıştır. Ortam gazetesi bu konuyla ilgili haberinde şu başlıkları kullanmıştır: “TKP’nin Çağrısına Denktaş ve Eroğlu’ndan Yanıt Yok”. Haberin alt başlığı ise şöyle: “Yurttaşlar politikacı ile gazetecilerin mahkeme koridorlarında hesaplaşmaya başlamasından endişe duyduklarını belirtiyorlar.”

Tablo-4: Cumhurbaşkanlığına Siyah Çelenk Eylemiyle İlgili Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
13 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	Cumhurbaşkanlığına Siyah Çelenk Kondu
13 Ocak 1988	Ortam Gazetesi	Sessiz bir protesto yürüyüşü yapan CTP, Cumhurbaşkanı Denктаş'ın kapısına üstünde 200 milyon lira yazılı kara bir çelenk koydu. KKTC'de basın davaları ile başlayan tehlikeli tırmanış büyüyor. 200 milyonluk karardan sonra ilk kez konuşan Denктаş, CTP'ye sert çıktı: "Kaşınıyorlar"
13 Ocak 1988	Kıbrıs Postası Gazetesi	Siyah Çelenk Kondu: Denктаş Özgür Sürtüşmesi Kıbrıs Postası Davasında Tanıkların Dinlendi
13 Ocak 1988	Halkın Sesi Gazetesi	İç Politikada Gerginlik Doruk Noktasında Cumhurbaşkanlığına bırakılan siyah çelenk bardağı taşırmıştır
13 Ocak 1988	Birlik Gazetesi	Denктаş tazminat davası hakkında açıklama yaptı: Adaletin bileğini kimse bükemez
14 Ocak 1988	Birlik Gazetesi	KKTC Olgusunu Yıpratmaya Yönelik Sorumsuz ve Çirkin Kampanya

Yenidüzen gazetesi 13 Ocak 1988 tarihli sayısında, 200 milyonluk tazminat kararının protesto edildiği haberini manşetinden vermiştir. Haberde, "Cumhurbaşkanlığına Siyah Çelenk Kondu" başlıkları kullanılmıştır. Haberde iki fotoğraf kullanılmış, fotoğraflardan birisi üzerinde 200 milyon yazılı siyah çelengin taşındığı yürüyüş kortejini yansıtmış, diğer fotoğraf ise siyah çelengin Cumhurbaşkanlığı kapısına bırakıldığı anı belgelemiştir. Haberde, siyah çelenkle protesto eyleminde CTP'li yetkililerin yanı sıra çeşitli sivil toplum örgütü temsilcilerinin de yer aldığı belirtilmiştir. Ayrıca haberde, siyah çelenk eyleminin ardından katılımcıların, Başbakan ve bazı bakanlar tarafından dava edilen ve duruşmaları başlamış olan Kıbrıs Postası gazetesinin davasının Lefkoşa mahkemesindeki duruşmasını topluca izlemeye gittikleri de belirtilmiştir. Manşet haberin hemen altında, Kıbrıs Postası gazetesinin mahkemede duruşmasının haberi de yer almıştır. Haber, "Jaguar ve Mercedes Davası Sürüyor" başlığı ile verilmiştir.

Dava, ilgili dönemde Kıbrıs Postası gazetesi yazarı olan Şener Levent'in "Jaguar ve Mercedes" başlıklı makalesi nedeniyle açılmış ve gazetenin sahibi İsmet Kotak ile makale yazarı Şener Levent dava edilmiştir.

Ortam gazetesinin 13 Ocak 1988 tarihli sayısının manşeti de siyah çelenk eylemine ayrılmıştı. Ortam gazetesi Denктаş'a kara çelenk haberinde, "Sessiz bir protesto yürüyüşü yapan CTP, Cumhurbaşkanı Denктаş'ın kapısına üstünde 200 milyon lira yazılı kara bir çelenk koydu" başlığını kullanmıştır. Ortam gazetesi Cumhurbaşkanı Denктаş'ın siyah çelenk eylemine tepkisini de ön sayfadan vermiştir. Ortam gazetesi Denктаş'ın tepkisi ile ilgili haberde ise şu başlıkları kullanmıştır: "KKTC'de basın davaları ile başlayan tehlikeli tırmanış büyüyor. 200 milyonluk karardan sonra ilk kez konuşan Denктаş, CTP'ye sert çıktı: "Kaşınıyorlar". Aynı haberde alt başlık olarak ise şu ifade yer almıştır: "Denктаş, CTP yöneticilerinin hapse girmek için tahriklerde bulunduğunu öne sürdü." Kıbrıs Postası gazetesinin 13 Ocak 1988 tarihli sayısının manşetinde, "Siyah Çelenk Kondu: Denктаş Özgür Sürtüşmesi" başlıkları yer almıştır. Haberde Cumhurbaşkanlığı kapısına bırakılan siyah çelengi yansıtan fotoğraf da kullanılmıştır. Kıbrıs Postası gazetesi devam etmekte olan kendisiyle ilgili davaya da ön sayfadan yer vermiş ve "Kıbrıs Postası Davasında" tanıkların dinlendiğini yazmıştır.

Halkın Sesi gazetesinin de 13 Ocak 1988 tarihli sayısının manşeti siyah çelenk eylemiydi. Halkın Sesi gazetesi eylemle ilgili haberinde şu başlıkları kullanmıştır: "İç Politikada Gerginlik Doruk Noktasında". Halkın Sesi gazetesi haberinde, 200 milyon yazılı siyah çelengin taşındığı yürüyüş kortejinin fotoğrafını da kullanmıştır. Fotoğraf altında ise, "200 milyonun ilk taksidi siyah bir çelenk" ifadelerine yer verilmiştir. Haberini, Cumhurbaşkanı Denктаş'ın yaptığı açıklama ile birleştiren Halkın Sesi gazetesi alt başlıkta ise şu ifadeye yer vermiştir: "Cumhurbaşkanlığına bırakılan siyah çelenk bardağı taşırmıştır".

Birlik gazetesi 13 Ocak 1988 tarihli sayısında tüm gazetelerin manşetinde yer alan siyah çelenkli protesto eylemine sayfalarına yer vermemiş ancak yalnızca eylem nedeniyle Cumhurbaşkanı Denктаş'ın yaptığı açıklamayı manşetine taşımıştır. Birlik gazetesinin manşetinden verdiği haberin başlıkları şöyleydi: "Denктаş tazminat davası hakkında açıklama yaptı: Adaletin bileğini kimse bükemez". Haberin alt

başlığında ise şu ifadeler yer verilmiştir: “CTP, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olgusunu yok etmek için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti doğduğu an başlattığı girişimlerini bu dava nedeniyle doruk noktasına çıkartmıştır ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin dayandığı tüm özerk kuruluşlarla Cumhurbaşkanlığı müessesesini dünya indinde küçük düşürmek, etkisiz hale getirmek için AKEL’in bile yapamadığını bilinçli ve hesaplı bir şekilde yapmaktadır.” Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi Cumhurbaşkanı Denktaş ve Birlik gazetesine göre, CTP’nin eylemlerinin basın ve ifade özgürlüğü ile uzak yakın ilgisi yoktur. CTP davayı bahane ederek, Kıbrıs Rum Komünist AKEL partisinin bile yapamadığını gerçekleştirmek için eyleme geçmiştir. Dolayısıyla KKTC devletini yok etmeyi hedefleyen CTP komünisttir, Rumcudur ve vatan hainidir.

Birlik gazetesi 14 Ocak 1988 tarihli sayısının manşetini bu kez Ulusal Birlik Partisi’nin açıklamasına dayanarak şu başlıklarla vermiştir: “KKTC Olgusunu Yıpratmaya Yönelik Sorumsuz ve Çirkin Kampanya”. Alt başlıkta ise şu ifadeler dikkat çekiciydi: “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olgusunu yıkıp onun yerine ‘Yenidüzen’ dedikleri bir dikta rejimi kurmayı amaçlayan anarşist kökenli girişimler karşısında kesinlikle Ulusal Birlik Partisini bulacaktır.” Birlik gazetesi UBP’nin, CTP’nin anarşik eylemlerini şiddetle kınadığını da belirttiği manşet haberinde, Yenidüzen’in bir gün önceki ‘Cumhurbaşkanlığına siyah çelenk konu’ başlıklı manşet haberini kupür olarak kullanmıştır. Birlik gazetesinin yayınından da anlaşılacağı gibi iktidar partisi UBP de, konuya basın ve ifade özgürlüğü açısından değil devlete karşı suç işlenmekte olduğu açısından yaklaşmıştır.

Tablo-5: Yenidüzen Matbaasına Zorla Haciz Girişimine İlişkin Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
15 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	Faşizm Kapımızda Polis Desteğindeki İcra Memurları Gün Boyunca Matbaayı Mühürleme Girişimini Sürdüdü: Direniyoruz / Basın İçin Kara Gün Adaletsizliği protesto ediyoruz Sesimizi kısamayacaklar/ Polis Gazeteciye Saldırdı
15 Ocak 1988	Ortam Gazetesi	Tehlikeli Tırmanış Gerilimli Gün/ Yenidüzen matbaası mühürlenmek istendi/ Gazeteci Yaşar Karadoğan polisçe tartaklandı
15 Ocak 1988	Kıbrıs Postası Gazetesi	Anayasa Çiğnendi Lefkoşa'da Acı Olaylar Yaşandı
15 Ocak 1988	Birlik Gazetesi	18 Kuruluş Ortak Açıklama Yaptı: CTP'ye Uyarı Demokratik hukuk devletini yıkıp, ülkeyi kargaşa ortamına sürüklemeye çalışanlar bizleri her zaman karşılarında bulacaklardır
16 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	Direnişimize Tam Destek Matbaamız dün de Muhasara Altındaydı
16 Ocak 1988	Ortam Gazetesi	200 milyon tazminatla başlayan tehlikeli tırmanış sürüyor: Çatışmaya An Kaldı Dünyanın hiçbir ülkesinde Devlet Başkanı, Başbakan ve Bakanlar böylesine pervasızca ve peş peşe basın davası açmazlar
16 Ocak 1988	Kıbrıs Postası Gazetesi	Böyle Mi Olacaktık Denktaş olaya 'milli' hava vermek için girişim yapıyor
16 Ocak 1988	Halkın Sesi Gazetesi	Zem ve Kadih Davası Meclis'te
16 Ocak 1988	Birlik Gazetesi	CTP, KKTC'yi Yıkma Yönelik Kararın Londra'da Alındığını Açıkladı
17 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	Haklı Direnişimize Uluslararası Dayanışma
19 Ocak 1988	Ortam Gazetesi	Hoşgörü Ortamı Şart 200 Milyon İştah Kabarttı/ Yenidüzen ve Kıbrıs Postası'ndan Sıra Ortam'a Geldi/ Dava İsterisi!

19 Ocak 1988	Kıbrıs Postası Gazetesi	Kan Akıtılmasın / Topuz gücü ile haciz olmaz Kıbrıs Postası Davasında Son Gün
19 Ocak 1988	Halkın Sesi Gazetesi	Denktaş-Özgür ve Eroğlu-Kotak Davasında Önemli Gün: Tansiyon Şimdilik Düştü TKP Ortamın Yumuşatılması Çağrısını Yineledi
19 Ocak 1988	Birlik Gazetesi	TKP Kuzu Postunda: Akıncı'nın Ard Niyetli Çağrısına Hayır. CTP'nin KKTC'yi Yıkma Yönelik Eylemlerine Karşı Nefret.
23 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	Muhalef Basına Yönelik Saldırı ve Matbaamızın Zorla Haczedilmek İstenmesi Meclis'te Tartışıldı: Direniş Devlet Terörüne Karşıydı. 200 Milyonluk Tazminat Kararı Türkiye Basınında.
25 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	200 Milyonluk Tazminat Hakkında İngiltere Parlamentosuna Karar Önerisi Sunuldu: Amaç Muhalefeti Susturmak.
25 Ocak 1988	Birlik Gazetesi	Birçok eski mücahit ve TMT'ci, CTP yöneticilerini 'ihanet içinde' bulunmakla suçladılar: Meclis'i Terk Edin.
28 Ocak 1988	Yenidüzen Gazetesi	İngiltere'den Yeni Bir Dayanışma.

Yenidüzen gazetesinin 15 Ocak 1988 tarihli sürmanşeti: "Faşizm Kapımızda". Manşet haberin başlıkları ise: "Polis Desteğindeki İcra Memurları Gün Boyunca Matbaayı Mühürleme Girişimini Sürdürdü: Direniyoruz". Gazetenin birinci sayfası tamamıyla matbaa önündeki direnişe ayrılmıştır. Sayfada iki adet fotoğraf kullanılmıştır. Sür manşetin hemen altında 6 sütun üzerine yerleştirilen fotoğrafta Özker Özgür ve CTP milletvekillerinin en ön sırada durduğu arkada ise parti üyeleri ile Yenidüzen çalışanlarının dizildiği ve matbaa kapısının tam önünde etten duvar örerek matbaaya girişleri engelledikleri bir fotoğraf ile sayfanın alt sağ köşesinde 3 sütun üzerine matbaa karşısında bekleyen polislerin fotoğrafı yerleştirilmiştir. Haberde şu ifadeler de yer verilmiştir: "Gazetemizde yayınlanan "Babalar" yazısı gerekçe yapılarak Lefkoşa Organize Sanayi Bölgesindeki matbaamızı mühürleyerek haciz etmek ve bu yolla sesimizi kesmek girişimleri dün de sürdürülmüştür. İcra memurları dün çok sayıda polis desteğinde yeniden gelerek icra işlemi için matbaa önünde beklemişlerdir."

15 Ocak 1988 tarihli Yenidüzen gazetesi arka sayfasını da tamamen direniş eylemi haberlerine ayırmıştır. Yenidüzen'in arka sayfasında 6 sütun üzerine yazılan başlıkta "Basın İçin Kara Gün: 14 Ocak 1988" ibareleri okunmaktadır. Yenidüzen matbaası önünde haciz işleminin engellenmesi amacıyla direnişlerini devam ettiren kalabalığı yansıtan bir fotoğraf da yine 6 sütun üzerine yerleştirilmiştir. Fotoğraf altında ise, "Adaletsizliği protesto ediyoruz/ Sesimizi kısamayacaklar" ifadeleri yazılmıştır. Sayfanın sol alt kenarında "Polis Gazeteciye Saldırdı" başlıklı habere yer verilmiştir. Haberde, Ortam gazetesi muhabiri Yaşar Karadoğan'ın görev yaparken polisin müdahalesine maruz kaldığı ve fotoğraf makinesinin elinden alınmak istendiği belirtilmiştir.

Ortam gazetesi 15 Ocak 1988 tarihli sayısında Yenidüzen matbaası önündeki direniş manşetinden "Tehlikeli Tırmanış" başlığı ile duyurmuştur. Alt başlıklarda ise şu ifadeler yer almıştır: "Gerilimli Gün/ Yenidüzen matbaası mühürlenmek istendi/ Gazeteci Yaşar Karadoğan polisçe tartaklandı". Ortam gazetesi zorla haciz girişimi konusunda TKP'nin tepkisini de gazetenin birinci sayfasından vermiştir. Ortam gazetesinin haberine göre, TKP Genel Başkanı Akıncı, "bir hakaret davasının anayasaya karşın bir basımevinin haczine dönüşmesini kabullenemeyiz" demiştir. Akıncı açıklamasında basın, özgür düşünce ve iktidar-muhalefet ilişkilerinde anlayış ve sağduyu ile hareket edilmesini de istemiştir. Ortam gazetesi manşet haberinde iki de fotoğraf kullanmış, fotoğraflardan birisi Yenidüzen matbaası önünde oluşturulan etten duvarı yansıtırken, diğer fotoğraf ise polisin gazeteci Yaşar Karadoğan'a müdahalesini ve fotoğraf makinesine el konulmak istenmesini belgelemiştir.

Kıbrıs Postası gazetesi de 15 Ocak 1988 tarihli sayısında Yenidüzen matbaasına yönelik polis zoruyla haciz girişimini manşetinden vermiştir. Kıbrıs Postası gazetesinin manşetine taşıdığı haberde şu başlıklar kullanılmıştır: "Anayasa Çiğnendi/ Lefkoşa'da Acı Olaylar Yaşandı". Haberin alt başlıklarında ise şunlar belirtilmiştir: "Anayasa'nın 29. maddesine rağmen dün Lefkoşa'da Yenidüzen Matbaası mühürlenilmek istendi. İstinaf ve Anayasa'nın ilgili maddesi dikkate alınmadan yapılan girişim polisle CTP'lileri ve destek veren tüm milletvekillerini karşı karşıya getirdi. Polis basın mensuplarını tartakladı. Resim çeken foto muhabiri izin almadı diye tutuklanmaya kalkıldı." Haberde, Yenidüzen matbaası önündeki

direnişten fotoğraflar kullanılmıştır. Polisin basın mensupları ile sürtüşmeye girdiği fotoğraf da sayfada yer almıştır.

Birlik gazetesi 15 Ocak 1988 tarihli sayısında Yenidüzen matbaasının polis zoruyla mühürlenmesi girişimini haber olarak yansıtmamıştır. Birlik gazetesi, Yenidüzen matbaasının haczedilmek istenmesi üzerine yaşanan tartışmalardan CTP'yi sorumlu tutan ve iktidar partisi UBP ile dirsek teması olan sağcı örgütlerin açıklamalarını manşetine taşımıştır. Birlik gazetesinin manşet haberinde şu başlıklar kullanılmıştır: “18 Kuruluş Ortak Açıklama Yaptı: CTP'ye Uyarı”. Birlik gazetesi haberin alt başlığında ise şu ifadelere yer vermiştir: “Demokratik hukuk devletini yıkıp, ülkeyi kargaşa ortamına sürüklemeye çalışanlar bizleri her zaman karşılarında bulacaklardır.” Birlik gazetesi 18 kuruluş temsilcisinin Cumhurbaşkanı Denктаş'ı ziyaret ederek destek belirttiğini de haberinde yayınlamış ancak haberde 18 kuruluşun isimleri verilmemiştir.

Yenidüzen gazetesi 16 Ocak 1988 tarihli sayısında sürmanşet yerine şu ifadelere yer vermiştir: “Anayasa Diyor Ki: Basın Araçlarının Korunması Madde 29. Yurttaşlara ait basımevi ve eklentileri ve basın araçları, suç aracı oldukları gerekçesiyle de olsa, zorla alınamaz veya el konulamaz veya işletilmekten alı konamaz. Oysa matbaamız dün de muhasara altındaydı.” Ön sayfadan verilen “Direnişimize Tam Destek” başlıklı haberde ise, 18 sendika ve sivil toplum örgütünün dayanışma bildirdiği belirtilerek, “Yenidüzen'e ve demokrasiye sahip çıkma mücadelemiz sürüyor” denmiştir.

Ortam Gazetesi 16 Ocak 1988 tarihli sayısında manşet haberinde şu başlıkları kullanmıştır: “200 milyon tazminatla başlayan tehlikeli tırmanış sürüyor: Çatışmaya An Kaldı”. Ortam gazetesinin manşetten verdiği haberin alt başlığında ise şu cümlelere yer verilmiştir: “Yenidüzen matbaasındaki kuşatma dün gün boyu sürdü. Çok sayıda polis, coplu birlikler ve itfaiye arabası haciz emrini uygulamak için harekete geçirildi. Polis komutanı hiçbir uyarıya aldırılmayarak gencecik polisleri zor kullanmak üzere ileri sürdü. Güneş batarken Yüksek Mahkeme'den çıkan ara emri son anda olay yerine yetiştirildi ve muhtemel kanlı bir çatışma önlendi.” Ortam gazetesi neredeyse ön sayfanın tümünü ayırdığı manşet haberinde dört adet fotoğraf

kullanmıştır. Fotoğraflar matbaa kapısında direnişe katılan kalabalığı ve müdahaleye hazır polis ekiplerini yansıtmaktadır.

Ortam gazetesi 16 Ocak 1988 tarihli sayısında sayfa 3'te ise 18 sivil toplum örgütünün Cumhurbaşkanı Denktaş'ın tavrına karşı Yenidüzen gazetesi önündeki direnişe destek verdiğini yazmıştır. Ortam gazetesi haberine "18'e 18" şeklinde başlık atmıştır. Birlik gazetesi bir gün önceki yayınında 18 örgütün Denktaş'a destek verdiğini manşetine taşımış ancak ilgili örgütlerin isimlerini açıklamamıştı. Ortam gazetesi "18'e 18" başlığını kullandığı haberinde şu alt başlıkları kullanmıştır: "Dünyanın hiçbir ülkesinde Devlet Başkanı, Başbakan ve Bakanlar böylesine pervasızca ve peş peşe basın davası açmazlar. Basını ve muhalefeti silindir gibi ezmek için yasaları ve anayasayı bu denli zorlamazlar. İnanıyoruz ki, kabile hayatından demokratik toplum hayatına geçerken, bu haklı direniş önemli bir kilometre taşı olacaktır." Ortam gazetesi, "Denktaş'ı Protesto Eden Örgütler" başlığı altında çerçeve içinde 18 sivil toplum örgütünün ismini de vermiştir.¹⁵²

Kıbrıs Postası gazetesi 16 Ocak 1988 tarihli sayısını "Böyle Mi Olacaktık" manşeti ile yayınlamıştır. Kıbrıs Postası gazetesi manşetten verdiği haberin alt başlıklarında ise şu ifadeleri kullanmıştır: "CTP'nin, 'icranın durdurulması başvurusu' reddedildi. Mahkeme kararı istinaf edildi. Olay Londra'ya yansıdı. İngiliz Lord Bethel, Denktaş'ı 'diktatör' ilan etti ve İngiliz sömürge yasasının günü geçmiş olduğunu vurguladı". Haberde, "Denktaş olaya 'milli' hava vermek için girişim yapıyor" ifadelerini de kullanan Kıbrıs Postası gazetesi, Cumhurbaşkanı Denktaş'ın 'kişisel hakaret davası' diyerek çıktığı yolda, "kendisinin yarattığı 18 örgütü" de devreye sokarak, aniden konunun 'milli mesele' olduğunu gündeme taşıdığını yazmıştır. Halkın Sesi gazetesi 16 Ocak 1988 tarihli sayısında Yenidüzen matbaası önündeki direnişe ilişkin haber veya yoruma yer vermezken, basın davaları

¹⁵² Yenidüzen gazetesi direnişine destek veren **18 sivil toplum örgütünün isimleri** şöyledir: "1.Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti, 2. KTÖS (Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası), 3.Yön-Sen (Kıbrıs Türk Devlet İşçileri Sendikası), 4.Dev-İş (Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu), 5.Tarım-Sen (Tarım İşçileri Sendikası) 6.BES (Belediye Emekçileri Sendikası), 7.Kıbrıs Türk Barış Derneği, 8.Emek-İş (Banka, Büro, Belediye ve Basın Emekçileri Sendikası), 9.Koley-Sen (Otel ve Turizm İşçileri Sendikası), 10.Devrimci Genel-İş, 11.Kıbrıs Türk Dış Hekimleri Birliği, 12.Devrimci Gençlik Derneği, 13.Güney Göçmenleri Birleşme ve Dayanışma Derneği, 14.Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği, 15. MET (Mağusa Emek Tiyatrosu), 16.AÖF-DER (Açık Öğretim Fakültesi Öğrenci Derneği),17.GASAD (Güzelyurt Amatör Sanatçılar Derneği, 18.YKB (Yurtsever Kadınlar Birliği).

konusundaki gelişmelere ilişkin olarak yalnızca Meclis'teki tartışmaları haber yapmıştır. Halkın Sesi gazetesi birinci sayfadan verdiği haberinde “Zem ve Kadih Davası Meclis'te” başlığını kullanmıştır.

Birlik gazetesinin 16 Ocak 1988 tarihli manşet haberiyle CTP'ye yönelik ağır ithamları gündeme taşımıştır. Birlik gazetesi tam bir manipülasyon örneği sergileyerek manşet haberinde şu başlıkları kullanmıştır: “CTP, KKTC'yi Yıkma Yönelik Kararın Londra'da Alındığını Açıkladı”. Haberde 3 adet fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflardan birisi Yenidüzen gazetesinin bir gün önceki matbaa önündeki direnişi yansıtan manşetinin kupürüdür. Fotoğraf altında şu ifadeler yer verilmiştir: “Yenidüzen matbaası kapısında Leninvari görünümde içinde taraftarlarına poz veren CTP yöneticileri.” Diğer iki resim Londra'da gerçekleşen ve CTP milletvekili Ergün Vehbi'nin konuşmacı olarak katıldığı konferanstan görüntüleri yansıtmaktadır. Bu fotoğrafların altyazıları ise şöyleydi: “Ergün Vehbi hafta başında Londra'da düzenlenen konferansta mahkeme kararına uymayıp her türlü eylemi uygulamaya koyacakları kararı aldıklarını açıkladı. Ergün Vehbi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini yıkmaya eylemlerinde yabancı basını da arkalarına alacaklarını söyledi.”

Yenidüzen gazetesi 17 Ocak 1988 tarihli sayısında sayfanın en üst kısmında altı sütuna matbaa önündeki direnişe katılan kalabalığı yansıtan bir fotoğraf kullanmıştır. Fotoğrafın altında şu yazı yayınlanmıştır: “Faşizmi kapımızdan sokmamak, haklarımıza sahip çıkmak, adaletsizliği kınamak için başlattığımız anayasal, haklı direnişimiz yerel ve uluslararası örgütlerden de dayanışma ve destek olarak sürüyor.” Manşetten verilen haberin başlıklarında ise şöyle denmiştir: “Haklı Direnişimize Uluslararası Dayanışma”. Manşetin alt başlığında ise Türkiye Balıkesir Barosu Başkanı Turgut İnal ile Uluslararası Öğrenci Birliği'nin Yenidüzen gazetesi önündeki direnişe dayanışma bildirdikleri ve ‘Demokratik özgürlükleri kısıtlamaktan başka amacı olmayan haksız tazminatın geri çekilmesini’ talep ettikleri yazılmıştır. Manşet haberin hemen altında ise Yenidüzen gazetesi yayın yönetmeni ve CTP milletvekili Ergün Vehbi'nin Birlik gazetesinin bir gün önceki manipüle ederek yayınladığı haberine yanıtı yer almıştır. Ergün Vehbi, Birlik gazetesinin ‘kimseye

ahlak dersi verecek hali olmadığını' belirtmiş ve yaptığı manipülasyonu 'çirkin yayın' olarak nitelendirmiştir.

Ortam gazetesi 19 Ocak 1988 tarihli sayısının ön sayfasını tamamen basın davalarına ayırmıştır. Gazete, TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın basın davalarına ilişkin gerçekleştirdiği basın toplantısını manşetinden vermiştir. Ortam gazetesi haberinde "Hoşgörü Ortamı Şart" başlığını kullanmıştır. TKP'nin tüm milletvekillerinin hazır bulunduğu basın toplantısında konuşan Akıncı, "Yüzlerce siyasi niteliği olmayan davada haciz işlemleri beklerken, Yenidüzen gazetesi davasında polis gücü ile topuz gücü ile haciz uygulatılmak istenmesinin karşısındayız" şeklinde görüş belirtmiştir. Gazete manşet haberin altında dört sütun üzerine "Jaguar ve Mercedes" başlıklı makale nedeniyle Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine Başbakan Eroğlu tarafından açılan davanın duruşmalarında tanıkların dinlenmesinin tamamlandığını, mahkemenin karara kaldığını yazmıştır. Yine manşet haberin hemen altında çift sütun üzerine ise, Ortam gazetesine Başbakan Eroğlu tarafından dava açıldığı haberine yer verilmiştir. Gazete Ortam gazetesine açılan davaya ilişkin haberinde şu başlıkları kullanmıştır: "200 Milyon İştah Kabarttı/ Yenidüzen ve Kıbrıs Postası'ndan Sonra Sıra Ortam'a Geldi/ Dava İsterisi!" Haberde Başbakan Eroğlu'nun 7 Mart 1987 tarihinde Ortam gazetesinde yayınlanan Hüseyin Çakmak'a ait karikatür nedeniyle dava açtığı ve 50 milyon TL'nin üzerinde tazminat talep ettiği belirtilmiştir.

Kıbrıs Postası gazetesi 19 Ocak 1988 tarihli sayısının manşetini TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın basın toplantısına ayırmıştır. Kıbrıs Postası gazetesi manşet haberini "Kan Akıtılmasın" başlığıyla yayınlamıştır. Kıbrıs Postası gazetesi Akıncı'nın "Topuz gücü ile haciz olmaz" sözlerine ise alt başlıkta yer vermiştir. Haberde, TKP Genel Başkanı Akıncı'nın Başbakan ve Bakanlar tarafından Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine açtıkları zem ve kadih davasına ilişkin değerlendirmede de bulunduğu ve basın davalarındaki tutumu nedeniyle hükümeti istifaya davet ettiği belirtilmiştir. Gazete manşet haberin hemen altında ise Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine Başbakan Eroğlu tarafından açılan mahkemede duruşmaları devam etmekte olan habere yer vermiştir. Haber, "Kıbrıs Postası Davasında Son Gün" başlığıyla yayınlanmış ve mahkemenin bir sonraki duruşmasının kararı açıklamak için

gerçekleşeceğini yazmıştır. Halkın Sesi gazetesi 19 Ocak 1988 tarihli sayısında, Yenidüzen gazetesi ve Kıbrıs Postası gazetesi ile ilgili davaları manşetine taşımıştır. Halkın Sesi gazetesi manşet haberini şu başlıklarla vermiştir: “Denktaş-Özgür ve Eroğlu-Kotak Davasında Önemli Gün: Tansiyon Şimdilik Düştü”. Halkın Sesi gazetesi yine birinci sayfasından verdiği basın davalarıyla ilgili diğer bir haberinde ise “TKP Ortamın Yumuşatılması Çağrısını Yineledi” başlığını kullanmıştır.

Birlik gazetesi 19 Ocak 1988 tarihli sayısının manşetini diğer gazeteler gibi TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın basın toplantısına ayırmıştır. Ancak Birlik gazetesi haberinde “TKP Başkanı Akıncı, son gelişmelerden siyasal avantaj sağlama taktiği içine girdi” yorumunda bulunarak, şu başlıkları kullanmıştır: “TKP Kuzu Postunda: Akıncı'nın Ard Niyetli Çağrısına Hayır”. Birlik gazetesi manşet haberinin hemen yanında üç sütun üzerine yayınladığı diğer haberinde ise şu başlıklara yer vermiştir: “CTP'nin KKTC'yi Yıkma Yönelik Eylemlerine Karşı Nefret”. Haberin alt başlığında ise, “Çeşitli kuruluşlar, CTP'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni yıpratmaya yönelik eylemlerini kınamaya devam ediyorlar” ifadelerine yer vermiştir. Birlik gazetesi bu haberinde de zorla haciz girişimine karşı yapılan eylemleri, basın ve ifade özgürlüğünü savunma amaçlı değil, devleti yıkmaya yönelik olduğunu ileri sürmektedir.

Yenidüzen gazetesi 23 Ocak 1988 tarihli sayısında, Yenidüzen matbaasına zorla haciz uygulanmasına yönelik girişimlerle diğer muhalif basına açılan zem ve kadih davalarının Meclis'teki tartışmalarına manşetinden yer vermiştir. Yenidüzen manşetten şu başlıkları kullanmıştır: “Muhalif Basına Yönelik Saldırı ve Matbaamızın Zorla Hacedilmek İstenmesi Meclis'te Tartışıldı: Direniş Devlet Terörüne Karşıydı”. CTP Milletvekili Naci Talat Usar'ın Meclis'teki konuşmasına atfen yayınlanan manşet haberin alt başlığında ise şu ifadeler yer verilmiştir: “İktidar güçleri ceza hukuku yerine özel hukuka dayanarak tazminat davaları ile muhalefeti ve muhalif gazeteleri susturmaya çalışıyorlar.” Yenidüzen gazetesi 23 Ocak 1988 tarihli sayısında sayfa 3'te ise, “200 Milyonluk Tazminat Kararı Türkiye Basınında” başlıklı habere yer vermiştir. Türkiye'de yayınlanan Cumhuriyet gazetesinin kupürünün de kullanıldığı haberde, Cumhuriyet gazetesinin haberini “CTP'den Yenidüzen gazetesine yönelik 200 milyon liralık hacize karşı direnme

kararı” başlığıyla sunmuştur. Cumhuriyet gazetesi haberinde şu ifadeler de yer vermiştir: “Ulusal Birlik Partisi saflarında milletvekilliği ve bakanlık yapmış birinin böyle bir davada yargıçlık yapması ve 200 milyon gibi astronomik bir tazminata karar vermesi ve bunun ardından da matbaanın haczedilmesi, konuyu salt bir hukuk davası olarak yorumlamaya olanak bırakmamaktadır.” Yenidüzen gazetesinin haberine göre Türkiye’de yayınlanan Söz gazetesi de, “Muhalefet Gazetesine 200 Milyon Ceza” başlığıyla habere sayfalarında yer vermiştir.

Yenidüzen gazetesi 25 Ocak 1988 tarihli sayısında, Yenidüzen gazetesinin haczedilmesi girişimlerinin İngiliz Parlamentosunun gündemine taşındığına dair haberi manşetinden yayınlamıştır. Haberin başlıkları şöyledir: “200 Milyonluk Tazminat Hakkında İngiltere Parlamentosuna Karar Önerisi Sunuldu: Amaç Muhalefeti Susturmak”. Haberde, Muhafazakar Parti milletvekili Robin Squire ile İşçi Partisi milletvekili Robin Corbett’in birlikte hazırladıkları ve 200 milyonluk tazminatı protesto eden karar önerisinde, yargının bağımsızlığı kurallarının ihlal edildiğine işaret edilmekte ve kararın bozulması talep edilmekteydi.

Birlik gazetesinin 25 Ocak 1988 tarihli manşet haberine göre ise, “Birçok eski mücahit ve TMT’ci, CTP yöneticilerini ‘ihamet içinde’ bulunmakla suçladılar.” Birlik gazetesi haberinde, “TMT ve TMT mensuplarına seviyesiz saldırılarda bulunup KKTC olgusunu yok etme eylemlerini sürdüren CTP’ye karşı tepkiler yoğunlaştı” cümlesine de yer vermiştir. Birlik gazetesi, gündemde bulunan basına yönelik davalara ilişkin hiçbir görüş beyan etmeden ve Yenidüzen matbaasının hazine karşı sürdürülen direnişi ‘devleti yıkmak isteyenlerin ve ihamet içinde olanların’ eylemleri olarak nitelendirmektedir. Birlik gazetesi bu kapsama dahil ettiği CTP’li milletvekillerini işaret ederek yayınladığı haberinde “Meclis’i Terk Edin” başlığını kullanmıştır.

Yenidüzen gazetesi 28 Ocak 1988 tarihli sayısında sayfa 3’ten verdiği haberinde “İngiltere’den Yeni Bir Dayanışma” başlığını kullanmıştır. Haberin alt başlığında ise şu bilgiler verilmiştir: Anti-emperyalist, anti-ırkçı ‘Liberation’ örgütü 200 milyonluk tazminat konusunda Londra’da bildiri dağıtmıştır ve bildiride, “ağır dava masrafları, mali olanaklara el konulması ve altından kalkılamayacak tazminatlar muhalefeti susturmak içindir” görüşüne yer verilmiştir.

Yenidüzen gazetesi aleyhine açılmış olan zem ve kadih davasında gazetenin kapanması sonucunu yaratacak yüksek bir tazminata hükmedilmiş olmasına rağmen yine de, basının manşetlerine yansıyan haberlerde basın özgürlüğünü sınırlandırmak değil, muhalefeti sindirmek iddiası öne çıkmıştır. Basında yer alan haberlerin satır aralarında “davalar yoluyla basına kısıtlamalar getirilmek istendiği” iddiaları yer almakla birlikte, bu iddialar başlıklara yansımamıştır. Gazete başlıkları soruna tamamen iktidar muhalefet ayrıştırmasına dayalı, siyasiler arası bir rekabeti öne çıkaran sunuşlar yapmışlardır. Kıbrıs Postası ile Ortam gazetesine açılan davaların sunuşlarında da muhalefet iktidar rekabetine dikkat çekilmeye devam edilmiştir.

Gazetelerin manşet haberlerinin hiçbirisinde basın özgürlüğü ve iletişim hakkına yöneltilen kısıtlayıcı girişime dikkat çekilmemiştir. Gazetelerin başlıklarında hakim olan bu sunumun bir nedeninin de, davacının cumhurbaşkanı, davalının ise Yenidüzen gazetesi köşe yazarı olmakla birlikte ana muhalefet lideri olmasından kaynaklanmış bir durum olduğunu ileri sürebiliriz. Sağ siyasetin temsilcisi gazeteler ise, muhalefetin ifade özgürlüğüne yönelik taleplerini, “devleti yıkmak isteyenlerin ve ihanet içinde olanların eylemleri” olarak nitelendirmiş ve gazete başlıklarını bu görüş çerçevesinde yansıtmıştır.

Tablo-6: Avrupa Gazetesine Haciz Uygulanmasıyla İlgili Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
13 Aralık 2001	Avrupa Gazetesi	2.Haciz Gazetemiz Avrupa’yı kapatmak için görülmemiş operasyon
13 Aralık 2001	Kıbrıs Gazetesi	Avrupa Gazetesine 3. Haciz
13 Aralık 2001	Yenidüzen Gazetesi	Avrupa Gazetesine Yine Haciz
13 Aralık 2001	Ortam Gazetesi	Avrupa Gazetesi Denктаş İçin Hacedildi
13 Aralık 2001	Demokrat Gazetesi	Avrupa Gazetesine Haciz

13 Aralık 2001	Birlik Gazetesi	Avrupa Gazetesine Haciz
14 Aralık 2001	Avrupa Gazetesi	Denktaş Avrupa'yı basan makineyi de alıp götürdü Linç!
14 Aralık 2001	Yenidüzen Gazetesi	5 Yılda Üç Kez Hacizin Anlamı Anayasanın 29. Maddesine Göre Basın Araçlarına El Konulamaz

Avrupa gazetesine açılan zem ve kadih davalarının ardından gazeteye haciz gelmesine ilişkin haberler 2 gün süre ile Kıbrıs Türk basınında farklı sunumlarla gündemdeki yerini almıştır. 13 Aralık ve 14 Aralık 2001 tarihlerinde hacizle ilgili farklı gazetelerin sunumları taranarak aktarılmıştır. Avrupa gazetesi 13 Aralık 2001 tarihli sayısında “3. Haciz” manşetiyle yayınlanmıştır. Gazetenin manşet haberinin üst başlığında “Gazetemiz Avrupa’yı kapatmak için görülmemiş operasyon” ifadesine yer verilmiştir. Haczin, Cumhurbaşkanı Denktaş’ın talebi üzerine konduğunu yazan gazete haberin alt başlığında ise şu ifadelerle yer vermiştir: “Gazetemiz yayımlandığı günden bu yana iki kere bombalandı, üç kere haciz edildi. Denktaş ve GKK tarafından casusluk komplosuna uğradı, hakkımızda dünya basın tarihinde görülmeyen ceza davaları açıldı.”

Kıbrıs gazetesi 13 Aralık 2001 tarihli sayısında haciz haberini 3. sayfasından “Avrupa Gazetesine 3. Haciz” başlığı ile vermiştir. Kıbrıs gazetesi, haciz olayıyla ilgili herhangi bir yorumda bulunmamıştır. Yenidüzen gazetesi 13 Aralık 2001 tarihli sayısında haciz haberini düzenli olarak yayınlamakta olduğu “Medya” sayfasından vermiştir. Yenidüzen haberde “Avrupa Gazetesine Yine Haciz” başlığını kullanmış ve üst başlıkta şu bilgileri vermiştir: “Cumhurbaşkanı Denktaş’ın 1999 yılında açtığı davadan alacağı tazminatı tahsil etmek için haciz memurları Avrupa gazetesi binasındaki eşyalara el koymuştur.” Haberde, Avrupa gazetesi yazarlarından Mehmet Levent’in Yenidüzen Medya’ya açıklama yaptığı ve “Her şeyimizi alabilirler ama Avrupa’nın kalemini alamazlar. Bunun için bizi ortadan kaldırmaları lazım. Gazetemiz çıkmaya devam edecek.” dediğini yazmıştır.

Ortam gazetesi 13 Aralık 2001 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberinde “Avrupa Gazetesi Denktaş İçin Hacedildi” başlığını kullanmış ve haberinde “5 yıldan bu yana yayın hayatında olan Avrupa gazetesi dün üçüncü kez hacize uğradı”

ifadelerine yer vermiştir. Demokrat gazetesi 13 Aralık 2001 tarihinde 3. sayfadan verdiği haberinde “Avrupa Gazetesine Haciz” başlığını kullanmıştır. Gazete haberinde, Şener Levent’in “Avrupa’nın yayınlanması için gereken her şeyin yapılacağını” söylediğini de yazmıştır. Birlik gazetesi 13 Aralık 2001 tarihli sayısında 4. sayfanın sol alt köşesinden verdiği haberinde “Avrupa Gazetesine Haciz” başlığını kullanmıştır. Birlik gazetesi, Şener Levent’in “haciz memurlarının gazete binasında buldukları her şeye el koyduklarını” söylediğini de haberinde belirtmiştir. Volkan gazetesi 13 Aralık 2001 tarihli sayısında Avrupa gazetesine haciz haberine yer vermemiştir. Avrupa gazetesi 14 Aralık 2001 tarihli sayısını “Linç!” manşeti ile yayınlamıştır. Avrupa gazetesine yönelik haciz uygulanması ile gazetenin linç edildiği mesajı verilen manşet haberin üst başlığında, “Denktaş Avrupa’yı basan makineyi de alıp götürdü” ifadesine yer verilmiştir. Haberin alt başlığında ise, “Bilgisayarlar, koltuklar, masalar ve sandalyelerden sonra makineler de götürüldü” denmiştir.

Yenidüzen gazetesi 14 Aralık 2001 tarihli sayısında Basın-Sen’in Avrupa gazetesine yönelik haciz işlemine tepkisini “5 Yılda Üç Kez Hacizin Anlamı” başlığıyla sayfalarına taşımıştır. “Medya” sayfasında yayınlanan haberde, Basın-Sen Başkanı Kemal Darbaz, Avrupa gazetesine beş yıllık yayın hayatında 3. haciz operasyonu yapıldığını hatırlatarak, “Ellerinde olsa kendilerini kopyalayarak ada üzerinde tek tip bir toplum yaratacaklar” şeklinde konuşmuştur. Basın-Sen açıklamasında “demokrasiden insan haklarından ve basın özgürlüğünden nasibini almamış devlet gücünü arkasına alan bir zihniyetin farklı seslerin tümünü ortadan kaldırmaya ant içtiği” belirtilmiştir. Yenidüzen gazetesi Avrupa gazetesine yönelik haciz işlemine Yurtsever Birlik Hareketi’nin de tepki gösterdiğini yazmıştır. Baskı makinelerinin hacedilmesinin anayasaya aykırı olduğunu ileri süren YBH’nın açıklamasına ilişkin haber, “Anayasanın 29. Maddesine Göre Basın Araçlarına El Konulamaz” başlığıyla verilmiştir.

Tablo-7: Avrupa Gazetesi Yazarlarının Casusluk İddiasıyla Tutuklanmalarıyla İlgili Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
8 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Biri Kayıp Biri Tutuklu
8 Temmuz 2000	Kıbrıs Gazetesi	Gazeteciler Tutuklandı
8 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Şener Levent Tutuklandı
8 Temmuz 2000	Ortam Gazetesi	Şener Levent Gözaltına Alındı
8 Temmuz 2000	Demokrat Gazetesi	Şener Levent Casusluk Suçu İle Tutuklandı
9 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Vatan hainliği yetmedi, şimdi de üstümüze casusluk çamuru atıldı: Ali Nihat Terörü
9 Temmuz 2000	Kıbrıs Gazetesi	5 Tutuklu
10 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Komutan Derhal Görevden Alınsın
10 Temmuz 2000	Kıbrıs Gazetesi	Tutuklu sayısının 6'ya yükseldi
10 Temmuz 2000	Birlik Gazetesi	Gündeme Casusluk Bombası Düştü: 5 Tutuklu
11 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Tutuklamalar Komplo
11 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Askeri Mahkeme Bugün Toplanacak
11 Temmuz 2000	Demokrat Gazetesi	Casusluk davasında altı tutuklu yeniden mahkemeye çıkarılıyor/ Delil Belge Var
12 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Komplo Skandala Dönüştü: Fiyasko
12 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Yetmez Hepsi Serbest Bırakılmalı Casusluk davası komplodan skandala dönüştü
12 Temmuz 2000	Ortam Gazetesi	Casus Sanıklarından İki Serbest
15 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Faşizm Azıttı
15 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Zararlı Faaliyet Levent'in Yazılarımı!
18 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Komplonun İflası Casusluk davasında büyük skandal: Yurttaşların telefonları polis tarafından dinleniyor
18 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Komplo Komediyeye Dönüştü

18 Temmuz 2000	Demokrat Gazetesi	Komplo, Kasıt Yok
19 Temmuz 2000	Avrupa Gazetesi	Zafer
19 Temmuz 2000	Kıbrıs Gazetesi	Tutuklular Serbest Kaldı
19 Temmuz 2000	Yenidüzen Gazetesi	Komplo Balonu Söndü
19 Temmuz 2000	Ortam Gazetesi	Casusluk Davasında Tutuklu Kalmadı
19 Temmuz 2000	Birlik Gazetesi	Casusluk Davası Tutuklusu Kalmadı

Avrupa gazetesi yazarlarının casusluk iddiası ile tutuklanmaları ise 10 günü aşkın bir süreyle basın ve kamuoyunun gündeminde kalmıştır. 8 Temmuz - 19 Temmuz 2000 tarihleri arasında günlük yayın yapan 6 farklı gazetede yaptığımız taramalarla gündemdeki tartışmaların farklı gazeteler tarafından nasıl sunulduğu derlenmiş ve aktarılmıştır. Avrupa gazetesi 8 Temmuz 2000 tarihli sayısında genel yayın yönetmeni Şener Levent'in kayıp, köşe yazarı Ali Osman'ın ise tutuklu olduğunu bildirmiştir. Avrupa gazetesi bu gelişme üzerine başlık üstü yazısında şu cümleleri kullanmıştır: "Hala özgürüm diye sevinmeyin. Bir gün siz de kayıplara karışabilirsiniz." Gazetenin manşeti ise, Şener Levent ile Ali Osman'ın fotoğraflarının hemen altına yerleştirilen "Biri Kayıp Biri Tutuklu" ifadesinden oluşmuştur. Alt başlıkta ise şu bilgilere yer verilmiştir: "Genel yayın yönetmenimiz Şener Levent gazete idarehanesindeki odasından 'biraz sonra gelirim' diyerek ayrıldı ve bir daha geri dönmedi. Gazetemizin baskıya verildiği ana kadar Şener Levent ve Ali Osman'la görüşme istemlerimiz bütün çabalarımıza rağmen reddedildi."

Kıbrıs gazetesi 8 Temmuz 2000 tarihli sayısını "Gazeteciler Tutuklandı" manşetiyle yayınlamıştır. Manşet haberin üst başlığında "Avrupa gazetesi genel yayın yönetmeni Şener Levent ve köşe yazarı Ali Osman dün tutuklandı. Yeni tutuklamalar bekleniyor" ifadeleri yer almıştır. Haberin alt başlığında ise şu bilgiler verilmiştir: "Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı basın bürosundan dün bir açıklama yapıldı ve 'Olayın çok ciddi boyutta olduğu, soruşturmanın her yönü ile kapsamlı olarak devam ettiği' duyurulmuştur. GKK basın bürosunun tutukluların isimlerinin

ve sayılarının belirtilmediği basın açıklamasında, ‘Gazete görünümü altında askeri çevrelere sızmaya çalışan ve bu yönde faaliyetler yürüten şebekeden’ söz edilmiştir.” Yenidüzen gazetesi 8 Temmuz 2000 tarihli sayısında Şener Levent’in fotoğrafı ile yayınladığı ön sayfa haberinde “Şener Levent Tutuklandı” başlığını kullanmıştır. Polisin, “Şener Levent’le görüşmek isteyen avukatlara dahi izin vermediği” belirtilen Yenidüzen gazetesinin haberinde, “gazetecilerin bu şekilde tutuklanmasının demokrasimiz açısından üzücü olduğu” görüşüne yer verilmiştir.

Ortam gazetesi 8 Temmuz 2000 tarihli sayısının sürmanşetinde “Şener Levent Gözaltına Alındı” başlığını kullanmıştır. Haberin alt başlığında ise Avrupa gazetesi köşeyazarı Ali Osman Tabak’ın da gözaltına alındığını yazmıştır. Ortam gazetesi gözaltıların gerekçelerine ilişkin bilgi edinilemediğini de haberine eklemiştir. Demokrat gazetesi 8 Temmuz 2000 tarihli sayısında tutuklama olayını manşetinden vermiştir. “Son Dakika” anonsuyla verilen manşetin başlığında “Şener Levent Casusluk Suçu İle Tutuklandı” denmiştir. Haberde şu ifadeler yer verilmiştir: “Yaklaşık 3 yıl önce yayın hayatına atılan ve Anavatan Türkiye ve GKK aleyhinde yayınları ile dikkat çeken Avrupa gazetesinin sahibi Şener Levent dün polis tarafından casusluk yaptığı iddiası ile tutuklandı. Şener Levent ile birlikte yine aynı gazetenin yazarlarından Ali Osman ve Harun Denizkan da aynı suçtan tutuklandı.”

Avrupa gazetesi, yazarlarının tutuklanmasından GKK komutanını sorumlu tutarak 9 Temmuz 2000 tarihli sayısına “Ali Nihat Terörü” manşetini atmıştır. Manşetin üst başlığında “Vatan hainliği yetmedi, şimdi de üstümüze casusluk çamuru atıldı” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin alt başlığında ise “Şener Levent’in evine silahlı baskın düzenlendiği” de yazılmıştır. Manşetin hemen altında ise bazı siyasi partiler ile sendika ve sivil toplum örgütlerinin tutuklamalara gösterdikleri tepkinin haberi verilmiştir. Avrupa gazetesi örgütlerin tepkilerine ilişkin haberini, “Aralarında CTP ve YBH’nın da bulunduğu 19 örgüt, Ali Nihat Özeyranlı’nın görevden alınmasını talep etti: Generalini Geri Al” başlığı ile vermiştir. Haberin alt başlığında ise, örgütlerin yaptığı ortak açıklamada, “bu yargısız infaz niteliğindeki kararın geri alınması ve tutukluların serbest bırakılmasının” talep edildiği belirtilerek, şu alıntı kullanılmıştır: “Güvenlik Kuvvetleri Komutanı uzun bir süreden beri Kıbrıs Türkünü tehdit edip halkımıza hakaret etmektedir. Açık toplum

olabilmenin gerekliliğini yerine getirme çabasında olan bir gazetenin sesini kısımaya çalışan ve askercil tavırları daha da ileriye götürerek mini-darbe niteliğinde bir tutuklama operasyonu gerçekleştiren GKK, Kıbrıs Türk toplumunun sivil idaresine de darbe vurmuştur.”

Kıbrıs gazetesi 9 Temmuz 2000 tarihli sayısının manşet haberini “5 Tutuklu” başlığıyla ve tutuklu bulunan Avrupa gazetesi yazarlarının polis nezaretinde mahkemeye çıkarılırken yansıtan fotoğraflarıyla yayınlamıştır. Kıbrıs gazetesi haberin alt başlıklarında ise şu bilgileri vermiştir: “Polis ekipleri dün Şener Levent’in eşliğinde, Avrupa gazetesinin merkez binasını, bürosunu ve matbaasını didik didik aradı. Tutukluların aileleri, milletvekilleri, gazeteciler, sendikacılar ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinden oluşan yaklaşık 150 kişilik grup dün gün boyu mahkemelerin yanındaki polis binalarının girişinde bekledi. Kalabalık zaman zaman polisle tartıştı.” Yenidüzen gazetesi 10 Temmuz 2000 tarihli sayısını bazı siyasi partiler ile sendikalar ve sivil toplum örgütlerinin tutuklamalara ilişkin tepkilerini “Komutan Derhal Görevden Alınsın” başlığıyla manşetten vermiştir. Yenidüzen gazetesi alt başlıkta ise sivil toplum örgütlerinin ortak açıklamasına atfen, “Açık toplum olabilmenin gerekliliğini yerine getirme çabasında olan bir gazetenin sesini kısımaya çalışan ve askercil tavırları daha da ileriye götürerek mini-darbe niteliğinde bir tutuklama operasyonu gerçekleştiren GKK, Kıbrıs Türk toplumunun sivil idaresine de darbe vurmuştur” ifadelerini yayınlamıştır. Manşetin hemen yanında CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat’ın değerlendirmelerine yer verilmiştir. Talat, “hainli” söylemlerle yapılan tutuklamaların gerekçelerinin inandırıcı olmadığını söylemiştir. Talat basına yaptığı açıklamada, “İleri sürülen iddialar geçmiş siyasi tarihte Türkiye’de 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde muhalif kesimlere yönelik geliştirilen ve sonradan asılız olduğu ortaya çıkan tanımlamaları, suçlamaları hatırlatmaktadır” demiştir. Yenidüzen, casusluk iddiası ile tutuklamaların devam ettiğini tutuklu sayısının 6’ya yükseldiğini de yazmıştır. Tutuklu sayısının 6’ya yükseldiği haberi 10 Temmuz 2000 tarihli Kıbrıs gazetesinde de ön sayfadan duyurulmuştur. Birlik gazetesi ise 10 Temmuz 2000 tarihli sayısında haberi ön sayfadan çift sütun üzerine “Gündeme Casusluk Bombası Düştü: 5 Tutuklu” başlıkları ile vermiştir.

Yenidüzen gazetesi 11 Temmuz 2000 tarihli sayısını “Tutuklamalar Komplo” manşetiyle yayınlamıştır. Yenidüzen gazetesi manşet haberine göre, CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat’ın Meclis’te yaptığı konuşmasında “hiçbir zaman aleyhinizde yazı yazdı diye bir insanı casus ilan edemezsiniz” demiştir. Talat, tutuklamaların bir komplo olduğunu, Komutanın Türkiye ile KKTC’nin arasını iyice açtığını ifade ederek, “Meclis konuya eğilmelidir, Polis’in İçişleri’ne bağlanması gibi GKK komutanının da Kıbrıslı Türk olması gerekmektedir” şeklinde konuşmuştur. Avrupa gazetesi ise, 11 Temmuz 2000 tarihli sayısında “Askeri Mahkeme Bugün Toplanacak” başlıklı habere yer vermiştir. Haberde Avrupa gazetesi yazarlarının yeniden mahkemeye çıkarılacağı belirtilmiştir. Avrupa manşet haberinde “TC Generalinin faşizmine karşı sesinizi yükseltin” ifadesine de yer vermiştir. Demokrat gazetesi ise 11 Temmuz 2000 tarihli sayısında manşetinden şu başlığı kullanmıştır: “Casusluk davasında altı tutuklu yeniden mahkemeye çıkarılıyor/ Delil Belge Var”. Demokrat gazetesi manşetinden kullandığı ve tutuklananların suçlu olduğunu ima eden başlığını, Başsavcılığın tutuklamalara ilişkin olarak yaptığı açıklamaya dayandırmıştır.

Avrupa gazetesi 12 Temmuz 2000 tarihli sayısında tutukluların bir kısmının “delil yetersizliğinden” serbest bırakılması üzerine, “Komplo Skandala Dönüştü: Fiyasko” manşetini atmıştır. Manşet haberin alt başlığında ise “28 örgüt basına açıklama yaparak tutukluların tümünün serbest bırakılması ve Generalin derhal görevden alınması talebini tekrarladı” ifadesine yer vermiştir. Yenidüzen gazetesi 12 Temmuz 2000 tarihli sayısında manşetinden “Yetmez Hepsi Serbest Bırakılmalı” başlığını kullanmıştır. Yenidüzen manşetin üst başlığında “Komutanın casusluk senaryosu mahkeme duvarına çarptı” ifadelerine yer vermiştir. Yenidüzen gazetesi de tutukluların bir kısmının serbest bırakılması üzerine 28 sivil toplum örgütünün yeniden ortak açıklama yaptığını belirttiği haberinde “Casusluk davası komplodan skandala dönüştü” başlığını kullanmıştır. Haberin alt başlığında ise örgütlerin ortak açıklamasında “tüm tutukluların bir an önce serbest bırakılması ve ülkemizde demokrasi yarasını genişleten Güvenlik Kuvvetleri Komutanının görevden alınmasını” talep ettikleri yazılmıştır. Ortam gazetesi 12 Temmuz 2000 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberinde “Casus Sanıklarından İki Serbest”

başlığını kullanmıştır. Ortam gazetesi haberin başlığındaki kelimelerden yalnızca “Casus Sanıkları” ifadesini tırnak işaretleri içerisinde kullanmış ancak gelişmelerle ilgili herhangi bir yorumda bulunmamıştır.

Avrupa gazetesi 15 Temmuz 2000 tarihli sayısında Şener Levent’in tutukluluk süresinin üç gün daha uzatılmasına tepki göstermiş ve manşetten “Faşizm Azıttı” ifadelerini kullanmıştır. Alt başlıkta ise şu detaylar aktarılmıştır: “Mahkemedeki duruşmada ortaya hiçbir ciddi delil, belge ve iddia koyamayan iddia makamı sorgulamada asıl tutukluluk nedeninin Şener Levent’in gazetede yazıları olduğunu açıkça itiraf etti.” Yenidüzen gazetesi ise 15 Temmuz 2000 tarihli sayısında sürmanşetten şu ifadeleri kullanmıştır: “Zararlı Faaliyet Levent’in Yazılarıymış!” Yenidüzen gazetesi sürmanşetin alt başlığında ise şu bilgiye yer vermiştir: “Avrupa gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent, mahkeme salonuna girerken ve çıkarken kalabalık bir topluluk tarafından alkışlarla ve sloganlarla karşılandı.” Avrupa gazetesi 18 Temmuz 2000 tarihli sayısında mahkemedeki duruşmada hiçbir kanıt gösteremeyen iddia makamının çöktüğünü belirterek, “Komplonun İflası” manşetini kullanmıştır. Avrupa gazetesi ön sayfadan kullandığı diğer bir haberinde ise, polisin teybe kaydettiği telefon konuşmalarını mahkemeye kanıt olarak sunmaya çalıştığını belirterek şu başlıklara yer verdi: “Casusluk davasında büyük skandal: Yurttaşların telefonları polis tarafından dinleniyor”. Yenidüzen gazetesi 18 Temmuz 2000 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberinde, ‘casusluk davasında’ iddia makamının mahkemeye sunacak delili olmadığını gözler önüne serildiğini belirterek, “Komplo Komediye Dönüştü” başlığını kullanmıştır. Demokrat gazetesi 18 Temmuz 2000 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberinde Cumhurbaşkanı Denktaş’ın casusluk davasındaki tutuklamalarla ilgili olarak yaptığı açıklamaya atıf yaparak, “Komplo, Kasıt Yok” başlığını kullanmıştır.

Avrupa gazetesi 19 Temmuz 2000 tarihli sayısında ‘casusluk davasında’ tüm tutukluların serbest bırakılması nedeniyle “Zafer” manşetini kullanmıştır. Avrupa gazetesi haberinde, “GKK Komutanı Ali Nihat Özeyranlı ile Polis Genel Müdürü Erdem Demirbağ’ın hazırladığı ve yürürlüğe koyduğu ‘casusluk senaryosu’ fos çıktı” ifadelerine de yer vermiştir. Kıbrıs gazetesi 19 Temmuz 2000 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberinde “devlet ve askeri sırlarla ilgili casusluk faaliyetlerinde

buldukları gerekçesiyle tutuklanan” Avrupa gazetesi yazarlarının tümünün serbest bırakıldığı belirtilmiş ve haberde “Tutuklular Serbest Kaldı” başlığını kullanmıştır. Yenidüzen gazetesi 19 Temmuz 2000 tarihli sayısında casusluk davasında tutuklu kalmadığını belirterek, “Komplo Balonu Söndü” başlığını kullanmıştır. Yenidüzen gazetesi haberinde mahkeme yargıcı “iddia makamının tutukluluk süresinin uzatılması talebinde” iddiasını kanıtlayamadığına dikkat çekerek tutukluları serbest bıraktığını yazmıştır. Ortam gazetesi 19 Temmuz 2000 tarihli sayısında haberi sürmanşetten vermiştir. Ortam gazetesi haberinde “Casusluk Davasında Tutuklu Kalmadı” başlığını kullanmıştır. Gazete alt başlıkta ise, “mahkemenin kararı açıklamasının ardından mahkeme koridorlarında büyük bir coşku yaşandığını” yazmıştır. Birlik gazetesi 19 Temmuz 2000 tarihli sayısında casusluk davasındaki gelişmelere ilişkin haberi 4. sayfadan ve “Casusluk Davası Tutuklusuna Kalmadı” başlığıyla vermiştir.

Tablo-8: Avrupa Gazetesi Yazarlarının 6 Ay Hapisle Cezalandırılmalarıyla İlgili Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
8 Ağustos 2002	Afrika Gazetesi	Mahkûm Şener Levent ve Memduh Ener yargılandıkları ceza davasında yargıç tarafından suçlu bulundular ve mahkûm edildiler
9 Ağustos 2002	Afrika Gazetesi	Hapis Rauf Denктаş’a mevkiinde zarar verme olasılığından Şener Levent ve Memduh Ener’e 6’şar ay hapis, kapatılan Avrupa gazetesine 5 milyar TL tazminat cezası
9 Ağustos 2002	Kıbrıs Gazetesi	Avrupa gazetesinde yayınlanan “Bir Numaralı Vatan Haini Kim?” başlıklı yazı nedeniyle Şener Levent ve Memduh Ener 6’şar Ay Hapse Mahkûm Edildi
9 Ağustos 2002	Yenidüzen Gazetesi	Avrupalı Olamamak!.. Anayasa’nın 24. maddesine göre ‘düşünce suçu yoktur’ ama... İfade özgürlüğü bu kadar işte!.. Düşünce ve düşüncenin ifadesi mahkûm edilemez Basın tarihimize kara bir sayfa daha eklendi
9 Ağustos 2002	Ortam Gazetesi	Basın Tarihimizde Kara Bir Sayfa

9 Ağustos 2002	Demokrat Gazetesi	Levent ve Ener'e 6'şar Ay Hapis
9 Ağustos 2002	Birlik Gazetesi	Levent ve Ener'e 6'şar Ay Hapislik
9 Ağustos 2002	Volkan Gazetesi	Adalet Yerini Buldu
10 Ağustos 2002	Yenidüzen Gazetesi	Hukuk Cinayeti Sömürge yasaları ile ülke yönetmek mümkün değildir Yasalarımız Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirilmelidir
17 Ağustos 2002	Afrika Gazetesi	Şener Levent'le Memduh Ener'i mahkûm ettiren Fesil 154 Ceza Yasası utanç vericidir. Derhal kaldırılmalıdır Düşüncenin hapsedilmesi kara bir lekedir. Meclis ivedilikle bu ayıbı ortadan kaldırmalıdır

Avrupa/Afrika gazetesi yazarlarının haklarında “Cumhurbaşkanına hakaretten” açılan Ceza Davası nedeniyle 6 ay hapisle cezalandırılmalarının basında farklı şekillerde yorumlandığı gözlemlenmiştir. Konuyla ilgili olarak günlük yayın yapan 7 adet gazete taranmış ve karara ilişkin sunumları derlenerek aktarılmıştır. Afrika gazetesi 8 Ağustos 2002 tarihli sayısında “Mahkûm” manşetini kullanmıştır. Manşetin alt başlığında ise şu cümleye yer vermiştir: “Şener Levent ve Memduh Ener yargılandıkları ceza davasında yargıç tarafından suçlu bulundular ve mahkûm edildiler.” Afrika gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihinde “Hapis” manşeti ile yayınlanmıştır. Haberin alt başlığında “Rauf Denктаş'a mevkiinde zarar verme olasılığında Şener Levent ve Memduh Ener'e 6'şar ay hapis, kapatılan Avrupa gazetesine 5 milyar TL tazminat cezası” verildiği belirtilmiştir. “Beş yıldır hep bu günün hesaplarını yaptılar. Ve ipi çektiler” iddiasında bulunulan haberde, “Mahkeme Yargıç suçu hangi araçla işlendiği kadar kime karşı işlendiği de önemlidir. Hakaret ‘bir numaralı hain kim’ yazısı ile devletin en üst düzeyde bulunan Cumhurbaşkanına yapılmıştır” ifadeleri yer almıştır.

Kıbrıs gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihli sayısında ön sayfadan verdiği haberinde, “Avrupa gazetesinde yayınlanan “Bir Numaralı Vatan Haini Kim?” başlıklı yazı nedeniyle Şener Levent ve Memduh Ener 6'şar Ay Hapse Mahkûm Edildi” ifadesini kullanmıştır. Yenidüzen gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihli sayısında Avrupa gazetesi yazarlarına hapis cezası verilmesi haberini ön sayfadan resimli olarak ve “Avrupalı Olamamak!” başlığıyla vermiştir. “Anayasa'nın 24. maddesine

göre ‘düşünce suçu yoktur’ ama...” diyerek verdiği haberin üst başlığında ise “İfade özgürlüğü bu kadar işte!..” ifadelerini kullanmıştır. Yenidüzen gazetesinin haberine göre, Afrika gazetesi Yazı İşleri Müdürü Şener Levent ile gazetede yazıları yayınlanan Memduh Ener ‘neşren hakaret suçu’ işlemekten 6’şar ay hapse mahkûm edilmişlerdir. Gazetecilere verilen hapislik cezasının yanı sıra, bu davanın ilginç bir yanı da artık yayında olmayan, hacizler nedeniyle kapanmış olan Avrupa gazetesinin de ayrıca 2 yıl süreyle 5 milyar TL şahsi kefalete bağlanmış olmasıydı.

Yenidüzen gazetesi yine ön sayfadan verdiği diğer bir haberinde ise 29 Temmuz 1999 tarihli sayısında Memduh Ener imzasıyla yayınlanmış olan “Bir Numaralı Vatan Haini Kim?” başlıklı yazı nedeniyle açılan davada Afrika yazarlarının hapse atılmasına Basın Emekçileri Sendikası’nın da tepki gösterdiğini yazmıştır. Haberde Basın-Sen’in açıklamasında “Düşünce ve düşüncenin ifadesi mahkûm edilemez” görüşünü belirttiği ve hapis cezalarını “Basın tarihimize kara bir sayfa daha eklendi” şeklinde nitelendirdiği belirtilmiştir.

Ortam gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihli sayısında Avrupa gazetesi yazarlarına 6’şar ay hapis cezası verilmesi haberini 2.sayfasından ve Basın-Sen Yönetim Kurulunun açıklamasına atfen “Basın Tarihimizde Kara Bir Sayfa” başlıkları ile vermiştir. Demokrat gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihli sayısında 2.sayfadan ve fotoğraflı olarak verdiği haberinde “Levent ve Ener’e 6’şar Ay Hapis” başlığını kullanmıştır. Alt başlıkta ise “Avrupa gazetesi Yazı İşleri Müdürü Şener Levent ve köşe yazarı Memduh Ener mahkûm oldu. Cezanın uygulanmasına başlandı” ifadelerine yer vermiştir. Birlik gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihli sayısında hapislik cezasıyla ilgili haberi 3. sayfanın sol alt kenarından ve mahkeme koridorundan bir fotoğrafla birlikte kullanmıştır. Birlik gazetesi “Levent ve Ener’e 6’şar Ay Hapislik” başlığı ile verdiği haberinde, “neşren hakaret suçu işlemekten mahkûm olduklarını ve cezalarını çekmek üzere Lefkoşa Merkezi Cezaevine götürülmek üzere tutuklandıklarını” yazmıştır.

Volkan gazetesi 9 Ağustos 2002 tarihli sayısında gazetecilere verilen hapislik cezasına ilişkin haberini tüm diğer gazetelerden farklı bir başlıkla sunmuştur. Kuzey Kıbrıs’ta tutucu sağ çizgide yayın yapan Volkan gazetesi, Avrupa gazetesi yazarlarının mahkûm edilmesini ve hapislikle cezalandırılmalarını “Adalet Yerini

Buldu” başlığı ile duyurmuştur. Ön sayfadan verilen haberde “iftira, hakaret ve küfür basın özgürlüğü değil” ifadeleri de kullanılmıştır. Haberde şu cümlelere de yer verilmiştir: “Cumhurbaşkanı Denktaş’a iftira, hakaret ve küfürlerde bulunan 5. kol yayın organının yazı işleri müdürü Şener Levent ve yazarı Memduh Ener mahkeme tarafından 6’şar ay hapislik cezasına çarptırıldı.”

Yenidüzen gazetesi 10 Ağustos 2002 tarihli sayısında gazetecilere hapislik cezası verilmesine ilişkin tepkilere ön sayfasından yer vermiştir. Yenidüzen gazetesi “Hukuk Cinayeti” başlığıyla verdiği haberinde yapılan açıklamaları şu spotlarla yansıtmıştır; CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat: “Mahkeme kararının hak ve adalet ilkeleriyle hiç bağdaşmadığını görmekteyiz. Bu yazıda ilgili kişilere altı ay hapislik cezası verilecek hiçbir şey yoktur. Bu kararda mahkemenin ön yargılı ve siyasi etkenlerle karar verdiğini görmek mümkündür.” TKP Genel Başkanı Hüseyin Angolemlî: “Sömürge yasaları ile ülke yönetmek mümkün değildir.” Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği: “Yasalarımız Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirilmelidir.” Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu (Dev-İş): “Basın özgürlüğüne ağır darbe.” Kıbrıs’ta Sosyalist Gerçek ile Ekim Kültür’den ortak açıklama: “Şener Levent ve Memduh Ener derhal serbest bırakılmalıdır.”

Afrika gazetesi 17 Ağustos 2002 tarihli sayısını “Özgürlük Hemen” manşetiyle yayınlamıştır. Afrika gazetesine göre, Basın-Sen’in girişimi ile kırk örgüt Şener Levent’le Memduh Ener’in derhal serbest bırakılmalarını talep etmiştir. CTP ve TKP’nin parlamento grupları da hapislik cezasını görüşmek üzere KKTC Meclisi’ni olağanüstü toplantıya çağırmıştır. Afrika gazetesinin manşet haberinin spotlarında ise şunlar yazılmıştır; Basın-Sen: “Şener Levent’le Memduh Ener’i mahkûm ettiren Fasıl 154 Ceza Yasası utanç vericidir. Derhal kaldırılmalıdır.” CTP milletvekili Ferdi Sabit Soyer: “Düşüncenin hapsedilmesi kara bir lekedir. Meclis ivedilikle bu ayıbı ortadan kaldırmalıdır.” TKP milletvekili Mehmet Emin Karagil: “Düşüncenin cezalandırılması yanlıştır. Yasalarda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.”

Fasıl 154 Ceza Yasası¹⁵³ İngiliz sömürge idaresi döneminde 1929 yılında yürürlüğe girmiş ve 2007 yılında gerçekleştirilen kısmi değişikliklerin dışında yasanın basın suçlarıyla ilgili öngördüğü cezalarda hiçbir açılım yapılmamıştır. Yasa tam anlamıyla çağdışı ve antidemokratiktir. 2007 yılındaki değişiklikle zem ve kadih'ten dolayı gazetecilere hapis cezası verilmesi ortadan kaldırılmış, zem ve kadih davası açılmasının gerekçeleri de kısıtlanmıştır. Parlamentodaki tartışmalar sırasında değişikliklerin “suç kavramı ve suçun tanımı” konusundaki “soyut ifadelerin” giderilmesi ve yasanın AB'ye uyumunun da öngörüldüğü iddialarına yer verilmiştir.

Nitekim, “TC’de ve KKTC’de Süreli ve Süresiz Yayınlarda Ceza Sorumluluğu” başlıklı makalesinde Muharrem Özen KKTC ile ilgili olarak, “Gerçekten bu ülkede basın yoluyla işlenen suçlarda cezai sorumluluk ceza kanunundaki genel sorumluluk kurallarına göre belirlenmektedir. Bu itibarla iştirak çerçevesinde subjektif sorumluluk olarak uygulama alanı bulmaktadır” saptamasını yapmıştır. Muharrem Özen makalesinde KKTC’deki yasalarla anayasanın örtüşmediğine de dikkat çekmiş ve şu bilgilere de yer vermiştir: “Genel olarak bu ülkenin hukuk sistemine bakıldığında uygulamada basın yoluyla işlenen suçlarla ilgili yasal düzenlemeler ile KKTC anayasasının genelde düşüncüyü açıklama özgürlüğü özeldir ise basın özgürlüğüne ilişkin hükümlerinin örtüşmediği birbirini tamamlamadığı gözlemlenmektedir. Gerçekten KKTC Anayasası bu alanda çok olumlu hükümler içermesine rağmen yasal düzenlemelerin buna paralel değiştirilmemesi nedeniyle KKTC’de basın özgürlüğünün dolayısı ile ifade özgürlüğünün önemli bir sınırlama ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir.”¹⁵⁴

2.1.2. Parlamentoda “Zem ve Kadih” İle Ceza Davaları Tartışmaları

Yenidüzen gazetesine açılan zem ve kadih davası nedeniyle, KKTC Cumhuriyet Meclisi’nin 15 Ocak ve 22 Ocak 1988 tarihli birleşimlerinde basın

¹⁵³ KKTC’de yürürlükte bulunan “Fasıl 154 Ceza Yasası” tezin “Basın Özgürlüğüne İlişkin Yeni Yasal Kavrayışlar” başlıklı bölümünde, parlamentoda gerçekleşen yasayla ilgili değişiklik tartışmalarıyla birlikte geniş şekilde aktarılmıştır. Ayrıca aynı bölümde verilen dipnotta yasanın içeriğine ilişkin detaylı bilgi sunulmuştur. Bakınız sayfa159-160.

¹⁵⁴ Muharrem Özen, “Türkiye Cumhuriyeti’nde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Süreli ve Süresiz Yayınlarda Ceza Sorumluluğu”, **AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, c. 50, s. 3, (2001): 54-92.

davaları tartışılmıştır. Her iki Meclis birleşiminde de iktidarın basına yönelik kısıtlayıcı girişimleri CTP Genel Sekreteri ve milletvekili Naci Talat Usar tarafından Meclis gündemine taşınmıştır. Aynı zamanda bir hukukçu olan CTP Milletvekili Usar, Meclis'te yaptığı konuşmalarında KKTC Anayasasında açık kural bulunmasına rağmen haciz memurlarınca Yenidüzen gazetesine ait matbaa makinelerine el konulmak istenmesinin anlamlı ve üzücü olduğunu söylemiştir. Usar, ülkeyi yönetenleri işaret ederek kanunların dışına çıkanlara karşı direnme hakkı bulunduğunu da savunmuştur. Usar, basın özgürlüğüne hükümet tarafından baskı yolu ile sınırlama getirilmek istenmesinin çağdaş düşünce anlayışına ters düştüğünü de sözlerine eklemiştir. İktidarın, muhalefeti sindirmek ve susturmak için mahkemelere baskı yapmaması gerektiğini de ifade eden Usar, mahkemelere baskı yapılmasının toplumda gerginlik yaratmaktan öte kimseye yarar getirmeyeceğini ileri sürmüştür.

CTP milletvekili Naci Talat Usar konuşmasına devamla, iktidar güçlerinin hem suçlu hem güçlü bir tavır içinde olduğunu belirterek şunları söylemiştir: “Siz evvela Anayasa’ya saygılı olun. Siz yasalara, demokratik ilkelere saygılı olun. Siz iktidar gücüne, devlet terörüne başvurarak muhaliflerinizi, muhalif basını susturma sindirme yolunun toplumu nereye kadar sürükleyeceğini düşünün.” CTP Genel Sekreteri ve milletvekili Usar, Meclis'teki konuşmasında şöyle demiştir:

“21. yüzyıla adım atmaya hazırlanırken, demokratik ilkelerle yönetildiği ileri sürülen bir devletin meclisinde basın özgürlüğü ile ilgili konuşa yapma ihtiyacı duyduğumdan ötürü utanç duymaktayım. Demokratik hak ve özgürlükler, düşünce, söz ve anlatım özgürlüğü, basın özgürlüğü, mahkemelerin bağımsızlığı ve yansızlığı gibi konuları çoktan arkamızda bırakıp 21. yüzyıla toplumumuzu nasıl hazırlayacağımız konularıyla meşgul olabilmeliydik. Oysa biz hala 19. yüzyıldan kalma meselelerle ilgilenmek ve uğraşmak durumunda kalmaktayız. Bizim iktidar güçleri, muhaliflerini ve muhalif basın mensuplarını bir ithamname altında ceza mahkemesi önüne götürmek yerine, daha çıkar ve uygun ve daha örtülebilir ve gizlenebilir bir yöntem olarak tazminat davası açmak suretiyle susturmanın ve sindirmenin çaresini buluverdiler. Muhalif basın içinde mahkeme önüne götürülmeyen, mahkemede yargıç önüne çıkarılmayan, hakkında tazminat isteminde bulunulmayan tek bir yayın organı kalmamıştır. Giderek bütün yazarlar ve muhabirler de iktidarın bu anlayışından payını alacaklardır. Ama bugün bir gazetenin bir yayın organının 200 milyon TL gibi akıl almaz miktarlarda tazminata mahkûm edilmesini biz, o gazete mensuplarının hapse atılmasıyla denk tutmaktayız. Bu konuda kamuoyu desteğinin kimden yana olduğu bilinmektedir. Çünkü kamuoyu

yıllardan beridir pırıl pırıl bir demokrasi altında yaşama özlemi çekmektedir. 1957’li, 1958’li, 1960’lı, 1970’li yıllardan bu yana Sancaktarların, Bayraktarların, Teşkilatın günlerinden bu yana, kabadayıların voyvodaların ve halkı susturucuların günlerinden bu yana halkımız demokrasinin özlemini yüreğinde büyütmektedir. Dolayısıyla, böyle bir olay karşısında elbette ki halkımız iktidar güçlerinden, Denктаş Beyden, Başbakan Eroğlu’ndan yana değil, susturulmak istenenden, polis gücü ile basımevi ve makineleri elinden alınmak istenenden yana tavır koyacaktır ve koydu.

Bu memlekette en temel demokratik haklar için verilen mücadeleyi bile KKTC’yi yıkma veya AKEL ile birlikte Kıbrıs Türk Toplumunu köle ve esir yapma davranışı, çıkışı ve planı olarak gösteren bu anlayış artık iflas ettiğini ne zaman görecekler. Yenidüzen gazetesinin ardından, Kıbrıs Postası sırada, Ortam gazetesi sırada, hepsi ile ilgili konuşmamın başında söylediğim gibi tazminat davaları açılmıştır. Neden? Çünkü dünya bir basın mensubunun veya bir gazetecinin, savcılık tarafından düzenlenen bir iddianame ile yargıç önüne çıkarılıp cezalandırılmasını hoş karşılayamaz ama daha masum bir görüntü altında böyle çelebizade tavrı ile, ama aslında o çelebi maskesinin ardında kurt görüntüsü ile tazminat talepleri gündeme getirilmiştir. İşte bana sövdüydü, bana hakaret ettiydi gerekçeleri ile tazminat taleplerinde bulunmaktadır. Biz bu nedenle görüyor ve hissediyoruz ki iktidar güçleri, gerçekte şeref ve haysiyetin düzeltilmesinin peşinde değil ama muhalefetin ve muhalif basının susturulmasının peşinde olunduğunun da farkındayız. Eğer bu çığır bu şekilde açılıp devam edecek olursa sadece icra kararlarıyla, bu memlekette basına kilit vurmak mümkün olabilecektir. İcra formaliteleri ile gazetelerin yayın hayatları tehlikeye düşürölmektedir. Bu husus tehlikeli bir gelişmedir.

Anayasa’nın 29. maddesi “Suç aracı oldukları gerekçesiyle de olsa basımevlerine, basın araçlarına el konulamaz” yani devralınamaz, haczedilemez demektir, yine “işletilmekten alıkonamaz” yani mühürlenemez. Dolayısıyla, ne makineler, ne de basımevine mühür ve kilit vurulamaz. Buna rağmen ısrarla Yenidüzen matbaası haczedilmek istenmektedir. Anayasa’nın ve yasaların öngörmediği kanunsuzluklara muhatap olan yurttaşların direnme hakkı vardır ve yine yasalarımıza göre bir görevli polis de olsa, kanunsuz müdahalelerde bulunursa ona karşı gösterilen direniş kanunuz değildir. Şimdi, Yenidüzen matbaası önüne polis gelmiştir, zor kullanarak matbaaya el konulmasını engellemek için direnenleri saf dışı edecektir, kapıları kırıp icra memurlarını içeriye sokacak, baskı makineleri sökölüp satılığa çıkarılacaktır. Bu nasıl iştir? Bu nasıl bir basın özgürlüğü anlayışıdır?”

TKP milletvekili Alpay Durduran Meclis’teki konuşmasında “her yurttaşın gerçekleri öğrenme hakkı olduğunu ancak bu hakkın kullanılmasının zem ve kadih davaları ile engellenmek istendiğini, başlatılan bu sürecin toplumda kaygı uyandırmaya başladığı” söylemiştir. Yenidüzen’in basıldığı makinelere haciz konmak istenmesini de eleştiren Durduran, gerginlik ortamının giderilmesi için hükümeti ve Meclis’i göreve çağırmıştır. TKP milletvekili Alpay Durduran yaptığı konuşmada ölkede basının susturulduğunu ve hiçbir şeyi yazamaz hale getirildiğini

belirtmiştir. Durduran konuşmasında KKTC Anayasasının 29. maddesinin açıkça ihlal edildiğini ve bir mahkeme kararından sonra matbaa makinelerine el konulmak istendiğini söylemiştir. Durduran, “Burada 29. Maddenin ihlali ile de karşı karşıyayız. Bir anayasa ihlal edilirse, yalnızca Özker Özgür’ü ilgilendirmez, beni de ilgilendirir, her kişiyi ilgilendirir” şeklinde konuşmuştur. Yenidüzen matbaası önünde yaşanan olaylarda gazeteci Yaşar Karadoğan’ın polis tarafından tartaklanmasına da değinen TKP milletvekili Durduran, “Polisin, fotoğraf çekecek gazetecinin boynundan makinesini koparmak için gazeteciyi nasıl tartakladığını gördüm. Ne olmuş! Bir gazeteci olayla ilgili olarak bir yerde duran polislerin fotoğrafını çekiyormuş. Basın fotoğraf çekemez mi? Kimin ne hakkı vardır gazetecinin boynundan makinesini koparsın ve alsın? Polisin basın mensuplarını tartaklamasına seyirci kalamayız.” şeklinde konuşmuştur.

Ulusal Birlik Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Derviş Eroğlu ise, yaptığı konuşmasında bağımsız yargı organına herkesin saygılı olması gerektiğini, bunların başında da siyasal partilerin geldiği görüşünü ileri sürmüştür. Şahsi davaların basının susturulması anlamını taşımadığı iddiasını dile getiren Eroğlu, hukuk devletinde yargının bağımsız çalışmasının koşul olduğunu söylemiştir. Başbakan Derviş Eroğlu, “memlekette artık mahkeme kararlarına uyulmadığını, isyan çıkarıldığını, uluslararası arenalara gidildiğini” iddia ederek, “memlekette anarşi başlamıştır” şeklinde konuşmuştur. “Bir dava bahane edilerek yurt dışında genç cumhuriyetimizin geleceğini tehlikeye atabilecek davranışlar içine girildiğini” de ileri sürmüştür. Kullandığı ifadelerden de anlaşılacağı gibi Başbakan Eroğlu, yaşanmakta olan tartışmalara ve direniş eylemlerine basın ve ifade özgürlüğü açısından değil, mahkeme kararının uygulanmasına engel olunmak istendiği ve devletin yıpratılması için kampanya başlatıldığı açısından bakmaktadır. UBP milletvekili Eşber Serakıncı ise, partisinin çok partili sisteme inanan ve bunun yaşatılması için mücadele veren bir parti olduğunu savunarak, partisinin yargı organına baskı yapmak gibi bir düşüncesinin bulunmadığını ileri sürmüştür. Özgürlüklerin sınırsız olamayacağını söyleyen Serakıncı, yargı organı önünde duran davalarla ilgili olarak yorumlar yapılmasını sakıncalı bulduklarını da sözlerine eklemiştir. Ulusal Birlik Partisi milletvekili Dr. Yüksel Tüccaroğlu da yaptığı

konuşmasında, “bu olayların vahim sonuçlara ulaşmasını önlemek için” CTP’li milletvekillerinin itidal içinde davranmaları gerektiğini söylemiştir. İktidar partisi milletvekili Tüccaroğlu’nun konuşmasından anlaşılacağı gibi, basına yönelik kısıtlama girişimlerinin yarattığı toplumsal gerginliğin sorumluluğu ülkeyi yönetenlerde değil muhalefette aranmıştır.

Parlamentoda gerçekleştirilen konuşmalarda sol çizgideki CTP ve TKP’ye mensup milletvekilleri, Cumhurbaşkanının Yenidüzen gazetesi aleyhine ve Başbakanın Kıbrıs Postası ile Ortam gazeteleri aleyhine açtıkları zem ve kadih davalarına, “hükümet edenler tarafından baskı yoluyla basın özgürlüğüne sınırlama getirilmek istendiği, bu durumun çağdaş düşünce anlayışına ters olduğu”, “devlet terörüne baş vurularak muhalefetin ve muhalif basının susturulmak istendiği”, “21.yüzyıl arifesinde ülkede basın özgürlüğünün halen tartışılır olmasından utanç duyulduğu”, “çağdaş dünyada sansürün hiçbir gerekçesinin olmadığı” çerçevesinde görüş ve düşüncelerini ifade etmişlerdir. Sağ siyasetin temsilcisi UBP milletvekilleri ise yaptıkları konuşmalarında, “bir dava bahane edilerek isyan çıkarıldığı, anarşi yaratıldığı”, “devletin geleceğini tehlikeye atabilecek davranışlar içine girildiği”, “olayların vahim sonuçlara ulaşmasını önlemek için muhalefet milletvekillerinin itidal içinde davranmaları gerektiği” ve “mahkeme kararlarına herkesin saygılı olması gerektiği” iddialarını ileri sürmüşlerdir. Yapılan konuşmalardan da anlaşılacağı gibi, sol siyasal partilere mensup milletvekilleri “basın özgürlüğüne davalar yoluyla kısıtlamalar getirilerek, muhalefetin ve muhalif basının susturulmasının” amaçlandığına vurgu yaparak basın ve ifade özgürlüğünü savunurken; sağ çizgideki milletvekilleri ise basın ve ifade özgürlüğü talebiyle direnenleri “yargıya saygı göstermemek, anarşi yaratmak ve devletin geleceğini tehdit etmekle” suçlamaktadırlar.

Avrupa gazetesi davalarının parlamento tartışmalarında ise “demokratik basın yasası” gereksinimine vurgu yapıldığını görmekteyiz. Avrupa/Afrika gazetesi yazarlarının “cumhurbaşkanına hakaretten” 6 ay hapisle cezalandırılmaları üzerine, CTP ve TKP meclis gruplarının birlikte sundukları ve Hukuk ve Siyasi İşler Komitesi gündeminde bulunan “Şener Levent ve Memduh Ener’in çarptırıldıkları cezanın bütün hukuki sonuçları ile birlikte affına ilişkin” Yasa Önerisi’nin

Komite’de ivedilikle görüşülmesine ilişkin talepleri KKTC Cumhuriyet Meclisinin 9 Eylül 2002 tarihli birleşiminde tartışılmıştır. CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat ile TKP Genel Başkanı Hüseyin Angolemlî’nin 16 Ağustos 2002 tarihinde KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanlığına yazılı olarak birlikte sundukları ‘İvedilik Önerisi’nin gerekçesinde şöyle denmiştir:

“Afrika Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent ile yazarı Memduh Ener bir makalede yazılanlar dolayısıyla mahkeme tarafından 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmış bulunmaktadır. Çağdaş dünyada KKTC’nin kendine hedef aldığı Avrupa Birliğinde görüş ve düşüncenin hapislikle cezalandırılması kabul gören bir davranış değildir. Bu yazarların hapisle cezalandırılmaları, gerek iç kamuoyu gerekse dış dünyada Kıbrıs Türk halkının demokratik varlığına dönük bir olumsuzluğa dönüşmüş bulunmaktadır. Yazarlar ile düşünürlerin görüşlerinden ötürü hapislik ile cezalandırılmaları uygulamasının bize fevkalade olumsuzluklar getirdiği aşikârdır. Bu gerekçelerle, düşüncenin hapislikle cezalandırılmasının iç ve dış kamuoyunda yarattığı olumsuz yargıları da gidermek için ve toplumun demokratik birliği ile düşünce ve basın özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı olarak, söz konusu kişilerin hapislik cezalarının affedilmesi amacıyla bu yasa önerisi yapılmıştır. Yukarıda belirtilenler ışığında önerinin ivedilikle görüşülmesinde çok yönlü fayda vardır.”

Gazetecilerin affına ilişkin yasa tasarısının görüşüldüğü parlamento tartışmalarında ilk konuşmayı CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat yapmıştır. Mehmet Ali Talat, “çok önemli, özellikle ülkemizin uluslararası bağlamda ortaya koyacağı izlenim açısından, imaj açısından son derece önemli bir konuyu tartışıyoruz” şeklinde başladığı konuşmasında, “Burada yargıya müdahale, yargının kararını etkileme vesaire gibi bir yaklaşım aranmamalıdır. Niye bunu söylüyorum? Çünkü değerli milletvekillerinin DP ve UBP’ye mensup olanları, CTP ve TKP’nin birlikte yaptıkları olağanüstü toplanma çağrısına katılmazlarken, bu doğrultuda çeşitli açıklamalar yapılmıştır. İşte bu açıklamaların doğru olmadığını, zeminin sağlam olmadığını söylemeye çalışıyorum” demiştir. Talat’ın konuşması şöyleydi:

“Düşüncelerini açıkladılar diye, düşüncelerini yazdılar diye, görüşlerine katılırsınız veya katılmazsınız, düşüncelerini dile getirdiler diye hapiste bulunanların uluslararası planda Kıbrıs Türk Halkı hakkında yarattıkları imaj son derece kötüdür. Uluslararası örgütlerle, gazeteci örgütlerin, insan hakları örgütleri büyük protestolar yapmışlardır. Hatta Türkiye Gazeteciler Cemiyeti bile bu tutumu benimsemediğini belirtmiş ve derhal serbest bırakılmalarını istemiştir. Yani bırakın dünyanın başka ülkelerinden, Türkiye’den bile Gazeteciler Cemiyeti bu konuda böylesine bir tavır takınmıştır. Yani buradaki mesele yargının kararı meselesi değildir. Doğrudan

doğruya bizim yasalarımızın meselesidir. Bu konudaki yasalarımızın düşünceyi suç olarak yorumlamaya olanak vermesi söz konusudur ve mesele bundan ibarettir. Burada önemli olan Meclis olarak bakmamız gereken şey düşüncenin hapislikle cezalandırılmasının, bizim bakımımızdan kabul edilemez olduğunu ortaya koymaktır. Yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi bütün dünyaya diyecektir ki evet, yasalarımızda sorunlar olabilir ama biz bir düşünce suçu iddiasının hapisle cezalandırılmasını kabul etmiyoruz. Biz düşünce suçu kabul etmiyoruz. Bu Meclisin düşünce özgürlüğüne bağlı olduğunu, düşüncenin kısıtlanmasına karşı olduğunu belirtecektir bu af. Derhal yasalara el atılsın ama, Ceza Yasasının belli maddelerinde değişiklik yaparak bu meseleyi halletmek mümkün değildir. Demokratik bir basın yasasına ihtiyaç vardır ki bu basın yasası, Ceza Yasasının konu ile ilgili bölümünün üstüne geçebilsin. Çünkü özel yasa olur, basınla ilgili yasa olur ve öncelikle o yasa maddeleri bir yargılamada söz konusu edilir. Dolayısıyla, benim yorumum bu konuda mutlaka bir basın yasasına ihtiyaç vardır. Anayasamızda öngörülen düşünce suç değildir, herkes düşüncesini özgürce açıklayabilir maddesine bağlıyız. Bunu ilan edecek Meclis. Mahkeme ile hiçbir ilgisi yok. Mahkeme kararına müdahale de yok. Bir irade var. Siyasi irade düşünceyi suç olarak kabul etmiyor. Hatta basın yolu ile işlenen suçları ki hakaret vesaire de dahil, hapisle cezalandırmayı kabul etmiyor.

Sayın Cumhurbaşkanı her gün bize hain der. Her gün, kendi dışında görüşü olan herkese hain der. Herkesi hainlikle suçlar. Daha dün şehitleri anma töreninde aynı ifadeleri kullandı. İçimizde dağıttıkları paralarla egemenliğimize karşı çıkanlar dedi ve adımı vermeden, resmimi koymadan benim olduğumu ima ederek egemenlikle ilgili görüşlerimi ihanetle veya yabancı paralarla eş tuttu. Bu hakaret değil mi? Kendisine yönelik ima yollu bir ihanet suçlaması suç oluyor ve altı ay hapisle cezalandırılıyor. Orada bir eleştiri var. Bugüne kadar hain diye suçlayan Cumhurbaşkanıya yönelik bir eleştiri var. O eleştiride de yazar yerden göğe kadar haklıdır. Bu soruları sormakta da yerden göğe kadar haklıdır. Dolayısıyla mahkemenin yasalara ve vicdanına göre karar verecek olması demek, vicdan meselesini yargıcın vicdanı olduğuna göre yeniden sorgulamamızı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi olarak biz böyle suçları kabul etmiyoruz diye bunların hapisle cezalandırılmasını kabul etmiyoruz diye düşünce suçunun olmadığını dünyaya duyuruyoruz diye bu affi kabul etmemiz gerekiyor. Bunu yaparsak sanıyorum ki Kıbrıs Türk Halkı açısından da Kıbrıs Türk Halkının dünyadaki imajı açısından da önemli bir adım atmış olacağız. Ve en önemlisi bir daha yazarlar acaba bunu yazarsam suç olur mu diye düşünmeyecekler. Ve sonuç itibarıyla benim, bu tabii sizden ayrı, benim bir hukuk cinayeti olarak nitelediğim, yanlış bir karar olarak nitelediğim bu kararın yarattığı tahribatı bir ölçüde ortadan kaldırır.”

Meclis'teki ikinci konuşmayı UBP milletvekili Ertuğrul Hasipoğlu yapmıştır.

Hasipoğlu şu görüşleri dile getirmişti:

“Yargının vermiş olduğu karara Meclisin müdahale etmesi bana göre yanlıştır. Meclise düşen görev, düşünce suçunu ortadan kaldıracak yasal tedbirleri almaktır. Bugüne kadar bunları niye yapmadık? Bugün kalkıyoruz kişilere göre yasa değişikliği yapacağız. Bana göre bu yanlıştır. Gelin yasayı değiştirelim, bu yasa

değişikliği içerisinde gerçekten bu insanlar düşünce suçundan mahkum olmuşsa onu da içine koyalım. Ama siz yasaı değiştirmeden kendinizi yargı yerine koyamazsınız. Yargının kararına Meclis müdahale etmez, edemez, etmemelidir.”

Daha sonra söz alan TKP Genel Başkanı Hüseyin Angolemlı Meclis kürsüsünden şu görüşleri paylaşmıştı:

“Bu iki gazeteci içeride. Ne isterse olsun çağdaş dünya bu şekilde yazısından dolayı, ifadesinden dolayı kişilerin kim isterse olsun, dünyanın neresinde olursa olsun hapse atılmasına karşıdır. Bırakalım insanlar düşünürken aman böyle düşünürsem hapsi boylarım kaygısından kurtulsun, beyni kurtulsun, beyni hür olsun ve doğruyu bulsun. Yani sömürge döneminden kalmış yasa. Ancak biz Hapishanemizde yazısından dolayı, düşüncesinden dolayı, ifadesinden dolayı bir kişimiz yoktur diye her gelene övündük ve bu toplumun tek övünebilecek bir tarafı kalmıştı, o da gitti. Ben şimdi bu Meclise sorarım biz bu ayıbı özellikle Strasbourg heyetinin Fransa’ya bu Meclis Heyetinin gitmesinden önce temizlememiz gerekmez mi? Mahkeme tuttu insanları içeri tıktı. Bana göre biz bu konuda kendi hür irademizi ortaya koymalıyız ve bu Meclis bu lekeyi bu toplumun alnından silmelidir.

Hainlik konusuna gelince çünkü yazının konusu hainlik. E, şimdi bu toplumda hain olmayan mı kaldı bugünkü söylemlere göre. Bir Cumhurbaşkanı diyor ki, “Üç bin kişi var” diyor. E, bizim nüfusumuz kaçtır? Onun için artık hainlik kelimesi kavramı da anlamını yitirdi bu toplumda üç bin tane hain olsa biter bu işler. İşte bu psikolojik bu baskılar çerçevesinde de ben gayet açık söylerim mahkeme de, yargı da, kalktı estiğim estik, kestiğim biçtik ben bağımsızım dedi ve böyle bir karar aldı. Dünyada 20 ülke vardır ki hapsinde böyle yazar, çizer vardır veyahut ifadesinden dolayı hapse atılmışlardır, biz de 22’nci olarak internetlere girdik. Onun için ben tüm milletvekillerime yıllardır bu Mecliste olan bir milletvekiliniz olarak bu konuyu bir kez daha düşünmenizi ve çağdaş, ileriye dönük kararlarımızı bugün alalım, ondan sonra da yakın bir gelecekte yasalarda da gerekli değişikliği yapalım, çünkü bizim yargımız yasa elindedir der, onu silâh gibi kullanır. Halbuki yorum meselesiydi, onu bu yargı Meclisin geçmişte aldığı kararlarına ve toplumuna bakarak çağdaş bir yoruma varabilirdi ama maalesef olmadı. Onların bu yaptığını gelin biz burada temizleyelim, akabine de elbirliği ile birlikte o yasalara da gereken değişikliği yapalım.”

UBP milletvekili Süha Türköz ise şöyle konuşmuştu:

“Bizde yasama, yürütme ve yargı bağımsızlığı söz konusudur. Dolayısıyla konuyu en azından bu açıdan ele alıp incelemek durumundayız. Eğer bir mahkeme bir konuda oturup karar vermişse ve ilgili kişi veyahut da taraf bundan rahatsız olmuşsa bunun hakkının aranacağı yer yine bu mahkemelerin bağlı bulunduğu istinaf yerleridir. Aksi takdirde bizim yargı erkine müdahalemiz söz konusudur. Ve bunu açıkça Anayasamızda yer alan hususunu bu Meclisin çiğnemiş olması sonucunu doğuracaktır. Çünkü yargı bağımsız mahkemeler eli ile yönetilir diyor. Eğer bu karara saygılı duracaksak mutlaka bu yargının bu konuda verdiği karara da saygılı olmak zorundayız. Bu Meclis’te kimse kesinlikle düşüncenin cezalandırılmasından

yana değildir. Aksine tüm milletvekillerimiz düşüncenin en geniş şekilde yer alması, sözle, anlatımla ve yazı ile duyurulması konusunda en geniş özgürlüğe sahip olmasını savunan kişilerden olmuştur. Ama kişilerin şeref ve haysiyetine tecavüz eden konularda da müsaade edelim yargı bu konuda kararını versin. O şekilde bir yöntem izlensin. Benim bilhassa bu konunun bugün burada gündeme getirilmesi eminim yargının karar verirken izlediği yargı ve vicdan konusunda buradaki konuşmalarımızda etkili olacaktır, bence Mecliste hiç kimsemiz düşüncenin cezalandırılmasından yana bir tavır ortaya koyamayız. Ve bu düşüncede değiliz ve yargının bu konudaki kararlarına saygılı davranılmasını rica ederim.”

TKP milletvekili Mustafa Akıncı ise yaptığı konuşmasında görüşlerini şöyle ifade etmişti:

“Hakarete ben de karşıyım kimsenin kimseye bu ülkede, hangi makamda olursa olsun hakaret etmeye hakkı yok. Ancak, kim kime hakaret ediyor aslında bu memlekette? Her Allahın günü Sayın en büyüğümüz, Cumhurbaşkanımız bir çok insana hakaret ediyor bu memlekette her Allahın günü. Hem de yayın organları daha da geniş olma kaydı ile, medya tamamen kontrolünde. İsteddiği gibi istediği hakareti yapabiliyor. Yapmıyor mu bunu? En hafif suçlaması satılmış değil mi? İhanet içinde olanlar değil mi? Paralı ya da parasız casuslar değil mi? Kim yapıyor bunu? Bu memleketin en yüksek tepesinde oturan insan yapmıyor mu? Hakaret elbette ki kabul edilebilecek bir olay değil. Tabii Avrupa-Afrika Gazetesinin üslubu tartışılabilir, yanlışlar olabilir. O üslupla farklı mesajlar, yanlış algılamalar olabilir. Ama bir gerçeğin de altını çizelim. Yani bu sokak ağzıyla, küfürbazlıkla yapılmıyor aslında. Veyahut da benim gördüğüm kadarıyla yapılmaya çalışılan yakın tarihimizin sorgulanmasıdır.

Bu konuda da 1963 sonu, 64 başında yaşanan bir olay değişiyor. Yani o dönemde Sayın Cumhurbaşkanı ailesini Klerides’in arabasında gönderdi mi havaalanına, göndermedi mi? Tartışma konusu bu. Bu bir tarihi olgu. Bu konu 1989 yılından beri gündemde. Klerides’in kitabını yazdığı günden beri, “İfadem” adlı kitabını, o günden beri bu olay gündemde. Hakaret nedir ne değildir, bu yakın tarihimizin bir tartışması mı yoksa hakikaten bir hakaret mi bu herkesin kendi görüşüne göre değişebilir. Ama ben diyorum ki hakaret bile olsa bunun cezası hapislik olamaz. Meclisin önünde duran çağdaş olacak mıyız, olmayacak mıyız sorusudur aslında. Meclis çoğunluğu olarak, demokrasiye, insan haklarına sahip çıkacak mısınız, çıkmayacak mısınız? Kamu vicdanı diye bir şey vardır ve burası da kamu vicdanının gösterileceği yerdir. Ve bir şey daha söyleyeyim son olarak. Mahkemelerle kamu vicdanının terazisi de bir olması lazım. Yargının yargısı ile kamu vicdanının yargısı büyük oranda örtüşmelidir ki o memlekette gerçek anlamda adaletten bahsedebilelim. Devletteki adalet ile kamu vicdanındaki adaletin örtüşmesi lazım.”

CTP milletvekili Ferdi Sabit Soyer ise şunları söylemişti:

“Eğer mahkemelerin verdiği kararlarla yetinilmiş olsaydı ve yasaların çizdiği çerçevelerle şekillenmiş olsaydı yaşam, ilerleme asla insanlık tarihinde olamazdı. Onun için bu noktada ivedilikle bu affi orta yere koymamız lazımdır ki bir iradeyi düşüncenin hapislik ile cezalandırılmasına karşı olduğumuz iradesini, bu evrensel anlamdaki olguya biz kesinlikle destek oluyoruz diyebilelim. Bunu yapalım ve bununla beraber Anayasamız, Ceza Yasamız ve diğer bütün yasalarımızı Avrupa Birliği normları ile birlikte değerlendirecek, özel ihtisas komisyonları ile bunun çalışmasına girelim ve insani değerlerle yoğrulmuş bir pozisyona gidebilelim. Onun için Yüce Meclisin bu Ceza Yasalarının değiştirilmediği mazaretinin arkasına saklanması benim kanaatime göre bu çağdaş gelişmelere, bireyler, kişiler ne düşünürse düşünsün bir anlamda şu anda fiilen katılmadığını gösterecektir. Düşüncenin hapis ile cezalandırılması fiilin bu anlamda karşısında olma noktasını gösteremeyecektir. Önemli olan bu fiile karşı olduğunu göstermek ve ona uygun düşünce ve diğer bütün özellikleri ele almak demektir.

Evet hakaret, basındaki düzey hakikaten büyük ölçüde çeşitli nedenlerle düşmüştür. Bu bir hakikattir. Burada da en büyük sorumluluk başta Cumhurbaşkanı olmak üzere yönetime düşmektedir. Ama Sayın Cumhurbaşkanı gece gündüz bu memlekette önüne geleni hain ilan ederse, Sayın Cumhurbaşkanının ruhani liderliğini yaptığı bir teşkilat bu Meclisin ve bu Meclisin içerisinde bulunan insanların hepsini toplamını teker teker hain ilan ederse ve bunu meziyet yaparsa bu düzey düşer. İnsanların tepkisi, reaksiyonu kontrol edilmez, karşı tepkileri üretir. İşte bugün bunu yaşıyoruz. Ben baktığımda kim hain ilan edilmedi? Biz zaten eski hainler, Sayın Talat, Angolemliler, Akıncılar, ben, CTP, TKP, biz eski hainler. Biz kaşarlanmış hainler. Bu yaklaşım ve bu pozisyon bizi hiçbir zaman bir noktaya götürmez. Onun için duralım ve bu Meclis bu kararı versin bu af olgusunu alsın. Meclis bunu yapmakla bir irade beyan edecek ve bunu bu şekli ile dünyaya da deklare etmiş olacaktır.”

DP Genel Başkanı Serdar Denktaş ise af yasasına ilişkin şu görüşleri dile getirmişti:

“Her şeyden önce Demokrat Parti olarak vatan hainliği edebiyatını kuruluşumuzdan beri hiç prim vermediğimizi ve bu edebiyatla halkımızın bölünmeye çalışılmasının kalıplara bölünmeye çalışılmasının doğru olmadığını belirterek başlamak isterim sözüme. Ancak bugün düşünce özgürlüğü ve basın özgürlüğü çerçevesinde sunulmuş olan konunun da ne düşünce özgürlüğü ile, ne basın özgürlüğü ile hiçbir alakası olmadığını, olayın basında bir hakaret suçu olarak mahkemece tespit edilmiş olan bir olay olduğunu hatırlatmak isterim. Yani bir anlamda düşünce ve basın özgürlüğünün istismarıdır olay. Başka hiçbir şey değil. Efendim, Avrupa'nın ve Türkiye'nin bir çok basın örgütünden bu konu ile ilgili protestolar gelmiş. Peki, acaba bu protestoları yapanlar olayın basın özgürlüğü değil, basında hakaret olayı olduğunun bilincinde olarak mı hareket ediyorlar? Hayır. O nedenle biz aman filanca AB örgütü, aman filanca dış basın örgütü, aman Türkiye'nin filanca basın örgütü bize ne diyecek diye düşüneceğimize, onlara hep birlikte bu işin artık hakarete varan

bir düzeye indiğini ve hakarete inen düzeyin yeniden yukarıya çıkması gerektiği için bir yasalara uygun, kendi yasalarımıza uygun bir ceza karşısında bulunduğunu anlatması gerekir. Şimdi artık basında üslup mu kaldı? Peki, bu üslubun yeniden olması gereken düzeye çıkabilmesi için bizim yapmamız gereken af çıkarma mı, yoksa Basın Yasasını hazırlayıp onu gündeme getirmek mi? Af. Kimi affedeceğiz? Mahkemelerin aldığı kararları ret mi edeceğiz? Yoksa zaten suç işlediğini kabul etmeyen birisini af mı edeceğiz? Suç işlediğini kabul etmiyor zaten bu arkadaşlar. Neyin affını yapacağız? Şimdi, Strasbourg'ta ne olacak? Strasbourg'ta bize, bu konuyu gündemimize getirilen herkese bizim yasalarımıza göre hakarete, basında hakarete verilen bir ceza olduğunu anlatacağız? Çünkü burada düşünce değildir ortada olan. Hakarettir. Bunu kabul edelim.

Şimdi, demokrasiye ve insan haklarına sahip çıkacak mıyız? Elbette çıkacağız. Meclis olarak çağdaş normları uygulayacak mıyız? Elbette uygulamamız gerekir. Çözüm olacak AB'ye gireceğiz v.s, v.s için değil. Dünyanın çağdaş kabul ettiği normları elbette Meclis olarak ele alıp bu ülkenin yasaları haline getirmek durumundayız. Ama bugün hakareten dolayı içeride bulunan iki kişinin affedilmesini gündeme getirip ve affedersek, bugün af çıkarsa yarın biz basın yasasını yine ele almayacağız, gelin hep birlikte Basın Yasasını ele alalım, basın suçlarından hapislik cezasını kaldıralım ki Avrupa'da yoktur hapislik cezası, para cezasıdır ama verilen para cezasını ödemediği takdirde hapislik yine vardır, tamamen kaldırmaz hapisliği ortadan. Basınımızın, yazarlarımızın, eli kalem tutanların, eli kalem tutmayanlara karşı o kalemi silah olarak kullanmasını önleyecek şekilde yazıyı yazan kişinin Avrupa'da olduğu gibi yazdığı yazıyı 30 defa kendisi okuyup çalıştığı gazeteyle vermesini sağlayalım. O gazetenin yönetmeninin o yazıyı 50 defa okuyup yayınlamasını sağlayalım ve basın özgürlüğünün devamını o şekilde ancak sağlayabileceğimizi de anlayalım. Sadece yasa ile olmaz bu. Yasası geçirdikten sonra nasıl olsa hapis cezası yok, ben para cezasını da öderim düşüncesi ile hareket edeceksek bu özgürlük özgürlük değildir. Düşünce özgürlüğüne, basın özgürlüğüne taraftar olduğumuzu, ama özgürlüklerin bir başkasının özgürlüğünü kısıtlamayacak şekilde sınırlı olduğunu da hatırlatarak sözlerimi tamamliyorum.”

MAP Genel Başkanı Kenan Akın, af yasası tartışmaları nedeniyle yaptığı konuşmada şu görüşleri ileri sürmüştü:

“Hakaretin adını düşünceye çevirerek sadece iki kişinin affının bu Meclise getirilmesi Milliyetçi Adalet Partisi tarafından asla kabul edilecek bir olay değildir. Kıbrıs Türkünün şu Meclisin çatısı altında devletini nasıl kurduğunu, o devlete hakaretin düşünce özgürlüğü olmadığını, düşünen bir siyasi parti olarak bu ivedilik istemine olumlu yaklaşmamız asla mümkün değildir. Bu duygularla düşünce özgürlüğü doğrudur, düşünce özgürlüğüne suç gelsin demiyoruz ama düşünce özgürlüğü adı altında bir kişinin şahsına ne de devlete hakaret etme hakkı olmadığı gerçeklerinden hareket etmekteyiz.”

Konuşmaların tamamlanmasının ardından Meclis Başkanı Vehbi Zeki Serter, 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılan Avrupa gazetesi yazarlarının serbest bırakılmasını öngören “Af Yasası” önerisinin ivedilikle görüşülmesi talebini Meclis Genel Kurulunun onayına sunmuştur. Öneri UBP, DP ve MAP milletvekillerinin olumsuz oy kullanmaları nedeniyle oyçokluğu ile reddedilmişti.¹⁵⁵

Gazetecilerin hapisle cezalandırılmasına ilişkin parlamento tartışmalarında Avrupa Birliği katılım sürecine ilişkin hatırlatmalar yapıldığı gözlemlenmiştir. CTP ve TKP’ye mensup sol siyasi çizgideki milletvekilleri “KKTC’nin kendine hedef aldığı Avrupa Birliği’nde görüş ve düşüncenin hapisle cezalandırılması kabul gören bir davranış değildir” diyerek iktidar partilerine uyarıda bulunmuşlardır. Yapılan konuşmalarda hapislik cezasına tepki koyan gazeteci cemiyetlerinin görüşleri de paylaşılrken, “KKTC Meclisinin düşünce özgürlüğüne bağlı olduğunu teyit etmesi” gerektiğine işaret edilmiştir. Cumhurbaşkanına “vatan hainliği suçlaması” yapıldığı iddiasıyla gazetecilerin hapse gönderilmesinin de hiçbir dayanağı olmadığı çünkü bizzat Cumhurbaşkanı’nın sürekli olarak muhaliflerini hainlikle suçladığı dile getirilmiştir. Gazetecilerin İngiliz sömürge idaresi döneminden kalma Ceza Yasasına dayanarak hapse gönderilmelerinin de doğru olmadığına dikkat çekilerek, ceza yasasında değişiklik yapılması gerektiğine işaret edilmiş ve “demokratik bir basın yasasının” gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır.

Sol siyasetin temsilcileri soruna düşünce özgürlüğü, insan hakları ve demokrasiye sahip çıkma açısından yaklaşmakla birlikte, iletişim hakkına ve basın özgürlüğüne vurgu yapmadıkları gözlemlenmiştir. Sağ siyasetin temsilcisi milletvekilleri ise, “kişilerin şeref ve haysiyetine yayın yoluyla tecavüzün savunulamayacağı” gerekçesinden hareketle “mahkeme kararına saygı ve Meclis’in

¹⁵⁵ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem:4, Yasama Yılı:4, Birleşim:75, (9 Eylül 2002): 4601-4615.

yargıya müdahale etmemesi” gerektiği iddialarını ileri sürmüşlerdir. Sağ siyasetin sözcüleri, Avrupa Birliği katılım süreci de dahil basın ve ifade özgürlüğüne ilişkin herhangi bir açılım öngörmemekte, yalnızca “hapislik cezası öngören yasalarda değişiklik yapma sürecini başlatalım” noktasında durmakta oldukları anlaşılmaktadır.

2.2. Kutlu Adalı Suikastının Ardından Basında ve Parlamentoda Basın Özgürlüğünün Sınırlarının Sorgulanması

Demokratik hak ve özgürlüklerin, basın ve yayın özgürlüğünün savunucusu gazeteler, mahkemelerde açılan davalara, verilen ağır tazminat cezalarına rağmen susturulamadılar. İfade özgürlüğünün savunucusu basın, baskı, tehdit ve icra kararlarına rağmen yayınlarına devam etmektedir. Yenidüzen gazetesi de hakkındaki ağır tazminat cezasına ve haciz kararlarına rağmen, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile demokratikleşme ve barış talebini ısrarla sürdürmektedir. Bu özellikleriyle Yenidüzen gazetesi demokrasi, barış ve ifade özgürlüğü karşıtlarının saldırı hedefi olmaya devam etmiştir. Nitekim 1996 yılında basın camiası karanlık bir cinayetle sarsılmıştır. Yenidüzen gazetesi yazarı Kutlu Adalı evinin önünde kurşunlanarak öldürülmüştür. Kutlu Adalı'nın katledilmesinin perde gerisinde, aynı zamanda paha biçilmez bir eski eser müzesi olan St. Barnabas Manastırı'na yapılan yasadışı silahlı bir baskını sorgulamasıydı. 14 Mart'ı 15 Mart'a bağlayan gecenin karanlığında, Mağusa'daki St. Barnabas Manastırı'na bir baskın yapılmış, olay bir gün sonraki 16 Mart 1996 tarihli Kıbrıs gazetesinin manşetinden kamuoyunun bilgisine getirilmiştir. “St. Barnabas’a Silahlı Baskın” başlığı ile yayınlanan Kıbrıs'ın haberinde şu cümleler dikkat çekiciydi: “Maskeli ve silahlı kişiler, İkon Müzesindeki silahlı 3 nöbetçiyi saf dışı edip bir odaya kilitledi. Trilyonlarca liralık ikonların korunduğu tarihi müzeden nelerin çalındığı bilinmiyor.”¹⁵⁶

Yenidüzen gazetesi yazarı Kutlu Adalı bu gizli operasyonun peşine düşmüş ve yazılarında St. Barnabas baskınıni çeşitli yönleri ile irdelemiştir. Kutlu Adalı, baskından 9 gün sonra 23 Mart 1996 tarihli yazısında St. Barnabas baskınında KKTC Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığının araçlarının kullanıldığını açıklamıştır.¹⁵⁷

¹⁵⁶ “St. Barnabas’a Silahlı Baskın”, **Kıbrıs Gazetesi**, 16 Mart 1996, 1.

¹⁵⁷ Kutlu Adalı, “Başbakan’a Düşen”, **Yenidüzen Gazetesi**, 23 Mart 1996, 8.

KKTC Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığının ise KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığının sevk ve idaresi altında bulunduğu bilinmektedir. Yoğun tartışmalar üzerine, dönemin KKTC Başbakanı Hakkı Atun olayın “askeri operasyon” olduğunu açıklamış ama hiçbir detay vermemiştir. Basın ve kamuoyu tatmin olmuş değildir. Nitekim, Kutlu Adalı olayı sorgulamaya devam etmiş ancak, 2 Nisan 1996 tarihinde “Demokrasi Herkese Lazım” başlıklı bir makale kaleme almış ve tehdit edildiğini açıklamıştır. Kutlu Adalı Makalesinde şu ifadeler de yer vermektedir:

“Evimin telefonu en uygunsuz saatlerde çalıyor, boğuk boğuk sesli, peçeli yüzlü bir takım kişiler, telefonu evde kim açarsa sorsuz sualsiz tehdit edici sözler söyleyerek kapatıyor. Kimi bela veriyor, kimi aşağılıyor, kimi elimizi ayağımızı kırmaktan söz ediyor... Böyle ısrarla, aşağılayıcı bela veren, tehdit eden, elimi ayağımı kıran, kimliğini gizleyen, telefon numarasını vermeyen, peçe altına saklanmış telefonlar almadım. St. Barnabas baskınının önemi ve özelliği nedir ki, böyle hışımınla üzerime varıyorlar? Yazılanların doğruluğundan mı tedirgin oluyorlar? Sivil toplum olmamızdan mı korkuyorlar? Demokrasi ve barış, niçin bir takım kişileri korkutuyor?”¹⁵⁸

6 Nisan 1996 tarihli “Bir Değil, İki Değil” başlıklı yazısında ise Kutlu Adalı şunları yazmıştı:

“Ülkede bombalar, silahlar patlıyor, kurum ve kuruluşlar bombalanıyor, can ve mal güvenliği tehlikede. Birçok kişinin evinde, bahçesinde, üzerinde el bombaları, tabancalar, kurşunlar, dinamitler, TNT’tiler bulunuyor... Kurum ve kuruluşlara, aydın, gazeteci, öğrenci ve politikacılara yapılan baskılar kuşkusuz bu kadar değildir. Evlere çok baskınlar olmuştur... Yasaklı, bombalı, baskılı, tehditli, sürgünlü demokrasi olamaz. Suskun toplum olacağımıza, konuşan toplum olmalıyız. Ağızlara dikiş vurulacağına, kalemler kırılacağına, faşist kafalar cezalandırılmalıdır. Açıklıktan korkmamalıyız. Bugün bana adını gizleyen birçok kişiden telefonlar geliyor, ‘çocuğunuz idamla yargılanıyor, gizlice asacaklar’ deniliyor. Eminim böyle bir şey yok ama gizlilik ve baskı bu tür endişelere ve söylentilere yol açıyor. Bunlara ne polis, ne asker, ne sivil fırsat vermemelidir.”¹⁵⁹

Kutlu Adalı’nın uyarıları devlet mekanizmasını elinde bulunduranlar tarafından duyulmamış, görülmemiş, dikkate alınmamıştır. Nitekim Kutlu Adalı tam üç ay sonra 6 Temmuz 1996’da gecenin karanlığında evinin önünde kurşunlanarak öldürülmüştür.

“Tarih, Siyaset, Kıbrıs” adlı kitabında Adalı cinayetini de değerlendiren Niyazi Kızılyürek, şunları yazmıştır: “Kutlu Adalı’nın öldürülmesi, Kıbrıs Türk

¹⁵⁸ Adalı, “Demokrasi Herkese Lazımdır”, **Yenidüzen Gazetesi**, 2 Nisan 1996, 8.

¹⁵⁹ Adalı, “Bir Değil, İki Değil” **Yenidüzen Gazetesi**, 6 Nisan, 1996, 8.

toplumunun yakın geçmişte yaşadığı zor ve şiddet kaynaklı susturma ve aşağılama eylemlerinin en önemlilerinden biridir... Kutlu Adalı 1974'ten sonra öldürülen tek muhalif aydındır... Ne var ki, diğer siyasi cinayetlerden farklı olarak bu sefer zor, insanları evlerine tıkayamadı.”¹⁶⁰ Gerçekten de bu cinayet, Kutlu Adalı'nın yazılarında talep ettiği gibi “konuşan toplum”un başlangıcı oldu. Kimse korkmadı, kimse sinmedi, kimse susmadı. İfade özgürlüğünden yana tüm kesimler sesini yükseltti. Sivil toplum örgütlerinin sert tepki gösterdiği gözlemlendi.

2.2.1. Sivil Toplum Örgütlerinin Kutlu Adalı Suikastına Tepkileri

Gazeteci-yazar Kutlu Adalı'nın katledilmesi üzerine basın örgütleri, siyasi partiler, sendikalar, meslek örgütleri, kadın örgütleri, üniversiteler, gençlik örgütleri ve diğer sivil toplum örgütleri yaptıkları açıklamalarla demokrasiye, insan haklarına, düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik saldırıyı kınamışlar ve mücadele çağrısı yapmışlardır.

Basın Emekçileri Sendikası (Basın-Sen) Başkanı Hüseyin Güven ise gazeteci cinayetiyle ilgili yaptığı açıklamada, “Bu işin peşini bırakmayacağız” demiştir. KKTC'de terör ortamı yaratarak düşünce özgürlüğü ve demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçlayan karanlık güçlerin siyasi cinayet işleyecek noktaya geldiklerine dikkat çeken Hüseyin Güven, terör eylemlerinin faillerinin yakalanmamasının da teröristlere cesaret verdiğini ifade etmiştir. Düşünce ve görüşlerini açıklamaktan başka ‘suçu’ olmayan bir gazeteci-yazarı hedef seçen faşist güçlerin, düşünen, düşüncelerini açıklamaktan korkmayan herkese gözdağı vermeyi amaçladıklarını belirtmiştir. Basın-Sen, tüm sendika üyeleri ile demokrasi ve düşünce özgürlüğüne inanan herkesi, demokratik tepkilerini yüksek sesle göstermeye çağırmıştır.¹⁶¹

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Genel Sekreteri Efdal Keser de yaptığı açıklamasında, “Kutlu Adalı'ya sıkılan kurşunlar, aslında düşünce özgürlüğüne, demokrasiye ve en önemlisi insan haklarına akıl almaz bir tecavüzdür. Meslektaşımızın diğer saldırılarda olduğu gibi kim vurduya gitmesine asla razı değiliz. Olayın takipçisi olacağız” demiştir. Gazeteciler Birliği, demokratik kitle

¹⁶⁰ Kızılyürek, *age*, 2008, 181.

¹⁶¹ *Kıbrıs Gazetesi*, 8 Temmuz 1996, 5.

örgütlerini mücadele vermeye de çağırmıştır.¹⁶² İletişimciler Birliği Başkanı Fügen Hüray ise açıklamasında şöyle demiştir: “Özgür düşünceyi bombalarla, kurşunlarla susturmaya çalışanlara karşı tüm demokratik örgütleri ve kamuoyunu ortak tavır almaya çağırıyoruz. Bir yandan cinayet ve soygunların, öte yandan şeriatçı ve faşist örgütlenmelerin hız kazandığı, sokaklarına korku ve şiddetin egemen olduğu ülkemizde demokrasiye, düşünce özgürlüğüne ve laikliğe inananlar bu gidişe dur demeli, tüm güçlerini bu yönde harcamalıdır.”¹⁶³

Sanatçı ve Yazarlar Birliği’nden yapılan açıklamada, Adalı cinayeti “Yaşam hakkımıza saldırı” olarak nitelendirilmiş, tüm demokrasi güçlerinin karanlık güçlere karşı dayanışmayı yükseltmesi ve karanlık güçlerle onları koruyanlardan hesap sorması gerektiği belirtilmiştir. Açıklamada şu görüşler de ifade edilmiştir: “Özgür düşünceden ve toplumumuzun çağdaş demokratik ve insan haklarından yana bir uyanış içerisinde olmasından korkuya kapılan karanlık güçler, toplumumuzun aydınlık insanını ve onun barışçı özgür düşüncesini hedef almışlardır.”¹⁶⁴ Dolayısıyla, Kutlu Adalı cinayetine tepki koyan basın örgütleri olayı demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik, düşünce özgürlüğüne ve insan haklarına akıl almaz bir saldırı olarak nitelendirmişlerdir.

CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat: “Olay siyasi bir cinayettir. Demokrasiye ve fikir özgürlüğüne indirilmiş ağır bir darbedir. Bu olayın hedefi tamamen siyasidir. Olay, düşüncesini yazan, ortaya koyan yazarın, düşünürün katledilmesi olayıdır. Bu cinayetin sorumluları mutlaka ortaya çıkarılmalıdır. Olay sorumluları ortaya çıkarılmazsa, bunu yapmayanlar bu tür olayları özendirmiş olacaklardır. Makineli tüfekte işlenmiş bu cinayet aydınlatılmazsa ülkede asayişin nasıl sağlanacağı kuşkusu halkı sürekli düşündürecektir.”¹⁶⁵ Talat’ın Kıbrıs gazetesine verdiği demecinin yanı sıra CTP Merkez Yönetim Kurulu cinayete ilişkin bir de yazılı açıklama yapmıştır. CTP yönetimi yazılı açıklamasında, “Ben bu ülkede özgür ve demokrat olarak, Kıbrıs Türkü olarak var olmak isterim” diyen herkesi Kutlu Adalı’nın öldürülmesini kınamaya ve tepki koymaya çağırmıştır. Faşist terörün

¹⁶² Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 5.

¹⁶³ Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 5.

¹⁶⁴ Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 5.

¹⁶⁵ Kıbrıs Gazetesi, 7 Temmuz 1996, 1-3.

evrensel yönteminin tehdit, korku ve terörle özgür düşüncüyü sindirmek olduğuna işaret edilerek yıllardır bunun denendiğini ancak Kıbrıs Türk toplumunun toplumsal varlığına ve özgür gelişmesine bu saldırılarla engel olunamadığı belirtilmiştir. Siyasi bunalım içinde karanlık mihrakların harekete geçtiğine işaret eden CTP Merkez Yönetim Kurulu, tüm demokratik kuruluşları uyanıklığa ve hangi görüşten olursa olsun herkesi bu siyasi cinayeti kınamaya çağırmıştır.¹⁶⁶

TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı ise, Kutlu Adalı'nın savunduğu görüşler ve fikirler nedeniyle öldürüldüğünü belirtmiş ve "1950'li yılların yöntemleriyle bir yazarımızı hedef alan faşist cinayeti nefretle kınıyoruz" demiştir. Akıncı, Kıbrıs Türkünün bu adada çağdaş ve onurlu bir toplum olarak var olması düşüncesinin kurşunlarla öldürülemeyeceğini vurgulayarak bunu anlamayıp yeraltı yöntemleri ile sonuç alacağını zannedenlerin büyük bir yanılgı içinde olduklarını ifade etmiştir.¹⁶⁷

YKP Genel Başkanı Alpay Durduran, Kutlu Adalı'nın öldürülmesi olayıyla ilgili "yetkililerden ses çıkmadığını, failerin yakalanması için yukarıdan emir bekleyenlerin sustuğunu ve olanaklarını faileri teşhis için kullanmadığını" ileri sürmüştür. Durduran açıklamasında şöyle demiştir: "Derin bir üzüntüyle, ünlü ve değerli yazar Kutlu Adalı'nın öldürülüşünden dolayı toplumumuza başsağlığı diliyoruz. Kutlu Adalı artık Kıbrıs Türk toplumunun varlığı için yaptığı mücadele uğruna canını feda edenlerin başında yer alacaktır. Onu öldürenler, Kıbrıslı Türkler var oldukça lanetlenecek, o ise unutulmazlar arasında anılacaktır."¹⁶⁸

CTP milletvekili ve Yenidüzen gazetesi yazarı Özker Özgür, aynı gazetenin yazarlarından Kutlu Adalı'nın silahlı saldırı sonucu katledilmesini "Kıbrıs Türkünün varlık ve kimliğini savunanlara meydan okuma" olarak niteleyerek, "Göçün durdurulmasını, Kıbrıs Türkünün varlık ve kimliğinin korunmasını, kaçak işçi sorununa çözüm bulunmasını, sivilleşmeyi ve demokratikleşmeyi istemek, gelinen aşamada bazıları için ölümle cezalandırılması gereken suç sayılmaktadır" görüşünü belirtmiştir. Toplumunu seven ve toplumun varlık savaşımına katkısı olan herkesin, Kutlu Adalı'nın alçakça katline karşı sesini yükseltmesi ve tepkisini dile getirmesi

¹⁶⁶ Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 4.

¹⁶⁷ Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 4.

¹⁶⁸ Kıbrıs Gazetesi, 9 Temmuz 1996, 5.

gerektiğini de sözlerine ekleyen Özgür, tüm toplum kesimlerini Kıbrıs Türkünün varlığını korumadaki kararlılığını ortaya koymaya çağırmıştır.¹⁶⁹

Kıbrıs gazetesine konuşan CTP milletvekili Ahmet Derya ise, Kutlu Adalı'nın yurduunu seven, barış ve demokrasi yanlısı bir aydın olduğunu ifade etmiş, Adalı'ya sıkılan kurşunların aslında düşünce özgürlüğünü, barış ve demokrasi istemini hedef aldığını vurgulamış ve Adalı'nın bu değerleri her zaman kararlılıkla savunmuş olduğunu söylemiştir. Derya, Adalı'nın “Kıbrıslılığı ve Kıbrıs kültürünü” de savunduğunu, siyasi yazılarının yanında bu konuları da işlediğini belirterek, “Kıbrıslı Türkler olarak ülkemize, kimliğimize sahip çıkmalıyız, sessiz kalamayız” demiştir.¹⁷⁰

Siyasiler ise yaptıkları değerlendirmelerde tehditle ve terörle korku salarak özgür düşüncenin sindirilmek istendiğine vurgu yapmışlar ve Kıbrıs Türk toplumunun toplumsal varlığına yönelik bir saldırı olarak da nitelendirmişlerdir.

Kutlu Adalı'nın öldürülmesine üniversitelerden de tepki gelmiştir. Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) Vakıf Yöneticiler Kurulu ve Rektörlüğü tarafından yapılan açıklamalarda Adalı cinayeti kınanmış ve “Düşünce özgürlüğü ve demokrasiye yönelik saldırıyı, şiddetle kınıyoruz” denmiştir. Açıklamada ayrıca, “Kıbrıs Türk basın camiası, 6 Temmuz 1996 Cumartesi akşamı değerli bir üyesini kaybetti” denilmiş, failerin en erken zamanda bulunup adalete teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁷¹ Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ) Rektörlüğü de konu ile ilgili olarak yaptığı yazılı açıklamasında, “siyasi görüşü ne olursa olsun, bir kişinin düşüncelerinden dolayı öldürülmesinin tasvip edilmeyecek bir davranış olduğunu” belirterek, “Temennimiz suçluların en erken bir zamanda ortaya çıkarılması ve bu tür eylemlerin bir daha tekrarlanmamasıdır” demiştir.¹⁷² Üniversiteler ise, düşünce özgürlüğüne saldırının kabul edilemez olduğunu belirtmişlerdir.

¹⁶⁹ Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 4-5.

¹⁷⁰ Kıbrıs Gazetesi, 8 Temmuz 1996, 4.

¹⁷¹ Kıbrıs Gazetesi, 9 Temmuz 1996, 5.

¹⁷² Kıbrıs Gazetesi, 10 Temmuz 1996, 5.

Kutlu Adalı cinayetine tepkinin yükseltilmesi amacıyla işbirliği ve eylem birliği yapmak amacıyla bir araya gelen 57 örgüt¹⁷³ ortak açıklama ile halka çağrıda bulunmuştur. 57 örgütün ortak açıklamasında şu görüşlere yer verilmiştir:

“Düşünce özgürlüğü, demokrasi ve barış istemlerine, bu istemler uğrunda kavga veren aydın insanlara tahammül edemeyen faşist odakların ‘faili meçhul’ ilan edilen eylemlerine bir de kanlı cinayet eklendi. Yalnızca ve yalnızca düşünen, düşündüklerini korkusuzca yazan bir aydın olduğu için bugüne dek açığa çıkarılmamanın verdiği cesaretle gittikçe saldırganlaşan bu karanlık güçlerin kurbanı oldu Kutlu Adalı. Kutlu Adalı’ya sıkılan kurşunlar, demokrasi, insan hakları, düşünce özgürlüğü savaşımına, toplumsal varlığımıza ve barışa sıkılmıştır aslında. Çünkü o, şaşmaz bir biçimde demokrasinin kurumlaştırılmasını, ülkeye barış gelmesini, insan hakları ve düşünce özgürlüğünü savunuyor, her geçen gün zedelenen ayaklar altına alınan bu değerler için kalemiyle cesaretle savaşıyordu.

Kutlu Adalı, Kıbrıs Türk halkının nüfus yapısının, sosyal varlığının kültürel ve fiziksel anlamda ortadan kaldırılmak istendiğinin bilincindeydi. O, bu anlayışa karşı savaş verdiği için katledildi. O’nun savaşını sürdürmek, Kıbrıs Türk halkının yaşam hakkını, demokrasiyi, insan haklarını ve toplumsal barışı savunan herkesin boynunun borcudur. Yeni cinayetler istemiyorsak, Kıbrıs Türk halkının onurlu, barış içinde yaşam hakkını savunuyorsak, mücadelenin en geniş toplumsal tabanda ve sürekli kılınması için çaba göstermeliyiz. İhmalleriyle bu karanlık güç odaklarına cesaret verenlerin, onlarla işbirliği içerisinde olanların teşhir edilmesi çabası kararlılıkla sürdürülecektir. Bu ülkenin iç ve dış güvenliğinden sorumlu olanlar bu cinayetin hesabını vermek zorundadırlar. Bu gidişin durdurulması ve bu cinayetin aydınlatılması için her türlü uğraş verilmeli ve failerin ortaya çıkarılması sağlanmalıdır.”¹⁷⁴

20 sendika ise bir araya gelerek Adalı suikastını ülke genelinde genel grev ve kepenk kapatma eylemi ile protesto etmişlerdir. 20 sendika grev eylemine ilişkin şu açıklamayı yapmıştır: “Kıbrıslı kimliğinin yok olmaması, fikir ve düşünce özgürlüğü, egemenlik ve demokrasi kavgası veren Kutlu Adalı’nın karanlıktan sıkılan kurşunlarla katledilmesini protesto etmek ve örgütsel olarak tepkimizi gösterip kimliğimize sahip çıkmak, kararlılığımızı vurgulamak için genel iş bırakma ve

¹⁷³ Gazetelerin, dergilerin ve yayınevlerinin de aralarında bulunduğu ortak açıklama yapan 57 kuruluş ile örgütün isimleri şöyle: Yenidüzen Gazetesi, Basın-Sen, İletişimciler Birliği, K.T. Gazeteciler Birliği, Ortam Gazetesi, Halkın Sesi Gazetesi, Başka Düşünce Dergisi, Pygmalion Dergisi, Yazın Emekçileri Derneği, Alternatif Yazın, Galeri Kültür Yayınları, K.T. Sanatçı ve Yazarlar Birliği, KTAMS, Emek-İş, Genel-İş, Dev-İş, TES, ÜTK, Gıda-Sen, Türk-Sen, GASAD, Yurtsever Gençlik Örgütü, DAÜ-SEN, Kıbrıs Sanat Derneği, BAY-SEN, ÇAĞ-SEN, KTOEÖS, GÜÇ-SEN, EL-SEN, TEL-SEN, BEL-SEN, YÖN-SEN, KTMMOB, KTTB, K.T. Karikatürcüler Derneği, KTÖS, TARIM-SEN, BES, Gençlik Merkezi, Demokrasi ve İnsan Hakları Hareketi, Kıbrıs’ta Sosyalist Gerçek, Barış ve Federal Çözüm İçin Kadın Hareketi, GÖR-DER, Has-Der, Güzelyurt Sanat Derneği, DGD, Yeşil Barış Hareketi, TIP-İŞ, TKP, YKP, CTP, Petrol-Sen, Londra Toplumcu Dayanışma Derneği, Londra Kıbrıs Türk Araştırma Grubu, KOOP-SEN, Vet-Sen, Pey-Sen. (**Yenidüzen Gazetesi**, 9 Temmuz 1996, 2.)

¹⁷⁴ **Kıbrıs Gazetesi**, 9 Temmuz 1996, 1-4; **Yenidüzen Gazetesi**, 9 Temmuz 1996, 2.

kepenk kapatma kararı alınmıştır. İlgili örgütler olarak yığınsal bir cenaze töreni gerçekleştirmek için tüm çalışanlarımızı ve esnafımızı alınan karara uymaya çağırırız.”¹⁷⁵

Bir araya gelen 57 örgütün ardından sivil toplumdaki tepkiler yaygınlaşarak devam etmiştir. Kıbrıs Türk Barış Derneği tarafından yapılan açıklamada şunlar belirtilmiştir: “Kendisini yiğitçe, ödün vermeden, yılmadan, Kıbrıs’ta barışın ve demokrasinin kökleşip gelişmesine adanmış Kutlu Adalı’nın öldürülmesi, Kıbrıs’taki bütün barış ve demokrasi güçlerine karşı yapılmış bir saldırdır. Yıllardan beri barış ve demokrasiden yana olan insanların baskı altında tutulmasına, öldürülmesine karşı çıkan, tehditlerden korkmadan onları savunan Kutlu Adalı’nın öldürülmesi de O’nu sevenleri, barışı ve demokrasiyi sevenleri yıldırmayacaktır. Barış ve demokrasi mücadelesinden vazgeçilmeyecektir.”¹⁷⁶

Yurtsever Kadınlar Birliği (YKB) de açıklamasında “Düşünceye kurşun sıkmanın” kabul edilemez olduğunu ifade ederek, “tüm demokrasi güçlerini birlik, mücadele ve dayanışmaya çağırırız” demiştir.¹⁷⁷ Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıslı Öğrenciler Birliği (DAÜ-KÖB) konu ile ilgili açıklamasında “Bombalı saldırılarla başlayan ve Adalı’nın kurşunlanarak katledilmesi ile devam eden bu süreci durdurmanın yolu, Kıbrıs Türkünün demokrasiye sahip çıkması ve devletin en kısa zamanda failleri bulması ile mümkündür” denmiştir.¹⁷⁸ Kıbrıs Türk Spor Yazarları Derneği yaptığı açıklamasında çağdaş demokrasinin temelinde çok seslilik olduğuna işaret etmiş, Adalı’nın yaşamına son veren kurşunların demokrasi, hoşgörü ve özgür düşünce yapısını ciddi şekilde yaraladığını belirtmiş, baskıların özgür düşüncede geri adım atturmaması gerektiğini de sözlerine eklemiştir.¹⁷⁹

Serbest Çalışan Hekimler Birliği (SÇHB) Kutlu Adalı’nın öldürülmesini lanetlemiştir. Birliğin açıklamasında “Kıbrıs Türk toplumunu rahatsız edici olaylar hızla artmaktadır. Hiç alışık olmadığımız, sevmediğimiz, istemediğimiz bu olaylar

¹⁷⁵ Grev çağrısı yapan 20 Sendika şunlardır: Türk-Sen, Dev-İş, KTAMS, KTOEÖS, KTÖS, Yön-Sen, Tel-Sen, Bel-Sen, Basın-Sen, Güç-Sen, Vet-Sen, BES, Petrol-Sen, Tıp-İş, Tıp-Sen, DAÜ-Sen, Bay-Sen, Çağ-Sen, Tarım-Sen, Pey-Sen. (**Kıbrıs Gazetesi**, 9 Temmuz 1996, 1-4.)

¹⁷⁶ **Kıbrıs Gazetesi**, 8 Temmuz 1996, 5.

¹⁷⁷ **Kıbrıs Gazetesi**, 10 Temmuz 1996, 5.

¹⁷⁸ **Kıbrıs Gazetesi**, 10 Temmuz 1996, 5.

¹⁷⁹ **Kıbrıs Gazetesi**, 10 Temmuz 1996, 5.

herkesi tedirgin etmektedir” demiştir.¹⁸⁰ Genç İş Adamları Derneği (GİAD), Adalı’ya sıkılan kurşunların fikir özgürlüğüne sıkıldığını kaydetmiştir. GİAD Yönetim Kurulu, “Eşsiz yurtsever, demokrasi ve özgürlük savaşçısı, gazeteci-yazar Kutlu Adalı’nın katledilmesini nefretle kınıyoruz” açıklamasını yapmıştır.¹⁸¹ Üniversiteli Kadınlar Derneği tarafından yayınlanan bildiride, en temel insanlık hakkının yaşam olduğuna dikkat çekilerek, “Bu hak, devlet tarafından vatandaşlara garanti edilmelidir” denilmiştir.¹⁸² İnsan Hakları Komitesi Başkanı Zaim Necatigil ise, Kutlu Adalı’nın öldürülmesi olayından büyük üzüntü duyduklarını ifade ederek, “Bu olay, ülkemizde yerleşmiş bulunan düşünce ve ifade özgürlüğü ile kişinin yaşam hakkına indirilmiş şiddetli bir darbedir” demiştir.¹⁸³

Sivil toplum örgütleri ise saldırının düşünce özgürlüğüne, insan haklarına, demokrasiye ve barış istemlerine yönelik olduğuna vurgu yapmışlardır. Biraraya gelen 57 sivil toplum örgütü belirtilen amaçlar doğrultusunda sessiz kalınmayacağını ve birlikte mücadele edileceğini duyurmuşlardır. Sendikalar cinayet olayını uyguladıkları genel grevle protesto etmişlerdir. Diğer sivil toplum örgütleri de gazeteci cinayetini yaşam hakkına, düşünce ve ifade özgürlüğüne indirilmiş ağır bir darbe olarak nitelendirmişlerdir.

2.2.2. Basında Kutlu Adalı Suikastının Yer Alış Biçimleri

Yenidüzen gazetesi yazarı Kutlu Adalı 6 Temmuz 1996 gecesi kurşunlanarak öldürülmüştür. Kutlu Adalı suikastı bir hafta süreyle basın ve kamuoyunun gündemini yoğun şekilde işgal etmeye devam etmiştir. Günlük yayın yapmakta olan 7 adet farklı gazete bu sürede taranmış ve cinayete ilişkin tepkileri derlenerek verilmiştir. Başlıklar tablo halinde bir araya getirilirken gazetelerin sunuşlarına ilişkin diğer detaylar ve analizler de tablonun ardından aktarılmıştır.

¹⁸⁰ Kıbrıs Gazetesi, 9 Temmuz 1996, 5.

¹⁸¹ Kıbrıs Gazetesi, 9 Temmuz 1996, 5.

¹⁸² Kıbrıs Gazetesi, 9 Temmuz 1996, 5.

¹⁸³ Kıbrıs Gazetesi, 9 Temmuz 1996, 5.

Tablo-9: Kutlu Adalı Suikastıyla İlgili Basın Taraması

TARİH:	GAZETE ADI:	GAZETELERİN KULLANDIKLARI BAŞLIKLAR
7 Temmuz 1996	Kıbrıs Gazetesi	Siyasi Cinayet
8 Temmuz 1996	Yenidüzen Gazetesi	Bir Yazar Toprağa Düşürüldü/ Susmayacağız
8 Temmuz 1996	Kıbrıs Gazetesi	Adalı Cinayetini TİT Üstlendi
8 Temmuz 1996	Ortam Gazetesi	Artık Yeter
8 Temmuz 1996	Halkın Sesi Gazetesi	Lanet Yağıyor Yenidüzen yazarlarından Kutlu Adalı'nın katledilmesi KKTC'de büyük infial yarattı
8 Temmuz 1996	Vatan Gazetesi	Özgür Düşünceye Kurşun Sıkan Zihniyete Lanet Olsun
8 Temmuz 1996	Birlik Gazetesi	Gazeteci-Yazar Kutlu Adalı Vurularak Öldürüldü İnfial Yaratan Cinayet
9 Temmuz 1996	Yenidüzen Gazetesi	Adalılar Ölmez / Suikaste Lanet Yağıyor O'nun Savaşını Sürdüreceğiz
9 Temmuz 1996	Kıbrıs Gazetesi	Adalı için son görev bugün Denktaş'tan Çağrı: Polise Yardım Edin
9 Temmuz 1996	Ortam Gazetesi	Rum'a karşı güvence isterken Türk Türk'ten korkar hale geldi Protesto Yağmuru Siyasi partiler, sendikalar, kurum ve kuruluşlar dün de Adalı'nın katledilmesini protesto eden mesajlar yayınladılar
9 Temmuz 1996	Halkın Sesi Gazetesi	Tedbirler Yetersiz Adalı'nın öldürülmesi Türk davasına zarar verdi
9 Temmuz 1996	Demokrat Gazetesi	Halk Ayakta Düşünceye karşı kurşun sıkan elleri lanetliyoruz. Kutlu Adalı'nın katledilişi infial yarattı. Adalı'nın kanı yerde kalmasın/ Bilen, gören söylesin/ Düşünceye Kurşun
9 Temmuz 1996	Birlik Gazetesi	Gazeteci yazar Kutlu Adalı'nın öldürülmesine yoğun tepkiler sürüyor
10 Temmuz 1996	Yenidüzen Gazetesi	Susmayacağız Ölümsüzlüğe Uğurladık
10 Temmuz 1996	Kıbrıs Gazetesi	Adalı'yı Toprağa Verdik

10 Temmuz 1996	Ortam Gazetesi	Gözyaşlarıyla Uğurladık Bu Cinayet Aydınlansın
10 Temmuz 1996	Halkın Sesi Gazetesi	Alkışlarla... Kutlu Adalı dün binlerce kişinin katıldığı görkemli bir törenle toprağa verildi
10 Temmuz 1996	Demokrat Gazetesi	Caniler Yakalanmalı
10 Temmuz 1996	Vatan Gazetesi	Kutlu Adalı Toprağa Verildi
10 Temmuz 1996	Birlik Gazetesi	Gazeteci-Yazar Kutlu Adalı Törenle Toprağa Verildi/Rahat Uyu
11 Temmuz 1996	Yenidüzen Gazetesi	Kutlu Adalı'nın katledildiği silah hakkında polis hala açıklama yapmıyor: Silahın Türü Ne?
11 Temmuz 1996	Demokrat Gazetesi	Basın Terörle Susturulamaz
12 Temmuz 1996	Yenidüzen Gazetesi	Gazeteciye Saldırı, Düşünceye Saldırıdır Yenidüzen Basın Şehitlerini Andı
12 Temmuz 1996	Ortam Gazetesi	Failler Bulunmazsa Toplum Rahatlamaz
12 Temmuz 1996	Halkın Sesi Gazetesi	Hür Basın Yaşamalı

Kıbrıs gazetesi 7 Temmuz 1996 tarihli sayısının birinci sayfasının tamamını Kutlu Adalı cinayetine ayırmış ve haberi “Siyasi Cinayet” manşetiyle vermiştir. Kıbrıs gazetesi Kutlu Adalı'nın bezle örtülmüş yerde yatar vaziyetteki cansız bedenini yansıtan ve başında 2 polisin beklediği görüntüyü yansıtan fotoğrafı da haberiyle birlikte birinci sayfasından yayınlamıştır. Kıbrıs gazetesi haberin alt başlıklarında, “Gazeteci yazar Kutlu Adalı dün gece yarısı evinin önünde kurşunlanarak öldürüldü. Yenidüzen gazetesi köşe yazarı Kutlu Adalı otomatik bir tüfekte açılan ateş sonucu can verdi” ifadelerini kullanmıştır. Kıbrıs gazetesinin haberine göre olay yerinde görüşünü açıklayan CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat, “Olay siyasi bir cinayettir. Demokrasiye ve fikir özgürlüğüne indirilmiş ağır bir darbedir” şeklinde konuşmuştur. Cinayetin gecenin geç saatlerinde gerçekleşmiş olması nedeniyle Kıbrıs gazetesi hariç diğer gazetelerin 7 Temmuz tarihli sayısında cinayet haberi yer almamıştır.

Yenidüzen gazetesinin 8 Temmuz 1996 tarihli birinci sayfası tamamen siyah zemine basılmıştır. Sürekli kırmızı renkle basılan “Yenidüzen” ismi beyaz zemine siyah olarak basılmıştır. Gazete siyah zemine beyaz olarak basılan “Bir Yazar

Toprağa Düşürüldü/ Susmayacağız” manşetiyle yayınlanmıştır. Manşetin hemen altında Kutlu Adalı'nın fotoğrafı ve fotoğrafın karşısında ise simsiyah zeminde yanar vaziyette bir mum yer almıştır. Sayfanın en altında ise Kutlu Adalı cinayetine ilişkin detaylar ve cinayete tepkilerin iç sayfalarda okunabileceği belirtilmiştir.

Kıbrıs gazetesi 8 Temmuz 1996 tarihli sayısını “Adalı Cinayetini TİT Üstlendi” manşetiyle yayınlamıştır. Kıbrıs gazetesinin manşetinin üst başlığında, “Cumhurbaşkanı Denктаş, Rum Yönetimi Lideri Klerides, siyasi partiler, sendikalar ve dernekler, Adalı'nın öldürülmesini kınadılar” cümlesi yer alırken, alt başlıkta ise, “Kıbrıs gazetesini telefonla arayan meçhul bir kişi Türk İntikam Tugayı adına cinayeti üstlendi” ifadesine yer verilmiştir. Bu bir ilkti; ilk kez Kıbrıs Türk toplumunda işlenen bir cinayeti, bir ‘Türk örgütü’ üstlenmiştir. Kıbrıs gazetesi manşet haberiyle birlikte İstanbul'dan Ada'ya dönen Adalı'nın ailesinin Ercan Havaalanında çekilmiş fotoğrafını da kullanmıştır. Kullanılan fotoğrafın alt yazısında şu cümleler yer almıştır: “Cinayet sırasında İstanbul'da olan Kutlu Adalı'nın eşi İlkay Adalı ile çocukları, dün akşam 20.30'da Ercan'a gelebildiler. Son derece üzgün oldukları gözlenen Adalı ailesini akrabaları ve arkadaşları karşıladı.”

Ortam gazetesi 8 Temmuz 1996 tarihli sayısında Kutlu Adalı cinayetini “Artık Yeter” başlığıyla manşetine taşımış ve birinci sayfanın tamamını bu olaya ayırmıştır. Manşetin alt başlığında şu ifadeler yer verilmiştir: “Gazeteci-yazar Kutlu Adalı'nın otomatik silahla vurularak öldürülmesi KKTC'de öfke ve paniğe yol açtı.” Ortam gazetesi manşet haberiyle birlikte cinayetin işlendiği yerin çiçeklerle donatıldığını gösteren bir de fotoğraf yayınlamıştır. Fotoğrafın altında şu cümleler yazılmıştır: “Kutlu Adalı'nın vurulduğu yer olan Lefkoşa'daki evinin önü dün sevenleri tarafından bir çiçek bahçesine dönüştürüldü. Vatandaşlar, Adalı'nın evi önünden geçerek yol ortasına çiçek bırakıyor ve cinayeti lanetliyorlar.” Manşetin hemen altında ise TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın cinayete gösterdiği tepkinin haberi verilmiştir. Haberde, “Eli kanlı yer altı örgütleri derhal ortaya çıkartılmalı” başlığı kullanılmıştır. Haberin alt başlığında ise, Akıncı'nın katillerin bulunup ortaya çıkarılmasını istediği ve “bu küçük ülkede faili meçhul cinayet olamaz” dediği belirtilmiştir.

Ortam gazetesinin başyazarı Hasan Kahvecioğlu ise, birinci sayfadan yayınlanan “Aydın Kani” başlıklı makalesinde Şu satırlara da yer vermiştir:

“Kutlu Adalı’nın bedenine tam 13 mermi sıktılar. YaŐamda kaleminden başka silahı yoktu. Bu yzden karşı koyamadı. Yolun ortasında yığılıp kaldı. Düşündüğünü dobra dobra söylemenin, yazmanın cüretini kanı ile ödedi. Cesur ve yürekli olmanın, demokrasiyi savunmanın, sivil toplum talep etmenin, cezası bazı ülkelerde ölümdü. Şimdi, biz de bu ülkelerden biri olduk. Düşünceye kurşun sıkılabilen bir ortamı yaratanlar, ilk başarıları ile öğünebilirler. Bu, düşünceye karşı örgütlü bir vahŐettir. Bu ülkenin aydınlığa değil, karanlığa gidiŐinin ilanıdır. Bu kan ülkenin toprağına düŐtüđü anda, her Şey kana bulanmıŐtır. Demokrasi de, rejim de, ülke de artık kanlıdır. Bu lekeyi temizlemek, bu tehdidi yok etmek herkesin boynunun borcudur. Şimdi, herkes başını ellerinin arasına almalı ve ne yapabilirse derhal yapmalıdır. Siyasetçisinden sendikasına, sivil toplum isteyen, bu ülkeyi seven herkes düşünceye sıkılan mermilere karşı durmak için ne gerekirse yapmaya hazır olmalıdır. Ülkemize, aydınlığımıza kan lekesi düşmüştür artık. Sinemeyiz, duramayız, susamayız...”

Halkın Sesi gazetesi 8 Temmuz 1996 tarihli sayısının manşeti “Lanet Yağıyor” başlığı ile Kutlu Adalı cinayetine ayrılmıştır. Halkın Sesi gazetesi alt başlıkta Şu ifadeye yer vermiştir: “Yenidüzen yazarlarından Kutlu Adalı’nın katledilmesi KKTC’de büyük infial yarattı.” Halkın Sesi gazetesi polislerin, Kutlu Adalı’nın cansız bedeninin bulunduğu yerde inceleme yaparken çekilmiş bir fotoğrafı da manşet haberiyle birlikte yayınlamıştır.

Vatan gazetesi 8 Temmuz 1996 tarihli sayısını “Özgür Düşünceye Kurşun Sıkılan Zihniyete Lanet Olsun” manşetiyle Kutlu Adalı cinayetine ayırmıştır. Vatan gazetesinin başyazarı Erten Kasımoğlu ise birinci sayfadan yayınlanan “İthal Malı Namlu” başlıklı yazısında Şu satırlara da yer vermiştir: “Gazeteci yazar Kutlu Adalı, önceki akşam ithal namludan çıkan kurşunlarla öldürüldü. Ülkemizin demokratik tartışma platformlarının gelişmesine ve farklı görüşleri ile doğruların saptanmasında önemli katkıları olan Kutlu Adalı’ya çevrilen namlu, aslında tüm KKTC’nin özgürlük, bağımsızlık ve demokrasi değerlerine karşı sıkılan kurŐundan başka bir Şey değildir.” Birlik gazetesi de 8 Temmuz 1996 tarihli sayısında Kutlu Adalı cinayeti haberine birinci sayfasından yer vermiş ancak manşetten vermeyen tek gazete olmuştur. Birlik gazetesi haberinde Şu başlıkları kullanmıştır: “Gazeteci-Yazar Kutlu Adalı Vurularak Öldürüldü/ İnfial Yaratan Cinayet” başlıklarıyla vermiştir. Birlik gazetesi haberinin alt başlığında ise Şu ifadeleri kullanmıştır: “Kıbrıs Türk basını

cesur bir kalem ve değerli bir araştırmacısını yitirdi. Cinayete tüm kesimlerden tepki ve lanet yağıyor.”

Yenidüzen gazetesi 9 Temmuz 1996 tarihli sayısının birinci sayfası yine siyah zeminle yayınlanmıştır. Sayfanın sağ üst köşesine Kutlu Adalı'nın fotoğrafı yerleştirilmiştir. Fotoğrafın karşısında sol üst köşede ise “Yaseminlerinizi, karanfillerinizi ve çiçeklerinizi alarak geliniz, O'nu ölümsüzlüğe uğurluyoruz” cümlesi yazılmıştır. Fotoğrafın ve sol üst köşede yer alan yazının hemen altında ise büyük harflerle “Adalılar Ölmez” ifadesi yer almıştır. Yenidüzen gazetesinin 2. sayfasında “O'nun Savaşını Sürdüreceğiz ve Suikaste Lanet Yağıyor”, 3.sayfada ise, “Katiller Nerede?, 20 Sendika Bugün Grevde” başlıklarıyla verilen haberler yer almıştır. 4.sayfada ise sivil toplum örgütü temsilcileri ile gazetecilerin Adalı cinayetinin işlendiği yerde gerçekleştirdikleri protesto eylemine yer verilmiştir. Haber, “Kutlu Adalı'nın katledildiği yere çiçeklerle şu anlamlı sözcük yazıldı: Susmayacağız” başlıklarıyla verilmiştir. Haberin alt başlığında gazetecilerin “fotoğraf makinelerini ve kameralarını Adalı'nın öldürüldüğü yere bırakarak basına yönelen karanlık güçleri protesto ettikleri” belirtilmiştir.

Kıbrıs gazetesi 9 Temmuz 1996 tarihli sayısında Kutlu Adalı cinayetine ilişkin gelişmeleri sürmanşetten vermiştir. “Adalı için son görev bugün” başlığını kullanan Kıbrıs gazetesi alt başlıkta ise 57 örgütün ortak açıklamasından şu ifadeye yer vermiştir: “Adalı'ya sıkılan kurşunlar demokrasi, insan hakları, düşünce özgürlüğü savaşımına, toplumsal varlığımıza ve barışa sıkılmıştır aslında...” Kıbrıs gazetesi manşet haberini ise Denктаş'ın Adalı cinayetine ilişkin açıklamalarına ayırmış ve şu başlığı atmıştır: “Denктаş'tan Çağrı: Polise Yardım Edin” Kıbrıs gazetesi alt başlıkta ise Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş'ın şu sözlerine yer vermiştir: “İçimizdeki huzursuzluğu yaratan sirkatlar, soygunlar çoğalmıştır. Bunların çoğu Türkiye'den bir-iki günlüğüne gelen işsiz, parasız insanlar tarafından yapılmaktadır.” Kıbrıs gazetesine yansıyan bu sözleriyle dönemin Cumhurbaşkanı Denктаş, Anadolu'dan Kuzey Kıbrıs'a kontrolsüz nüfus akışının sosyal ve kriminal problemlere neden olabileceğini ilk kez ifade etmiştir. Kıbrıs gazetesinin haberine göre “Kutlu Adalı'nın öldürülme şekli ve zamanlaması çok düşündürücüdür” ifadelerini de kullanan Cumhurbaşkanı Denктаş, ‘Türk İntikam Tugayı'nın araştırılmasını da istedi.

Ortam gazetesi 9 Temmuz 1996 tarihli sayısında birinci sayfasını TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın Kutlu Adalı cinayetine gösterdiği tepkiye ayırmıştır. Ortam gazetesinin manşet haberine göre Mustafa Akıncı: "Rum'a karşı güvence isterken Türk Türk'ten korkar hale geldi" demiştir. Akıncı, "menfur cinayet sonucu Kıbrıs Türk halkının çok değerli bir aydınını yitirdiğini" de söylemiştir. Ortam gazetesinin birinci sayfasındaki "Protesto Yağmuru" başlıklı spotta ise, "Siyasi partiler, sendikalar, kurum ve kuruluşlar dün de Adalı'nın katledilmesini protesto eden mesajlar yayınladılar" ifadesine yer verilmiştir. Halkın Sesi gazetesi 9 Temmuz 1996 tarihli sayısının manşetini Cumhurbaşkanı Denктаş'ın Kutlu Adalı cinayetine ilişkin değerlendirmelerine ayırmıştır. "Tedbirler Yetersiz" manşetini atan Halkın Sesi gazetesi, alt başlıkta ise Denктаş'ın, "Adalı'nın öldürülmesi Türk davasına zarar verdi" sözlerine yer vermiştir. Halkın Sesi gazetesi, Cumhurbaşkanı Denктаş'ın "KKTC'de artan şiddet olaylarının ülkeye kontrolsüz girişlerle yakından ilgili olduğunu" belirttiğini de yazmıştır.

Demokrat gazetesi 9 Temmuz 1996 tarihli sayısını "Halk Ayakta" manşetiyle yayınlamıştır. Demokrat gazetesinin ön sayfasında "Düşünceye karşı kurşun sıkın elleri lanetliyoruz. Kutlu Adalı'nın katledilişi infial yarattı. Adalı'nın kanı yerde kalmayın." spotları da yer almıştır. Demokrat gazetesi manşet haberin hemen altında Cumhurbaşkanı Denктаş'ın cinayete ilgili açıklamalarına yer vermiştir. Halkı, polise yardımcı olmaya çağırarak Denктаş'ın "Bilen, gören söylesin" ifadeleri haberin başlığına taşınmıştır. Demokrat gazetesi, DP Genel Başkanı Serdar Denктаş'ın tepkisine ise, "Cinayetin Peşini Bırakmayacağız" başlığıyla ön sayfadan yer vermiştir. Demokrat gazetesi ayrıca "Düşünceye Kurşun" başlıklı ön sayfa haberinde Meclis'te temsil edilen siyasi partilerin (DP, CTP, UBP ve TKP) ortak açıklama yaparak, "Adalı'ya sıkılan kurşunları düşünce ve anlatım özgürlüğüne sıkılmış olarak nitelediğini ve şiddetle kınadığını" yazmıştır. Birlik gazetesi 9 Temmuz 1996 tarihli sayısında ön sayfadan "Gazeteci yazar Kutlu Adalı'nın öldürülmesine yoğun tepkiler sürüyor" başlıklı bir haber yayınlamıştır. Birlik gazetesi haberin alt başlığında ise, "Meclis'teki siyasi partilerin Genel Başkanları yayınladıkları bildiriye Kutlu Adalı'nın öldürülmesini şiddetle kınadı ve faillerinin derhal bulunup adalete teslim edilmelerini istedi" cümlesine yer vermiştir.

Yenidüzen gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli sayısında birinci sayfasının tamamını tek bir fotoğrafa ayırmıştır. Fotoğraf binlerce kişinin katıldığı Kutlu Adalı'nın cenaze kortejini yansıtmaktadır. Binlerce Kıbrıslı Türk'ün katıldığı Kutlu Adalı'nın 9 Temmuz'daki cenaze töreninde de, en önde "Susmayacağız" yazılı büyük bir pankart taşınmıştır. En önde Kutlu Adalı'nın bir fotoğrafı ve arkasında omuzlarda taşınan cenaze ve cenazenin hemen gerisinde taşınan "Susmayacağız" yazılı büyük bir bez pankart. Fotoğrafın üst kısmında ise yalnızca iki kelime yazılmıştır: "Ölümsüzlüğe Uğurladık". Kıbrıs gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli sayısını "Adalı'yı Toprağa Verdik" manşetiyle yayınlamıştır. Kıbrıs gazetesi haberin spotunda "Kutlu Adalı'nın cenaze törenindeki binlerce kişi 'susma, sustukça sıra sana gelecek' diye bağırdı" ifadesine de yer vermiştir. Haberin alt başlığında ise, "Kutlu Adalı, dün sabah köşe yazarı olduğu Yenidüzen gazetesinde katafalka kondu. Yüzlerce kişi Adalı için açılan deftere düşüncelerini yazdı, imza attı" bilgisi verilmiştir. Habere birlikte Kutlu Adalı'nın çiçeklerle kaplanmış cenazesinin fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf altında şunlar yazılmıştır: "Adalı'nın Selimiye Camii'ndeki cenaze törenini Türkiye ve Rum medyası da izledi. Rum gazeteciler Kıbrıs Rum Gazeteciler Birliği adına tabut üzerine çelenk de koydu. Bazı Rum siyasi partilerinin de törene çelenk gönderdiği görüldü."

Ortam gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli sayısının birinci sayfasının tamamını Kutlu Adalı'nın cenaze törenine ayırmıştır. Ortam gazetesi sayfada "Gözyaşlarıyla Uğurladık/ Bu Cinayet Aydınlansın" başlıklarını kullanmıştır. Cenaze kortejinden fotoğraf da kullanan Ortam gazetesi alt başlıkta ise şöyle demiştir: "Silahlı bir saldırı sonucunda hayatını kaybeden gazeteci-yazar Kutlu Adalı dün düzenlenen törenlerden sonra binlerce kişinin gözyaşları arasında toprağa verildi. Cenaze törenine katılanların sık sık tekrarladığı söz ise 'bu cinayet aydınlatılmalıdır' şeklindeydi."

Halkın Sesi gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli sayısının birinci sayfasının tamamını cenaze törenine ayırmıştır. "Alkışlarla..." başlığını kullanan Halkın Sesi gazetesi alt başlıkta, "Kutlu Adalı dün binlerce kişinin katıldığı görkemli bir törenle toprağa verildi" demiştir. Halkın Sesi gazetesi sayfasını cenaze töreninden fotoğraflarla süslemiştir. Cenazenin omuzlarda taşındığını gösteren fotoğrafın altında, "Kutlu Adalı'nın naaşı kortej eşliğinde Selimiye Camisinden Girne Kapısına

kadar omuzlarda taşındı” cümlesi yazılmıştır. Kutlu Adalı'nın gömüldüğü mezarı yansıtan fotoğrafın altında ise, “Basın mensupları kamera ve kalemlerini mezar üzerine bırakarak bir dakikalık saygı duruşunda bulundular” yazısı yer almıştır.

Demokrat gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli sayısında Adalı'nın cenaze törenine “binlerce kişinin katılarak cinayeti protesto ettiğini” belirterek “Caniler Yakalanmalı” manşetini kullanmıştır. Manşet haberinde “Susmayacağız” pankartlı cenaze kortejinin fotoğrafına yer veren Demokrat gazetesi, “Kutlu Adalı'nın alkışlarla ve çiçeklerle uğurlandığını” da belirtmiştir. Vatan gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli yayınında “Kutlu Adalı Toprağa Verildi” başlığını kullanmıştır. Vatan gazetesi haberin alt başlığında ise, “cenaze töreni sırasında bir grubun ‘devlet terörüne son’ şeklinde slogan atmalarının dikkat çektiğini” yazmıştır. Vatan gazetesi haberinde şu cümleleri de kullanmıştır: “Silahlı bir saldırı sonucu hayatını kaybeden gazeteci-yazar Kutlu Adalı dün Lefkoşa’da yaklaşık beş bin kişinin katıldığı görkemli bir törenle toprağa verildi. Devlet ve hükümet yetkilileri, gazeteciler, örgüt temsilcileri, ailesi ve yurdun her köşesinden vatandaşlar, Kutlu Adalı'nın cenazesi başında ‘Susturamazsınız, Susmayacağız’ andını içerek son görevlerini yerine getirdiler.” Birlik gazetesi 10 Temmuz 1996 tarihli yayınında, “Gazeteci-Yazar Kutlu Adalı Törenle Toprağa Verildi/ Rahat Uyu” başlığını kullanmıştır. Alt başlıkta ise, “Gazeteciler Adalı'nın mezarına kalem ve fotoğraf makinelerini bırakarak tepkilerini bir kez daha dile getirdiler” cümlesine yer vermiştir.

Yenidüzen gazetesi 11 Temmuz 1996 tarihli sayısında manşetinden “Kutlu Adalı'nın katledildiği silah hakkında polis hala açıklama yapmıyor/ Silahın Türü Ne?” başlıklarıyla cinayeti sorgulamıştır. Yenidüzen gazetesinin yayınında “kamuoyunun polisi göreve davet etmekte olduğu ve bu cinayetin biran önce aydınlatılmasını istediği” de yazılmıştır. Yenidüzen gazetesinin ön sayfa haberinde, Kutlu Adalı'nın öldürülmesine tepkinin giderek büyümekte olduğu ve cinayetin ardından toplanan 57 örgütün hazırladığı ortak metne katılımların artarak devam ettiği de duyurulmuştur. Kıbrıs gazetesi 11 Temmuz 1996 tarihli sayısında Kültür-Sanat sayfasında şair Fikret Demirağ'ın “Bu Dünyadan Kutlu Adalı Geçti” başlıklı yazısı yayınlanmıştır. Demirağ'ın yazısında şu cümleler de yer almıştır: “Kutlu Adalı, düşünceye düşman güçler tarafından kurşunlanarak öldürüldü. Kutlu Adalı

gazeteciydi, yazardı, şairdi. Toplumumuzun düşünen üreten bir bireyiydi. Suçu (suçsa) buydu. Yazmayı tasarladığı kim bilir daha neler vardı? Yarım kaldı. Türkiye'deki ve dünyadaki benzeri olaylar öğretmeliydi ki düşünceler kurşunla susturulamaz, susturulamamıştır. Kurşunlar hiçbir düşüncüyü öldürememiştir. Tarih bunun tanığıdır.”

Ortam gazetesi 11 Temmuz 1996 tarihli yayınında “Sanat Güncesi” sayfasında Neriman Cahit'in “Bazıları Ölümü Yeniyor” başlıklı yazısını yayınlamıştır. Kutlu Adalı'yı “iyi bir şair, titiz bir araştırmacı ve cesur bir gazeteci” diye tanımlayan Neriman Cahit yazısında şu ifadeleri de kullanmıştır: “Ölüm neyi değiştirebilir ki? Haşmet Gürkan öldü mü? Kutlu Adalı öldü mü? Ölüm sadece bir araç belki! Ses ölmez ki! Yazı ölmez ki! İnsanın gücü ölümle azalmaz ki!” Demokrat gazetesi 11 Temmuz 1996 tarihli sayısında dönemin Başbakanı Hakkı Atun'un Kıbrıs Türk Basın Günü nedeniyle yayınladığı mesajını “Basın Terörle Susturulamaz” başlığıyla birinci sayfadan vermiştir. Demokrat gazetesinin haberine göre, Başbakan Atun mesajında Kutlu Adalı'nın katledilmesi nedeniyle buruk bir basın günü geçirildiğini belirterek, Adalı'yı öldürenleri bir kez daha kınamıştır.

Yenidüzen gazetesi 12 Temmuz 1996 tarihli sayısında CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat'ın, Kıbrıs Türk Basın Günü nedeniyle yayınladığı mesajı manşetine taşımış ve “Gazeteciye Saldırı, Düşünceye Saldırıdır” başlığıyla vermiştir. Talat mesajında Yenidüzen gazetesi yazarı Kutlu Adalı'nın ‘basın ve demokrasi şehidi’ olarak anılacağını da vurgulamıştır. Yenidüzen gazetesinin ön sayfasından ve fotoğraflı olarak yayınlanan “Yenidüzen Basın Şehitlerini Andı” başlıklı haberde ise “basının cinayetlerle susturulacağını sananların büyük yanılğı içinde oldukları” vurgulanmıştır. Haberde, “6 gün önce katledilen Kutlu Adalı ile 34 yıl önce katledilen Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan'ın kabirlerinin Basın Günü nedeniyle Yenidüzen gazetesi yöneticileri, yazarları ve çalışanları tarafından ziyaret edildiği ve çiçekler bırakıldığı” belirtilmiştir. Ortam gazetesi 12 Temmuz 1996 tarihli sayısında Basın Günü'nde Adalı cinayetinin konuşulduğunu belirttiği manşet haberinde “Failler Bulunmazsa Toplum Rahatlamaz” başlığını kullanmıştır. Haberde, Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Yönetim Kurulu üyelerinin Lefkoşa mezarlığına giderek Kutlu Adalı ile merhum gazetecilerin mezarlarına çiçek

bıraktıkları da belirtilmiştir. Halkın Sesi gazetesi 12 Temmuz 1996 tarihli sayısının manşetini “Hür Basın Yaşamalı” başlığı ile Basın Günü nedeniyle verilen demeçlere ayırmıştır. Halkın Sesi gazetesi basının sorunlarının dile getirildiği açıklamalarla Kutlu Adalı cinayetinin bir kez daha telin edildiğini belirtmiştir.

Kutlu Adalı suikastına ilişkin basın haberlerinde insan hakları ve düşünce özgürlüğüne sürekli vurgu yapılırken basın özgürlüğü ve iletişim hakkına atıf, incelenen 27 adet haberden ikisinde saptanmıştır. Olay siyasi cinayet olarak nitelendirilmiş ve siyasi cinayet üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Düşünce özgürlüğü ve düşünceyi ifade etme hakkı öne çıkmıştır.

Ancak, Kutlu Adalı suikastının 1996 yılı aralık ayında KKTC Meclisi’nde gündem olduğu günlerde, iktidar partisi UBP’nin yayın organı durumundaki Birlik gazetesinde dikkatleri üzerine çeken ve tehditler içeren ilginç bir yazı yayınlanmıştır. Birlik gazetesinin 11 ve 12 Aralık 1996 tarihinde sayfa 3’teki başyazı köşesinde yer alan “Türk milletinin yolundan sapanlar” başlıklı ve iki gün arka arkaya yayınlanan iki bölümlük yazıda, sol muhalefet “gaflet” içinde ve “melanetler” peşinde olmakla suçlanmakta, ayrıca, “moskof tüfekleri” denilerek komünist, “Türk Milletinin yolundan sapanlar” denilerek “vatan haini” ilan edilmekte ve daha da ilginç, “O yollara düşenlerin ne olduğuna ve akıbetlerine tarih şahittir, aynı şahitliği bir kez daha yapacaktır” denilerek, farklı düşünenlere ve farklı görüş üretenlere gazete aracılığıyla tehdit ve korku salınmaya çalışılmaktaydı. Yazının ilgili bölümlerinde şunlar ifade edilmiştir:

“KKTC’nin alması gereken tedbir belki sadece Türkiye ile entegrasyona gitmek kararlılığı değil, Enosis anlamına gelecek “Rum kesimi” ile “Türkiyesiz AB üyeliğinin” savaş nedeni olabileceği de açıkça söylenmeli ve bilfiil ortaya konarak bu gelişme her şart altında önlenmelidir. Bütün bu geçekler ortada dururken, Rum-Yunan ikilisi kendi çıkarlarını “Türkiyesiz AB üyeliğinde” görürken, böyle bir gelişmenin Kıbrıs Türkünün ve KKTC’nin yararına olabileceğini öne sürece kadar şaşkınlık ve gaflet içinde olanların aramızda var olabildiğini görmek, gerçekten ibret verici olmaktadır. Rum-Yunan ikilisi ile kurdukları lobilerin KKTC içindeki uzantısı olmak, onların ortaya koydukları fikir, düşünce ve iddiaları yayararak ileri götürmek suretiyle düşman niyetlerine maşa olma görevini bilfiil üstlendiğini, bu beyan ve yaklaşımları ile ortaya koyan CTP ve bir avuç yöneticisini halkımız bilmekte ve tanımaktadır. Halkımız kararını vermiştir. Bu zilleti bir daha asla yaşatmayacak, geleceğini böylesi melanetler peşinde olanlara teslim etmeyecektir. Kıbrıs Türkünün

geleceği, kurtuluşu, varlığını sürdürmesi sadece ve sadece bir tek yolla mümkündür. Bu yoldan sapanlar, Kıbrıs Türkünün değil kendilerinin tükeniş ve yok oluşunu yaşamaya mahkûmdurlar. Kaldı ki, Türk milletinin yolundan sapanları Türk milletinin mensubu ve parçası olarak kabul etmek mümkün değildir. O yollara düşenlerin ne olduğuna ve akıbetlerine tarih şahittir. Aynı şahitliği bir kez daha yapacaktır.”¹⁸⁴

Kutlu Adalı suikastı üzerine bir değerlendirme yapan Niyazi Kızılyürek ise, “Milliyetçilik Kıskaçında Kıbrıs” adlı kitabında, Kıbrıslı Türklerin seslerini yükseltmelerinin, kimlik arayışlarının tarihsel sürecinin bir gereği olduğunu belirterek, “Kıbrıs Türk toplumu, geleneksel dini kimlikten, etnik kimliğe tarihsel bir bağlam içinde geçmişti. Etnik kimliğin siyasallaşarak Türk milliyetçiliğinin yükselişi de ‘durumsal’ ve ‘ilişkisel’ olarak, Helen ulusçuluğuna tepki bağlamında gerçekleşmişti. Yine, 1974’ten sonra gelişmeye başlayan ‘yeniden Kıbrıslılılaşma’ veya ‘Kıbrıs Türkleri’nden Kıbrıslı Türklere geçiş, farklı bir tarihsel bağlamda, farklı tepkilerle gerçekleşiyordu.” ifadelerini kullanmıştır. Ancak, yine Niyazi Kızılyürek’e göre, Kıbrıslı Türklerin ayrı bir toplum olarak varlığı ve Kuzey Kıbrıs’a dair zaten cılız olan söz söyleme hakkı, özellikle 1990’lı yıllardan sonra iyiden iyiye yadsındı. Bu nedenle de, “Kıbrıs’ta, Türk milliyetçiliğine karşı, geleceği Taksim projesi dışında arayan bir Kıbrıslı Türk hareketi gelişti. Bu hareketin temelinde yatan dürtü, yadsınmayı yadsımdır.” Kıbrıslı Türklerin kimlik arayışını, Kutlu Adalı cinayetinin yarattığı yeni durumla birlikte ele alarak değerlendiren Niyazi Kızılyürek, Kıbrıs Türk toplumuna egemen milliyetçi paradigmanın çöküşünün yanıtını da açığa çıkarır. Kızılyürek şu görüşleri ifade etmiştir:

“Kıbrıslı Türklerin farklılıklarını siyasallaştırmaya koyulmaları, Kıbrıs veya Kıbrıslı Türk-Merkezci yaklaşımların kimlik hareketleri olarak ortaya çıkmaları, daha kolay anlaşılır. 1974’ten sonra ‘Kıbrıs-Merkezci’ yaklaşım kendini önce şiiirde göstermişti ve ‘Anavatan Türkiye’ yerine Kıbrıs, ‘Anavatan’ olarak 1974 sonrası şiiirde yerini almıştı. Siyasette ise, bazen Kıbrıslı Türk-Merkezci bazen de Kıbrıs-Merkezci olarak ortaya çıkan yaklaşımlar, en somut ifadesini ‘Bu Memleket Bizim’ platformunda buldu. Federal çözüm ve AB üyeliğine ‘evet’ diyerek Taksim projesini karşısına alan bu hareket, Türk milliyetçiliği ile karşı karşıya geldi. Kıbrıs-Merkezci arayışların önde gelen aydınlarından gazeteci-yazar Kutlu Adalı’nın, bir gece vakti, evinden alındıktan sonra Lefkoşa’nın orta yerinde vurularak öldürülmesi, Türk milliyetçiliğiyle Kıbrıs-Merkezci yaklaşımlar arasında süren gerginliği daha da

¹⁸⁴ **Birlik Gazetesi**, 11-12 Aralık 1996, 3.

derinleştirdi. Binlerce Kıbrıslı Türk'ün katıldığı cenaze töreninde, artık Kıbrıs-Merkezci arayışların sembolü haline gelen yasemin çiçeklerine ('Kıbrıslılığa') sahip çıkılarak, 'yaseminlerimi geri ver!' sloganları atıldı. 2000 yılında, Kıbrıs-Merkezci Avrupa gazetesi yazarlarının 'ajanlıkla' suçlanarak tutuklanmalarını protesto etmek üzere, Lefkoşa'nın 'İnönü Meydanı'nda toplanan binlerce Kıbrıslı Türk, 'Bu Memleket Bizim' sloganıyla 'irade gösterisi' yaptı. Kıbrıslı Türkler arasında yükselen Kıbrıs-Merkezci arayışlar, Ada'nın bölünmesi ve Taksim politikasına karşı çıkarken, Kıbrıs'ı, Kıbrıslı Rum ve Türklerin 'ortak yurdu' olarak kavramsallaştırarak, Kıbrıs Tarihinde ilk kez, olası bir postnasyonal Kıbrıs yurtseverliğinin tohumlarını atmaktadır."¹⁸⁵

2.2.3. Parlamentoda Kutlu Adalı Suikastı Tartışmaları

Cumhuriyetçi Türk Partisi Meclis Grubu, düşünce ve anlatım özgürlüğü ile yaşama hakkı ve temiz toplum için Kutlu Adalı cinayeti hakkında Meclis Başkanlığına araştırma önergesi sunmuştur. CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat tarafından sunulan önergede şöyle denmiştir:

"Gazeteci Yazar çok değerli insan Sayın Kutlu Adalı katledilmiştir. Aradan tam dört yıl geçmesine rağmen cinayeti işleyen kişi ve/veya kişiler, örgüt ve/veya örgütler hakkında elle tutulur yeterli açıklama yapılmamıştır. Halen faili meçhul cinayetler listesinde duran Sayın Kutlu Adalı'nın katlinin aydınlatılması, ortaya çıkması ve adaletin tecelli etmesi; demokrasi, düşünce ve anlatım özgürlüğü, adalet, yaşama hakkı ve insan hakları açısından büyük önem taşımaktadır. Cumhuriyetçi Türk Partisi Merkez binasına geçtiğimiz yıllarda tahrip gücü çok yüksek bomba konmuştur. Sayın Alpay Durduran'ın evine, işadamlarına, arabalarına, dükkânlara bombalar konmuştur. CTP Girne Milletvekili Sayın Fadıl Çağda'nın evine bomba atılmıştı. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Müsteşarı iken Sayın Hasan Erçakıca'nın evine bomba konmuştu. CTP Lefkoşa İlçe binasına, Demokrat Parti Lefkoşa Merkez binasına bomba konmuştu. Yeni Kıbrıs Partisi'nin Lefkoşa binası kurşunlanmıştı. Daha başka yerlere de bombalar konmuş, arabalar ve dükkânlar kundaklanmıştı. Ama bugüne kadar hiçbir olay aydınlatılmamış, suçlular bulunmamış ve adalet tecelli etmemiştir. Bunların araştırılması ve suçluların adalete teslim edilmesi gerekmektedir. Bunun için Meclisimizin araştırma yapması ve adaletin tecelli etmesi için üzerine düşen görevi yapması kaçınılmazdır inancındayız. Açıklık, temiz toplum, hukukun üstünlüğü ve demokrasi ilkeleri açısından da böylesi bir Meclis Araştırmasının yapılması önem taşımaktadır."

¹⁸⁵ Niyazi Kızılyürek, **Milliyetçilik Kışkırtıcılığı Kıbrıs**, 3. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 297-299.

CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat önergenin verilmesi sırasında, Adalı cinayeti ve diğer faili meçhul olayların hala daha aydınlatılmadığını söylemiş, kendilerinin bu olayların açıklığa çıkması için daha önce verdikleri ancak seçimler nedeniyle kadük olan önergenin benzerini tekrar vermek istediklerini belirtmiştir. Aynı zamanda iktidar partisi UBP'nin bir milletvekili olan Meclis Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu, önergeyi alırken yaptığı konuşmada bu olayların açığa çıkmasını kendilerinin de istediğini ve böyle faili meçhul olayların kalmamasının doğru olacağını söyleyerek önergeyi kabul etmiştir.¹⁸⁶

KKTC Cumhuriyet Meclisi'nin 2 Ekim 2000 tarihinde yeni Yasama Yılı törensel açılışı nedeniyle gerçekleşen 1'inci birleşiminde, Meclis Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu tarafından Meclisin bir önceki dönem faaliyetlerine ilişkin yıllık rapor sunulmuştur. Dördüncü Dönem İkinci Yasama Yılı çalışmalarına ilişkin yıllık raporun "Meclis Araştırmaları" başlığı altındaki bölümde, "Kutlu Adalı cinayeti, faili meçhul saldırı ve bombalama olayları ve 'Susurluk Olayı' diye adlandırılan olayların KKTC ile bağlantısı ve ilişkilerin ortaya çıkması hakkında Meclis araştırması açılması önergesi genel kurulun gündeminde bulunmaktadır" bilgisi de verilmişti.

Meclisin 6 Ekim 2000 tarihli 2'nci birleşiminde ise, Meclis gündeminin "Genel Görüşme ve Meclis Araştırma Yapılması" başlıklı maddesinde "Cumhuriyetçi Türk Partisi grubuna bağlı tüm milletvekillerinin birlikte sunmuş oldukları, Kutlu Adalı cinayeti, faili meçhul saldırı ve bombalama olayları ve 'Susurluk Olayı' diye adlandırılan olayların KKTC ile bağlantısı ve ilişkilerin ortaya çıkması hakkında Meclis araştırması açılması önergesinin öngörüşmesi" yer almıştır. Ancak bu gündem maddesi yaklaşık 5 ay sonra 23 Şubat 2001 tarihli 39'uncu birleşimde görüşülebilmştir.

Kutlu Adalı cinayeti hakkında Meclis araştırması açılması önergesi üzerine Meclis genel kurulunda söz alan CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat şöyle konuşmuştu:

¹⁸⁶ **Yenidüzen Gazetesi**, 7 Temmuz 2000, 3.

“Meclis, yani sivil idarenin bir parçası, sivil kurumların bir parçası olan Meclisin, bu konuda araştırma yapması ve bulgularını merakla bekleyen kamuoyuna ve tabii ki ailesine ve en önemlisi gazeteci basın camiasına açıklaması zannedirim ki, demokratik düşüncenin, demokratik mücadelenin diyelim, bir gereğidir. Tabii bu öneriyi yaparken, bu konuyu yeniden ele almak için başvuruda bulunurken, Cumhuriyetçi Türk Partisi bu öneriyi hazırlarken, bu konunun bütün yönleri ile ele alınacağı bir komisyonun oluşturulması ve bunun da sonuçta demokrasimize ciddi bir katkısı olacağından hareket etmiştir. Ülkemizde demokrasi ile ilgili çok ciddi sorunlarımız, çok ciddi sıkıntılarımız vardır. Bunun bir kısmı hükümetten kaynaklanmaktadır, bir kısmı hükümet dışı yani sivil idare dışı çeşitli kurumlardan kaynaklanmaktadır. Ancak bu ülkede son yıllarda yaşanan demokrasi sıkıntıları, demokrasi sorunları öyle sanıyorum ki hepimizin gözleri önünde cereyan etmiştir. Hükümetten başlayarak hükümetin ekonomik konularda yaptığı çalışmalarla ilgili olarak başlayan süreçle birlikte, demokrasi konusundaki sıkıntılarımızın ne kadar büyük boyutlu olduğu ve günlük yaşama ne kadar ciddi bir biçimde yansıdığı ortaya çıkmıştır. İşte hükümet bir paket hazırlamıştır veya hazırlanan bir paketi onaylamıştır. Ardından bu ekonomik paketin bir anlamda empoze olduğunu söyleyerek hükümeti bunun içinden sıyırmaya çalışmıştır. Ancak ondan da önemlisi bunun üzerine kalkmış, bu paketi dayatmış ve zorla uygulamaya çalışmıştır.

Bu Hükümetin tahammülsüzlüğü tabii ki sadece bu konuşmamla ortaya çıkmadı. Bu Hükümet öyle bir hale geldi ki; dışarıda vatandaşı konuşurmaz, Mecliste milletvekilini konuşurmaz. Böyle bir gücünüz yoktur hükümet olarak. Böyle bir gücünüz yoktur. Ben konuşacağım. Bu Hükümetin anlayışı büyük bir talihsizliğimizdir. Bu Hükümetin varlığı gibi anlayışı da büyük bir talihsizliğimizdir. Onlar demokrasiyi, onlar hukuku Meclis'ten geçirttikleri yasalara kaldırdıkları parmakların daha çok olmasına bağlı olarak niteliyorlardı ve demokrasiyi, hukuku o olarak görüyorlardı bugüne kadar. Bugün ondan da vazgeçtiler. Kendi yaptıkları yasalara aykırı hareket etmeyi doğal bir hak olarak görmeye başladılar. Yani hukuk düzenine de karşı çıkmaya başladılar. Hukuku da çiğnemeye başladılar. Bu Hükümetin anlayışı işte bu kadardır. Bakın ben size başka bir örnek vereceğim o zaman bu hükümetin anlayışı ile ilgili. Birçok örnek verebilirim tabii ama bir tane daha söyleyeceğim. Efendim, bu Hükümet bizim sesimizi bile kısmıştır. Bu Hükümet bizim sesimizin duyulmasını, bu toplumda engellemektedir. Hem de sadece BRT vasıtası ile değil, diğer özel radyo ve televizyonlarda da muhalefetin de sesinin çıkmaması için her türlü çabayı ortaya koymaktadır. Sorarım ben size, Bayrak Radyo Kurumu sizin çiftliğiniz mi? Hangi muhalif çıktı bugüne kadar BRT'ye? Son iki yıldır kaç tane muhalif çıktı ve konuştu? ‘Sor bana söyleyim sana’ programları yaparsınız ve bunu da çok seslilik, bunu da açıklık olarak takdim edersiniz. Muhalefetin sesini kapattınız, konuşurmuyorsunuz. Haberlerde bile hiyerarşik haber listesi çıkartıyorsunuz BRT’de, sesimizi kısıyorsunuz. Ondan sonra da yine demokrasiden, hukuktan bahsediyorsunuz.

Demokrasi bir yaşam biçimidir, demokrasi bir anlayıştır. Ben bu Hükümetin anlayışının demokrasi ile ilgisi olmadığını söylüyorum. Ve bu ülkede bu kadar zaman geçmiştir aradan, Kutlu Adalı cinayetinin üstünden bu kadar zaman geçmiştir,

halâ daha konu ile ilgili hiçbir ipucu yoktur, hiçbir şey ortaya çıkarılmış değildir. Bu artık Meclisin müdahale etmesi gereken bir hale geldiğini göstermektedir bu türden olayların. Bu makamların, bu görevi yapması gereken makamların, bu görevi yeterince yapmadığını ortaya koymaktadır. Hükümetin de bu konu ile ilgili herhangi bir gaylesi olmadığını ortaya koymaktadır. Hükümetin bu konudaki hiçbir çalışması, demokrasi kuralları ile bağdaşan bir nitelikte değildir. Ben bunu anlatmak için az önce örnekler verdim. Örneklerden biri de, ekranları karartan bir hükümet vardır görev başında. Kutlu Adalı cinayetinin ortaya çıkarılması, faillerinin ortaya çıkarılması veya faillerin ortaya çıkarılacağı bazı ipuçlarının bulunması tabii ki öncelikle Meclisin görevi olmamakla birlikte, Mecliste bu konuda araştırma komitesi daha önceden kurulmuştu, seçim nedeniyle kadük olmuştu. şimdi yeniden böyle bir komitenin kurulması ve bu bizim için tarihimizde bir leke olan bu olayın aydınlığa kavuşması, böylece aydınlığımız haline dönüşmesi en büyük dileğimizdir. Bu amaçla, bu istekle, bu düşünce ile bu öneriyi yeniliyoruz ve bu cinayetin aydınlanması için gerekli katkıların, hem milletvekilleri tarafından, hem de tabii ki diğer ilgililer tarafından, bu Meclis dışındaki ilgililer tarafından yapılmasını temenni ediyoruz.”

CTP Genel Başkanı Talat'ın Kutlu Adalı cinayetine ilişkin araştırma önergesinde açıklık ve temiz toplumu gündeme getirdiği görülmektedir. Talat'ın ardından söz alan TKP milletvekili Hüseyin Angolemlî ise Kutlu Adalı araştırma önergesine olumlu oy vereceklerini söylemiş ve şöyle konuşmuştu:

“Ülkemizde bazı olayların karanlıkta kalması bugünün olayı değildir. Geçmişte de vardı, bugün de vardır. Bu konuda gerçekten birçok olaylar olmaktadır ve bunlar demokrasi adına hepimizi üzmektedir. Sayın Talat bir şey söylemişti biraz önce buradan. Bu tür olayları dedi, bu Hükümet çözemez, açığa çıkaramaz. Bunu bu Meclisin açığa çıkarması gerekir dedi. Katılıyorum kendisine, ama şundan dolayı katılıyorum. Geçmiş hükümet de bunu çıkaramadı, hiçbir hükümetler bunu çıkaramadı ve bunun gibi sorunlar vardır ki, gerçekten bu Meclisin bu konular üzerine eğilmesi gerekir ve açığa çıkarması gerekir. Bu nedenle değerli arkadaşlar, geçtiğimiz dönemde hepimizi üzen bu olay, bugün tekrar gündeme geldiği için ve araştırılması istendiği için biz grup olarak bu davranışa olumlu bakmaktayız, oyumuz da olumlu olacaktır. Bu memlekette artık başta bu Meclis, hepimiz bu memleketin sorunlarına sahip çıkmak durumundayız. Eğer Meclis olarak bu konulara gereken önemi vermezsek, içimizi karartacak daha çok olaylarla karşı karşıya gelebiliriz. Şeffaflık esas olmalıdır ve bu konu, bu Mecliste araştırılıp gün ışığına çıkartılmalıdır. Bu konuda biz grup olarak elimizden geleni yapacağız. Ve tekrar ederim, oyumuz evettir.”

Meclis Genel Kurulu toplantısını yöneten Meclis Başkan Yardımcısı DP milletvekili Salih Coşar'ın, TKP milletvekili Hüseyin Angolemlî'nin konuşmasını tamamlamasının ardından milletvekillerine yönelik “Aleyhte söz isteyen var mı?”

sorusuna milletvekillerinden yanıt gelmemiştir. Bunun üzerine Meclis Başkan Yardımcısı Coşar, “Kutlu Adalı hakkında Meclis araştırması yapılması” önergesini Meclis’in onayına sunmuş ve önerge oybirliği ile kabul edilmiştir. Ulusal Birlik Partisi ve Demokrat Parti milletvekillerinden söz alıp konuşan olmamış ancak önergeye olumsuz oy da kullanmamışlardır. Meclis’in oybirliği ile önergeyi kabul etmesinin ardından, “Kutlu Adalı cinayeti, faili meçhul saldırı ve bombalama olayları ve ‘Susurluk olayı’ diye adlandırılan olayların KKTC ile bağlantısı ve ilişkilerinin ortaya çıkması hakkında Meclis Araştırma Komitesi” kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

KKTC Meclisinin yeni Yasama Yılı törensel açılışının yapıldığı 1 Ekim 2001 tarihli birleşiminde Meclis Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu tarafından Meclis Genel Kuruluna sunulan yıllık faaliyet raporunun “Meclis Araştırmaları” başlığı altında “Üçüncü Yasama Yılında oluşturulan Kutlu Adalı Cinayeti, Faili Meçhul Saldırı ve Bombalama Olayları ve Susurluk Olayı Diye Adlandırılan Olayların KKTC ile Bağlantısı ve İlişkilerin Ortaya Çıkması Hakkında Meclis Araştırma Komitesi çalışmalarına devam etmektedir” ifadelerine yer verilmiştir. Bir yıl sonra 1 Ekim 2002 tarihinde Meclis Başkanı tarafından Meclis’e sunulan faaliyet raporunda da yeni bir bilgiye yer verilmemiş, “Kutlu Adalı hakkındaki Meclis Araştırma Komitesi çalışmalarına devam etmektedir” denmişti.

19 Kasım 2002 tarihli Meclis birleşiminde, “Kutlu Adalı cinayeti, faili meçhul saldırı ve bombalama olayları ve ‘Susurluk olayı’ diye adlandırılan olayların KKTC ile bağlantısı ve ilişkilerinin ortaya çıkması hakkında Meclis Araştırma Komitesi Başkanlığının, Komiteye yeni bir sürenin verilmesine ilişkin tezkeresi” Meclis Genel Kuruluna sunulmuştur. Araştırma Komitesinin talebi “kendisine tanınan süre içerisinde çalışmalarını tamamlayamadığından İçtüzüğün 120’nci maddesinin (4)’üncü fıkrası uyarınca iki aylık yeni bir sürenin verilmesidir.” Meclis Genel Kurulu iki aylık süre talebini onaylamıştır. Ancak ek süreye rağmen, Komite çalışmalarını tamamlayamamıştır. Nitekim, bir yıl sonra 21 Kasım 2003 tarihinde Meclis Başkanı Vehbi Zeki Serter’in Meclis Genel Kuruluna sunduğu faaliyet raporunda “Meclis Araştırmaları” başlığı altında yeniden şu bilgiyi vermiştir: “İkinci Yasama Yılında oluşturulan, Kutlu Adalı cinayeti, faili meçhul saldırı ve bombalama

olayları ve ‘Susurluk olayı’ diye adlandırılan olayların KKTC ile bağlantısı ve ilişkilerin ortaya çıkması hakkında Meclis Araştırma Komitesi çalışmalarına devam etmektedir.” 14 Aralık 2003 milletvekilliği genel seçimlerinin yapılması nedeniyle “Kutlu Adalı cinayeti Meclis Araştırma Komitesi” çalışmalarını tamamlayamadan ve herhangi bir araştırma raporu hazırlayamadan bir kez daha kadük olmuştur. Böylelikle, UBP’li hükümetler bir yana, 1996’dan bu yana sol parti CTP ağırlıklı hükümetler de işbaşına gelmiş olmalarına rağmen ne gazeteci-yazar Kutlu Adalı ve ne de diğer faili meçhul olaylar aydınlatılabilmştirler.

Kutlu Adalı cinayetinin ardından KKTC Cumhuriyet Meclisinde basın özgürlüğüne ilişkin gerçekleşen kapsamlı tartışmalar 1997 yılı bütçesinin görüşüldüğü 1996 yılı aralık ayındaki birleşimlerdir. Adalı cinayetinin ardından gerçekleşen 1997 mali yılı bütçe görüşmeleri, Kuzey Kıbrıs’ta bir ilkin yaşanmasına ve tartışmaların merkezine basın özgürlüğünün yerleşmesine neden olmuştur. Cinayetin hemen ardından medya aracılığıyla başlatılan basın ve ifade özgürlüğü tartışmaları, bütçe vesilesiyle parlamentonun gündemine girmiştir. Meclis tartışmalarında, Kuzey Kıbrıs’taki basın özgürlüğü söylemlerinde Adalı cinayeti ile birlikte farklılaşma oluştuğu ve yeni söylem biçimlerinin geliştirildiği belirlenmiştir.

Meclis konuşmaları sırasında Özker Özgür tarafından “yarı sivil rejimin insan hakları ihlâlinin sorgulanmasına engel” teşkil ettiği iddiası dile getirildi. CTP milletvekili ve CTP eski Genel Başkanlarından Özker Özgür parlamentonun 10 Aralık 1996 tarihli birleşiminde Cumhurbaşkanlığı bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada, Kutlu Adalı cinayetini bir insan hakkı ihlâli olarak nitelendirmiş ve rejimin sorgulanması gerektiğini dile getirmiştir. Özker Özgür, “Faili meçhul bombalama, kurşunlama, siyasal cinayet ve benzeri olayların üzerine sivil otorite gidememektedir. Rejim sorunu vardır.” diyerek, mevcut rejimi, “yarı sivil rejim” olarak nitelendirmiştir. İnsan haklarının, evrensel bir değer olduğunu bu nedenle ihlal edilmesinin, çiğnenmesinin, yalnızca o ülkenin iç sorunu olarak algılanamayacağını belirtmiştir. Gerçekleşen siyasal cinayetin ve diğer bombalama olaylarının, insan hakları açısından olumsuzluklar olduğunu, bunların tekrarlanmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu nedenle de, Kuzey Kıbrıs’ta bir rejim sorunu olduğunu ve parlamentonun, devletin diğer kurumları da dahil bu konuda üzerine düşeni yapması

gerektiğini sözlerine eklemiştir. Özgür, rejim sorununu anayasadaki geçici 10. maddeye bağlamış ve anayasanın geçici 10. maddesi ile KKTC'nin kendi kendini iç güvenlikten sorumsuz kıldığını, kolluk güçlerinden yoksun bir devletin ortaya çıkmasına neden olduğunu anlatmıştır. Dolayısıyla güvenlik konusunda sivil otoritenin hiçbir yaptırım olamadığına işaret ederek, şu görüşleri dile getirmişti:

“Halkın istenci ile oluşan sivil otorite ülkeye giriş çıkışlar, kaçak işçi, gümrük ve benzeri yaşamsal konularda otorite olamamaktadır. Hükümetler muhaceret yasasını uygulayamamaktadır. Kaçak işçi olayının üzerine hükümetler gidememektedir. Gümrük yasalarını uygulamak isteyen görevliler asker tarafından dövülebilmekte, polis tarafından tutuklanabilmektedir. Faili meçhul bombalama, kurşunlama, siyasal cinayet ve benzeri olayların üzerine sivil otorite gidememektedir. Rejim sorunu vardır. Toplum kolluk güçlerinden yoksun kılındı, kolluk güçleri yani polis topluma bağlı olmadığı için nüfus yapımızı bile denetleyip koruyamıyoruz. Şimdi gelinen aşamada topluma genelde bir karamsarlık egemen ise, bunun ana nedeni belli konularda sivil otoritenin çaresiz kalmasıdır. Bir gümrük görevlisi yasaları uygulamak istediği için dayak yer ve tutuklanırsa, halk yarı sivil rejimden ne bekleyebilir?”

Özker Özgür ülkenin cumhurbaşkanının ise, tüm bu olumsuzluklara rağmen “demokratikleşme ve sivilleşme” konularına ilgi göstermediğini de belirtmiştir. Özgür şunları söylemiştir: “Cumhurbaşkanı olarak toplumun varlığı ve kimliğini savunmakla yükümlüdür. Toplumun kendi kendini yönetme hakkını çiğnetmemekle yükümlüdür. Tersini yapmaktadır. Toplumun yok olmasına neden olacak oluşumları teşvik etmektedir.”¹⁸⁷

Ferdi Sabit Soyer, parlamentodaki konuşmasında “faili meçhul hadiseler ifade özgürlüğünü tehdit ediyor” iddiasında bulunmuştur. Polis Genel Müdürlüğü bütçesinin görüşülmesi sırasında konuşan CTP milletvekili Ferdi Sabit Soyer, “faili meçhul” kalan hadiselerin ifade özgürlüğünü tehdit ettiğine dikkat çekmiştir. Konuşmasında faili meçhul herhangi bir olay kalmaması gerektiği üzerinde durmuş, sivilleşme konusunda da adımlar atılmasının zorunlu olduğunu söylemiştir. Sivilleşmenin önemli adımlarından birisinin de, Polis örgütünün İçişleri Bakanlığına bağlı ve Yasama Organının denetimine açık bir yapıya kavuşturulmasıyla gerçekleşeceği ifade edilmiştir. Sivilleşme süreci ve demokratik hukuk devleti için Polis Örgütünün kendisinin de sivil bir yönetime kavuşturulmasının öncelikli olması

¹⁸⁷ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 15, (10 Aralık 1996): 925.

gerektiğine de vurgu yapılmıştır. Ancak, Kutlu Adalı cinayeti ve diğer faili meçhul bombalama ve kurşunlama olaylarının bir an önce aydınlatılması da bir zorunluluktur. Bu konuyla ilgili olarak Soyer, Meclis kürsüsünden şu görüşleri dile getirmişti:

“Polisin muhakkak gündeme alıp başarması gereken bir başka hadise daha vardır, faili meçhul hiç bir hadisenin kalmaması, faili meçhul bir hadise demek, iki şey demektir: Ya polis yetersizdir veya polis tarafından suç işleyenler gizlenmektedir. Hele, yıllardan sonra bir siyasi cinayet söz konusu ise ve bu siyasi cinayetin işlenmesi ve Kutlu Adalı’nın mevzusu orta yerde duran bir hadise ise, bunu açığa çıkarmak, büyük ölçüde bir toplumsal görev, bir siyasal görevdir. Eğer polis, bunu büyük ölçüde aydınlığa çıkaracak bir yaklaşım içerisine girmezse, kendi gelişmesini, güvenilirliğini de büyük ölçüde tartışma konusu haline getirmiş olacaktır. Bu bakımdan da bu konu oldukça önemlidir, ciddidir ve bu bakımdan da polisin faili meçhul hadiseleri orta yere çıkarması gibi bir sorumluluğu ve yükümlülüğü vardır.”

CTP Milletvekili Özkan Murat ise, Kutlu Adalı cinayetinin aydınlatılması gerektiği konusundaki muhalefet milletvekillerinin ısrarlı konuşmalarına rağmen iktidar partilerine mensup milletvekillerinin hiçbir yorumda bulunmaması üzerine, Meclis salonunda oturduğu yerden “Hükümetten ses çıkmadı hiç” diyerek, UBP-DP koalisyon hükümetinin kayıtsızlığına dikkat çekti.¹⁸⁸

DP milletvekili Ahmet Kaşif ise yaptığı konuşmada, yalnızca Polisin İçişleri Bakanlığına bağlanması konusuna ilişkin görüş beyan etti. Kaşif, “Polisin İçişleri Bakanlığına bağlanması, Anayasal değişiklik isteyen bir konudur. Anayasada yapılacak değişiklikler gündeme gelirse partimiz de o konudaki katkılarını elbette ki yapacaktır” dedi. Demokrat Parti adına yapılan bu yoruma göre, anayasa değişikliği olmadığı sürece Polis Örgütünün sivil otoriteye bağlanması mümkün olmayacaktır.¹⁸⁹ Benzer şekilde, UBP milletvekili ve dönemin İçişleri Bakanı İlkey Kamil de, Polis örgütünün sivil otoriteye bağlanmasını “anayasal değişikliklerin gerçekleşeceği zamana kadar” mümkün olamayacağını ifade etmiştir. İlkey Kamil, “Bu konu henüz hükümetin gündeminde yoktur” cümlesiyle de, Polis örgütünün sivil otoriteye bağlanması veya sivilleşme konusunda Anayasal değişiklik çalışması

¹⁸⁸ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 17, (12 Aralık 1996): 1167.

¹⁸⁹ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 15, (10 Aralık 1996): 945.

yapılmasının UBP-DP sağ siyasi partiler koalisyon hükümetinin öncelikleri arasında olmadığını itiraf etmiştir.¹⁹⁰

2.3. Basın Özgürlüğüne İlişkin Yeni Yasal Kavrayışlar

1980'li yıllara gelindiğinde batı demokrasilerinde medya üzerine geliştirilen ekonomi politik görüş basınla ilgili yasal kavrayışları yeniden tartışma gündemine taşıdı. Bu dönemde pazar liberalizmini savunan kapitalist ülkelerdeki büyük şirketlere ait medya kuruluşları “devlet sansürüne” ve “devlet tekeline” karşı mücadele başlattılar ve “medyaya tam özgürlük” çağrısı yaparak deregülasyon (yasal düzenlemelerin kaldırılması) talebinde bulundular. İleri sürülen kitle iletişiminin ekonomi politik görüşüne göre medya sivil topluma özgü ve öncelikle ekonomik bir olgu olarak nitelendirildi. Medyanın meta üretimiyle değişiminde artı-değer yaratan doğrudan bir rolü olduğuna, reklamcılık yoluyla da meta üretiminin diğer sektörleri için artı değer üreten dolaylı bir rol üstlendiğine vurgu yapıldı. Medyaya ilişkin ve medya merkezci bu analiz, pazar liberallerinin neden deregülasyonu savunduklarını da açığa vurmuş oluyordu. Nitekim ABD’de 1980’lerin başında çocuk programlarıyla ilgili kuralların deregülasyonu sayesinde üç büyük ticari televizyon ağında yayınlanan çocuk programları reklam programlarına dönüştü.¹⁹¹ İtalya’da ise kamu yayıncılığının çöküş süreci kitle iletişimi araçlarının mülkiyetinin tekelleşmesi sonucunu üretti.

Radyo ve televizyonun yanı sıra, kablolu TV yayınları, görüntü ileten video dağıtım sistemleri, kasetler, kompakt disk çalıcıları, uzaydan yayıncılık ile ileri elektronik sistemlerin yarattığı daha karmaşık digital yayın türleri ve bilgisayar ağları ile internet yayıncılığı gibi yeni medya türlerinin gelişmesi kamu yayıncılığının önlenemez çöküşünü hazırladı. Teknolojik gelişmenin yanı sıra pazar liberalizminin etkileri ile diğer ülkelerde de özel radyo ve TV’ler yaygınlaştı. Büyük sermaye grupları medya alanına girdi. Pazar güçleri gazete zincirlerinin yanısıra ulusal ve uluslararası medya grupları yarattılar. Tekelci sermayenin egemen olduğu reklam

¹⁹⁰ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 17, (12 Aralık 1996): 1205.

¹⁹¹ Keane, *age*, 87.

ajansları küçük siyasal misyonları olan yayınları değil, depolitize olmuş gazeteleri ve yayınları desteklediler. Yayınların çerçevesini “medyada rekabet ve seçenek” iddiasıyla devletlerin ve yasaların değil yurttaşların belirlemesi gerektiğini ileri süren pazar liberalleri, izleyiciler için rekabete tutuştuklarında en avantajlı rekabetin tam ortadaki kesime hitap edecek yayın olduğundan hareketle yayıncılık çizgisini bu kesime göre belirlediler. Bunun sonucu olarak, radyo ve televizyonlarda program türleri sınırlanmış ve birbirleriyle aynılaşıma sonucunu üretmiştir. Seçenek ve yurttaş merkezli iddiasıyla yayın yapan ticari medyanın rekabetinde pazar liberalleri kendi kendilerini inkâr etmek durumunda kalmışlardır. Yayın çerçevesinin belirleyicisi izleyici ölçümleri (reytingler) olduğundan, toplumun diğer kesimlerinin yeterli temsilinden söz etmek de mümkün değildir. Bu nedenle de etnik ve bölgesel azınlıkların, LGBT bireylerin, yaşlıların, diğer ulusal azınlıklarla siyahların, kadınların ve sosyalistlerin görüşlerinin yeterince yansıtılmadığı gerçeği de tespit edilmiş olmaktadır. Bu gerçeklere rağmen pazar liberallerinin sağ siyasetlerin desteği ile yükselttikleri yayıncılık konusundaki özelleştirme ve deregülasyon çağrıları, eleştirel görüşlerin ve sol siyasetin tepkileriyle karşılaştı. İletişim özgürlüğü üzerine tartışmaları gündeme taşıyan eleştirel tutum ve sol siyasetler, pazar liberallerinin çağrılarına alternatif olarak kamu hizmeti yayıncılığının yeniden gözden geçirilerek yeni ilkelerle donanmış bir biçimde var edilmesini talep ettiler.¹⁹² Kamu yayıncılığının devlet denetiminde, kâr amacı gütmeyen ve farklı düşünenlerin eşit katılımını öngören bir yapılanmaya dönüşmesinin gerekliliği üzerinde durdular.

Pazar liberallerinin tetiklediği ve telekomünikasyonla bütünleşmiş yeni teknolojilerin destek verdiği yayıncılıkla ilgili kapitalist batı demokrasilerindeki gelişmeler 1990’da Türkiye’de 1996’da ise Kuzey Kıbrıs’ta yankı buldu. Türkiye’de fiilen 1990 yılında sona eren radyo-TV yayıncılığındaki devlet tekeli, 1993 yılındaki anayasa değişikliği ve 1994 yılında çıkarılan kanunla resmen sone erdi ve özel yayıncılık devreye girerek yaygınlaştı. Kuzey Kıbrıs’ta da özel radyo televizyon yayıncılığı talepleri üzerine yayıncılıktaki devlet tekeli fiilen 1996 yılında sona erdi. Yürürlükte bulunan radyo-TV yayıncılığıyla ilgili mevzuat ise, 1997 yılında

¹⁹² Köker, *age*, 2007, 156.

parlamentonun gündemine getirildi ve 10 Temmuz 1997 tarihli birleşimde onaylanan “Kamu ve Özel Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Yasası” ile KKTC’de radyo-TV yayıncılığındaki devlet tekeli resmen kaldırılmış oldu.

Özel radyo ve televizyonların kuruluşunu öngören yasanın dışında Kuzey Kıbrıs’ta uygulamada bulunan ve İngiliz sömürge idaresi döneminden kalma basınla ilgili diğer yasalara ise uzun yıllar dokunulmadı. Basınla ilgili yasalar ancak 2003 yılı aralık ayında gerçekleşen milletvekilliği genel seçimleri sonrası oluşan ve sol çizgideki CTP’nin hükümetin büyük ortağı olduğu koalisyonun iş başına gelmesiyle tartışma gündemine taşınmıştır. Böylelikle basın özgürlüğüne ilişkin haklar ve kısıtlamalar konusundaki mevzuata ilişkin değişiklik tasarıları meclis gündemine getirilmiş ve basınla ilgili yasalarda bir dizi değişikliğe gidilirken yeni yasalar da yapılmıştır. Basınla ilgili yasalardaki düzenlemelerin gerekçelerinde Avrupa Birliği uyumunun hedeflendiğine de vurgu yapılmıştır. Nitekim Kuzey Kıbrıs’taki yasal düzenlemelerin yetersizliği AİHM’in 10 Mayıs 2001 tarihli kararına da yansımış ve özgürlüklerin kullanımı konusunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesinin¹⁹³ ilgili dönemde KKTC’de ihlal edildiğinin saptandığı belirtilmiş ve yeni yasal düzenlemelerin gerekliliğine de işaret edilmişti.

2.3.1. Basın Yasasında Değişiklik Yapılması ve Gazetecilere Basın Kartı Verilmesinde Siyasal İktidarın İcazetinin Kaldırılması

Kuzey Kıbrıs’ta halen yürürlükte bulunan 23 Aralık 1947 tarihli Fası 79 Basın Yasası’nda değişiklik öngören ve Meclis’in 8 Mayıs 2006 tarihli 61’inci birleşiminde görüşülen tasarıda değişikliğin gerekçesi, “Birçok Avrupa Birliği ülkesinde olduğu gibi, Basın Kartlarının konu ile ilgili dernekler ve/veya sivil toplum örgütleri tarafından verilmesi amaçlanmıştır” şeklinde belirtilmiştir. Bu amaç

¹⁹³ **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 10:** 1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir. 2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir. (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Resmi Web Sitesi, <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx>, [15.05.2015])

doğrultusunda düzenlenen ek bir maddenin Basın Yasası'na ilave edilmesi Meclis'in gündemine getirmiştir.

Böylelikle KKTC'de göreve gelen sol ağırlıklı hükümet, ilk adım olarak gazetecilere basın kartı verilmesinde siyasal iktidarın icazetini kaldırmıştır. Basın Yasası üzerine doğrudan bir tartışma açmamakla birlikte, Basın Yasası'na ek bir madde ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde doğrudan devlet eliyle verilmekte olan basın kartlarına ilişkin uygulamayı kaldırmış ve basın kartı verme yetkisinin gazetecilerin kendi sivil kuruluşlarından oluşacak Basın Kartı Komisyonu'nda olmasını yasal güvence altına almıştır.

Dönemin Başbakanı ve CTP Genel Başkanı Ferdi Sabit Soyer, Basın Yasası'ndaki değişikliğin Meclis'teki oylamasından hemen önce yaptığı konuşmada değişikliğe ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bu Yasa ile birlikte özellikle Basın Kartı artık verilmesinde tamamen sivil örgütlerin ağırlığı gündeme geliyor. Ve bu bir anlamda son derece önemli bir gelişmedir. Artık Devletin ve bu alandaki ilgili Resmi Dairelerin, bu noktadaki belirleyiciliği orta yerden kalkmış oluyor. Dolayısıyla bu Yasadaki en önemli değişiklik budur. Bu bakımdan burada bu Yasanın getirdiği en büyük birinci yenilik, artık Basın Kartı tespitinde Daireler, Bakanlıklar, siyasal iktidarlar söz sahibi değildir. Tamamen basın dünyamızdaki sivil toplum örgütleri, onlarda da bir ayrım yoktur. Hepsinin temsil edileceği bir kurul vardır ve biz de hükümet olarak elimizde bulunan bu yetkiyi sivil toplum örgütlerine verme konusunda hemfikir olduk. Bu yeni bir gelişmedir, oldukça önemli bir gelişmedir.”¹⁹⁴

İlgili dönemde ana muhalefet durumunda bulunan sağın büyük partisi Ulusal Birlik Partisi (UBP)'den Basın Yasası'ndaki değişikliğe ilişkin herhangi bir görüş gelmemiştir. Değişiklik Meclis'in onayını almış ve yürürlüğe girmiştir.

Gazetecilere “Basın Kartı” verilmesi yetkisinin Hükümetten alınarak sivil toplum örgütlerine devredilmesine ilişkin yasanın parlamentoda onaylanarak yürürlüğe girmesinin basındaki yansımaları ise 8 adet günlük gazete taranarak tespit edilmiştir. Kıbrıs gazetesinin 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında Basın Değişiklik Yasası'na ilişkin haber sayfa 31'de yer almıştır. Konu ile ilgili meclis tartışmalarına

¹⁹⁴ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 2, Birleşim: 61, (8 Mayıs 2006): 3647.

yer vermeyen Kıbrıs gazetesi yalnızca şu ifadelerle haberi sunmuştur: “Basın kartlarını verme yetkisinin Enformasyon Dairesi’nden alınıp basın örgütlerine verilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler oy birliği ile kabul edilmiştir.”

Yenidüzen gazetesi 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında Basın Değişiklik Yasası ile ilgili haberini sayfa 13’ten vermiştir. Yenidüzen gazetesi “Önemli Yasal Adım” başlığı altında verdiği haberi “Sivilleşme çerçevesinde basın kartları Avrupa’da olduğu gibi devlet tarafından değil sivil toplum örgütlerince verilecek” ifadeleri ile sunmuştur. Yasa Tasarısının oy birliği ile yasallaştığı da belirtilmiş ancak yasa ile ilgili tartışmalara yer verilmemiştir. Halkın Sesi gazetesinin 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında Basın Değişiklik Yasası’na ilişkin haber 15’inci sayfadan verilmiştir. Halkın Sesi gazetesi yasa değişikliğinin amacının, basın kartlarını verme yetkisinin Enformasyon Dairesi’nden alınıp basın örgütlerine verilmesini sağlamayı öngördüğünü belirtmiştir. Halkın Sesi gazetesi yasa değişikliğine ilişkin meclisteki tartışmalara da yer vermiştir. Afrika gazetesinin 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında Basın Değişiklik Yasası’na ilişkin haber 4’üncü sayfadan verilmiştir. Afrika gazetesi yasa değişikliğinin amacının, basın kartlarını verme yetkisinin Enformasyon Dairesi’nden alınıp basın örgütlerine verilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler olduğunu yazmıştır. Afrika gazetesi yasa değişikliğine ilişkin mecliste yapılan konuşmalara da yer vermiştir.

Ortam gazetesi 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında habere yer vermemiştir. Vatan gazetesi 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında Basın Değişiklik Yasası’na ilişkin haberi 10’uncu sayfadan yayınlamıştır. Vatan gazetesi yasa değişikliğinin amacının, basın kartlarını verme yetkisinin Enformasyon Dairesi’nden alınıp basın örgütlerine verilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler olduğunu yazmıştır. Vatan gazetesi yasa değişikliğine ilişkin mecliste yapılan konuşmalara da yer vermiştir. Güneş gazetesi 9 Mayıs 2006 tarihli sayısında Basın Değişiklik Yasası’na ilişkin haberi 3’üncü sayfadan vermiştir. Güneş gazetesi yasa değişikliğinin amacının, basın kartlarını verme yetkisinin Enformasyon Dairesi’nden alınıp basın örgütlerine verilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler olduğunu belirtmiştir. Güneş gazetesi yasa değişikliğine ilişkin mecliste yapılan tartışmalara da yer vermiştir. Volkan

gazetesinin de 9 Mayıs 2006 tarihli sayısı taranmış olup habere yer vermediği belirlenmiştir.

2.3.2. Parlamentoda Ceza Yasası Değişiklik Tartışmaları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde halen yürürlükte olan İngiliz Koloni İdaresi döneminden kalma 1 Ocak 1929 tarihli Fası 154 Ceza Yasası'nın basın-yayınla ilgili öngördüğü cezalara ilişkin maddeleri ilk kez 2007 yılında değişiklik yapılmak üzere gündeme alınmıştır. Cumhuriyetçi Türk Partisi ağırlıklı koalisyon hükümeti, "Çağımızın yükselen değerleri demokrasi, insan hakları, fikir özgürlüğü ve konusu suç olmayan fikirlerin özgürce yayımlanması" gerektiği görüşünden hareketle, Ceza Yasası'nın basınla ilgili maddelerinde değişiklik için çalışma yaparak KKTC Meclisinin gündemine getirmiştir. Ayrıca, "Basın mensuplarının daha özgür bir ortamda görev yapmalarının sağlanması amacıyla" da, Ceza Yasası'nda değişiklik yapılmasının gündeme alındığı belirtilmiştir. Değişiklik tasarıları KKTC Meclisinin 16 Nisan 2006 tarihli 56'ncı birleşiminin gündemine getirilerek, ilgili maddeler üzerine tartışmalar yapılmıştır.

Değişiklik tasarısının gerekçesinde uluslararası toplumda kabul görmüş, demokratik hukuk kuralları ile yönetilen ülkelerde, görevi herhangi bir düşünce ve ifadeyi kitlelere yaymak olan basın yayın kuruluşlarını, yazar, yönetmen ve idarecilerini kısıtlamak veya çağdışı yasalar ile korkutup, özgürce görevlerini icra etmelerine engel olmanın mümkün görülmediği belirtilmiştir. Gerek KKTC Anayasası ve gerekse gelişmiş demokrasilerin kabul ederek uyguladığı esasların KKTC yasalarında da hayat bulmasını temin etmek amacıyla da, Fası 154 Ceza Yasası'nda yer alan suç kavramı ve suçun tanımı konusundaki mevcut soyut ifadelerin giderilmesi, tanımların somutlaştırılması hedeflenmiştir. 'Gelişmiş ülkeler, gelişmelerini fikir özgürlüğü temelinden aldıkları güçle gerçekleştirmektedirler' anlayışıyla amacın, "Halkı bilgilendiren, düşünceyi ifade eden, kamuoyunu ilgilendiren olaylarda diğer bir deyişle kamusal görev yapan basın yayın kuruluşları ve basın mensuplarının daha özgür bir ortamda görev yapmalarının sağlanması" olduğu ifade edilmiştir. Yapılacak değişikliklerin ayrıca, "vatandaş ve kurumların da haklarının korunmasını" öngördüğü belirtilmiştir.

Fasıl 154 Ceza Yasası'nda yapılan değişiklikler şu gerekçelere de dayandırılmıştır: 'Müfsit niyet' tanımında yer alan soyut ifadelerin kaldırılması ve tanımın daha somut hale getirilmesi, 'Halk sınıfları veya toplumları veya kişiler arasında kin ve garaz duyguları uyandıran bir beyanı yayımlayan, basan herhangi bir kişi suç işlemiş olur' ifadesinin iptali, 'Yasak kitap' tanımının iptali ile 'Zemmedici malzemenin yayımlanmasının ayrıcalığa sahip olduğu durumlar' ise genişletilerek gazete, dergi, radyo ve TV bu tanım içerisine alınmıştır.¹⁹⁵

¹⁹⁵Kuzey Kıbrıs'ta yürürlükte bulunan **Fasıl 154 Ceza Yasası**'nda yapılan değişikliklerle, Yasanın 48'inci maddesi kaldırılmış ve yerine yeni 48'inci madde konmuştur. Yeni madde şöyledir: "Bu Yasanın 47'nci madde amaçları bakımından müfsit niyet; (a)Cumhurbaşkanına hakaret etmeyi ve Devleti aşağılamayı veya küçük düşürmeyi; veya (b) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletinin egemenliğinin değiştirilmesini; veya (c) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlarını veya sakinlerini, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yasa ile kurulmuş herhangi bir organ veya kurumun yasal olmayan yollardan değiştirilmesini sağlamaya yönelik kışkırtmada bulunmayı; veya (d) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin adalet ve yargı yönetimini aşağılamayı veya küçük düşürmeyi amaçlayan bir niyeti anlatır. (e) Herhangi bir kişi tarafından, (i)Devletin aldığı herhangi bir önlemden, Devletin yanıltılmış olduğunu veya yanlışlığa düştüğünü göstermek amacıyla iyi niyetli çabalarda bulunulması; veya(ii)Yasa ile kurulmuş devlet yönetiminde ve devletin oluşumunda veya mevzuatta veya adalet veya yargı yönetiminde mevcut yanlışlıkların veya eksikliklerin düzeltilmelerini sağlamak amacıyla iyi niyetle dikkat çekilmesi veya işaret edilmesi; veya(iii)Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlarının veya sakinlerinin bu maddenin (b) fıkrasında belirtilen husus dışında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki yasa ile kurulmuş herhangi bir şeyin yasal yollardan değiştirilmesini sağlama teşebbüsünde bulunmaya iyi niyetle ikna edilmesi çabalarında bulunulması; veya(iv)Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki farklı halk sınıfları arasında kin, garaz ve husumet duyguları uyandıran veya uyandırma eğiliminde olan herhangi bir şeyin kaldırılmasını sağlamak amacıyla o şeye iyi niyetle dikkat çekilmesi veya işaret edilmesi iyi niyet sayılır ve yasaldir." Yasadaki değişikliklerle 195'inci madde kaldırılmış ve yerine yeni 195'inci madde konmak suretiyle değiştirilmiştir: "(1)Bir kişiye herhangi ağır bir suç isnadında bulunmak ve onu genel nefrete, hakarete veya tiksindirilen duruma düşüren somut bir isnatta bulunulması zemmedici malzeme sayılır. (2)Bu maddede belirtilen "ağır suç" deyimini bu Yasa ile en az 5 yıl hapislik ile cezalandırılabilen herhangi bir suçu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde yürürlükte olan yasalar veya mevzuat gereğince aynı süre ile cezalandırılabilen herhangi bir fiili ve ayrıca herhangi bir yerde işlenen ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde yürürlükte olan yasalar ve mevzuat gereğince en az 5 yıl hapislik süresi ile cezalandırılabilen bir fiili anlatır." Yasanın 196'ncı maddesi kaldırılmış ve yerine yeni 196'nci madde konmak suretiyle değiştirilmiştir: "Başka herhangi bir kişi ile ilgili olarak herhangi bir zemmedici malzemeyi yayımlayan veya başka herhangi bir kişiden para veya para için teminat veya değerli bir şey elde etmek veya herhangi bir kişiyi başka herhangi bir kişiye herhangi bir tayin veya kazanç veya mutemed olarak bir sorumluluk verilmesini veya sağlamasını teşvik niyetiyle herhangi bir kişi ile ilgili herhangi bir konu veya şeyi basma veya yayımlanması için doğrudan doğruya veya dolaylı olarak tehdit eden veya basma veya yayımlamadan kaçınmayı doğrudan doğruya veya dolaylı olarak öneren herhangi bir kişi, hafif bir suç işlemiş olur ve mahkumiyeti halinde üç yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir." Yasanın 200'üncü maddesinin giriş paragrafı ile (a) ve (b) fıkraları kaldırılmak ve yerlerine aşağıdaki yeni giriş paragrafı ile (a) ve (b) fıkraları konmak suretiyle değiştirilmiştir: "Ülke güvenliğine, halk sağlığına, genel ahlak kurallarına ve hukuk sisteminin otorite ve tarafsızlığına hanel

Ceza Yasası'nda değişiklik öngören tasarının parlamentodaki tartışmaları sırasında söz alan Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH) Genel Başkanı ve milletvekili Mustafa Akıncı, yasanın basınla ilgili maddelerinde yapılan değişiklikleri olumlu ancak yetersiz bulduğunu bu nedenle oy doğrultusunun olumsuz olacağını bildirmiştir. Akıncı, "Fasıl 154 Ceza Yasasını değiştiren bir Yasa Tasarısıyla karşı karşıyayız. Bu önemli bir Yasa. Olumlu bir bakış açısıyla yola çıkıldı. Birtakım değişikliklerin olması gerektiği bakış açısıyla yola çıkıldı. Niyet olumludur. Ama ben dönüp Yasa Tasarısını dikkatle okuduğumda, incelediğimde, çok büyük değişiklikler getirmemekte olduğumuzu, yani esas Yasada var olan birtakım yanlışları hala daha korumaya devam etmekte olduğumuzu saptadım. Ve doğrusunu isterseniz dağ fare doğurdu diye bir nitelirmede buldum kendi kendime. Ve bu Tasarıya olumlu oy kullanamayacağıma kanaat getirdim. Benim genel değerlendirmem bu Yasa Tasarısıyla ilgili, yani içinde birtakım düzenlemeler, olumluluklar olmasına rağmen tasarının yeterli bir çalışma ile gelmediği kanaatini edindim. Yasada yapılan değişiklikler özellikle basını ilgilendiren yönleri ile olumludur."¹⁹⁶

Aynı zamanda bir hukukçu olan dönemin CTP'li İçişleri Bakanı Özkan Murat, Fasıl 154 Ceza Yasası'nda öngörülen değişiklikleri, "Basın özgürlüğü açısından, yazarların özgürlüğü bakımından belli maddelerdeki iyileştirme" şeklinde değerlendirmiştir. BDH Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın ileri sürdüğü görüşlerine de yanıt veren CTP'li Bakan'a göre yapılan değişiklikler aslında, Fasıl 154 Ceza Yasasında belli, birkaç maddesiyle ilgili değişikliklerdir ve bunlar da demokrasi

getirmemek kaydı ile kamuya yönelik yayın yapan gazete, dergi, radyo ve televizyonda yayımlanan malzeme ise, veya iyi niyetle yayımlanması koşulu ile, zemmedici malzemenin yayımlanması, yayımlayan ile yayımlamanın yapıldığı kişi arasındaki ilişki, yayımlayanın, yayımlanan malzemeyi öteki kişiye yayımlamasını gerektiren yasal, manevi veya ahlaki veya sosyal bir görevden kaynaklanan bir ilişki ise veya yayımlayanın veya yayımlamanın yapıldığı kişinin korunması gereken kişisel meşru bir menfaati veya ilgisi varsa; ancak yayımlamanın, gerek ölçüsünün gerekse özünün durum için makul olarak yeterli olanı aşmaması gerekir; ve aşağıdaki hallerde ayrıcalığa sahip olur: (a)Malzeme, bir kişinin yargısal, resmi veya başka kamusal sıfatı veya görevi açısından davranışlarına veya bu davranışlarda görüldüğü orandaki tutumuna ilişkin yapılmış bir görüş açıklaması veya tenkid veya eleştiri ise; veya(b)Malzeme, bir kişinin kamuyu ilgilendiren bir konu ile ilgili olarak tutum ve davranışlarına ilişkin yapılmış bir görüş açıklaması veya tenkid veya eleştiri ise."

¹⁹⁶ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 56, (16 Nisan 2007): 2053.

açısından ve en önemlisi de basın özgürlüğü açısından, aydınların özgürlüğü bakımından, yazarların özgürlüğü bakımından, bütün bunlarla ilgili tespit edilen belli başlı maddelerdeki iyileştirme. Mevcut maddeleri değerlendiren CTP’li Bakan, sömürge idaresi döneminde en küçük bir demokratik hareketi, aydın hareketini, en küçük bir basın, yayın ve düşünce özgürlüğünün önüne nasıl set çekildiğinin değiştirilmesi öngörülen maddelerde açıkça ifadesini bulduğunu söylemiştir. İçişleri Bakanı Özkan Murat, Ceza Yasası’ndaki değişikliklerle neler amaçladıklarını şöyle açıklamıştır:

“İki konu üzerinde durduk. Biri ‘müfsit yayın’ ki yıkıcı yayın diye bahsedilir. Üstelik, bu maddelerle ilgili Yargıtayımızın da önerisi var Meclise yıllar önce. Bunlar artık çağ dışı kalmıştır ve bu çağ dışı kalan ve sömürge döneminden kalan ve basın özgürlüğüne, düşünce ve anlatım özgürlüğüne aykırı olan çok muğlak ve deyim yerindeyse bahane arayarak dava açılabilen, insanlar hakkında dava açılabilen ve mahkemelere götürülen konulardır. Dolayısıyla burada, yeni tasarıyla eski maddeler arasındaki önemli farklılıklara da açıklık getireyim. Bakınız, eskiden ne denirdi 48’inci maddede? Hoşnutsuzluk ve soğukluk yaratılmasını kışkırtmak. Bunun tanımı var mı? Yoktur. En küçük bir eleştiriyi de hoşnutsuzluk veyahut da soğukluk yaratmak diye yorumlanabilir. Bunun yerine ki doğrudan doğruya ceza yasalarının ruhunda var bu zaten, Ceza hukukunda çok somut tarif edilebilir isnatlarla suçlanabilmesi lazım kişilerin. Burada da ‘soğukluk, hoşnutsuzluk yaratma’ konusunu kaldırdık. Yine ‘herhangi bir şey’ diyor. İfade nereye çekerseniz oraya gider, 48’in (C) maddesinde. Yine (D) maddesinde yargıyla ilgili, ‘nefret uyandırma, hoşnutsuzluk, soğukluk yaratılması’yla ilgili ifadeler, bütün bunları çıkardık. Daha ilginçini söyleyeyim, mevcut Ceza Yasamıza göre sosyalist fikirler savunulamaz. İlgili maddeyi okuyayım buradan: “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde farklı halk sınıfları arasında kin, garaz ve husumet duyguları uyandıran ve tirmandıran amaçlar bu müfsit yayına girer.” Yani siz çıkar ve dersiniz ki işçi sınıfıyla ilgili bir şey veyahut da sermaye ile ilgili bir şey, bu Ceza Yasası sizi tutar. Bunu da çıkarmış olduk. Ve tamamen çok somutlaştıracak şekilde bu 48’inci maddeyi ele aldık. Şimdi iki konu var dedik. Biri müfsit yayın, müfsitin ne demek olduğunu anlatmak, bir de zem ve kadih yani hakaret davalarının neşet ettiği yayınlar. Hakaret ne demektir? Zem ve kadih neyi kapsar? Bu ifadelerin içeriğini daralttık ve somutlaştırdık.”¹⁹⁷

BDH Başkanı Mustafa Akıncı, KKTC Meclisinin Basın İş Yasasına ilişkin gerçekleştirdiği tartışmalar sırasında yaptığı konuşmasında Fesil 154 Ceza Yasasında yapılan değişiklikleri yeniden gündeme taşıyarak, Ceza Yasasının basınla ilgili maddelerinde bir takım iyileştirmeler yapıldığını ancak ‘müfsit yayın’ gerekçesiyle

¹⁹⁷ KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 56, (16 Nisan 2007): 2053.

ilgili ceza yasasında halen hapislik cezasının durduğunu, bu durumun kesinlikle çağ dışı olduğunu ifade etmiştir. Akıncı, ceza yasasının gerek Meclis'te gerekse toplumda yeterince tartışılmadığı inancında olduğunu belirterek, yapılan iyileştirmelere destek vermekle birlikte hapislik öngören madde kaldırılmadığı sürece bunun basın mensuplarına yönelik bir tehdit olarak orada durmaya devam edeceğini belirtmiştir. Akıncı, hapislik öngören maddenin basın mensuplarının ensesinde 'Demokles'in kılıcı' gibi durduğunu da sözlerine eklemiş ve ceza yasasının ilgili maddesi konusundaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir: "Ceza Yasasının özellikle bir hükmü, sadece o bile ne kadar mahsurlu olduğunun bilinmesinde yeterlidir kanaatindeyim. 47'nci madde beş yıla kadar hapisliği öngören bir maddedir. Müfsidane yayın gerekçesi ile beş yıla kadar hapisliği öngörmektedir ve bunun paraya çevrilebileceği de yoktur. Hakimin önüne giderse ya beraattır ya hapisliktir. Para cezası da yok. Bu kadar çağdışı kalmış bir Yasadan bahsediyoruz ve bunun mutlaka değişmesi gerekir."¹⁹⁸

Ceza yasasındaki değişikliklere ilişkin basının tepkisi ise 8 adet günlük gazete taranarak saptanmıştır. Ceza Değişiklik Yasasına ilişkin haber 17 Nisan 2007 tarihli Kıbrıs gazetesinde sayfa 10'da yer almıştır. Kıbrıs gazetesi haberi "Ceza Yasası Değişti" başlığı ile vermiştir. Yasa ile ilgili Meclis'teki tartışmalara da yer veren Kıbrıs gazetesi yasanın oy çokluğu ile geçtiğini yazmıştır. Yenidüzen gazetesi 17 Nisan 2007 tarihli sayısında Ceza Değişiklik Yasası'nın Meclis'te onaylanmasına ilişkin haberi "Basın, Düşünce ve Anlatım Özgürlüğüne Gem Vuran Maddeler Değiştirildi" başlığıyla vermiştir. Yenidüzen gazetesi yasal değişikliklerin önemli gerekçelerinden birisinin de AB hedefi olduğunu belirtirken yasanın oyçokluğuyla geçtiğini de yazmıştır. Halkın Sesi gazetesi 17 Nisan 2007 tarihli nüshasında Meclis'in gerçekleştirdiği Ceza Yasası'ndaki değişikliklere ilişkin habere yer vermemiştir.

Afrika gazetesi 17 Nisan 2007 Meclis'teki Ceza Yasası Değişiklik tartışmalarını "KKTC Hükümetini Küçük Düşürene 5 Yıl Hapislik" başlığı ile

¹⁹⁸ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2205-2206.

manşetten vermiştir. Afrika gazetesi haberinde, Ceza Yasası'nda yapılan değişikliğin de “basını hapislikten kurtaramadığını” ileri sürmüştür. Afrika gazetesi haberinin alt başlıklarında ise, dönemin CTP’li İçişleri Bakanı Özkan Murat’ın ‘yıkıcı yayın’ ile ‘zem ve kadih’in sınırlandırıldığını savunduğunu ancak, BDH Genel Başkanı Mustafa Akıncı’nın ‘yasada yanlışların devam ettiğini’ söyleyerek ret oyu kullandığını yazmıştır. Ortam Gazetesi 16 Nisan 2007 tarihli sayısında meclisin toplanacağı ve Ceza Değişiklik Yasa Tasarısını görüşeceği ön haberini vermiş olmasına karşın 17 Nisan 2007 tarihli sayısında Ceza Yasası tartışmalarına ilişkin habere sayfalarında yer vermemiştir.

Vatan gazetesi 17 Nisan 2007 Ceza Değişiklik yasasının meclisteki tartışmalarını sayfa 20’den vermiştir. Haberde “Ceza Değişiklik Yasa Tasarısı Onaylandı” başlığını kullanmıştır. Alt başlıkta ise İçişleri Bakanı Özkan Murat’ın “Yıkıcı yayın, zem ve kadih sınırlandırıldı” ifadelerine yer vermiştir. Haberde yasayla ilgili tartışmalara yer verilmiş, yasanın oy çokluğu ile onaylandığı duyurulmuştur. Güneş gazetesi 17 Nisan 2007 tarihli sayısında Meclisin gündemindeki diğer konulara ilişkin tartışmalara yer vermiş olmasına rağmen Ceza Değişiklik Yasası tasarısı ile ilgili tartışmalara ve yasanın geçtiğine ilişkin habere sayfalarında yer vermemiştir. Volkan gazetesi 16 Nisan 2007 tarihli sayısında Meclis genel kurulunun toplanacağını ve Ceza Değişiklik Yasa Tasarısını görüşeceğini duyurmasına rağmen, 17 Nisan 2007 tarihli sayısında Ceza Yasasının Değişiklikleri ile Meclis’ten onay aldığına ilişkin tek satır yazmamıştır.¹⁹⁹

2.3.3. Bilgi Edinme Hakkı Yasasıyla İleri Sürülen İddia: “Açıklık İlke, Gizlilik İstisna”

Bilgi Edinme Hakkı Yasası tasarısı, KKTC Meclisinin 30 Ocak 2006 tarihli 35’inci birleşiminde görüşülmüştür. Yasa tasarısının gerekçesinde amacın “yönetilenlerin, yönetenlerin işlem ve faaliyetlerini denetlemesinin sağlanması” olduğu belirtilmiştir. Yasada açıklık ilke, gizlilik ise istisna olarak nitelendirilmiştir. Yasada, tüm yurttaşların ve kurumların bilgi edinme hakkına sahip olduğu ifade

¹⁹⁹ Kıbrıs, Yenidüzen, Halkın Sesi, Afrika, Ortam, Vatan, Güneş ve Volkan Gazeteleri, 17 Nisan 2007.

edilmektedir. Yasaya göre, Bilgi Edinme Hakkı'nın en verimli şekilde kullanılabilmesi amacıyla Devlet her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Yasada yer alan, Bilgi veya Belgeye Erişim istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek, not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini anlatmaktadır. Yasanın amacının “demokratik ve şeffaf yönetim gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak, kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek” olduğu belirtilmiştir. Yasa, devlet kurumlarının vereceği bilginin ücretlendirileceğini de hükme bağlıyor ve ücret miktarlarının tüzükle belirleneceğini belirtmiştir.

Yasayla, bilgi edinme hakkına sınırlamalar da getirilmiştir. Sınırlamalarla ilgili maddelerde ise şunlar belirtilmiştir: Yasanın 16'ncı maddesine göre; “Açıklanması halinde Devletin güvenliğine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine, açıkça zarar verecek olan veya niteliği gereği, ilgili mevzuatta devlet sırrı olarak tanımlanan gizli bilgi veya belgeler bu Yasa kapsamı dışındadır.” 17'ci maddesine göre; “Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin veya kişilerin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır.” 18'inci maddesine göre; “Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır.”

19'uncu maddesine göre; “Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde; (1)Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak; (2)Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak; (3)Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek; (4)Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır.” 20'inci maddesine göre; “Açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde; (1)Suç işlenmesine yol açacak; (2)Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların yasal yollarla

yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek; (3)Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek; (4)Hakkında dava açılmış bir kişinin adli yargılanma hakkını ihlal edecek nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır.”

21’inci maddeye göre; “Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır. Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.” 22’nci maddeye göre; “Haberleşmenin gizliliği esasını ihlal eden bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır.” 23’üncü maddeye göre; “İlgili mevzuatta ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler, bu Yasa kapsamı dışındadır.” 24’üncü maddeye göre; “Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili mevzuat uygulanır.” 25’inci maddeye göre; “Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bu Yasa kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.” 27’nci maddeye göre ise, “Gizliliği kaldırılmış olan bilgi veya belgeler, bu Yasada belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor ise, bilgi edinme başvurularına açık hale gelir.” 28’inci madde ise ceza ve disiplin kurallarını düzenlemektedir. Buna göre; “Bu Yasanın uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan kamu görevlileri, kamu personeli ve diğer personel hakkında, işledikleri fiillerin genel kurallar çerçevesinde ceza kovuşturması hususu saklı kalmak kaydıyla kamu görevlileri için Kamu Görevlileri Yasasında, kamu personeli ve diğer personel için kendi yasalarında öngörülen disiplin cezaları uygulanır.”

Yasanın görüşülmesi sırasında söz alan, ilgili dönemin ana muhalefet Ulusal Birlik Partisi (UBP) milletvekili Turgay Avcı, “Vatandaşların bilgi edinme hakkının sağlanması, şeffaf bir yönetim şeklinin ortaya çıkması tabii ki UBP’nin olumlu oy

vereceği bir tasarıdır. Ancak önemli olan yasanın geçmesi değil uygulanmasıdır”²⁰⁰ şeklinde görüş belirtmiştir. İlginç olan, UBP milletvekili Turgay Avcı konuşması sırasında Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısının UBP’nin hükümette olduğu 1998 yılında da gündeme getirildiği ile övünmüş ancak neden yasanın 2006 yılında yasallaşabildiğine ilişkin görüş ifade etmemiştir. Koalisyon hükümetinin büyük ortağı Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) milletvekili Kadri Fellahoğlu ise yaptığı konuşmasında, Bilgi Edinme Hakkı Yasasıyla, “Devlet sırrı, şirket sırrı veya kişilerin kendine has bilgileri dışındaki bütün bilgilere yurttaşların elektronik ortamda ulaşması da sağlanacaktır”²⁰¹ görüşünü ileri sürmüştür.

KKTC Cumhuriyet Meclisi’nde görüşülerek onaylanan Bilgi Edinme Hakkı Yasasının basındaki yansımaları ise 8 adet günlük gazete taranarak belirlenmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Yasası’na ilişkin haber, Kıbrıs gazetesinin 31 Ocak 2006 tarihli sayısında sayfa 16’da yer almıştır. Kıbrıs gazetesi Bilgi Edinme Hakkı Yasası’yla ilgili haberinde şunları belirtmiştir: “KKTC’de ilk kez hazırlanan ‘Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı’ Cumhuriyet Meclisi’nde oybirliği ile onaylandı. Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı, AB mevzuatı dikkate alınarak vatandaşların kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi edinme haklarını düzenliyor.”

Yenidüzen gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasası’na ilişkin haberi sayfa 13’ten vermiştir. Yasanın Meclis’ten oy birliği ile geçtiğini belirten Yenidüzen gazetesi, yasayla ilgili Meclis’teki tartışmalara da yer vermiştir. Yenidüzen gazetesi haberinde AB yasalarına uyumu da dikkate alarak hazırlanan yasa tasarısının gerekçesine ilişkin şunları belirtmiştir: “Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla hazırlanan bir tasarıdır.” Halkın Sesi gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı’nın Meclis’te görüşülerek onaylanmasına ilişkin haberi sayfa 13’ten yayınlamıştır. Halkın Sesi gazetesi “Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı Oy Birliği İle Onaylandı” başlığı ile

²⁰⁰ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 2, Birleşim: 35, (30 Ocak 2006): 2374-2375.

²⁰¹ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 2, Birleşim: 35, (30 Ocak 2006): 2375-2376.

verdiği haberinde, yasa tasarısı üzerine Meclis'te yapılan konuşmalara da yer vermiştir.

Afrika gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasası ile ilgili habere sayfa 2'den yer vermiştir. Haberde, yasanın AB mevzuatı dikkate alınarak hazırlandığı ve oybirliği ile onaylandığı yazılmıştır. Ortam gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı'nın Meclis'te görüşülerek onaylanmasına ilişkin haberi sayfa 11'den yayınlamıştır. Ortam gazetesi “Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı Oy Birliği İle Onaylandı” başlığı ile verdiği haberinde, yasa tasarısı üzerine Meclis'te yapılan konuşmalara da yer vermiştir. Vatan gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı'nın Meclis'te görüşülerek onaylanmasına ilişkin haberi birinci sayfasından duyurmuştur.

Vatan gazetesi “Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı Oy Birliği İle Onaylandı” başlığı ile verdiği haberinde, yasa tasarısı üzerine Meclis'te yapılan konuşmalara da yer vermiştir. Güneş gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı'nın Meclis'te görüşülerek onaylanmasına ilişkin haberi 6'ncı sayfadan yayınlamıştır. Güneş gazetesi yasa tasarısının oybirliği ile yasalaştığını belirttiği haberinde, yasa tasarısı üzerine Meclis'te yapılan konuşmalara da yer vermiştir. Volkan gazetesi 31 Ocak 2006 tarihli sayısında Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı'nın Meclis'te görüşülerek onaylanmasına ilişkin haberi 10'uncu sayfadan yayınlamıştır. Volkan gazetesi haberi “Bilgi Edinme Hakkı Yasa Tasarısı Oy Birliği İle Onaylandı” başlığı ile vermiştir.²⁰²

2.3.4. Parlamentoda “Basın İş Yasası” Tartışmaları

Gazetecilerin “Mesleki Haklarını ve Sorumluluklarını” düzenleyen ve yeni bir yasa olan Basın İş Yasası'nın parlamentonun gündemine gelmesi, basın özgürlüğü ve gazetecilerin sorumlulukları üzerine yoğun tartışmaların yapılmasına neden olmuştur. Basın İş Yasasının genel görüşmesinde söz alan Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH) Genel Başkanı ve milletvekili Mustafa Akıncı, Basın İş Yasa Tasarısının onaylanmak üzere meclis gündemine gelmiş olmasının önemli bir adım

²⁰² Kıbrıs, Yenidüzen, Halkın Sesi, Afrika, Ortam, Vatan, Güneş ve Volkan Gazeteleri, 31 Ocak 2006.

olduğunu söylemiştir. CTP ağırlıklı hükümetin attığı bu önemli adıma ilişkin şu görüşleri ifade etmiştir:

“Uzun zamandır basında emeği geçen insanlarımızın beklediği bir Yasa Tasarısıdır. Görebildiğim kadarı ile basın örgütleri yapılmakta olan bu yasanın içeriği ile de herhangi bir zıtlık içinde değiller. Basına bu anlamda yansıyan olumsuz bir şey de olmadı. Yasa bir boşluğu dolduruyor. İşverenle çalışanların ilişkilerini düzenleniyor, onların haklarını güvence altına alıyor. İki dudak arası olgu bertaraf ediliyor. Keyfilik ortadan kalkıyor, basındaki ilişki yazılı kurallara bağlanıyor. O anlamda olumludur ve desteklenmesi gerekir.”²⁰³

Parlamento konuşmalarında KKTC'nin bazı bölgelerinde halen uygulanmakta olan “fotoğraf çekme yasağının” kalkması gerektiği iddiası da gündeme getirilmiştir. Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH) Genel Başkanı Akıncı, ülkede bazı bölgelerde halen fotoğraf çekme yasağı bulunduğunu, konuyla ilgili kendisinin bir de yasa önerisi sunduğunu ve Meclis'in ilgili komitesinin gündeminde beklediğini hatırlatarak, yasa önerisinin görüşülerek ilerletilebileceğini ve böylelikle fotoğraf çekme yasağının ortadan kaldırılabilirliğini belirtmiştir. Akıncı, Meclis'teki konuşmasında bu konudaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Biliyorsunuz Lokmacı Barikatı'nın ve Maraş'ın kapalı bölümünün resimlenmesi ya da filmenmesi gündeme geldiğinde yabancı bazı basın mensupları bile alındı tutuklandı, içeriye götürüldü daha sonra ilgili sendikamız (Basın-Sen) paralarını ödedi, cezalarını ödedi ve bu insanlar ancak o şekilde dışarıya çıkabildiler. Hala daha o yasak devam etmektedir. Şimdi uygulanmıyor olabilir ama istendiği anda uygulanabilir de. Çünkü o yasak devam etmektedir. Anlamsız bir yasaktır bu, devam etmesinde hiçbir mana kalmamıştır, değiştirilmesi ile ilgili olarak da bu Meclis'te oybirliği vardır.”²⁰⁴

Barış ve Demokrasi Hareketi Başkanı Mustafa Akıncı, konuşmasının devamında yasaların uygulanmasının yasaların yapılmasından daha önemli olduğunu söyleyerek, Basın İş Yasasının da uygulamada denetlenmesinin önemli olduğu üzerinde durmuştur. Akıncı, bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

“Yasalar elbette önemlidir. Yasalar yapılır ama uygulama daha da önemlidir. Bu Yasa yapılacak ancak bunun uygulanması tabii ilgili Bakanlığın da boynunun borcu olacak. Bunu takip etmek, uygulanmasını temin etmek örgütlerin de elbette basın camiasındaki örgütlerin de boynunun borcu olacak. Ancak yaptığımız yasaları

²⁰³ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2205-2206.

²⁰⁴ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2205-2206.

uygulamadığımız da bir gerçek. Ne yazık ki, çok uygulanmayan Yasa ya da Yasa Hükümleri vardır. Bunların da bilincinde olmamızda büyük yarar var. Temenni ederim bu Yasa geçtikten sonra uygulanabilsin. O konuda gereken denetimler de eksiksiz yapılsın.”²⁰⁵

Özgürlük ve Reform Partisi (ÖRP) milletvekili Mustafa Gökmen de, Meclis’te yaptığı konuşmasında, BDH lideri Akıncı’nın yasanın uygulanmasına ilişkin görüşüne destek vermiştir. Gökmen şöyle demiştir: “Önemli olan, bu Yasanın gerçek anlamda uygulanmasıdır. Bu Yasanın gerçek anlamda uygulanmasının belki de en önemli itici gücü de basın emekçilerimizin bizatihi kendileri olacaktır.”²⁰⁶

Parlamento konuşmalarında “gazetecinin kamuoyuna karşı sorumluluğu, işverenine ve kamu otoritelerine sorumluluğundan önce gelir” iddiası da dile getirilmiştir. İlgili dönemde hükümetin büyük ortağı olan Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) milletvekili Ali Seylani, Basın İş Yasası üzerine yaptığı konuşmasında, “Bu Tasarı ciddi bir ihtiyaçtan doğmuştur ve Çalışma Bakanlığı ile iş kolunda örgütlü sendika ve basın yayın kuruluşları, sivil toplum örgütleri temsilcilerinin işbirliği ile bu aşamaya gelmiştir” bilgisini vermiştir. Seylani, Basın İş Yasasını değerlendirirken 10 yılı aşkın bir süredir böylesi bir yasaya ülkede ihtiyaç duyulduğunu ve de beklenti içinde olduğunu söylemektedir. Ancak, “basın sendikaları dışındaki kesimlerin bu konuya yeterli duyarlılık göstermemiş olması nedeniyle” yasayla ilgili adım atılamadığını düşündüğünü ve ancak şimdi Meclis’e sunulabildiğini belirterek şunları söylemiştir:

“Ülkemizde ve dünyamızda kitle iletişim araçları demokrasinin ve toplum yaşamının vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu araçların toplumun bilgilendirilmesi ve olaylardan haberdar edilmesi sağlıklı bir kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunmak gibi önemli görevleri vardır. Kamuoyunun fikir, kanaat ve eleştirilerinin yöneticilere ulaştırılması, yöneticilerin mesajlarının da kamuoyuna iletilmesi açısından demokratik sistemin sağlıklı işlemesini sağlayan kurumlardan biri olarak görünen kitle iletişim araçları aynı zamanda büyük bir sorumluluk da taşımaktadırlar. Toplumun serbestçe bilgilendirilebilmesi ve aydınlatılması açısından demokrasinin temel koşullarından olan basın özgürlüğü yine demokrasinin temel koşullarından olan insan hak ve özgürlüklerine de zarar vermeyecek biçimde uygulanmalıdır. İşte bu gerekçelerden hareketle basın iş yasalarına ihtiyaç vardır ve tabii ki Basın İş

²⁰⁵ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2205-2206.

²⁰⁶ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2209-2210.

Yasasına giderken özellikle basın dendiği zaman aklımıza ilk gelen gazetelerdir ve gazeteciliktir. Gazeteciliğin de, nasıl ki İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi vardır, çağdaş gazeteciliğin de evrensel bir ilkeler manzumesi vardır. Gazetecilik kamu görevidir, temel amacı haber ve yorum üreterek halkı ve kamuoyunu bilgilendirmektir. Gazetecinin halka ve kamuoyuna karşı mesleki sorumluluğu, işverenine ve kamu otoritelerine karşı sorumluluğundan önce gelir.”²⁰⁷

Parlamento konuşmalarında yeni yasayla gazetecilere “mesleki red hakkı” getirildiği iddiasında da bulunulmuştur. CTP milletvekili Ali Seylani, Basın İş Yasa tasarısının can alıcı maddelerinden birisinin ‘mesleki red’ hakkı olduğu iddialarını şu şekilde açıklamıştır:

“Gazeteci düşünce ve basın özgürlüğünün tam olarak gerçekleşmesi, kamuoyunun serbestçe oluşması ve halkın haber alma hakkının hiçbir kısıtlama olmaksızın kullanılabilmesi için her türlü sansür ve oto sansirle mücadele eder, kamuoyunu bu yönde bilgilendirir. Gazeteci Devletin belirlediği ekonomik, sosyal, siyasal, ulusal ve uluslararası politikaların karar ve uygulama süreçlerinin öznesi değil, nesnel gözlemcisi ve habercisidir. Bu konularda resmi, gayri resmi önyargıları değil halkın haber alma hakkını gözetir. İşte bu noktada bana göre bu yasa tasarısının can alıcı maddesi 24’üncü maddesidir: ‘Mesleki ret hakkı’. Bu yasa tasarısı ile basın yayın çalışanlarına zaten İş Yasası bir takım iş güvenceleri vermekle birlikte birtakım ekonomik, sosyal haklar, güvenceler, yargı önünde birtakım koruma uygulamaları getirir. Ücretlerle ilgili birtakım haklar, menfaatler getirir olmasına rağmen bana göre bu Yasa Tasarısının can alıcı noktası ve bu Yasanın kalbi diyeceğimiz kısmı mesleki ret hakkıdır ki buna basıncılar arasında ‘editorial bağımsızlık’ deniyor. Yasa Tasarısındaki bu 24 (1) maddesine göre, gazeteciler hizmet akdine aykırı olarak, çalıştığı işyerindeki hiyerarşik yapının herhangi bir kademesinden gelecek evrensel gazetecilik ilkelerine ters, gazetecilik mesleğine gölge düşürebilecek bir iş, haber, program, yorum ve diğerlerini yapmaya veya inanmadığı bir görüşü savunmaya zorlandığı durumlarda bu talebi kabul etmeyip reddetme hakkına sahiptirler. İşte Yasanın özü buradadır.”²⁰⁸

Yasanın görüşülmesi sırasında söz alan CTP’li Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sonay Adem ise, hedeflerinin “basın özgürlüğüne tam güvence” sağlamak olduğunu bildirmiştir. Sonay Adem, “basın çalışanlarının sendikası Basın-Sen’in yıllık olağan kongresinde, ‘Basın İş Yasasını geçireceğiz’ dediğimde, basın camiasında büyük bir inançsızlık vardır. Çünkü basın mensupları uzun yıllar bu

²⁰⁷ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2206-2208.

²⁰⁸ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2206-2208.

konuyla ilgili, siyasi iktidarlarca aldatılmışlardır” dedi. Sonay Adem şöyle konuşmuştur:

“Bugün Basın İş Yasasını geçiriyoruz. Atacağımız bu adım ülkemizde basın özgürlüğünün tam güvence altına alınması ile ilgili önemli adımlardan bir tanesi olacaktır. Ceza yasasında yapılacak kapsamlı bir çalışma ile de, bu memlekette gerçek anlamda düşünce özgürlüğünün her boyutu ile yaşanması sağlanmış olacaktır. Düşünce özgürlüğünün önündeki her türlü engelin kaldırılması gerektiğine inanmaktayız. Geçireceğimiz Yasa da bu önemli adımlardan bir tanesi olacaktır. Çünkü geçmişte basın emekçilerinin ne kadar baskı altında kaldığını öyle sanıyorum ki basın emekçilerinin kendileri gayet yakından bilmektedir.”²⁰⁹

Basın İş Yasası'nın basındaki yansımaları 8 günlük gazete taranarak izlenmiştir. Kıbrıs gazetesi, 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası'nın Meclis'ten geçtiğine ilişkin haberi birinci sayfasından vermiştir. Kıbrıs gazetesi, “gazetecilerin yaklaşık 30 yıldır beklediği” şeklinde nitelendirdiği yasa ile ilgili haberini “Basın İş Yasası'na kavuştu” başlığı ile duyurmuştur. Kıbrıs gazetesi haberinde yasaya ilişkin Meclis'teki tartışmalara da yer vermiştir. Yenidüzen gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası'yla ilgili Meclis görüşmelerine ilişkin haberini sayfa 13'ten “Basın İş Yasa Tasarısı Onaylandı” başlığı ile vermiştir. Yasanın oybirliği ile onaylandığı da kaydedilmiştir. Yenidüzen gazetesinin haberinde Basın İş Yasası'yla, “basın alanında çalışanların yasal zemine oturtulması ile özellikle gazetecilerin karşılaşılabilecekleri olumsuz çalışma koşullarının önlenmesinin” amaçlandığı da belirtilmiştir.

Halkın Sesi gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası ile ilgili Meclis görüşmeleri haberini “Basın İş Yasa Tasarısı Onaylandı” başlığıyla ve sayfa 3'ten vermiştir. Halkın Sesi gazetesi haberinde dönemin CTP'li Çalışma Bakanı Sonay Adem'in yasayla ilgili Meclis'teki konuşması sırasında söylediği “Atacağımız adım, basın özgürlüğünün tam güvence altına alınmasıyla ilgili önemli adımlardan biri olacaktır” ifadelerini alt başlık olarak kullanmıştır. Afrika gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası ile ilgili meclis görüşmelerini sayfa 4'ten “Basın İş Yasa Tasarısı Onaylandı” başlığı ile vermiştir. Afrika gazetesi yasanın oy birliği ile geçtiğini de yazmıştır. Ortam gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası

²⁰⁹ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 6, Yasama Yılı: 3, Birleşim: 60, (30 Nisan 2007): 2208-2209.

ile ilgili haberi sayfa 6'dan "Basın İş Yasa Tasarısı Onaylandı" başlığı ile vermiştir. Ortam gazetesi Çalışma Bakanı Sonay Adem'in "Basın özgürlüğünün tam güvence altına alınmasında önemli adım" ifadesi ile BDH Genel Başkanı Mustafa Akıncı'nın "Yasa bir boşluğu dolduruyor, bu aşamada olumlu" sözlerini haberin alt başlıkları olarak kullanmıştır.

Vatan gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası'nın Meclis'ten onay aldığı haberini ön sayfasından "Basın İş Yasası Geçti" başlığı ile yayınlamıştır. Vatan gazetesi haberinde; CTP'li Çalışma Bakanı Adem'in "Basın özgürlüğünün tam güvence altına alınmasında önemli adım", BDH Genel Başkanı Akıncı'nın "Yasa bir boşluğu dolduruyor, bu aşamada olumlu", CTP milletvekili Seylani'nin "CTP'in emeğe ve basın çalışanlarına saygısının somut göstergesi", ÖRP milletvekili Gökmen'in "Muhalefetin (ilgili dönemde UBP ve DP) bu yasaya hiç katkısı olmaması üzücü" sözlerini spotlar halinde vermiştir. Güneş gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Meclis'in çalışmalarına ilişkin diğer haberlere yer verirken, Basın İş Yasası'nın görüşülerek onaylandığına ilişkin habere yer vermemiştir. Volkan gazetesi 1 Mayıs 2007 tarihli sayısında Basın İş Yasası'na ilişkin Meclis görüşmeleri haberini sayfa 2'den "Basın İş Yasası Onaylandı" başlığı ile duyurmuştur. Volkan gazetesi yasanın oy birliği ile geçtiğini de yazmıştır.²¹⁰

Kuzey Kıbrıs'ta uzun yıllar iktidarı elinde tutan sağ siyasi güçler tarafından basın özgürlüğünün kısıtlanmasında önemli bir etken olarak kullanılan "Rumcu, Vatan haini, Anavatan düşmanı" iddialarıyla ilgili de parlamentoda tartışmalar yaşanmıştır. Bu tartışmalar Kuzey Kıbrıs'taki basın özgürlüğüne ilişkin söylemlerdeki dönüşümün izlerini de taşımaktaydı. "Rumcu, Vatan haini, Anavatan düşmanı" iddiaları, "Nacak" gazetesi tarafından 1950'lerin sonu ile 1960'ların başında sürdürülen suçlamalardı. Aynı iddialar Kıbrıs Türk toplumunda muhalif seslerin yükselmeye başladığı 1970'li yıllarda "Zaman" gazetesi ile yeniden başlatılıp, 1990'lı yıllarda "Birlik" gazetesi ile ısrarla devam ettirilmiştir.

²¹⁰ Kıbrıs, Yenidüzen, Halkın Sesi, Afrika, Ortam, Vatan, Güneş ve Volkan Gazeteleri, 1 Mayıs 2007.

Birlik gazetesinin bu ifadelerdeki ısrarı, Kutlu Adalı cinayeti sonrasında 1996 yılı Aralık ayında KKTC parlamentosunda gerçekleşen “vatan hainliği” tartışmalarına kaynaklık etmiştir. Bu nedenle, Birlik gazetesinin yayınlarında kullandığı haber ve yorum dilinden bazı örnekler aktarılarak, ardından milletvekillerinin parlamento tartışmalarında dile getirdikleri görüşleri ile Birlik gazetesinin iddialarına ilişkin yorumlarına yer verilmiştir. Birlik gazetesinin 9 Aralık 1996 tarihli sayısında “Zilletin Süvarileri” başlıklı imzasız yazıda CTP, Rum ve Yunan sözcüsü olarak nitelendirilmekte ve “zillet” kelimesine “vatan hainliği” anlamı yüklenmektedir. Yazıda şu görüşler ve ifadeler kullanılmıştır: “Rum ve Yunanlılar ile yandaşlarının söylemlerini, kopyalayıp tekrarlamakla kime hizmet ettiklerini kimlerin emrinde nereye koşmaya çalıştıklarını bir kez daha sergileyen CTP zilletinin süvarilerine elbette ki söylenecek yazılacak çok şeyler vardır. Düşmanla iş ve ağız birliği olanlara milyon kere lanet olsun. Bu sütunlarda geçmişte de çok kez vurgulanmıştır. KKTC’nin içteki düşmanları dıştakilerden daha tehlikelidir diye.”²¹¹

Birlik gazetesinin 9 Aralık 1996 tarihli sayısında “Yazıklar Olsun” başlıklı yazısında ise, “Yazıklar olsun CTP ve onun gibi düşünenlere” ifadesi ile düşüncenin suç olabileceği iddiaları dikkat çekmektedir. Birlik Gazetesi yine 9 Aralık 1996 tarihli bir başka yazısında, “Cumhurbaşkanı Denktaş, CTP’nin edepsizliğini yanıtladı” başlığını kullanmıştır. CTP Genel Sekreteri’nin Kıbrıs sorununa ilişkin görüş ve düşünceleri üzerine, KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş’ın kendi görüşlerini ifade etmesi ve CTP’ye yanıt vermesini Birlik gazetesi “edepsizliği yanıtladı” şeklinde sunarak, farklı siyasal düşünce üretmeyi ve bu farklı görüşleri ifade etmeyi “edepsizlik” olarak nitelendirmiştir.²¹²

Birlik gazetesinin 11 Aralık 1996 tarihli sayısında yayımlanan “Saçmalıklar Prensi” başlıklı yazıda, “şaşkınlık içinde Rum sözcülüğüne soyunan CTP ve onun Genel Sekreteri” ifadesiyle “Rumculuk” suçlaması bir kez daha tekrarlanıyor.²¹³ Birlik gazetesinin 11 Aralık 1996 tarihli sayısında yer alan “Politbüro Neyin Peşinde?” başlıklı yazıda, Birlik gazetesi bu kez tutucu sağın en bağınaz kesimini

²¹¹ Birlik Gazetesi, 9 Aralık 1996, 9.

²¹² Birlik Gazetesi, 9 Aralık 1996, 4.

²¹³ Birlik Gazetesi, 11 Aralık 1996, 7.

örgütleyen Mücahitler Derneği'nin açıklamalarına yer vermiştir. Mücahitler Derneği, CTP'nin niyetinin “Kıbrıs Türk Halkını soykırımcı, Rum-Yunan cephesinin emperyalizmine teslim etmek”²¹⁴ olduğunu belirterek, CTP'ye Rumcu suçlamasını bir kez daha tekrarlamaktadır. Birlik gazetesi 28 Aralık 1996 tarihli sayısında yer alan, “Tarihi bir Deklerasyonun 1. yıldönümünde” başlıklı yazıda, “CTP ve onun gibi konuşanlar” denilerek, “Resmi Türk tutumu” dışında, farklı görüş sunan tüm toplumsal kesimler ve bireyler “Rumcu” ilan edilmektedir.”²¹⁵

Parlamentodaki konuşmasında “Birlik” gazetesinin ısrarla sürdürdüğü “iç düşman ve vatan hainliği” suçlamalarına dikkat çeken CTP milletvekili Ferdi Sabit Soyer, tartışmaları “toplumun siyasal yaşamına düşünce üretme zenginliğine” dönüştürmek yerine bu üslûpla saldırmanın toplumsal faydası olmadığını belirterek iktidar partisi UBP'nin yayın organı Birlik gazetesinin niteleme ve suçlamalarına tepki göstermiştir. TKP Genel Başkanı Mustafa Akıncı ise konuşmasında “sağ siyasetin, sol siyasete yönelik hain suçlamasının mesnetsiz” olduğunu ifade etmiştir. CTP milletvekili Mehmet Civa, “hainlik suçlamasının devlet eliyle körüklendiğini” söyleyerek tepkisini dile getirirken, TKP milletvekili İbrahim Koreli de “ekonomik ve sosyal sorunları gündeme getirmenin cezası Anavatan düşmanlığı ile yargılanmak değildir” ifadelerini kullanmıştır. CTP milletvekili Kalyoncu da “toplumsal sorunları gündeme getirdik diye vatan haini olduk” sözleriyle hainlik iddialarına tepki koymuştur.

Parlamentodaki tartışmalardan da anlaşılacağı gibi topluma korku salmayı ve aydınların, gazetecilerin, siyasilerin düşünce üretmesini sınırlandırmayı amaçlayan “Rumcu, vatan haini, anavatan düşmanı” iddiaları ve suçlamaları etkisini kaybetmiş, tepki görmüş ve hatta alay konusu olmuştur.

CTP milletvekili Vasfi Candan parlamentodaki konuşması sırasında, gazetelerin siyasi rekabetin bir aracı olarak kullanıldığını söylemiştir. Candan, iki sağ partinin “kendilerine bağlı basın organlarının ve ilgili gazetelerde kendilerine ait köşe yazarlarının birbirlerine yönlendirdikleri, yazdıkları suçlamaları”²¹⁶ dikkate

²¹⁴ **Birlik Gazetesi**, 11 Aralık 1996, 7.

²¹⁵ **Birlik Gazetesi**, 28 Aralık 1996, 3.

²¹⁶ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 16, (11 Aralık 1996): 1054-1055.

getirerek, bu suçlamaların gerek basına ve gerekse siyasete güvensizliği körüklediğini dile getirmiştir. Candan, Ulusal Birlik Partisi ile Demokrat Parti'nin gazeteler üzerinden sürdürdükleri siyasi rekabetin “toplumun sorunlarını çözmeye” yönelik görüş ve düşünce üretmekten uzak hitap ve saldırılar olduğuna dikkat çekmiştir.

Karşılıklı ithama dönüşen bu rekabette, Birlik gazetesi ile Demokrat gazetesinin kullandıkları haber başlıklarından örnekler şöyle: 10 Aralık 1996 tarihli Birlik gazetesi, “Gözündeki merteğe bak, partizanlık bu değilse nedir” diye sorarak, hükümet ortağı Demokrat Parti'yi ciddi şekilde suçlamıştır. DP Genel Sekreteri Enver Emin ise Demokrat gazetesinde yayınlanan demecinde, Eroğlu için “Siyasi ahlaktan yoksun” demiştir. Birlik gazetesinde yine DP'ye yönelik “Hadi bakalım kolay gelsin ümitsiz yolculuk” başlığı yer almıştır. Yeni Demokrat gazetesi 6 Aralık Cuma tarihli sayısında ise, “Haydi hayırlı traşlar” manşetiyle hükümet ortağı UBP'ye saldırmıştır. DP Genel Başkanı Serdar Denktaş ise, gazeteleri siyasi rekabetin aracı olarak gördüklerini “gazeteler propaganda ve anti-propaganda aracıdır” sözleriyle teyit etmiştir.²¹⁷

Polis Genel Müdürlüğü bütçesi görüşmeleri sırasında söz alan CTP milletvekili Hüseyin Celal, ‘korku salmanın’ hem bir insan hakkı ihlali olduğu, hem de düşünce özgürlüğüne engel oluşturduğu üzerinde durmuş ve bir gazetecinin tutuklanma olayını örnek göstererek şunları söylemiştir:

“İnsanlar kimseden korkmadan, hiç bir güçten korkmadan yaşayabilmelidir. Bu güç en başta devlettir ve devleti temsil eden organlardır. Polis bu organlardan bir tanesidir. Ancak, Kuzey Kıbrıs'ta sık sık keyfi tutuklama olaylarıyla karşılaşılmaktadır. Bu olaylardan bir tanesi, gazeteci-yazar Doğan Harman'ın tutuklanması olayıdır. İktidarı elinde kim bulundurursa bulundursun o gücü sınırlama işi bir demokrasi meselesi, insan hakları meselesidir. Keyfilik demokraside yoktur. Ancak polis keyfi davranmıştır.”²¹⁸ Aynı zamanda bir hukukçu olan CTP milletvekili Hüseyin Celal konuşmasında şunları da belirtmiştir: “Anayasamızda bir insanın ne gibi hallerde tutuklanabileceği, yakalanabileceği çok açık bir biçimde yazılmış, bir insanın polis tarafından tutuklanabilmesi için ya işlediği suç nedeni ile

²¹⁷ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 16, (11 Aralık 1996): 1093.

²¹⁸ John Keane, ‘**Medya ve Demokrasi**’ adlı kitabında modern devletin yeni bir siyasal sansür dönemine girdiğini belirtmektedir. Konuyla ilgili detaylı dipnot tezin 8’inci sayfasında aktarılmıştır. (Keane, **age**, 99-110)

ülkeden kaçacak olması, delillerin değiştirilecek olması ya şahitlerin, aleyhindeki ifadelerin değiştirecek olması gerekir. Eğer bu şartlar yoksa o tutuklama yapan kişi keyfi davranmıştır ve hatta suç işlemiştir kabul edilir.”²¹⁹

Olayın yalnızca Doğan Harman’ın polisle tartışmasından ibaret olduğunu bu nedenle de tamamen keyfi bir tutuklama yapıldığını, üstelik Polis Genel Müdürlüğünün de bu tutuklamaya onay verdiğini söyleyerek, amacın “korku salmaktan” başka birşey olmadığını sözlerine eklemiştir. Ancak, polis gücü ile korku salmanın aynı zamanda devlet gücü müdahalesi olduğu ve “fikirlerin kamusal planda tanımlanma ve dolaşımı sürecine karışan bu türden devlet müdahalesi biçimleri basın özgürlüğü açısından göz ardı edilemez”²²⁰ bir durumdur.

TKP milletvekili Hüseyin Angolemlı de Parlamento konuşmasında, polis örgütünün kamuoyunu aydınlatmak yerine medyayı suçlamakta olduğuna dikkat çekmiş ve bunun doğru olmadığını, üstelik kamuoyunda güven bunalımı yarattığını söyleyerek şunları anlatmıştır:

“Burada Polis Genel Müdürünün iki tane açıklaması vardır. Biri 26 Kasım tarihli. ‘Polisler kaçak avda başlıklı üç yerel gazetede çıkan asılsız iddiaların’ yani burada gazeteleri suçlamaktadır. Hemen ertesi gün, başka bir açıklama yaparak ‘evet, polisler avdaydı, dosyalarını Hukuk Dairesine ilettiğimizi kamuoyuna açıklarız’. Medyanın ortaya çıkardığı bir olayı, asılsız iddialar diye hemen yalanlamak, ama bir gün sonra tam tersi, ‘evet doğrudur’ demek. Yani kamuoyundan güç almıyorsanız, serbest hareket etmenizi gerektirmez, o hakkı da size vermez.”²²¹

Görüleceği gibi Polis Örgütü, sivil otoriteye karşı sorumsuz olması nedeniyle, bir kaçak av olayında bile, özellikle de failler Polis Örgütü mensubu oldukları için, kamu denetiminden kaçmak istemekte, üstelik de bunu basını ‘yalancılıkla’ suçlayarak yapmaktadır.

UBP Genel Başkanı ve dönemin Başbakanı Derviş Eroğlu ise parlamentodaki konuşmasında “söylenmesi sakıncalı sözler kaleme alınmamalıdır” iddiasında bulunmuş ve şöyle konuşmuştur: “Bir yayın organında söylenmesi gereken sözler yazılmalıdır. Söylenmesi sakıncalı olan sözlerin kaleme de alınmaması gerekir. Benim, Birlik gazetesine çok fazla müdahale ettiğimi

²¹⁹ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim:17, (12 Aralık 1996): 1203.

²²⁰ Keane, **age**, 99-110.

²²¹ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim:17, (12 Aralık 1996): 1193.

söyleyemem. Ama zaman zaman, bana göre de sakıncalı gördüğüm yazılar olduğu zaman telefonu açıp uyardım. Ama Yenidüzen'in de, diğer siyasi partilere bağlı yayın organlarının da bu konuda aynı hassasiyeti göstermesi gerekmektedir"²²² Görüleceği gibi Başbakan, basını yalnızca "denetim altında tutulması gereken bir siyasi tartışma aracı" olarak görmektedir.

CTP milletvekili Ferdi Sabit Soyer ise devletin bilgi kaynaklarınca "dezenformasyon yapıldığını" parlamento gündemine taşımıştır. Enformasyon Dairesi'nin görevleri konusunda görüşlerini aktarırken şöyle konuşmuştur:

"Rum toplumunda hangi görüşlerin, hangi temelde serdedildiğini (Kıbrıs Türk siyasi partilerinin) bilmeleri zorunluluğu vardır. Bu zorunluluk yalnızca dar, küçük bir grubun bunları bilmesi ile giderilemez. Biz hepimiz Rum toplumundaki en küçük nüans farklılıklarını dahi bilmeliyiz. Bunun için, Rum toplumunda yayınlanan bütün gazeteler, bütün yorumlar ve siyasi haberler, Türk toplumuna ve onların siyasi partilerine verilmelidir... Ha, bütün Rumlar aynıdır siyasi avantajının veyahut söyleminin bir avantajı yapılmak isteniyorsa bu bilgileri vermemek, o ayrı bir şey."²²³

Ferdi Sabit Soyer'e göre, Kıbrıs Türk Liderliği, 'bütün Rumlar aynıdır' kanaatinin toplumda egemen olmasını sağlamak amacıyla, Rum toplumundaki siyasal tartışmaları ve basındaki farklı söylemleri Kıbrıs Türk toplumuna yansıtılmakta ve bu konuda dezenformasyon yapmaktadır. TKP milletvekili Mehmet Emin Karagil ise yaptığı konuşmasında, devlet televizyonunda haberlerin çarpıtıldığını söyleyerek, milletvekillerinin Meclis'teki konuşmalarının bile "yanlış anlaşılacak şekilde aktarıldığını" belirtmiştir. Doğru haber verilmesi konusunda birşeylerin mutlaka yapılması gerektiğini ifade ederek, "demokratik bir BRT kurumuna"²²⁴ ve BRT'de

²²² **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim:16, (11 Aralık 1996): 1032.

²²³ **KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim:17, (12 Aralık 1996): 1142-1143.

²²⁴ **Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRT)** Kuzey Kıbrıs'ta kamu yayıncılığı yapmakla görevli kurulmuştur. BRT yayın hayatına 1963 yılında, yayın için gerekli elektrik enerjisinin birkaç araba aküsünden sağlandığı bir garajda, 2 mücahit tarafından yapılan Bayrak Radyosu'nun yayını ile başlamıştır. İlk yayın sözü ise 'Bayrak, Bayrak, Bayrak' diye verilmiştir. 1983'te **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti**'nin kurulmasının ardından Bayrak Radyosu'nun ismi değiştirildi ve "Bayrak Radyo Televizyon Kurumu" adıyla kamu hizmetine sokuldu.15 Kasım 2014'te BRT'nin HD Stüdyoları Açılmıştır. Ardından 25 Aralık 2014'te HD Yayına Başlamıştır. HD Yayın **Türksat 4A** Kıbrıs Paketi 12540 H 30000 3/4 Frekansından Verilmektedir. 1996 yılında ilk özel radyo kanalı **First FM** ve ilk özel TV kanalı **Tempo TV**'nin kurulmaları sonucu teklik özelliğini yitiren BRT, halen ülkedeki 5 TV kanalından ikisini, 24 radyo kanalından da 5'ini bünyesinde bulundurmaktadır.

demokratik bir idareye ihtiyaç olduğunu” söylemiştir. Karagil şunları da sözlerine eklemiştir: “Dolayısıyla bizim de BRT’de demokratik bir ortamı yaratmamız ve işte devletin radyo televizyonudur, onun için birilerinin borazanlığını yapmakla görevlidir diye, çağ dışı bir düşünceyi daha fazla sürdüremeyiz sürdürmememiz gerekir. Biran önce onun da çağa ayak uydurması gerektiği düşüncesindeyim.”²²⁵ Karagil’in ifadelerinden de anlaşılacağı gibi BRT, ilgili dönemde hükümeti elinde bulunduranların “borazanlığını yapmakla görevli” olduğundan, muhalefetin söylemlerini çarpıtmakta ve kamuoyunu yanlış yönlendirmektedir.

2.3.5. İlan-Reklam Kurumu Oluşturma Girişimi

Modern devletlerde büyük ve ciddi bir iş alanına dönüşen devlet reklamcılığı, medya üzerinde kontrol sağlamak amacıyla veya yönlendirme yapmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu durum, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki devlet reklamcılığı uygulamalarında da farklı değildir. KKTC’de devlet ilanlarının medyaya dağılımı konusunda hiçbir yasal düzenleme de yoktur. Herhangi bir yasal düzenleme olmadığından, medyaya ilan reklam dağıtımını tamamiyle siyasi iktidarın tasarrufundadır. Siyasi iktidar ise bu mali gücünü yandaş medya yaratma veya medyayı kontrol etme amacıyla kullanmaktadır. John Keane, “Medya ve Demokrasi” adlı kitabında Devlet reklamcılığına ilişkin önemli kuramsal saptamalarda bulunarak şöyle demiştir: “Devlet reklamcılığının hızla büyümesi, tüm demokratik seçimle gelmiş hükümetlere muazzam bir şantaj silahı veriyor. Bağımsız gazetelerin ve radyo televizyon istasyonlarının pek çoğu ayakta kalabilmek için ilan-reklam gelirine muhtaç olduğu için, hükümetin reklamı kesme tehditleri amacına ulaşıyor.”²²⁶

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde de 1990’lı yılların ikinci yarısında özel radyo-televizyonların yayın yaşamına girmesi ile birlikte Devlet reklamcılığı çok daha dikkat çekici bir şekilde medyanın gündemine girmiştir. Hem siyasi reklamcılık hem de devlet reklamcılığı giderek büyümüştür. Hükümetlerin bu konudaki harcamaları devlet bütçesinde görünür bir yer tutmaya başlamıştır. KKTC’deki Devlet reklamcılığı uygulamaları tam da John Keane’in “Medya ve

²²⁵ KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem: 3, Yasama Yılı: 4, Birleşim: 16, (11 Aralık 1996): 1085-1087.

²²⁶ Keane, *age*, 107-108.

Demokrasi” kitabındaki saptamaları doğrular niteliktedir: “Son yıllarda radyo televizyon gazetecileri ile devlet yetkilileri arasında çok sıkı fıkı ilişkiler oluştu. Siyasal mülakatlar bir siyasal ikna aracına, bir çeşit üzeri örtülü parti yayımına dönüşüyor. Politikacıların halka cevap vermesini sağlayacak soruların yerini, politikacıları memnun edecek ve onların istediklerini söylemelerini sağlayacak sorular alıyor. Gazeteciler politikacıların emrine giriyor. Hükümet açıklamaları “soylu yalanlara” dönüşüyor.”²²⁷

Kuzey Kıbrıs’ta 2011 yılında, Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği (KTGB) yöneticileri, KKTC Başbakanlığı nezdinde ‘Medya İlan Kurumu’ ve ‘Medya İlan Yönetmeliği’ girişiminde bulunmuştur. KTGB Başkanı olan Cenk Mutluyakalı ve Gazeteciler Birliği yöneticileri dönemin Başbakanı İrsen Küçük’e gerçekleştirdikleri ziyaretle Gazeteciler Birliği’nin ilan kurumu ve ilan tüzüğüyle ilgili çalışmasını sunmuşlardır. Mutluyakalı, devlet ve medya ilişkilerinin belli bir tüzük çerçevesinde ve belli kriterlerle yürütülmesi gerektiğini söylemiş ve devlet - medya, devlet - ilan ilişkilerinin belli kriterlerle sürdürülmemesinden dolayı medyanın hem kurumsallaşmasının, hem de daha çağdaş gelişiminin mümkün olmadığını da aktarmıştır. Bu eksikliğin, basın özgürlüğüyle de alakalı bir konu olduğunu kaydetmiş, özerk bir medya ilan kurumu ve bununla ilgili bir tüzüğün şart olduğunu belirtmiştir. Mutluyakalı, “Devlet ve medya ilişkileri, bir tüzük olması durumunda siyasi akrabalık ilişkilerine ya da özel tercihlere gerek kalmadan belli kriterler çerçevesinde yürütülebilecek. Bu kriterler medyanın daha çağdaş yapılanmasına da öncülük edecek” şeklinde konuşmuştur.²²⁸

Ancak, Kuzey Kıbrıs’ta 2013 Ağustos ayı itibarı ile medyanın sorunlarına daha fazla ilgi göstereceğine inanılan yeni bir koalisyon hükümeti işbaşına gelmiş olmasına rağmen “Medya İlan Kurumu” konusunda henüz hiçbir adım atılamamıştır. Kuzey Kıbrıs’ta gerek devlet ve gerekse büyük sermaye tarafından ilanlar ve reklamlar aracılığıyla medyanın kontrol altına alınmak istenmesine tepkiler de yükselmeye başlamıştır. “Havadis” gazetesinde yer alan demecinde, "Medya, reklam ilişkisinde basın meslek ilkelerinden taviz verilmemeli" çağrısında bulunan Basın-

²²⁷ Keane, *age*, 107-108.

²²⁸ TAK Ajansı Haber Bülteni, 13 Haziran 2011.

Sen Başkanı Kemal Darbaz, günümüzde basın ve basın emekçilerinin “kontrol altına alınmasına yönelik saldırı ve müdahalelerin” farklı biçim ve yöntemlerle yapıldığını kaydederek, bu noktada gazetecilerin yapması gereken sendikalaşmayı güçlendirirken, evrensel meslek ilkelerini yeniden hatırlayarak meslek pratiğinin her aşamasına katmak gerektiğini söylemiştir. Kemal Darbaz demecinde, “Bu bakış açısıyla mücadelesini sürdüren sendikamız siyasetçi, iş çevreleri, bürokratlar, ekonomik odaklar ve benzer diğer çevrelerle kurulan ilişkilerde, meslek ilkelerimizin gözetilmesi ve ilişkilerin bu çerçevede yürütülmesi gereğini hatırlatır” ifadelerine yer vermiştir.²²⁹

Reklamda siyaset-medya uzlaşmasının Kuzey Kıbrıs'ta basın özgürlüğüne yönelik yeni tehditler oluşturduğu belirtilerek bu duruma ciddi eleştiriler getirilmektedir. Sol çizgideki Yenidüzen gazetesi yazarlarından Fatma Azgın, merkez sağ çizgideki Ulusal Birlik Partisi'nin tek başına iktidarı döneminde, 2011 yılında, Gelir Vergisi Yasası'nda yaptığı değişiklikle, gazetelere reklam veren iş çevrelerine reklam bedellerinin tamamının vergiden düşülmesine ilişkin düzenlemeyi siyaset-medya uzlaşması olarak değerlendirmiş ve basın özgürlüğü için tehdit olarak nitelendirmiştir. Fatma Azgın'ın “Gündemdeki Konular ve Eleştiriler” başlıklı makalesinin ilgili bölümünde şu görüşler dile getirilmiştir:

“Geçenlerde yapılan bir kamuoyu yoklamasında, medya en güvenilir kurum olarak çıktı. Siyaset de onun arkasından geldi. Şimdi, bu gerçeğin inadına, siyaset ile medya anlaşmış ve şirketlerin medyaya verdikleri reklam harcamaları gelir vergisinden muaf tutulmuş... Bundan önceki mevzuat harcamanın sadece %10'unu vergi dışı tutuyordu. KKTC'nin batmış bir ülke olduğunu yazıp söyleyenler, bu durumdan memnun! Vergi gelirleri hiç yere düşürülüyor. Daha tehlikeli durum şudur: Medya, reklam veren iş çevrelerinin tam güdümüne giriyor. Eskiden gazetelerin siyasi partilere bağlı olduğundan şikayet edilirdi. Şimdi, gazetelerimizin gizli “sahibi” büyük şirketler, iş adamları olacak! Bu durum, gazetecilik etiğine, haber alma özgürlüğüne nasıl sığdırılacak? Reklam veren bir şirketin yolsuzluk yaptığını düşünün, reklam adıyla o şirketten yüklü para alan medya bu haberi nasıl verecek?”²³⁰

²²⁹ Havadis Gazetesi, 24 Mayıs, 2011.

²³⁰ Yenidüzen Gazetesi, 25 Kasım 2011.

SONUÇ

Tezin temel sorunu Kıbrıs Türk basınında basın özgürlüğü önündeki engellerin analizini gerçekleştirmek olarak belirlenmiş olduğundan, öncelikle sorunla ilgili tarihsel bağlamın açığa çıkarılması amacıyla basın tarihinin belirli evrelerindeki kısıtlamalara odaklanılarak örneklemeler yapılmıştır. Bu kapsamda Kıbrıs Türk basının son elli yıllık döneminde gazetecilere yönelik “vatan hainliği” suçlaması ile “ulusal davaya zarar vermek” iddiasının basın özgürlüğünün engellenmesinin gerekçeleri olarak kullanıldığı ve süreklilik arzettiği belirlenmiştir. Kıbrıs Türk toplumunda uzun süreli sıkıyönetim uygulamaları nedeni ile basında sansür ve otosansürün olağanlaştırıldığı da saptanmıştır.

1960 anayasasının uygulamaya girmesiyle birlikte Kıbrıs Türk basınında “barış için gazetecilik” anlayışıyla yayıncılık girişiminde bulunulmuş ancak, Kıbrıs Türk toplum liderliğinin “ulusal dava” hedefi ile örtüşmeyen barış yayıncılığı “vatan hainliği” suçlaması ile karşılık bulmuştur. Vatan hainliği ile suçlanan gazeteciler 1962 yılında işlenen çifte cinayetle susturulmuşlardır. 1963 yılı itibarıyla Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları arasındaki çatışmalar gerekçe yapılarak, Kıbrıs Türk basınına sansür uygulaması başlatılmış, sansürün gönüllü uygulayıcıları olmayan gazeteciler ise, askeri vesayet altındaki Kıbrıs Türk liderliği tarafından haklarında soruşturma açılmış, gözaltına alınarak tutuklanmış, tehdit edilmiş veya yayıncılıktan vazgeçirilmişlerdir.

Kıbrıs Türk liderliği 1967 yılında “Temel Kurallar” başlığı altında olağanüstü hal anayasasını yürürlüğe koyarak, 1960 anayasasının özgürlüklerini askıya almıştır. Böylelikle yarı askeri rejimin Kıbrıs Türk basını üzerindeki kontrolüne ve sansür uygulamalarına yasal zemin kazandırılmıştır. Dolayısıyla Kıbrıs Türk basını 1963 yılından başlamak üzere 1974 yılına kadar sıkıyönetim koşullarında yayın yapmakla karşı karşıya kalmıştır. Bu dönem gazetecilerinin önemli bir kısmı “milli menfaatleri gözetmek” talebindeki liderlikle örtüşme konusunda gönüllü olmuş ve

yönlendirmelerle otosansürü olağanlaştıran yayınlara bu çerçevede sınırlandırmışlardır.

1975 anayasası ile birlikte fikir üreten siyasal parti gazeteciliği dönemi yaşanmıştır. Bu dönem gazeteciliği basın ve ifade özgürlüğünü gündemde tutmuş ve özgürlüklerin kullanılması gereği üzerinde durmuştur. Ancak KTFD hükümetinin muhalif basına yönelik “milli menfaatlere aykırı yayın” iddiaları ile “vatan hainliği” suçlamaları bu dönemde de devam etmiştir. Bu dönemin gazetecileri anayasal özgürlükler konusundaki taleplerini sürdürmüş ancak, gerek 1975 KTFD ve gerekse 1985 KKTC anayasalarında batı demokrasilerindeki basın özgürlüğü çerçevesi kabul edilmekle birlikte, sömürge döneminden kalma basın ve basınla ilgili ceza yasaları değiştirilmemiştir.

1985’e gelindiğinde ise zem ve kadih davaları basının gündemine oturmuştur. Siyasi elitlerin kendilerine hakaret edildiği veya küçük düşürüldükleri iddialarıyla peşi sıra açtıkları ve İngiliz sömürge idaresi döneminden kalma Ceza Yasası’na dayanarak yüksek tazminat talep ettikleri davalar nedeniyle gazeteciler kendi kendilerine sansür uygulamakla karşı karşıya bırakılmıştır. Böylelikle Kıbrıs Türk basını, anayasal özgürlüklerin yasayla sınırlandırılabilmesi gerçeği ile de yüzleşmiştir. Basın veya basınla ilgili yasalar KTFD veya KKTC meclisinin gündemine getirilmediğinden sömürge yasalarının kısıtlamalarına tabi olmaya devam eden basın, devleti yöneten makamlardaki siyasilerin davalarıyla yüz yüze kalmaya devam etmiştir. Nitekim cumhurbaşkanı ile başbakanı ve bakanları eleştirmekten dolayı Yenidüzen, Kıbrıs Postası ve Avrupa gazeteleri yüksek tazminatlarla cezalandırılmışlardır.

Dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ın, zemmedici yayın iddiasıyla dönemin Ana Muhalefet Lideri Özker Özgür ve Yenidüzen gazetesi aleyhine açtığı dava, 1930’lardan kalma yasaya dayanarak mahkemeye taşınmış ve 1985 yılında açılıp 1987 yılında sonuçlanan davada 200 milyon TL tazminat talep edilmiştir. Dönemin Başbakanı Derviş Eroğlu’nun kabinesindeki iki bakanla birlikte Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine açtıkları zem ve kadih davasında ise, yine 1987 yılında 65 milyon TL tazminat cezası kesilmiştir. Kıbrıs Postası gazetesi ödediği bu tazminatın ardından bir süre sonra yayınlara son vermiştir. Avrupa gazetesine ise yine

dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın açtığı dava nedeniyle 1999 yılında 120 milyar TL ceza kesilmiştir. Bu tazminat ödenememiş, bu nedenle gazeteye haciz gelmiş ve tüm mal varlığına el konulmuştur. Ayrıca Cumhurbaşkanı Denktaş'a hakaret edildiği gerekçesiyle Başsavcılık tarafından açılan ceza davası nedeniyle de Avrupa gazetesinin yazı işleri müdürü ve ilgili makale yazarı gazeteci 6 ay süreyle hapse gönderilmiştir.

Dolayısıyla Kuzey Kıbrıs'taki örneklerinden de hareketle, siyasi elitlerce açılan ve fiilen bir sansür biçimi olarak kullanılan zem ve kadih davalarına karşılık gelen yasalardaki cezaların, fikir üreticisi siyasal medya lehine gevşetilmesinin basın ve ifade özgürlüğü açısından zorunlu olduğunu belirtmek gerekmektedir.

1996 yılındaki Kutlu Adalı suikastının ardından basın özgürlüğüne ilişkin söylemlerde önemli bir değişim olduğu gözlemlenmiştir. Öyle anlaşılıyor ki gazeteci cinayeti ile basına, siyasi çevrelere ve sivil topluma bir kez daha korku salarak ayar çekilmek istenmiş ancak ters tepmiştir. Bu kez toplum susmamış, ifade özgürlüğünden yana siyasiler de geri adım atmamıştır. Hatta sağ siyasal çevreler, izledikleri politikalar ve kullandıkları sözler nedeniyle alay konusu olmuşlardır. KKTC meclisinde gerçekleşen tartışmalar sağ siyasetin, basın özgürlüğüne yönelik saldırılara ve gazeteci suikastına ilişkin söyleyecek sözünün olmadığını da açığa çıkarmıştır. Toplum ve basına yönelik korku salmanın düşünce özgürlüğüne engel teşkil ettiği parlamento konuşmalarında dile getirilerek, anayasal ve yasal güvencelere rağmen ilgili dönemdeki sağ siyasal iktidarın bu konudaki iradesizliği eleştirilmiştir. Meclis tartışmalarında Kuzey Kıbrıs'taki rejimin “yarı sivil” olduğu gündeme getirilmiş ve bu yarı sivil rejimin, insan hakları ihlallerine sebebiyet verdiği anlatılmış, ancak iktidar çevrelerinden herhangi bir yanıt gelmemiştir. İlk kez askeri vesayetten kurtulma ve sivilleşme tartışması meclis gündemine getirilmiştir. Faili meçhul hadiselerin ifade özgürlüğünü tehdit etmekte olduğu, polis örgütünün sorumluluklarını yerine getiremediği, iktidarların polisi denetleyemediği meclis kürsüsünden aktarılmış, polis örgütünün sivil otoriteye bağlanması zorunluluğuna işaret edilmiş ancak bu konuda da sağ siyasetten herhangi bir açılım gelmemiştir.

KKTC meclisinde “milli dava” söylemlerine ilişkin de eleştiriler yapılmıştır. Milli dava söyleminin, farklı görüşleri izole etmenin bir aracı olarak kullanıldığı

ifade edilmiştir. Yine ilk kez, “milli dava” söyleminin basın ve ifade özgürlüğü önünde engel teşkil ettiği meclis kürsüsünden söylenmiştir. Benzer şekilde, “Rumcu, vatan haini, anavatan düşmanı” söylemlerinin de dayanaktan yoksun söylemler olduğuna dikkat çekilmiştir. Artık toplumsal taban bulamayan, “Rumculuk ve vatan hainliği” suçlaması o kadar inandırıcılıktan uzaklaşmıştır ki, Meclis’te yapılan konuşmalar sırasında bu yöndeki suçlamalar alay konusu olmuştur. Bu ifadelerle yapılan suçlamaları Meclis konuşmaları sırasında savunan da çıkmamıştır. UBP’nin yayın organı durumundaki Birlik gazetesinin bu ifadelerle sürdürdüğü ısrarlı yayınları eleştirilmiş ve kullandığı üslup alaya alınmıştır. İlgili dönemdeki iktidarın büyük ortağı Ulusal Birlik Partili yönetici ve milletvekillerinden ise Birlik gazetesinin yayınlarına destek verecek hiçbir konuşma yapılmamıştır.

Meclis tartışmalarında sağ siyaset önderlerinden iki ilginç yorum gelmiştir. Birisi DP Genel Başkanı Serdar Denktaş’ın “Gazeteler propaganda ve anti propaganda araçlarıdır” şeklindeki nitelemesidir. Diğeri ise dönemin UBP Genel Başkanı Derviş Eroğlu’nun, “Söylenmesi sakıncalı sözler kaleme de alınmamalıdır” görüşüdür. Dolayısıyla sağ siyasetin sözcüleri için basın yalnızca siyasal hedeflerine ulaşmak için bir araçtır ve aynı zamanda da kontrol altında tutulmalıdır. Herkes düşündüğünü söylememeli ve yazmamalıdır. Yayınlar kontrollü olmalıdır.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Kuzey Kıbrıs’taki sağ siyasetin basın ve ifade özgürlüğüne ilişkin tavrı yalnızca ve yalnızca siyasal hedeflerine ulaşmalarını sağlayacak görüşlerin ifade edilmesi hakkıyla sınırlıdır. Benzer şekilde karşıt siyasilerin hedeflerine ulaşmasını engelleyecek görüşleri ifade etmek de bu özgürlük anlayışının dahilindedir. Sağ siyasetin anlayışına göre basın yalnızca bu hedefler için bir araçtır.

1996 yılı parlamento tartışmalarında sağ siyasal partilerden oluşan iktidarın devlet kurumları aracılığıyla dezenformasyon yaptığına da dikkat çekilmiştir. İktidarın, devlet kurumları dahil kendi kontrolündeki basın yayın organları aracılığı ile haberleri çarpıtarak kamuoyunu yanlış bilgilendirdiği de dile getirilmiştir. Sol siyasal partilere mensup muhalefet milletvekilleri demokratikleşme, sivilleşme ve açıklık konusunda adım atılması gerektiğine vurgu yaparak, her makamın

eleştirilmesi her konunun tartışılabilmesi gerektiğini de parlamentoda dile getirmişlerdir.

2003 yılı sonrasında gerçekleşen iktidar değişikliği ile birlikte Kuzey Kıbrıs'ta yürürlükte bulunan basınla ilgili mevzuatta değişiklikler de gündeme getirilmiştir. Yürürlükte bulunan Fası 79 Basın Yasası'na getirilen ek bir madde ile Kuzey Kıbrıs'ta gazetecilere basın kartı verilmesine ilişkin önemli bir düzenleme yapılmıştır. 8 Mayıs 2006 tarihli meclis birleşiminde kabul edilen değişiklikle o güne kadar devlet eliyle verilmekte olan basın kartları siyasal iktidarın icazetine dayalı bu sistemi ortadan kaldırarak yetkiyi gazetecilerin örgütlerinin temsil edildiği basın kartı komisyonuna vermiştir. Basın Yasası'ndaki düzenlemenin ardından İngiliz sömürge döneminden kalma Ceza Yasası'nın basınla ilgili maddeleri de parlamento gündemine taşınmıştır. 1929 yılından beri yürürlükte bulunan ve basınla ilgili maddelerine hiç dokunulmayan Ceza Yasası da ancak 2007 yılında, sol parti CTP'nin koalisyon hükümetinin büyük ortağı olduğu dönemde ele alınmıştır. 78 yıl sonra gerçekleştirilen değişiklikle "zem ve kadih" ile "müfsit niyetle yayın" gerekçeleriyle basına getirilen kısıtlamalar daraltılmıştır. Yasada var olan "yasak kitap" tanımı tamamen iptal edilmiştir.

Yine bu dönemde, yeni yasalar da gündeme gelmiştir. Açıklığı ilke, gizliliği istisna kabul eden Bilgi Edinme Yasası 30 Ocak 2006 tarihinde KKTC Meclisinden geçmiştir. Basın İş Yasası ise, 30 Nisan 2007 tarihli Meclis birleşiminde tartışılmış, tartışmaların ardından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Basın İş Yasası tartışmaları sırasında basın özgürlüğüne ilişkin halen var olan kısıtlamalara dikkat çekilerek, gazetecilere hapislik cezası öngören ceza yasasının ilgili maddesinin iptal edilmesi gerektiği üzerinde durulmuş, Kuzey Kıbrıs'ta halen fotoğraf çekme yasağı uygulanan bölgeler olduğu, bu durumun da basın özgürlüğü ile bağdaşmadığı dile getirilmiştir. Basın İş Yasası'nın önemli bir adım olmakla birlikte aslolanın yasanın uygulanmasının tedbirlerinin alınması olduğu görüşü de ifade edilmiştir. Gazetecinin kamuoyuna karşı sorumluluğunun, işverenine ve kamu otoritelerine karşı sorumluluğundan önce geldiğine de dikkat çekilmiştir. Basın İş Yasası'yla gazetecilere "mesleki red" hakkı getirildiğine özellikle vurgu yapılmıştır. Mesleki red hakkının gazetecilerin özgürlüğü ve özgür düşünce açısından önemli bir hak

olduğu dile getirilerek, basın özgürlüğüne tam güvence için çalışmaların sürdürüleceği ifade edilmiştir.

Tez metni içerisinde demokratikleşme, sivilleşme ve açıklık konusunda adım atılmasının önünde ciddi engellerin nedenleri arasında olan modern sansür uygulamaları da örnekleri ile ele alınarak analiz edilmiştir. Buna göre, Kuzey Kıbrıs'ta olağanüstü hal erkleri, silahlı gizlilik ve korporatif yöntemler aracılığıyla da, basın ve ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalara ilişkin saptamalar yapılmıştır. Ayrıca, Kıbrıs Türk basını 136 yıllık yayın tarihi boyunca hemen hemen her dönemde iç siyasal gelişmelerin yanı sıra Türkiye'deki önemli siyasal dönüşümlerden de etkilenmiştir. Bu nedenle basınla ilgili yasalardaki haklara ve kısıtlamalara bakılmaksızın, yasalardan bağımsız olarak Kıbrıs Türk basını, ilgili dönemlerdeki önemli siyasal dönüşümlerin getirdiği hakların veya kısıtlamaların izlerini de taşımaktadır.

1990'lı yıllar itibarıyla özel radyo-TV'lerin ve diğer digital yayın türlerinin de yayın yaşamına girmesiyle birlikte Kuzey Kıbrıs'ta da ticarileşen medya yeni iletişim sorunlarını açığa çıkarmıştır. Siyasi parti gazeteciliğinin etki alanı daralmış, aktüel yayıncılık piyasa yapmıştır. Bir yandan büyük sermaye sahipleri medya alanına yatırım yaparken diğer yandan da hükümetler devlet ilanları aracılığı ile medyayı kontrol etme çabalarına girişmişlerdir. KKTC'de halen ilan reklam kurumu olmaması, görev başındaki hükümetlerin denetimsiz bir şekilde basın-yayın kurumlarına ayrıcalıklı davranma veya yandaş medya yaratma avantajlarını artırmaktadır. Medya alanındaki sermayenin ve özel girişimciliğin pazar rekabeti nedeniyle ise gazetelerin ve radyo-TV'lerin yayınları benzeşmeye, çok sayıda gazete ve çok kanallı radyo-TV'ye rağmen medya tek sesliliğe doğru yol almakta, gazeteler ve radyo-TV'ler yayınları açısından giderek birbirlerinin kopyasına dönüşmektedirler. Kuzey Kıbrıs'ta günlük 16 adet gazete yayınlanmakta ancak kadınlara, azınlıklara, LGBT bireylere hitap eden veya onları temsil eden yayınlar ise neredeyse yoktur. Radyo ve TV'lerde de bu kesimlerin temsiline yönelik yayınlar görünür düzeyde değildir.

KKTC parlamentosundaki tartışmalarda da yurttaşların iletişim hakkıyla ilgili bir kaygı taşınmadığı bu yönde bir siyasetin olmadığı açığa çıkmıştır. Yurttaşların eşit koşullarda iletişim hakkının sağlanması, azınlıkların iletişim hakkının desteklenmesi, yabancıların kendilerini ifade etme haklarının tanınması, farklı düşünenlerin farklılıkları ile eşit temsilin sağlanması konusunda siyasi partilerin tutum geliştiremediği saptanmıştır. Nitekim AİHM'in 2001 yılı mayıs ayında açıkladığı Kuzey Kıbrıs'taki uygulamalara ilişkin kararında "KKTC anayasasının azınlıkların çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacını taşıyan derneklerin kurulmasını engellediğinin gözlemlendiği" ifadelerine yer vermiştir. Ayrıca, ilgili dönemde Kuzey Kıbrıs'ta yabancıların veya azınlıkların haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğüne ilişkin hakkın da ihlal edildiğinin saptandığı belirtilmiştir. AİHM kararı Kuzey Kıbrıs'taki yeni yasal kavrayışlar konusunda uyarıcı olmakla birlikte siyasiler tarafından iletişim hakkına ilişkin herhangi bir mevzuat yaratılamamıştır. Demokratikleşme, sivilleşme ve iletişim özgürlüğü talepleri sivil toplum tarafından giderek daha yüksek sesle ifade edilmekte ancak özellikle tutucu sağ çevreler anayasal değişiklikten kaçınarak ve bu konudaki önermelere destek vermeyerek demokratikleşmenin ve şeffaflaşmanın önünü açmamaktadırlar.

Böylelikle Kuzey Kıbrıs'ta sivil toplumun iletişim hakkının güvence altına alınması amacıyla, eşitliği ve özgürlüğü tehlikeye atan sermayenin kâr hırslı medyasına karşı devletin yükümlülük üstlenmesine ilişkin talebin dile getirilmesinin dışında, iletişim özgürlüğünün sosyal bir hak olarak hukuksal çerçevesinin belirlenemediği, siyasiler de dahil olmak üzere bu konuda bilinç gelişmediği ve mücadele hedefi olarak politik bir alan açılmadığını söylemek mümkün. Bu nedenle de, Kuzey Kıbrıs'ta yaşamakta olan ulusal ve kültürel azınlıklar dahil, kadın erkek tüm bireylerin iletişim hakkının kabulünü ve tüm farklı düşünenlerin iletişim özgürlüğünü güvence altına alacak adımların atılmasını, parlamentonun da bu konuda rol üstlenmesini hedefleyen açık bir mücadele alanı sivil toplumun ve sol siyasetçilerin önünde görev olarak durmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ali, İhsan. **Hatıralarım**. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2002.
- An, Ahmet. **Kıbrıslı Türklerin Siyasal Tarihi**. Lefkoşa, 2006.
- Türk Arşivcileri Derneği. **Arşiv Dünyası Dergisi**. s.6. İstanbul, Haziran 2005.
- Baykan, Metin. **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.
- Cahit, Neriman. **İkinci Hamur**. Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları, 2006.
- Cankaya, Özden, Melike Batur Yamaner. **Kitle İletişim Özgürlüğü**. 2. bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2012.
- Çiğdem, Ahmet. **Akıl ve Toplumun Özgürleşimi, Jürgen Habermas ve Eleştirel Epistemoloji Üzerine Bir Çalışma**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Değirmenci, Fatih. **“Türkiye’de Basın Özgürlüğü ve Demokrasi Söylemi”**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, 2011.
- Demiryürek, Mehmet. “Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri (Osmanlı Dönemi)”. **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**. s. 25-26, Mayıs-Kasım 2000.
- Desem, Arif Hasan Tahsin. “Yarın Gazetesi Neden Kapatıldı?”. **Aynı Yolu Yürüyenler Farklı Yere Varamazlar**. c. 2. Lefkoşa: Söz Yayıncılık, 1989.
- Dönmezer, Sulhi. **Basın ve Hukuku**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.
- Druşotis, Makarios. **Kıbrıs 1970-1974**. çev. Ali Çakıroğlu. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2006.
- Fedai, Harid, Ahmet An. **Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi**. Lefkoşa: Tipograf Art Basım Yayın, 2012.
- Fedai, Harid. **Kıbrıs’ta Masum Millet Olayı**. İstanbul, 1986.

Fevzioğlu, Bülent. **Kıbrıs Türk Basın Tarihinden 100 Yıllık Basın Davaları Düşünce Suçları**. Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa, 2010.

_____. **Kıraathane-i Osmani'den Cumhuriyet Meclisine (1886-1996) Olaylar ve Seçimler**. KKTC Cumhuriyet Meclisi-Türkiye Büyük Millet Meclisi Ortak Yayını, Ankara, 1998.

Georgeon, François. **Sultan Abdülhamid**. Çev. Ali Berktaş. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 2006.

Gökhan, Mehmet Remzi. **Milletvekillerinin İlginç Anıları**. Lefkoşa, 2006.

Gölcüklü, Feyyaz. **Haberleşme Hukuku**. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1970.

Habermas, Jürgen. **Kamusal Hayatın Yapısal Dönüşümü**. çev. Tanıl Bora, Mithat Sancar, 11. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Hardt, Hanno. Eleştirelin Geri Dönüşü ve Radikal Muhalefetin Meydan Okuyuşu: Eleştirel Teori, Kültürel Çalışmalar ve Amerikan Kitle İletişimi Araştırması, Der. ve Çev. Mehmet Küçük, **Medya İktidar İdeoloji**, Üçüncü Baskı, s.15-72, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2005.

Hüdaoğlu, Gürdal. **Kıbrıs'ta Siyasal Dönüşüm: Meydandan Medyaya**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Ana Bilim Dalı, 2011.

_____. **Sansür Öldü Yaşamın Yeni Sansür**. Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Web Sitesi, www.ydu.edu.tr

İçel, Kayıhan, Yener Ünver. **Kitle Haberleşme Hukuku**. 7.bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2007.

İnanç, Gül. **Büyükkelçiler Anlatıyor Türk Diplomasisinde Kıbrıs (1970-1991)**. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

Karafistan, Tözer. **Cumhuriyet**. Lefkoşa, 1996.

Keane, John. **Medya ve Demokrasi**. çev. Haluk Şahin. 4. bs. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010.

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği. **Kıbrıs Türk Basın Tarihi**. Lefkoşa, 2012.

Kızılyürek, Niyazi. **Milliyetçilik Kıskaçında Kıbrıs**. 3. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

_____. **Tarih Siyaset Kıbrıs**. Lefkoşa: Yenidüzen Yayınları, 2008.

- Köker, Eser. **Kitapta Kurutulmuş Çiçekler ya da Sözlü Kültür Üzerine Düşünceler**, 2.bs. Ankara: Dipnot Yayınları, 2010.
- _____. **Politikannın İletişimi İletişimin Politikası**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2007.
- Köker, Levent. **İki Farklı Siyaset, Bilgi Teorisi-Siyaset Bilimi İlişkileri Açısından Pozitivizm ve Eleştirel Teori**, Vadi Yayınları, Ankara, 1998.
- _____. **Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi**. 7. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi, **Meclis Birleşimi Tutanak Dergileri**, Meclis Arşivi, Lefkoşa.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mahkemeleri
Resmi Web Sitesi: www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa.aspx
- Mapolar, Hikmet Afif. **Kıbrıs Güncesi, 40 Yılın Anıları**. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2002.
- Marx, Karl. **Basın Özgürlüğü Üzerine**. çev. Önder Kulak, Kurtul Gülenç, Ankara: Dipnot Yayınları, 2012.
- Poggi, Gianfranco. **Modern Devletin Gelişimi Sosyolojik Bir Yaklaşım**. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.
- Özek, Çetin. **Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına**. İstanbul: Alfa Yayınları, 1999.
- _____. **Basın Suçlarında Ceza Sorumluluğu**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1972.
- _____. **Türk Basın Hukuku**. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978.
- Özen, Muharrem. “Türkiye Cumhuriyeti’nde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Süreli ve Süresiz Yayınlarda Ceza Sorumluluğu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. c. 50. s. 3. (2001): 54-92.
- Şahin, Kemal. **İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü**. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Salihpaşaoğlu, Yaşar. **Türkiye’de Basın Özgürlüğü**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Sözen, Edibe. **Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999.
- Tanju, Erhan. **AIHM Kararları Işığında İfade ve Basın Özgürlüğü**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Thompson, John B. **Medya ve Modernite**. çev. Serdar Öztürk, İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2008.

Topuz, Hıfzı. **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**. 5. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2014.

Naci Talat Vakfı. **Köşe Yazılarında Demokrasi Kavgası**. Lefkoşa, 2009.

Ünlü, Cemalettin. **Kıbrıs'ta Basın Olayı**. Ankara: TC Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, 1981.

Van Dijk, Teun A. "Introduction: Levels and Dimensions of Discourse Analysis". **Handbook of Discourse Analysis**. vol. 2. London: Academic Press. (1985): 1-11.

_____. **Söylem ve İdeoloji**. çev. Selvi Senel. Academia Web Sitesi, https://www.academia.edu/1016367/Teun_Van_Dijk_-_Soylem_ve_Ideoloji

_____. "Söylem Yapıları ve İktidar Yapıları", çev. Mehmet Küçük. **Medya İktidar İdeoloji**. Ankara: Bilim Sanat Yayınları, (2005): 315-375.

Yaşın, Özker. **Nevzat ve Ben**. c. 3. İstanbul: Yeşilada Yayınları, 2004.

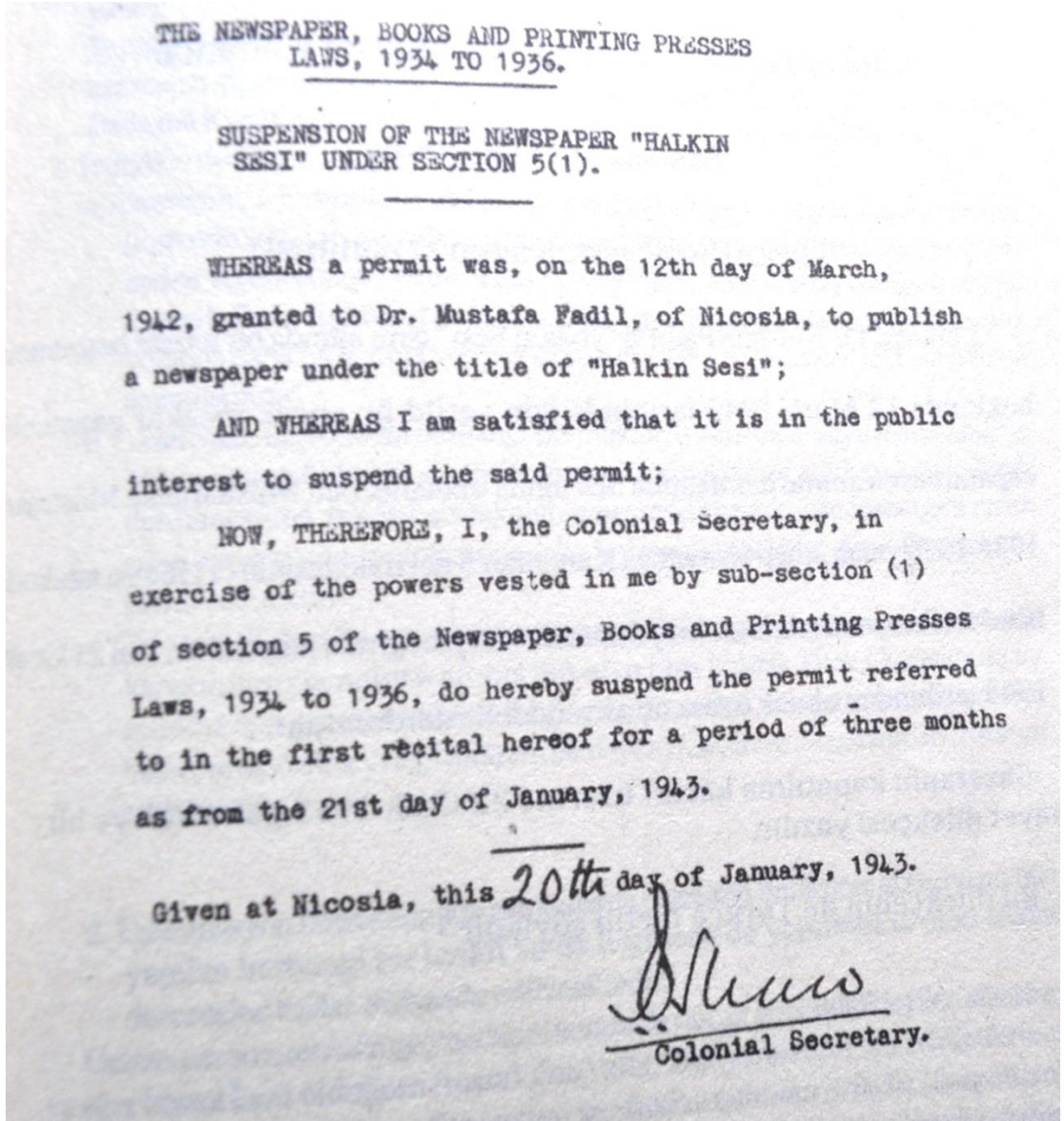
Yazıcı, Nesimi. "İbret Gazetesi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. c.21. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2000): 368-370.

Yıldız, Ferhat. **Türk Anayasa Hukukunda Basın Özgürlüğü**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

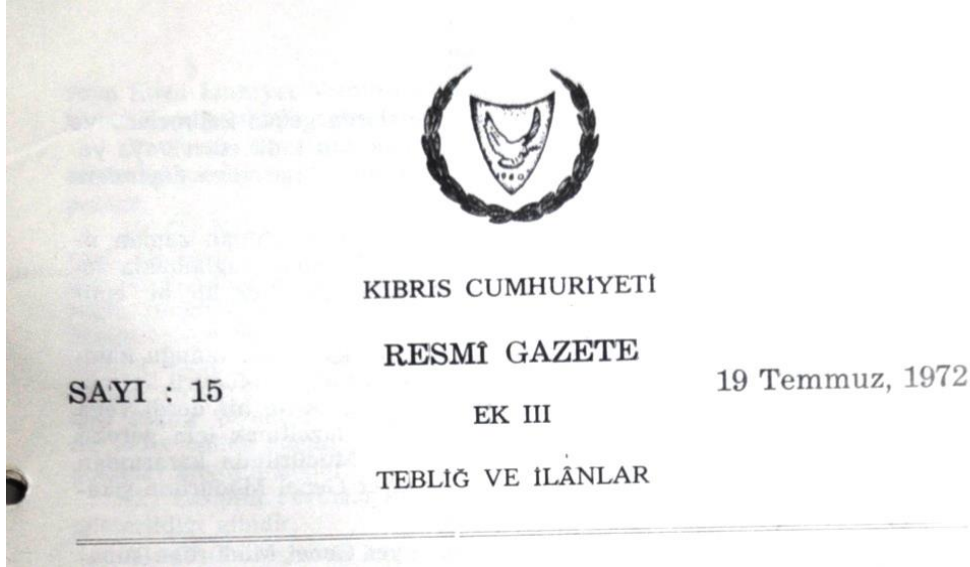
Yıldız, Osman, Güven Arıklı. **40 Yıl Halkın Sesi Olarak Dr. Fazıl Küçük**. c.3. Lefkoşa: Dr. Fazıl Küçük Vakfı Yayınları, 2007.

EKLER

EK-1: Halkın Sesi gazetesinin İngiliz Sömürge Valiliği tarafından yayınlarının üç ay süre ile durdurulduğuna ilişkin 20 Ocak 1943 tarihli İngilizce orijinal tebliğin kupürüdür.

EK-2: 19 Temmuz 1972 tarihli Resmi Gazetede ilan edilen Kıbrıs'ta yasaklanmış kitapların ve diğer yayınların listesidir.

Sayı : 42

MÜFSİDANE YAYINLAR KANUNU
Fasıl 164

Madde 4 tahtinde Yasaklama Emirnamesi.

Temel Kurallar ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının 188.nci maddesi ile etkilenmiş halinde Müfsidane Yayınlar Kanununun 4.ncü maddesine istinaden, Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu, müfsidane bir yayın olduğuna kanaat getirdiğinden, aşağıda isimleri verilen kitap veya yayının geçmişte veya gelecekte intişar etmiş veya edecek olan herhangi bir nüshasının Kıbrıs Türk Yönetimi idaresindeki bölge veya yerlere ithal edilmesini ve herhangi bir şahıs veya müessese tarafından satılmasını veya tasarrufunda bulundurulmasını işbu Emirname ile yasaklar.

YASAKLANAN KİTAPLAR

1. Ekim Dersleri,	17. Ekonomi Politığının Eleştirilmesine Katkı,
2. Faşizme Karşı Birleşik Cephe,	18. Marksizmin Anlayışı,
3. Gençlik Üzerine,	19. Aydınlık Dergisi,
4. Kitle İçinde Parti Çalışması,	20. Marksizmin Temel Kitabı,
5. Kültür ve İhtilâl Üzerine,	21. Memleketimden İnsan Manzaraları,
6. Vietnam Sosyalist Devrimi,	22. Ant,
7. Ekonomi, Poletik Yabancılaşma ve Humanizm,	23. Sosyalist Teori,
8. Halk Savaşında Temel Taktikler,	24. Anarşizm,
9. Seçme Eserler,	25. Halk Savaşının Plânları,
10. Köylü Meseleleri ve Sosyalizm,	26. İlkel Sosyalizmiden Kapitalizme,
11. Markizmin Kaynağı,	27. Sosyalizm ve Sosyal Mücadeleler Tarihi,
12. Biz Hangi Fikir Mirasını inkâr ediyoruz,	28. Sosyalist Devrimi,
13. Rusya'da Kapitalizmin gelişmesi,	29. Halk Savaşından Temel Taktikler,
14. İşçi ve Köylü İttifakı,	30. Arkadaşım,
15. Kapital, Marksist Değer Teorisi,	31. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi,
16. El Yazmaları,	

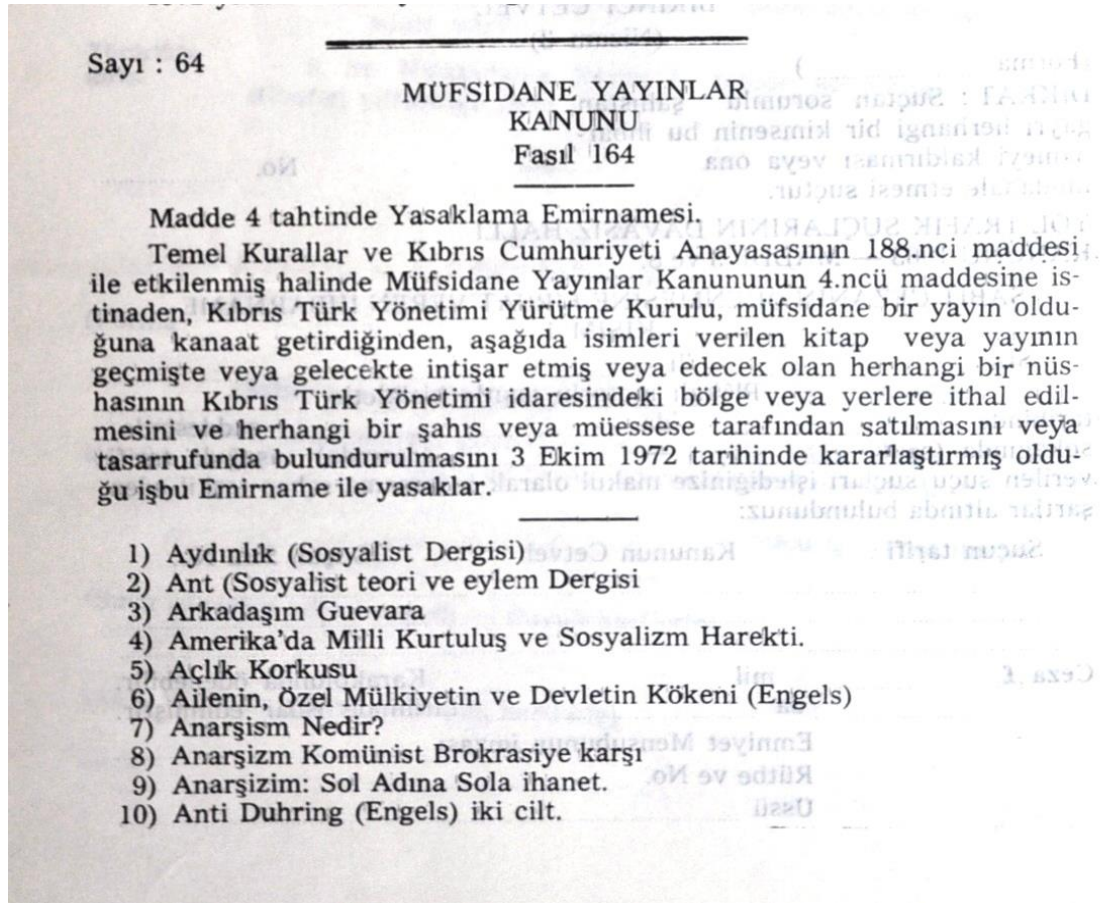
96

32. İki Taktik,
33. Bir Adım İleri, Bir Adım Geri,
34. Proletorya İhtilâli ve Dönek Kautsky,
35. Siyah İktidar,
36. Lenin ve Hayat Mücadelesi,
37. Sosyalizm mi Emperyalizm mi?,
38. Devlet ve İhtilâl,
39. Leninizm Ülkeleri,
40. Kültür ve Kültür İhtilâli Üzerine,
41. Marksizmin Kaynağı,
42. Devrim Stratejisi,
43. Bilimsel Sosyalizmin Doğuşu,
44. Fidel Castro Konuşuyor,
45. Sınıf Mücadelesi,
46. Sosyalizm ve Siyasi Mücadele,
47. Halk Savaşı, Halk Ordu,
48. Manifesto,
49. Ücret, Fiat ve Kâr,
50. Marksizm ve Dili,
51. Marksizm ve Milli Mesele,
52. Sosyalist Ekonominin meseleleri,
53. Mao Che Thung'un Sözleri,
54. Bir Devrimcinin Otobiyografisi,
55. Havana Duruşması,
56. Mao'nun Kültür İhtilâli,
57. Arkadaşım Che Guevera,
58. Halk Savaşını Plânları
59. Asya'da Markizm ve Milliyetçilik,
60. Almanya'da Köylü Savaşı,
61. Marksist Değer Teorisi,
62. Ücret Emek ve Sermaye,
63. Kapital,
64. Felsefenin sefaleti,
65. Sosyalist Küba,
66. Sosyalizmin Alfabesi,
67. Dot Hapishanesi,
68. Nazım Hikmet ve Başkaları,
69. Emperyalist Amerika ve Türkiye,
70. Lenin,
71. Sömürücüye Yumruk,
72. Vietnam'da Savaş,
73. Zulüm,
74. Komünist Dünya Plânı,
75. Marksın Sosyalojisi,
76. Sosyalist Türkiye, Türk Toplumunda Sosyal Sınıflar,
77. Din ve İdeoloji,
78. Gerilla Savaşı ve Marksizm,
79. Liberalizm,
80. Sosyal Demokratların Çıkmazı,
81. Ekim Dersleri,
82. Filistin'de Halk Savaşı ve Orta Doğu,
83. Anarşizm,
84. Devrim için Savaşmayana Komünist Denmez,
85. Vietnam Savaşı,
86. Gerilla Nedir?,
87. Ekonomi Politik'in Eleştirilmesine Katkı,
88. Sovyet Rusya,
89. Azarbeycan,
90. Özbekitsan, Sağ ve Sol Sapmalar üzerine,
91. Trocki Stalini Anlatıyor,
92. Kapitalist Toplumda İşçi Sınıfı,
93. Küba Nasıl Komünist Oldu,
94. Bitmemiş Devrim,
95. İşçi Sınıfı Tarihi,
96. Komünizm,
97. Kızıldünya,
98. Şehir Gerillası,
99. Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizm ve Köylüler,
100. İhtilâlcı Meksika,
101. Yaşasın Halk Savaşının Zaferi,
102. Fransa'da İç Savaş,
103. Alman İdeolojisi,
104. Dün Köydeydik,
105. Bugün Halksız,
106. Sosyal Mücadeleler Tarihi,
107. Harp Okulu Olayı ve Nazım Hikmet,
108. 835 Satır,
109. Sesini Kaybeden Şehir,
110. Memleketimden İnsan Manzaraları,
111. Sağ ve Sol Sapma,
112. Halk Savaşında Temel Taktikler,
113. Gençlik Üzerine,
114. Savcı Konuştu, Söz Sanığın,
115. Yan Anam,
116. Kızıl Kitap,
117. Görünmiyen Hükümet,
118. CIA.
119. Uyarmak için Uyanmalı,
120. Sosyalist Savunmalar,
121. Sovyetler Birliğinde Sosyalizmin Kuruluşu,
122. Kültür Emperyalizmi,
123. Çinde Sosyalizmin Kuruluşu,
124. Partizan,
125. Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşiniz.
126. Nisan Tezleri, ve Ekim Devrimi,
127. Ne yapmalı,

128. Sosyalist Akımın Gelişimi,
129. Halkçılığın İktisadi Muhtevası,
130. Sosyalizmin 100. Yaş Gününde,
131. Lenin Tadavrası,
132. Afrikada Milli Kurtuluş,
133. Marks ve Engels'in Hayatları,
134. Sosyalist Parti,
135. Demokratik Halk Devrimi,
136. Sosyalist Fikir Kulübü,
137. Standart Adam,
138. Yabancı Sermaye Yatırımları,
139. Stalin Meselesi Üzerine,
140. Yeni Çağ,
141. Emek,
142. Partizan Gençlik,
143. Türk Solu, Açlık Korkusu,
144. Sosyalist Küba, İzafiyet Teorisi,
145. Parti Çalışmaları,
146. Grachus,
147. Ja Sette, Lapne,
148. Mao Amca,
149. Başkan Mao Che Thung'un Sözleri,
150. SBKP Yönetimi ile Aramızdaki Ayrılıklar,
151. Lenin'in Mücadelesi,
152. 1848 İhtilâli,
153. Marksın Tarih Anlayışı,
154. İki Taktik,
155. Ulusların Kaderleri,
156. Toprak meseleleri,
157. Marksizm ve Dil,
158. Dialektik Tarihi,
159. Kaderleri,
160. Toprak Meseleleri,
161. Teori ve Pratik,
162. Askeri Yazılar,
163. Fransa'da Sınıf Mücadelesi,
164. Marks,
165. Mao,
166. Bir Devrimci,
167. Yaşasın Halk Savaşı,
168. Hikmet Kıvılcımlı, 27 Mayıs Eleştirisi,
169. Lenin, Stalin ve Kadın,
170. Dinle Yankee, Birader,
171. Dün Böyleydik,
172. CIA,
173. İşçi Hareketi,
174. Roman Gibi,
175. Mihri Belli Kızlar,
176. Nazım Hikmet, Memleket ve İnsan,
177. Kurt Tarihi,
178. Şeref Han, Osmanlı İran Tarihi,
179. Geoki Dimitrow,
180. Yeni Sömürgecilik,
181. Montaj Sanayi ve Ortak Pazar,
182. Yabancı Sermaye,
183. Sabah Uyanmak,
184. Hedef,
185. Marksist Felsefe Dersleri,
186. Mektuplar,
187. Nazım Hikmet'in İt yürür, Kervan Yürür,
188. Yunanistan Buhranı,
189. Che Guevara'nın Günlüğü,
190. Devrimci Eğitim Şurası,
191. Devrimci Öğretmenlerin Savaşı,
192. Halk Demokrasileri,
193. Fransa'da Mayıs Patlaması,
194. Doğu Anadolu'nun Düzeni,
195. Sosyal Ekonomik ve Etnik Düzen,
196. Gençlik İçin, Strateji ve Taktik,
197. Türkiye Köy Sorunu,
198. Trocki İstanbul'da,
199. İleri,
200. Kemalist İhtilâl ve Bulgaristan,
201. Efendilik Savaşı,
202. Dostan Dosta, Deyişler,
203. Devlet Ana,
204. Yorgun Savaşçı,
205. Gizli Dosya,
206. Uyanış.
207. "Kıbrısta Kurtuluş" Gazetesi.

3 Temmuz, 1972 tarihinde ısdarolunmuştur.

EK-3: 7 Ekim 1972 tarihli Resmi Gazetede ilan edilen Kıbrıs'ta yasaklanmış kitap ve diğer yayınların listesidir.

- 11) Az Gelişmiş Ülkelerde Askeri İdareler ve Demokrasi
- 12) Aydınlik Sosyalist Dergiye Açık Mektup
- 13) Anarşi Yok. Büyük Direniş (Hikmet Kıvılcımlı)
- 14) Asayı Musa (Saidi Nursi)
- 15) Ayetül Küpra (Saidi Nursi)
- 16) Aşk Gemisi
- 17) Atlas Advanced (Basıldığı yer: İngiltere)
- 18) Amilcar Cabral
- 19) Başkan Mao'nun Sözleri
- 20) Başkan Mao'nun Sürekli Okunan Üç Yazısı
- 21) Bitmemiş Devrim Rusya (1917—1967)
- 22) Bir Adım İleri İki Adım Geri (Lenin)
- 23) Bir Devrimcinin Hayatı (Stalin)
- 24) Büyük Proleter Kültür Devrimi (H. Kıvılcımlı)
- 25) 1844 El yazmaları (Karl Marx)
- 26) 1965—1971 Türkiyede Devrimci Mücadele ve Dev-Genç
- 27) 1938 Harp Okulu Olayı ve Nazım Hikmet
- 28) Büyük Tedhiş (Robert Cnoquest B.)
- 29) Bir Sabah Uyanmak (Şiir kitabı)
- 30) Burdurun Sesinin 1 Nisan sayılı nüshası
- 31) Baba Babeuf'ten Dimitrof'a Sosyalist Savunmalar
- 32) Bitmeyen Kavga
- 33) Bolşevik Partisi Tarihi
- 34) Bütün Eserleri (Nazım Hikmet)
- 35) Bedii — Zaman Cevap Veriyor
- 36) Bir Hizmetçi Kızın Geceleri
- 37) Bir Kadın
- 38) Belgelerle Türkiye (Asım Aslan)
- 39) Büyük Atlas (971'den önce basılanlar — Viyana Coğ. Ens.)
- 40) C.I.A. İşçi Hareketi
- 41) Cinsel Sorunlarımız
- 42) Classtrucce Infarica
- 43) Çin Komünist Partisi 9'ncü Milli Kongresine Rapor (Lin Biao)
- 44) Çin İhtilali (P. C. Fritzgeralt)
- 45) Çin İnkilabının Teorik Meseleleri (Mao)
- 46) Çekoslovakya Meselesi (F. Castro)
- 47) Çin Kurtuluş Savaşı
- 48) Çin'de Halk Komünleri (Tao Çu.)
- 49) Çin Devrimi ve Sonrası
- 50) Çin Devrimi Çin Komünist Partisi
- 51) Çimento
- 52) Çanlar Kimin için çalışıyor
- 53) Çağdaş Düşüncede Toplumsal Tepki
- 54) Çiftler (Yazarı: John Updika; Tercüme eden: Nil Tlaber)
- 55) Devlet
- 56) Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri (Lenin)
- 57) Diyalektik ve Tarihi Materyalizm (Stalin)
- 58) Devrimde Devrim (Regis Depray)
- 59) Din Üzerine (K. Marx-Engels)
- 60) Dinimizde Reform
- 61) Dört Hapishaneden (Hazım Hikmet)
- 62) Demokratik Devrim
- 63) Diyalektik Materyalizm (Kauzssinen)
- 64) Diyalektif Düşüncenin tarihi (S. Hilav)
- 65) Dinle Yanke
- 66) Diyalektif Üzerine Tartışma

- 67) Devrim Zorlaması ve Demokratik Zorlama (H. Kıvılcımlı)
- 68) Dr. H. Kıvılcımlı'nın 27 Mayıs Eleştirisi
- 69) Devrim Yapan Üç Adam
- 70) Dün Köle idik Bugün Halkız
- 71) Dünya Kapitalizminin Bu Günkü Buhranı
- 72) Direnç (O.D.T.Ü.)
- 73) Devrim Yazıları
- 74) Doğanın Diyalektiği (Engels)
- 75) Doğu Anadolunun Düzeni ve Etnik Temeller
- 76) Emperyalizm
- 77) Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması (Lenin)
- 78) Emperyalizmle Mücadele (Mao)
- 79) Emperyalizm Amerika ve Türkiye
- 80) Ekim İhtilali
- 81) Evrim ve Devrimler (Henri See)
- 82) Enver Hoca Sosyalizm Yolunda Mücadele ve Zaferlerle dolu 25 Yıl (Enver Hoca)
- 83) Ekonomi Politik (B. Nikitin)
- 84) Ekonomi Politik Yabancılaşma
- 85) Eylül Destanı
- 86) Evli Erkekler Tercih Edilir
- 87) El Eksad Him Hum
- 88) Erim Erim Eriyesin adlı plâk. Okuyan Aşık Mahzuni Şerif
- 89) Evlilikte Cinsi Anlaşma
- 90) Felsefe İncelemeleri (K. Marx-Engels)
- 91) Felsefenin Temel İlkeleri (Poltzer)
- 92) Felsefenin Başlangıç İlkeleri
- 93) Friedrich Engels
- 94) Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi
- 95) Feodalizm'den Kapitalizme Geçiş
- 96) Fondip
- 97) Fidelcastro Speaks
- 98) Gerillâ (G. Matyali)
- 99) (x) Gerillâ Nedir? (Bu kitap Blg. Bşk. kasasında saklanarak muhafaza ve istifade edilecektir.) (A. Bayo)
- 100) Gerillâ Harbi (Mao-Guevara)
- 101) Guevara'nın Günlüğü (Guevara)
- 102) Grev (Lenin)
- 103) Georgi Dimitrov
- 104) Gençliğin Acil Meseleleri
- 105) Gerillâ Günlüğü (Guevara)
- 106) Grevler — Sendikalar — Partiler
- 107) Geri Bırakılmış Türkiye (Sedat Özkol)
- 108) Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi (K. Marx — Engels)
- 109) Gündüz Melek Gece Fahişe
- 110) Guevara in Bolivia
- 111) Gizli İlimler Hazinesi (M. Iloğlu)
- 112) Halk Savaşı Halk Ordusu (V. N. Diap)
- 113) Haydi Aş Yapalım (Ayfer Sözer)
- 114) Halkın Demokratik Diktatörlüğü Üzerine (Mao)
- 115) Hükümet Devirme Tekniği
- 116) Ho — Şi — Minh'in Milli Kurtuluş Savaşımız
- 117) Hegel'in Felsefesi ve Marx'ın Tarih Anlayışı (Marx, Beer)
- 118) Hakikat Nurları (Saidi Nursi)
- 119) Halk Kültürü (Maksim Görki)
- 120) Hakikat Çekirdekleri (Saidi Nursi)
- 121) Hızlı (Bahaettin Sami)

- 122) Ha çıktı ha çıkacak ve Kalkan var kalkan isimli plâklar
- 123) İhtilâlin Özü (Mao)
- 124) İhtilâlin Tekniği (A. Bardakçı)
- 125) İhtilâl Tekamül ve İktisadi Nizam
- 126) İki Taktik: Bir Adım İleri Bir Adım Geri
- 127) İzafiyet Teorisi
- 128) İlkel Sosyalizmden Kapitalizme İlk Geçiş (H. Kıvılcımlı)
- 129) İlkel Sosyalizmde Kapitalizm, Sosyalizm ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi
- 130) İşçi Hareketi
- 131) İşçi Sınıfının Tarihi Mücadelesi, Tarihi Görevi ve Kurtuluş Yolu (Adam Şenel)
- 132) İt Ürür Kervan Yürür
- 133) İkinci Kuvai Milliyeciliğimiz (H. Kıvılcımlı)
- 134) İsteri
- 135) İslâm'da Kurtuluş Yolu
- 136) Kapital (2, 3 ve 4'ncü kitap)
- 137) Kapitalist Toplum (Y. Zubritski)
- 138) Kapitalizm dün bugün
- 139) Kapitalizm Ve Değer (Henri Denie)
- 140) Kapitalizmin En Büyük Aşaması Emperyalizm (Lenin)
- 141) Kapitalizm Öncesi Ekonomi Şekilleri (K. Marx)
- 142) Kaçak (Yazarı: Oscar Bessie; Tercüme eden: Özgen Şimşek)
- 143) Kapitalizm Nereye Gidiyor
- 144) Karl Marx'ın Fikir Dünyası (R. Garaudy)
- 145) Karl Marx'ın Özel Dünyası (H. Kıvılcımlı)
- 146) Karl Marx Hayatı ve Eserleri
- 147) Kültür, Sanat, Edebiyat Seçme Eserler (Muhtelif ciltler)
- 148) Küba'da Sosyalizm ve İnsan (Guevara)
- 149) Kanlı Pazardan Ekim İhtilâline (V. Eleksandrov)
- 150) Kerenski ve Rus İhtilâli
- 151) Kremlin Mektubu (Noel Behn)
- 152) Konut Sorunu (Engels)
- 153) Kadın ve Sosyalizm
- 154) Kadın ve Komünizm (Marx — Engels — Lenin — Stalin)
- 155) Kızıllar
- 156) Kısaca Marxsızım (H. Kıvılcımlı)
- 157) Kurtuluş Savaşı Destanı (H. Hikmet)
- 158) Kürt Sorunu (Ş. Sekban)
- 159) Kürt Tarihi
- 160) Kürtlerin Menşei ve Kürt D.li (Doğan Kılıç)
- 161) Karınca Duası
- 162) Kiralık Kız
- 163) Köyde Sex, Şehirde Sex
- 164) Kızlar Herşey Serbest
- 165) Kadımlar Koşuşu
- 166) Kim El Sung (Basıldığı yer: Bağdat, Irak 1970)
- 167) Karımı Yoksa Orosbumu?
- 168) Kim El Sung (Basıldığı yer: Suriye 1970)
- 169) Kama Sutra
- 170) Kurtuluş Müjdesi, Hakikat Nedir? Mutluluğa Giden Yol
- 171) Kaç Ban Sung
- 172) Leninizmin İlkeleri (Stalin)
- 173) Lenin Hayatı ve Mücadelesi (Obiçkin)
- 174) Lenin Sosyalizm Yüzüncü Yaş Gününde
- 175) Leninin Kadavrası

- 176) Lenin Sol Komünizm
- 177) Lenin Destanı (Mayer Kovski)
- 178) Lenin 1924 Maksim Görki Anlatıyor
- 179) Leninin Rusya'da Kapitalizmi
- 180) Lenin Hayatı Eserleri (İsmail Selçuk)
- 181) Leniniz Mi, Sosyal Emperyaliz mi, (F. Taner)
- 182) Lenin — Stalin Kadın ve Komünizm
- 183) Lenin Petrogirada Sosyalist Akımın Gelişmesi (E. Wilson)
- 184) Le Diable A Quatre
- 185) L'Alphabet De Corinne
- 186) Marx — Engels Hayatları (H. Kivilımlı)
- 187) Marksizm Anlayışı — Seçme Eserler (Muhtelif ciltler)
- 188) Marksizm Anlayışı (M. Polanyı)
- 189) Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri
- 190) Marksın Sosyolojisi (H. Lefebvre)
- 191) Marks ve Engels — G. Buar, Başkan Mao Çetungun Sözcüleri
- 192) Marksistler (S. Mills)
- 193) Marksist Açıdan Ekonomi ve Politik Yabancılaşma ve Hümanizm
- 194) Marksist Eylemin Çocukluk Hastalığı ve Devrim Stratejisi (Lenin)
- 195) Marx ve Bilim
- 196) Marksist Ekonomi El Kitabı
- 197) Materyalizm ve Ampiriokdizm (Lenin)
- 198) Milli Kurtuluş Savaşımız (Ho Şi-Minh)
- 199) Milli Demokratik Devrim (Mihri Benli)
- 200) Milli Burjuvazi ve Uyanık Eşraf Sorunu Üzerine (Mao)
- 201) Militana Notlar Polis Tertiplerinin İçyüzü (Viktor Serge)
- 202) Mao Çe Tung Bir Devrimcinin Otobiyoğrafisi
- 203) Mao Zedung'un Marksizme Katkısı
- 204) Max Beer'in Sosyalizm ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi
- 205) Mürk — Eko el Kitabı
- 206) Mem — U — Zın
- 207) Markıbrıyanus'un Kitabı
- 208) Nazım Hikmet'in Dosyası (Kemal Sulker)
- 209) Nazım Hikmet ve 1938 Harp Okulu Olayı (A. Kadir)
- 210) Nazım Hikmet'in Bütün Eserleri
- 211) Nazım Hikmet'in İlk Şiirleri (Kerim Sadi)
- 212) Nazım Hikmete Ait Yeni Şiirler
- 213) Nazım'ın Çilesi
- 214) Ne İstiyoruz (Dutschke)
- 215) Nisan Tezleri ve Ekim Dersleri (Lenin)
- 216) Nur Külliyyatından Küçük Sözler
- 217) Nafile Dünya (Oktay Arayıcı)
- 218) Neocolonialism
- 219) 15—16 Haziran Yolunda İleri
- 220) Oportinizim Nedir?
- 221) Proleter Devrimci Aydınlik (Dergi)
- 222) Parti Çalışma Tarzını Düzeltelim (Mao)
- 223) Politika ve Felsefe (Mark — Engels)
- 224) Politik Çalışma Bütün Çalışmaların Can Damarıdır (Ö. Özerturgut)
- 225) Rus İhtilali (François Kavier)
- 226) Risalei Nur Külliyyatı (Saidi Nursi)
- 227) Seçme Yazılar (Lenin)
- 228) Seçmeler (Nazım Hikmet)
- 229) Sürekli Devrim Çağı (Troçki)
- 230) Sovyetler Birliğinde 45 gün (M. Sertel)
- 231) Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan

- 232) Sovyet Marksizmi (P. Marçuse)
- 233) Sovyet Şairleri Antolojisi (Atilla Tokatlı)
- 234) Sosyalizm (Lenin)
- 235) Sosyalist Türkiye (A. Nahit Cihan)
- 236) Sosyalizme yol Açacak
- 237) Sosyalist Parti için Teori ve Pratik Birliği
- 238) Sosyalizm ve Savaş (Lenin)
- 239) Sosyalizmin Yeni Meseleleri
- 240) Sosyalistler için Felsefe
- 241) Sosyalist Felsefenin Temel Prensipleri
- 242) Sosyalist Düşüncenin Gelişmesi (Engels)
- 243) Sosyal, Ekonomik ve Teknik Düzen
- 244) Sağ ve Sol Sapmalar Üzerine (Stalin)
- 245) Seçme Eserler (Muhtelif kitaplar (Mao))
- 246) Son Yazılar (Stalin)
- 247) Siyasal Yazılar (Guveara)
- 248) Savaş Anıları (Guveara)
- 249) Savcı Konuştu Söz Sanığıdır (Mihri Benli)
- 250) Sosyalist Gözle Sanat ve Toplum
- 251) Sınıf Mücadelesi, Sosyalizm ve Siyasi Mücadele, Halk Savaşı, Halk Ordusu
- 252) Sömürge İmparatorluklarının Çöküşü
- 253) Sömürgecilik Üzerine (K. Marx — Engels)
- 254) Sanat ve Edebiyat (K. Marx — Engels)
- 255) Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı (Lenin)
- 256) Sürekli Devrim Çağı (Troçki)
- 257) Sosyalist Dünya Görüşü: Diyalektik Maddecilik
- 258) Satışın En İyisi
- 259) Sex Fuarı
- 260) Sex Partisi
- 261) Sex Gemisi
- 262) Sex Oyunu
- 263) Sex Hikâyeleri
- 264) Sex Kokulu Bahçe
- 265) Sex Anahtar Oyunu
- 266) Sex Hikâyeleri Külliyyatı
- 267) Sözler (Saidi Nursi)
- 268) Suriye Elsevre
- 269) Sekus (1 ve 2. Baskı) (Yazarı: Henry Muller; Tercüme eden: Zehra Enger)
- 270) Sas A İstanbul
- 271) Şam Radyosu Haber Bülteni
- 272) Şiirler (Mao)
- 273) Şafak Adlı Dergi'nin 6 — 7 — 8'inci sayıları
- 274) Şeref Han'ın Osmanlı İran Tarihi
- 275) Şu 1941 Yılında (Nazım Hikmet)
- 276) Şafak Dergisi (Bütün sayıları)
- 277) Şehvet
- 278) Türkiye Üzerine (K. Marx)
- 279) Türkiye ve Sosyalizm Sorunları (Behice Boran)
- 280) Türkiyede Sol Akımlar
- 281) Türk Solu (Dergi)
- 282) Türkiye Sosyalizm (A. Çerçahoglu)
- 283) Türkiyede Anti Emperyalist Savaşın Stratejisi (M. Anadol)
- 284) Türkiyede Kapitalizmin Gelişmesi ve İşçi Sınıfı (K. Fişek)

- 285) Türkiyede Kapitalistleşme ve Sınıf Kavgaları (A. Şnurov)
- 286) Türkiyenin Düzeni (Dün—bugün—yarın)
- 287) Türkiye Sosyalizmi ve Sosyalizm (Muzaffer Erdost)
- 288) Türk Toplumunda Sosyal Sınıflar
- 289) Tek Kurtuluş Yolu
- 290) Toplum Kuramı (K. Marx)
- 291) Tarih — Devrim — Sosyalizm (H. Kıvılcımlı)
- 292) Tarihi Materyalizm ve Tarihi Maddecilik
- 293) Toplumda Kütle Hareketleri ve Gerçek İnanç Adamı
- 294) Troçki Silâhsız Sosyalist
- 295) Türk Meyvesi
- 296) Tarih El Dava
- 297) Thegreatrebelche
- 298) Uyarmak İçin Uyanmalı, Uyanmak İçin Uyarmalı
- 299) Umut Devrimce Savaşta
- 300) Ulusların Kadehlerini Tayin Hakkı (Lenin)
- 301) Üçüncü Yıl (Aydınlık)
- 302) Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm (Engels)
- 303) Vatan Uğruna (K. Kadri Metod)
- 304) V. İ. Lenin Hayatı Eserleri
- 305) Voici La Reponse (Broşür)
- 306) Vietnamda Savaş ve Zulüm
- 307) Vietnam Savaşımız
- 308) Vietnamda Halk Savaşı ve Amerika (V. N. Giap)
- 309) We the Living Theatre I am Curious (Bloa)
- 310) World Atlas — Classics Edition (Hatalı Nüshalar)
- 311) Yeni Demokrasi (Mao)
- 312) Yeni Çin Dün Bugün
- 313) Yeni Şiirler (Nazım Hikmet)
- 314) Yabancılaşma ve Hümanizm
- 315) Yan Yana
- 316) Yazacağım (Aşık İhsani)
- 317) Yahudi Meselesi (K. Marx)
- 318) Ya Vatan Ya Ölüm Kübanın Kurtuluşu (F. Castro)
- 319) Ya Hürriyet Ya Ölüm (Kazançakız)
- 320) Yazılar (1965—1970) (Mihri Benli)
- 321) 100 Soruda Ekim İhtilâli
- 322) Yirminci Yüzyılda Marksizm
- 323) Yaşasın Proleterya Diktatörlüğü
- 324) Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim (N. Hikmet)
- 325) Yasak Aşklar
- 326) Yeterki Kadın Olsun
- 327) Zekeriya Sertelin Roman Gibi
- 328) Se (Mecmua)

EK-4: 1975'ten Bugüne Kuzey Kıbrıs'ta Yayınlanmış Olan Parti Gazeteleri

Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP)'nin Yayınladığı veya Yayınlanmasına Destek Verdiği Gazeteler

Yenidüzen Gazetesi, 1975 yılındaki ilk yayıncısı Yenidüzen Basın Yayın Ortaklığı adına Zihni Durmuş, yayınlandığı tarih aralığı Aralık 1975 - halen yayınlanmaktadır.

Ulusal Birlik Partisi (UBP)'nin Yayınladığı veya Yayınlanmasına Destek Verdiği Gazeteler

Zaman Gazetesi, yayıncısı Raif Denктаş, yayınlandığı tarih aralığı Ağustos 1973 - Aralık 1979.

Ulus Gazetesi, yayıncısı UBP adına Nejat Konuk, yayınlandığı tarih aralığı Mart 1976 - Aralık 1976.

Yön Gazetesi, yayıncısı Raif Denктаş, yayınlandığı tarih aralığı Ekim 1978 - Ağustos 1979.

Birlik Gazetesi, yayıncısı UBP adına Enver Emin, yayınlandığı tarih aralığı Ağustos 1980 - Mayıs 2004.

Doğuş Gazetesi, yayıncısı Numan Ali Levent, yayınlandığı tarih aralığı Ağustos 1984 - Ocak 1985.

Güneş Gazetesi, yayıncısı UBP adına Adnan Işıman, yayınlandığı tarih aralığı Temmuz 2004 - halen yayınlanmaktadır.

Demokrat Parti (DP)'nin Yayınladığı veya Yayınlanmasına Destek Verdiği Gazeteler

Yeni Demokrat Gazetesi, yayıncısı DP adına Hüseyin Kaba, yayınlandığı tarih aralığı Mayıs 1992 - Kasım 2002.

Demokrat Bakış Gazetesi, yayıncısı Demokrat Parti, yayın aralığı Mayıs 2007 - halen yayımlanmaktadır.

Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP)'nin Yayınladığı veya Yayınlanmasına Destek Verdiği Gazeteler

Kurtuluş Gazetesi, yayıncısı TKP adına Fuat Veziroğlu, yayınlandığı tarih aralığı Mayıs 1976 - Şubat 1984.

Öncü Gazetesi, yayıncısı TKP adına Ekrem Ural, yayınlandığı tarih aralığı Mart 1981 - Eylül 1981.

Ortam Gazetesi, 1981'deki yayıncıları TKP adına Mehmet Altınay ve Erdal Süreç, yayımlandığı tarih aralığı Aralık 1981 - halen yayınlanmaktadır.

Akgüvergin Gazetesi, yayıncısı TKP adına Hasan Kahvecioğlu, yayınlandığı tarih aralığı Ekim 1987 - Ağustos 1990.

Diğer Siyasal Partilerin Yayınladıkları Gazeteler

Halkçı Gazetesi, yayıncısı Halkçı Parti (HP) adına Hasan Kozoğlu, yayınlandığı tarih aralığı Haziran 1979 - Eylül 1979.

Demokratik Halk Gazetesi, yayıncısı Demokratik Halk Partisi (DHP) adına İsmet Kotak, yayınlandığı tarih aralığı Ekim 1980 - Eylül 1985.

Sosyal Demokrat Yön Gazetesi, yayıncısı Sosyal Demokrat Parti (SDP) adına Raif Denктаş, yayınlandığı tarih aralığı Nisan 1983 - Aralık 1986.

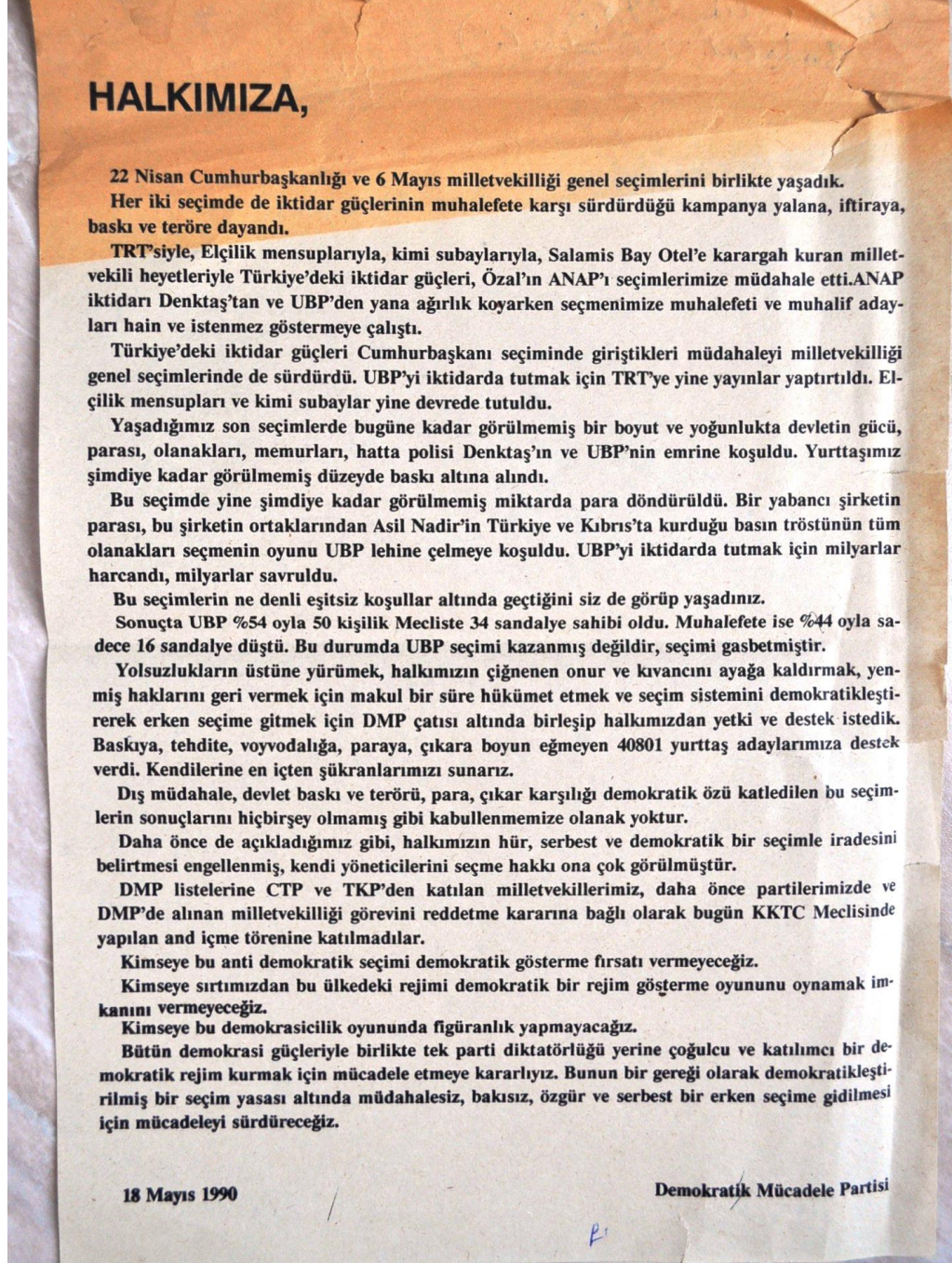
Atılım Gazetesi, yayıncısı Toplumsal Atılım Partisi (TAP) adına İbrahim Turganer, yayınlandığı tarih aralığı Eylül 1984 - Ağustos 1985.

Yeni Doğu Gazetesi, yayıncısı Yeni Doğu Partisi (YDP) adına Ali Özkan Altınışik, yayınlandığı tarih aralığı Eylül 1989 - Eylül 1990.

Birleşik Kıbrıs Gazetesi, yayıncısı Birleşik Kıbrıs Partisi (BKP) adına İzzet İzcan, yayımlandığı tarih aralığı Mart 2003 - Aralık 2010.

Yeni Çağ Gazetesi, yayıncısı Yeni Kıbrıs Partisi (YKP), yayımlandığı tarih aralığı Eylül 1990 - halen yayınlanmaktadır.

EK-5: Demokratik Mücadele Partisi'nin 18 Mayıs 1990 tarihli "Halkımıza" başlıklı bildirisinin kupürüdür.

EK-6: Yenidüzen gazetesi aleyhine açılan ve bir ayı aşkın bir süre Kuzey Kıbrıs'ta gündemden düşmeyen zem ve kadih davasına kaynaklık eden 16 Aralık 1985 tarihli "Babalar" yazısının kupürüdür.

ÖZKER
ÖZGÜR

Bakış

Babalar

2 Kasım 1978 tarihli Federe Meclis Birleşiminde UBP-MHP ilişkileri irdelenmişti. Tutanaklardan aktarıyoruz:

"Ö. Özgür: (...) Kıbrıs Türk Ocakları Derneği Başkanı, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile çok yakın ilişkili Kürşat, Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi Müdürü iken Federe Devlet Başkanını sık sık görür, ona rapor verirdi. Emekliye ayrılmış bulunan Kürşat ile Sayın Denктаş'ın ilişkileri devam ediyor. Kürşat'ın MHP ile ilişkileri de devam ediyor. TC Meclis Başkanı Sayın Karakaş'ın başkanlığında bir grup parlamenterle Ercau'a gelen MHP milletvekillerini karşılamaları kimsenin dikkatinden kaçmamıştır. Federe Devlet Başkanını özel koruyucusu ülkücü bir polis Fikret Kürşat'la beraber MHP milletvekini, özel olarak karşılıyor ve uğurluyor. Denктаş, Kürşat, Denктаş'ın özel koruyucusu ve MHP milletvekilleri arasında, kişi istemese de bağlantı kuruyor.

"Raif R. Denктаş (Lefkoşa), (Yerinden)- Hangi belgeye dayanıyor bu şimdi?

"Ö. Özgür (Devamla)- Bu gözlerimize dayanıyor. Gördük.

Raif R. Denктаş (Devamla)- Fotoğraf çekseydin bari.

"Ö. Özgür (Devamla)- Özellikle Federe Devlet Başkanı'nın bir MHP sempatanı ve ülkücü komando olduğu belli olmuş bir polisi kendine özel muhafız seçmesi anlamlıdır. Sayın Denктаş isterse, o özel koruyucu polisin adını da verebilirim.

"Raif R. Denктаş (Lefkoşa) (Yerinden)- Eylemleri neymiş?

"Ö. Özgür (Devamla)- Kıbrıs Türk Ocakları Derneği üyesi ülkücü bir komandodur. Federe Devlet Başkanı açıklıca:

- Ben Türkeşçi komandalara güvenirim, demeye getiriyor.

Alpaslan Türkeş'i de koruyanlar muhakkak ki kendi ülküdaşlarıdır. (...)"

Meclis'teki bu tartışmalardan bir süre sonra sözü edilen ülkücü komando koruyucu polis Londra'da havaalanında İngiltere'ye eroin sokmaya çalışırken yakalandı.

Halen Londra'da hapsedir.

* * *

11 Aralık 1985 tarihli Günaydın gazetesini okuyunca irkildik.

Gazetede şunlar var:

"- Ünlü babalardan Behçet Cantürk:

- Eroin Türkiye'den baz morfin olarak çıkar. Kıbrıs'ta içinde imalathane bulunan gemilere yüklenir ve yolda giderken eroin haline getirilir" dedi

Cantürk Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde dinlenen ifadesinde, ayrıca demiş ki:

"Kıbrıs'a Mehmet Gözen denilen kişiye eroin sevkıyatı yaptık. Mehmet Gözen'in Rauf Denктаş'ın oğlu Raif Denктаş'la ilişkisi vardı. Bunlarla iş yaptı. Raif Denктаş da İngiltere'ye eroin sevkedyormuş. Biz Kıbrıs'a 3 seferde 15 kilo sevkettik."

* * *

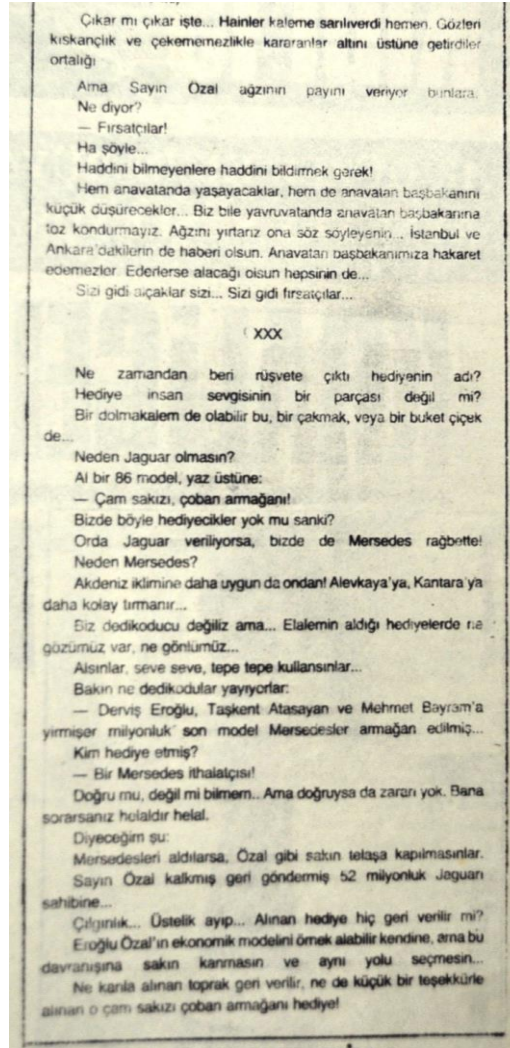
Bir de 1986 Bütçesi ilgili Komitede görüşülürken, Başsavcı Yarımcısı Akın Sait'in Komite üyelerinin, Mağusa Gümrüğünde meydana gelen kaçakçılık olayına ilişkin dosyalar hakkında söyledikleri vardır.

Başsavcı Yardımcısına göre, bu dosyalarla ilgili olarak Türkiye'den tanklık yapacak kişiler Kıbrıs'a gelmediler. Davayı gören yargıç da şahadet yetersizliği yüzünden 16-20 dolayındaki dosyayı kapatmak zorunda kaldı.

* * *

BABA Denктаş Günaydın gazetesinde yazılanlara tepki gösterdi. BABA içgüdüsi ile oğlunu aklamaya çalıştı. BABALAR hep öyledirler Resmî görevleri ne olursa olsun iş BABALIĞA gelince akan sular durur. Hem Cumhurbaşkanı hem BABA olmak zor iş doğrusu...

EK-7: Kıbrıs Postası gazetesi aleyhine zem ve kadih davası açılmasına neden olan 11 Temmuz 1986 tarihli Jaguar ve Mercedes başlıklı yazının kupürüdür.

EK-8: Başbakan Eroğlu tarafından hakkında zem ve kadih davası açılan 7 Mart 1987 tarihli Ortam gazetesinde yayınlanmış olan Hüseyin Çakmak'a ait karikatürün kupürüdür.

EK-9: Avrupa/Afrika gazetesi yazarlarının 6 ay hapisle cezalandırılmalarına neden olan 29 Temmuz 1999 tarihli Avrupa gazetesinde yayınlanan Memduh Ener'in kaleme aldığı "Bir Numaralı Hain Kim?" başlıklı yazının kupürüdür.

BİR NUMARALI HAIN KİM?

Kıbrıs üzerinde oynanan Anglo-Amerikan oyunlarını artık herkes biliyor. Adanın, komünistlerin yönetiminde, ikinci bir Küba olmasını önlemek için ne planlar yaptıklarını 40 yıl sonra açıkladılar. Salih Öztoprak isimli bir şahıs The Distruction of a Republic (Bir cumhuriyetin yıkılışı) isimli verdiği kitabında bu planları açıkladı. (Eline sağlık.)

"İngiliz'in en yüzüstü tarafı bu. Ben İngiliz size 40 yıl önce işte böyle böyle koymuştum. O zaman oynadığım 3 kağıtların artık bir değeri kalmadı. Al oku da kelimesi kelimesine doğruları öğren. Hoş öğrensen ne yazar, öğrenmesen ne..." diyebiliyor açıkça. Bu o demektir.

Amerikan biraz daha sıkı tutuyor bu tür bilgileri. 50 yıl geçmeden açıklamıyor bize attığı kazıkları.

Tüm dünyada sömürgeciliğin sonu yaklaşıtkça adadan ayrılacağımla bilen İngiliz her iki toplumun eğitim müfredatını, gençleri faşist-şöven, karşı topluma düşman yetiştirecek şekilde düzenliyordu.

EOKA onların eliyle kuruldu. TMT'nin kuruluşunda Özel Harp Dairesi adındaki kontr-gerilla örgütünün dolayısıyla CIA'nın parmağı vardır.

Halbuki 50'li yıllarda Necati Özkanlar, Dr. Fazıl Küçükler-Faiz Kaymaklar Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin dikkatlerini konuya çekmeye çalışırken, rahmetli İnönü "BİZİM KIBRIS DİYE BİR SORUNUMUZ YOKTUR" diyebilirdi.

Ne zamana kadar?

CIA Kıbrıs'ta Türk toplumunun örgütlenmesini dileyene kadar.

Günümüzde 1974 Barış Harekatının da CIA'nın bilgisinde yapıldığı açıklandı.

Özel Harp Dairesi isimli kontr-gerilla örgütünün, BAŞBAKANLIK BÜTÇESİNDE ÖDENİP CIA ajanları tarafından yönlendirilen bir örgüt olduğu ve elemanlarının emekli ordu mensupların ile ülkücülerden oluştuğunu Sn. Bülent Ecevit Star televizyonunun Kırmızı Koltuk programında açıklamıştı yıllar sonra Başbakanken:

Konuk Yazar
Memduh Ener

"- Ben Başbakan olarak yaptıracağım araştırmada can güvenliği nedeniyle sonuna kadar gidebilme cesaretini gösterememişim" mi demişti. (Tamini öğrenmek için o kaseti izlemek gerek.) "Dibini karıştırma" diye uyarılmıştı herhalde. Biz, 50'li yılların gençliğini ve halkı sömürge idaresine karşı sokağa döken lider Dr. Fazıl Küçük'tür. Girne Kapısı'ndan Sarayönü Dikilitaş'a kadar doğduğumuz 27-28 Ocak 1958 olaylarında İngiliz askerinin attığı gözyaşartıcı bombaları kapıp geri İngiliz'e atanlardandım.

Mulla Hasan'ın kahvehanesinin önünde bir Landrover (Jeep) insanımızı ezip şehit ettiği halâ gözlerimin önündedir. Ya Tahtakale'de yaptığımız sokak savaşları? Biz böyle meydanlarda savaş verirken baba Denктаş halâ KORU KORUNE İNGİLİZ DOSTLUĞU MU GÜDÜYÖRDÜ?

Kendisine cemaat meclisinde görev teklif edildiği tarihi tam olarak hatırlamıyorum. Ancak "savcılıktan ayrılır meclisi girersem bana İngiliz'in verdiği parayı verebilecek misiniz?" diye sorduğu şekilde fısılların dolıştığını çok iyi hatırlarım.

Tamini bilenler açıklarsa çok memnun olacağım.

"- Gençtim kandırıldım" şeklinde açıkladığı Mason Locasına katılışı olayı, halâ canlı mıydı o devrede?

Bilemiyorum. Gerçeği en doğru şekilde bilenler veya kendisi açıklarsa sevinirim.

Kurulan yeraltı örgütü, birtakım davranışları yasaklamış. Uymayanları şiddetle cezalandırıp suçluları, vatan haini bile ilan etmişti. Bunlar arasında ölümle cezalandırılanlar vardır.

Hainliğinde derecesi vardır elbet. Kendini eleştirenler HAIN ilan edip Türk ordusuna hedef gösteren ve onları numaralayan baba Denктаş'a uyararak, hainlikleri derecelerine göre numaralacak acaba bir numarayı kime vermemiz gerekecek? Örnekleylim:

Dayakçı kocasının eve dönüş saati yaklaşmasına rağmen pişirdiği kuru fasulyaya koyacak maydanozu, Türk çarşısında bulamayınca mecburen az ilerideki seyyar Rum satıcıdan 1 demet alan kadını kemiklerini kırarcasına dövmüşler. Onu Türkten-Türke kampanyasına karşı gelmek ve vatana ihanetle suçlamışlardı.

- Türkçe konuşamayan Dillirgalıya, Lucinalıya ve Rumca konuşma yaşağını deldiği için para cezası ve dayak atıp hain ilan etmişlerdi.

- Rumla gizlice buluşup, idareden izinsiz, dükkânında satmak için, Rumdan mal alan kişinin ihanetinin cezası, DAYAK ve HAPİSLİK.

- Rum ve Türk (karma) nüfuslu Yedikonuk köyü destebanı duşdağı kesik Abdî Rum destebanı ile işbirliği yaptığı EOKA'cılara hizmet ettiği onlarla yemek yeyip içtiği iddiasıyla vatana ihanet suçu isnad edilerek gece kahveden eve dönerken nacakla öldürülmüştü.

- Türkiye Büyükelçisi Sn. Emin Dırvana'ya gibi Kıbrıs Cumhuriyeti yanlısı genç avukatlar Ayhan Hikmet ve Haşmet Gürkan vurularak öldürülmüştü. Suçları: vatana İHANET.

- 1963 21-22 Aralık olaylarında bizi yok etmek için saldıran Ruma karşı, kadın, erkek çoluk çocuk, genç, yaşlı, kanımızın son damlasına kadar yılmadan savaşırken, Dağ gibi yığıtılmış patır patır düşüp şehit olurken, köylerimiz topluca mezara gömülürken; RAUF RAI F DENKTAŞ Rum EOKA LİDERİ KLERİDES'E telefon edip,

- Biraderim, çatışma kapımıza kadar dayandı. Lütfen birşey yap ailemi (olsun) kurtar diye yardım istedi mi?

Birçok insan "EVET" diyor.

Klerides zirhli bir araçla Türk semtine gelerek dünya güzeli Aydın hanımı, Raifçi, Ender hanımını ve Serdarçığı alıp uluslararası havaalanına götürdü mü? Serdarçık var mıydı? Uçağa bindirip Türkiye'ye uçana kadar güvenliklerini sağladı mı?

BABA DENKTAŞ SANA SORUYORUM. KLERİDES'İN ANILARINDA ANLATTIĞI BU OLAY GERÇEK Mİ?

Doğruysa,

Sen mücahite, mücahideye, Türk halkına güvenmiyor muydun da düşman komutanına aileni teslim ettin? Düşmana

ışığından. Düşmandan yardım diledin. Bizimkiler PATLİCAN.

Seninler mi candır?

Senin güvendiğin kişi mason olduğunu gizlemeyen KLERİDES Mİ?

Bu olayın hemen ardından postu Anavatan'a atıp yıllarca göbek büyüttüğün yalan mı?

Kaç yıl sonra geri dönüp güya yanlışlıkla İskele yerine Karpaz'a çıkmıştın? 4 mü? Yoksa daha fazla mı?

Karpaz'a çıktığında seni gelip alan biraderin KLERİDES miydi?

Bunlara bir cevap ver lütfen. Doğruysa bu yaptığın;

Teşkilata ihanet,

Topluma ihanet,

Vatana ihanet

DEĞİLSE NEDİR?

Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Sn. Ali Nihat Özeyranlı'ya "Onlara HOŞT demenin zamanı gelmiştir".

"- Anavatanı da uzatıyorlar",

"Hainleri biliyoruz numaraladım" gibi kışkırtıcı sözlerle gerçek vatansızları suçlayan Ali N. Özeyranlı da sana kapılar seni eleştiren bizlere;

"- Kanlarında boğucaklar" deme talihsizliğini yaşamıştı.

Değerli okuyucularım,

Verdiğim örnekler bakarak lütfen siz de numaralayın.

1 (bir) numaralı vatan haini sizce kim? Büyük harfle yazın.

- Rumdan 1 demet maydanoz alan kadın mı?

- Türkçe bilmeyen Türk mü?

- Rumdan mal alan dükkân sahibi mi?

- İş gereği Rum desteban ve muhtarla konuşup, yemek yiyen Eptagomli Abdî mi?

- Cumhuriyetten yana görüş ve tavır koyup Anglo-Amerikan CIA oyunlarına karşı savaşan avukatlar mı?

- Bugün halâ EN BAŞTA OTURAN DENKTAŞ Mİ?

ULU ÖNDER DENKTAŞ MI DEDİNİZ SN. ECEVİT?

PES DOĞRUSU.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Burhan ERASLAN
Doğum Yeri ve Tarihi : Yeşilyurt-KIBRIS, 14.12.1956
E-Posta Adresi : burhan_eraslan@yahoo.com

EĞİTİM DURUMU

Lise Öğrenimi : Türk Maarif Koleji (1974)
Ön Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Elektronik Bölümü (1978)
: Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü (2008)
Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi İktisat Bölümü (2010)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Gazetecilik Ana Bilim Dalı (2015)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar : Yenidüzen Gazetesi, Yayın Yönetmeni (1984-2005)
: KKTC Meclisi, Özel Kalem Müdürü (2005-2009)
Kurs ve Sertifikalar : Uluslararası Gazeteciler Örgütü (International
Organization of Journalists), Sosyal Bilimlerin ve
Gazeteciliğin Temel Teorik Sorunları (Prag-1989)
Uluslararası Gazeteciler Merkezi (International Center
for Journalists), Gazetecilik Kanaat ve Tekniklerinin
Uluslararası Standartları (New York-1997)
Avrupa Gazetecilik Merkezi (European Journalism
Center), Avrupa Birliği'nde Gazetecilik Etiği ve Sivil
Toplumun Rolü (Maastricht-2003)
Tarih : 30.04.2015